

ಭಗವದ್ಗುಣ ಭದ್ರಾಚಾರ್ಯದೇವ ವಿರಚಿತ

ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನ

ಭಾಷಾಟೀಕಾಕಾರರು:

ಆಚಾರ್ಯಕಲ್ಪ ಪಂ. ಟೋಡರಮಲ್ಲ, ಜಯಪುರ.

ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಕರು:

ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲ, ಸೇಡಬಾಳ.

'ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸದನ' ಶಹಾಪುರ-ಬೆಳಗಾವಿ.

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಗಂಬರ ಜೈನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮಂಡಲ ಟ್ರಸ್ಟ್
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡು ಆವೃತ್ತಿ : ೫೦೦೦ ಪ್ರತಿಗಳು
ಮೂರನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ : ೧೦೦೦ ಪ್ರತಿಗಳು
ಮೇ ೨೦೧೪ ಬೆಂಗಳೂರು ತಿಬಿರದ ಶುಭ ಸಂದರ್ಭ

ಬೆಲೆ :

ರೂ. ೨೫-೦೦

(ಮೂಲ ಬೆಲೆ ರೂ. ೬೨-೦೦)

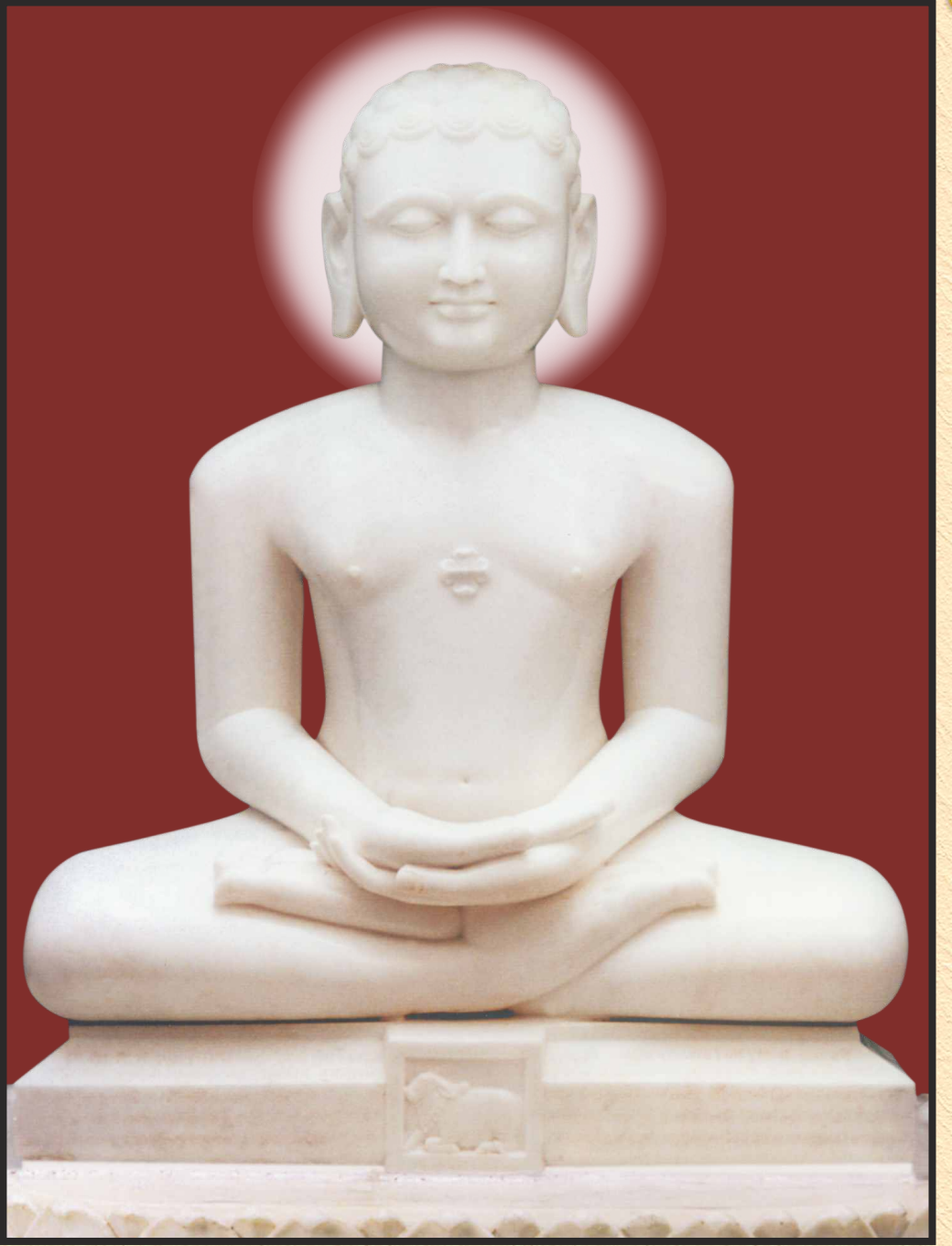
ದೊರಕುವ ಸ್ಥಳ :

n ಶ್ರೀ ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮಂಡಲ ಟ್ರಸ್ಟ್
೧೪೧, ರಂಗಸ್ವಾಮಿ ಗುಡಿ ಬೀದಿ,
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೫೩.

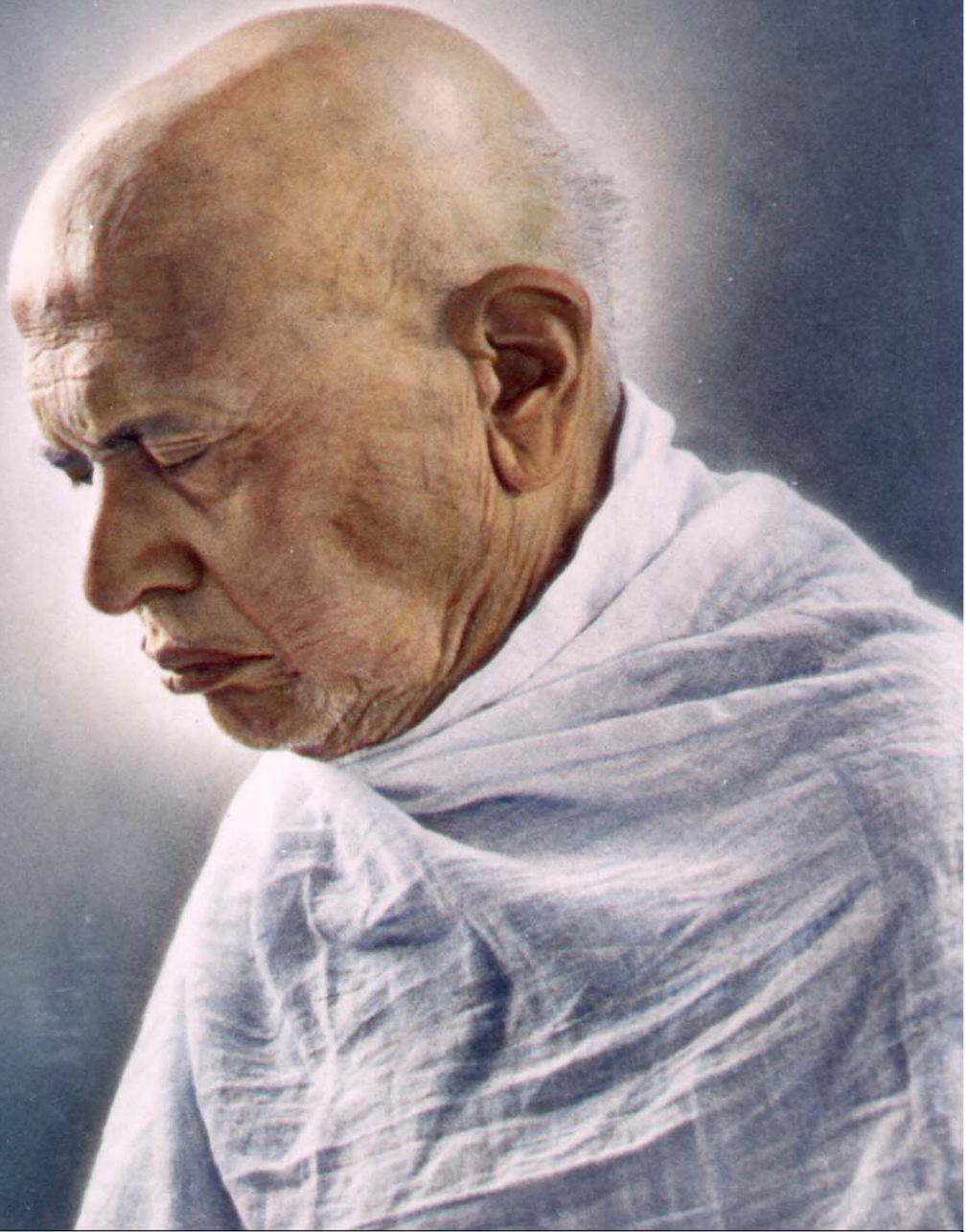
n “ಶ್ರುತ ಭಂಡಾರ”,
೩೬, ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸದನ, ಹುಳಬತ್ತಿ ಕಾಲೋನಿ,
ಶಹಾಪುರ-ಬೆಳಗಾವಿ.
ಫೋನ್ : ೨೪೬೬೯೯೧

n ಮುದ್ರಕರು :

ಇಮೇಜ ಪ್ರಿಂಟ್ಸ್,
೨೩೯೩, ಕಚೇರಿ ಗಲ್ಲಿ, ಶಹಾಪುರ, ಬೆಳಗಾವಿ.
ಫೋನ್ : ೨೪೨೬೧೩೭

ದೇವಾಧಿದೇವ ಶ್ರೀ ಋಷಭದೇವ ಜಿನಬಂಜ, ಬೆಂಗಳೂರು

परम पूज्य अध्यात्ममूर्ति सद्गुरुदेवश्री कानजीस्वामी

ಪ್ರಕಾಶಕೀಯ

ಭಗವದ್ ಗುಣಭದ್ರಾಚಾರ್ಯದೇವ ವಿರಚಿತ ‘ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನ’ವು ಪಂ. ಟೋಡರಮಲ್ಲಕೃತ ಭಾಷಾ ವಚನಿಕ ಸಹಿತ ಡೂಂಠಾರಿಯಿಂದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಅನುವಾದಗೊಂಡು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ೧೯೮೮ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲಿನ ಆವೃತ್ತಿಯು ೨೫೦೦ ಪ್ರತಿಗಳು ಒಂದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮುಗಿದು ಹೋಗಿ ೧೯೯೯ ರಲ್ಲಿ ಪುನಃ ೨೫೦೦ ಪ್ರತಿಗಳು ಮುದ್ರಣಗೊಂಡು ಕನ್ನಡದ ಪಾಠಕರನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿತಗೊಳಿಸಿರುವುದು ನಮಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವಿದೆ. ಈಗ ಪುನಃ ತುಂಬ ದಿವಸಗಳಿಂದ ಇವುಗಳ ಬೇಡಿಕೆಯು ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಮೂರನೆಯ ಆವೃತ್ತಿಗೆ ವಿಲಂಬವಾಗಿದೆ. ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಿರುವುದರಿಂದಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಆಗಿದ್ದು ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಾಗ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಲಭವಾಗಿ ನೀತಿವಂತರನ್ನಾಗಿಸಿ ತಾನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ದ್ವಿಮುಖ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿನ ನೀತಿಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ವಾದೀಭಸಿಂಹಸೂರಿಕೃತ ‘ಕ್ಷತ್ರಚೂಡಾಮಣಿ’ಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆಯೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಇದರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯು ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಹೇಳ ಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಪಂ. ಟೋಡರಮಲ್ಲರು ತಮ್ಮ ವಿಲಕ್ಷಣ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರಿಸಿದ ಭಾವಸುಧೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊರತಂದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕೃತಿಯು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಿಯರಿಗೆ ಒಂದು ರಸದೌತಣವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ.

ಮೂಲ ಗ್ರಂಥಕಾರರಂತೆ ಇದರ ಭಾಷಾಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಪಂ. ಟೋಡರಮಲ್ಲರು ಕೂಡ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರತಿಭಾಸಂಪನ್ನರಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕೃತಿಯು ಸಜೀವವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಯಾವ ಆಸನ್ನ ಭವ್ಯರು ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತದನುರೂಪವಾಗಿಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವರು ಅವರು ನಿಯಮದಿಂದ ಆತ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಉಪಭೋಕ್ತರಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಮಹಾನ್ ಕೃತಿಯ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ಸ್ವ. ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲರು ಮಾಡಿದ್ದು ಅವರು ಕನ್ನಡ ಪಾಠಕರಿಗೆ ಮಹದುಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಉಪಕೃತರಾದವರು ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಗುವವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಚೇತನಾತ್ಮನಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಈ ಮೂರನೆಯ ಆವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾಶನದ ಸಂಪೂರ್ಣ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಶ್ರೀಮತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ ಸುರೇಂದ್ರ ಮಿರ್ಜೆ ಮತ್ತು ಸುರೇಂದ್ರ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಮಿರ್ಜೆ ಇವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥ ಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶ ದೇವೇಂದ್ರಪ್ಪಾ ಮುರಗಿ ಹಾಗೂ ಅವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಸೌ. ಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶ ಮುರಗಿ ಇವರು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರುಗಳ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯದ ಅಭಿರುಚಿಯು ಅಪೂರ್ವ ಆತ್ಮ ಲಾಭಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇವೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಬೆಳಗಾವಿ ನಿವಾಸಿ ಇಮೇಜ ಪ್ರಿಂಟರ್ ಮಾಲೀಕರಾದ ಶ್ರೀ ಅಜಿತ ಪಾಟೀಲ ಅವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಮಿಕ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಬೆಂಗಳೂರು.

೨೫-೪-೨೦೧೪

ಶ್ರೀ ಸಿ. ಬಿ. ಭಂಡಾರಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನವು ಭದಂತ ಗುಣಭದ್ರಾಚಾರ್ಯದೇವರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಒಂದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಅಮರ ಕೃತಿರತ್ನವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರು 'ಅಪನಾ ಧರ್ಮ ಭಾಷೆ ಲೋಕಸೇನ ಮುನಿ ವಿಷಯ ವಿಮೋಹಿತ ಭಯಾ ತಾಕಾ ಸಂಬೋಧನ ಕಾ ಮಿಸ ಕರಿ ಸರ್ವಜೀವನಿಕೋ ಉಪಕಾರೀ ಚೋ ಭಲಾ ಮಾರ್ಗ ತಾಕಾ ಉಪದೇಶ ದೇನೇ ಕಾ ಅಭಿಲಾಷೀಹೋತ' ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಭ್ರಾತೃವಾದ ಲೋಕಸೇನ ಮುನಿಯು ವಿಷಯ ವಿಮೋಹಿತನಾಗುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಂಬೋಧನೆ ಮಾಡುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಉಪಕಾರಿಯಾದ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾರ್ಗದ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ರಚಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಧರ್ಮದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಮತ್ತು ನೀತಿಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಪೂರ್ವ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಆಗಿಪರಿಣಮಿಸಿದೆ.

ಈ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಕಿದರೆ ತಿಳಿದು ಬರುವುದೇನೆಂದರೆ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಮೊದಲು ಯಾವ ಯಾವ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನಜನ್ಯ ಚೇಷ್ಟೆಗಳಾಗಿಯೇ ಪ್ರತಿಭಾಸವಾಗುತ್ತವೆ. (೨೫೧) ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷರೂಪದ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವುದು ಪಾಪವಿದ್ದರೆ ಅನುರಾಗರೂಪದ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವುದು ಪುಣ್ಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ಯಾರು ಪುಣ್ಯರೂಪದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಪಾಪರೂಪದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅವರು ನಿಯಮದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. (೧೮೧) ಯಾರು ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕರ್ಮದ ಆಧೀನರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ನಿಯಮದಿಂದ ಸಂಸಾರಿಯಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೆ ಯಾರು ತಪಶ್ಚರಣದ ಬಲದಿಂದ ನಂತರ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬರುವಂಥ ಕರ್ಮವನ್ನು ಉದಯದಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಂಡು ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸದೆ ಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ಅದರ ನಿರ್ಜರೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರೇ ಸಂಸಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ ಸಾಧಿಸಿ ಪರಮಾರ್ಥ ಸುಖದ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. (೨೫೨)

ಗ್ರಂಥವು ನಿಯಮದ ಅನುಸಾರ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಥಂಕರರಾದ ಭಗವಾನ ವರ್ಧಮಾನ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ದ್ರವ್ಯ-ಭಾವ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾದ ರತ್ನತ್ರಯ ಸ್ವರೂಪದ ಧರ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಲು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ರಹಿತ, ಕೇವಲ ಇತರರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವಂಥ ವಾಚಾಲ ಮನುಷ್ಯನು ಯೋಗ್ಯನಿಲ್ಲ. ಆದರೆ 'ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಪ್ರಾಪ್ತ-ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೃದಯಃ ಪ್ರವ್ಯಕ್ತಲೋಕಸ್ಥಿತಿಃ' ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ 'ಗಣೇ ಬ್ರೂಯಾದ್ಧರ್ಮ-

ಕಥಾಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಆಲಿಸುವವರು ಕೂಡ ಭವ್ಯ, ಕುಶಲ, ದಯಾಗುಣಮಯ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಷರತ್ತು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಪಾಪದ ಫಲವು ದುಃಖ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಫಲವು ಸುಖವೆಂದು ನಾವಷ್ಟೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸುಖದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು ಪಾಪ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಆ ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಕಾರಣ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಥಮ ಸೋಪಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಅದರ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ನಿಜವಾಗಿ ಸ್ವಭಾವ ಪರ್ಯಾಯವಿದ್ದು ಅದು ಮೂಲ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನ ಸಹಜ ಸ್ವಭಾವವು ಹೇಗಿದೆ ಆ ರೂಪವಾಗಿ ಜ್ಞಾನ ಪರಿಣಾಮವಾದ ಮೇಲೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಯಥಾರ್ಥ ದೇವ-ಶಾಸ್ತ್ರ-ಗುರುಗಳ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ವ್ಯವಹಾರ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವಿದೆ. ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಇದ್ದು, ನಿಮಿತ್ತದ ಭೇದದಿಂದ ಅದನ್ನು ಎರಡು, ಮೂರು ಮತ್ತು ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇತರರ ಉಪದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಗುವುದರ ಹೆಸರು ಅಧಿಗಮಜವಿದ್ಧರೆ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇತರರ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಆಗುವುದರ ಹೆಸರು ನಿಸರ್ಗಜ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವಿದೆ. ಪ್ರಥಮೋಪಶಮ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ದೇಶನಾಲಬ್ಧಪೂರ್ವಕ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶದ ಲಾಭ ಮತ್ತು ಅಲಾಭದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಎರಡು ಭೇದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಆಗಮದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಮೂರು ಭೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಔಪಶಮಿಕ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕ್ಷಾಯಿಕ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳ ಉಪಶಮ, ಕ್ಷಯ ಮತ್ತು ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮವು ಮುಖ್ಯವಿದೆ. ಅನಾದಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಜೀವಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಪ್ರಥಮೋಪಶಮ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ಧರ್ಮದ ಮೂಲವಿದೆ. ಇದರ ನೆರವಿನಿಂದಲೇ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮುಕ್ತಿಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವು ಮೂರು ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸಿನ ಭೇದದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಸ್ಥಾನವು ಮೊದಲು ಇದೆ. ಇದು ಇದ್ದರೇನೇ ಉಳಿದ ಆರಾಧನೆಗಳ ಸಾರ್ಥಕತೆಯಿದೆ. ಇದರ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಆರಾಧನೆಗಳು ಪಾಷಾಣದ ಭಾರ ಹೊರುವುದರ ಸಮಾನವಿದ್ದರೆ ಇದರ ವಿದ್ಯಮಾನತೆಯಲ್ಲಿ ಅವು ಮಹಾಮಣಿರತ್ನದ ಸಮಾನ ಪೂಜ್ಯವಿವೆ. ಇದು

ಹಿತದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಹಿತದ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮರ್ಥವಿದೆ. ಸಂಸಾರೀ ಜೀವನು ಬೇಕಾದರೆ ಸುಖಿಯಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ದುಃಖಿಯಾಗಿರಲಿ, ಆದರೆ ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತೊಡಗಿರಬೇಕಾಗುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಸುಖೀ ಜೀವರುಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಇದು ಸುಖದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಿತ್ತವಿದ್ದರೆ ದುಃಖೀ ಜೀವರುಗಳ ದುಃಖದ ಉಪಶಮವು ಇದರಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಧರ್ಮವು ಅಪೂರ್ವಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಸಮಾನವಿದೆ. ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಿಂದಂತೂ ಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರವೇ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ರತ್ನತ್ರಯರೂಪ ಧರ್ಮದ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಯಾಚನೆ ಮಾಡದೆಯೇ ಸ್ವರ್ಗದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಮೋಕ್ಷರೂಪ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅನ್ಯ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ರತ್ನತ್ರಯದ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವನ ಹೃದಯವು ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಅನುರಕ್ತವಿದ್ದರೆ ಅವನು ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಚಾರಿತ್ರದ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸ್ನೇಹ(ಎಣ್ಣೆ)ಯುಕ್ತ ದೀವಿಗೆಯ ಸಮಾನ ಕಜ್ಜಲದಂಥ ಮಲಿನತರವಾದ ಕರ್ಮಕ್ಕೇನೇ ಜನ್ಮ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬಾಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯ ಮೂರ್ಛೆಯ (ಆಸಕ್ತಿಯ) ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಯೇ ಧರ್ಮದ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಈ ಆತ್ಮನು ರತ್ನತ್ರಯದ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದಲೇ ಕರ್ಮಕಲಂಕದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಅನಂತ ಸುಖದ ಅನುಭವ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯಪೂರ್ವಕ ಶುಭಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಪರಿಣಾಮದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೇ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಕಾರಣವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಪರಿಣಾಮವು ಶುದ್ಧ ಮತ್ತು ಅಶುದ್ಧದ ಭೇದದಿಂದ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಿದೆ. ಪರಾಶ್ರಿತ ಬುದ್ಧಿಯ ತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕ ಸ್ವಭಾವಭೂತ ಆತ್ಮನ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ಯಾವ ರತ್ನತ್ರಯರೂಪ ಪರಿಣಾಮದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಶುದ್ಧವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಶುದ್ಧ ಪರಿಣಾಮವು ಶುಭ-ಅಶುಭದ ಭೇದದಿಂದ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಿದ್ದು, ಇವನ್ನೇ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದ ಅನುರೂಪವಾಗಿ ದೇವಪೂಜೆ, ಗುರುಪಾಸ್ತಿ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ದಾನ ಮೊದಲಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು ಶುಭ ಅಥವಾ ಪುಣ್ಯರೂಪವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಸಂಸಾರವರ್ಧಕ ವಿಷಯ ಕಷಾಯರೂಪದ ಎಷ್ಟು ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯರೂಪದ ಅಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು ಅಶುಭ ಅಥವಾ ಪಾಪರೂಪವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಲೌಕಿಕದಲ್ಲಿ ಶುಭದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಅಶುಭದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವುದರ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ

ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಕೇವಲ ಸಂಸಾರದ ಜನನಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅದರ ನಿಷೇಧವನ್ನೇ ಮನ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಸಂಬಂಧವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಯಾವಾಗ ಅಶುಭದ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಜತೆ ಶುಭದಲ್ಲಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ ಆಗ ಆತ್ಮನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾಯಕ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವ್ಯಯ ಮೋಕ್ಷಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಿಕಲ್ಪದ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶುಭ, ಪುಣ್ಯ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಥಾ ಹೇಯರೂಪಗಳಾದ ಅಶುಭ, ಪಾಪಗಳ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಶುಭ, ಪುಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೇಯಬುದ್ಧಿಯಾಗಿ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಬಲದಿಂದ ಅವು ಕೂಡ ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಇದೊಂದೇ ಇದೆ.

ದೈವ ಮತ್ತು ಪುರುಷಾರ್ಥದ ತಾರತಮ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಪೂರ್ವೋಪಾರ್ಜಿತ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಸ್ವಗತ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇವೆರಡರ ಹೆಸರು ದೈವವಿದ್ದರೆ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಮಾಡಲಾದ ಚೇಷ್ಟೆಯ ಹೆಸರು ಪುರುಷಾರ್ಥವಿದೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿದ್ದು ದೈವದ ಗೌಣತೆಯಿದ್ದರೆ ಕೆಲವೆಡೆ ದೈವದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿದ್ದು ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಗೌಣತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಮಾಡಲಾಗುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಮಾಡಲಾಗುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೈವದ ಮುಖ್ಯತೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಷಯಜನ್ಯ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಎಷ್ಟೇ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಮಾಡಿದರೂ ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಉದಯಗತ ಕರ್ಮದ ಆಧೀನನಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅವನೆಂದೂ ತನ್ನ ಪುರುಷಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಕರ್ಮದ ಉದಯ-ಉದೀರಣಗಳು ಜ್ಞಾನೀ-ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೀರ್ವರಿಗೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅಜ್ಞಾನಿಯು ರಾಗರೂಪ ರಸದಿಂದ ಲಿಪ್ತನಾಗಿ ಕರ್ಮದ -ಫಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಿಯು ರಾಗರೂಪದ ರಸದಿಂದ ಲಿಪ್ತನಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಕರ್ಮದ ಉದಯ-ಉದೀರಣಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಅದರ ಭೋಗ್ಯನಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜ್ಞಾತಾನಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪಾಪಕರ್ಮದ ಭೋಗವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮದ ಭೋಗವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವೆರಡೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಉದುರಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಗಮದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಚರ್ಚೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿರುವುದೇನೆಂದರೆ ಯಾವನು ಲೌಕಿಕ ಪ್ರಯೋಜನದ

ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಆತ್ಮ ಹಿತದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮೊದಲಾದ ಶುಭ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಪಾಪಕರ್ಮದ ಅನುಭಾಗದ ಹಾನಿಯು ಸಮಯ-ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅನಂತಗುಣಿತವಾಗಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಗುವಂಥ ವಿಶುದ್ಧ ಪರಿಣಾಮದ ಬಲದಿಂದ ಸಾತಾವೇದನೀಯ ಮೊದಲಾದ ಪುಣ್ಯಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಬಂಧವೂ, ಆಗಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಪರಿಣಾಮದ ಈ ಭೂಮಿಕೆಯು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಅನುರೂಪವಾಗಿ ಶುಭಪರಿಣಾಮಗಳ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಂತೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಭಾವ ಸನ್ಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಆರೂಢವಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಆತ್ಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೂ ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇದರ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಯಥಾಸಂಭವ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಬಲದಿಂದ ಶುಭ ಮತ್ತು ಅಶುಭ ಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಜರೆಯೂ ಆಗಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮನು ಸ್ವಸನ್ಮುಖನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನಂತ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಮಾಡುವಾಗ ಸಂಚಿತ ಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಜರೆಯು ಸ್ವಯಂ ಆಗಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವಂಥವರು ಬಾಹ್ಯ ಸಂಯೋಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಅನುರಕ್ತಗೊಳಿಸದೆ ಆತ್ಮ ಲಾಭದ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲರಾಗಿರುವ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕು.

ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಗಮವು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವಿದ್ದು ಅದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಸಂಸಾರೀ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಥಮ ಸೋಪಾನ ಸ್ವರೂಪವಿರುವ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೂಡ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಯಾವ ಹತ್ತು ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವಗಾಢ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ಸಕಲ ಶ್ರುತಧರರಾದ ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗೇ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತದ ಆಧಾರತೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಪರಮಾವಗಾಢ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೇವಲಿಗೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕೇವಲಿಗಳಂತೂ ಶ್ರುತದ ಜನಕರೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಶ್ರುತದ ಅಧ್ಯಯನ, ಮನನಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ಪರ್ಶನ, ರಸನ, ಘ್ರಾಣ, ಚಕ್ಷು ಮತ್ತು ಶ್ರೋತ್ರವೆಂಬ ಈ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಶನ ಮತ್ತು ರಸನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಬಲಿಷ್ಠವಿವೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಉಳಿದ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತವೂ ಆಗಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇವೆರಡು ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತವಾಗುವುದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಸುಲಭವಾಗಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಸಾಧುಗಳು ಇಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಗರಿಷ್ಠ ಆಹಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರು ಅಷ್ಟೊಂದು ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಸ್ಪರ್ಶನಜನ್ಯ ದೋಷದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರು ಕೇವಲ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಲೋಕದ ಜನರಿಂದ ಹೊಡೆತ-ಒದೆತವನ್ನೂ

ತಿನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ಸ್ತ್ರೀಯದೋಷವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಸಾಧುವು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ದೂರವಿರಬೇಕೆಂಬ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಂತೂ ನಪುಂಸಕವಿದ್ದು ಅದು ವಿಷಯದ ಉಪಭೋಗ ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದು? ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಿರಿದಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಷಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸರ್ವಾಂಗ ಪೂರ್ಣವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಂಧಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಜೀವದ ಪರಾಶ್ರಿತ ಪರಿಣಾಮವು ಬಂಧಮಾರ್ಗವಿದ್ದರೆ ಜೀವದ ಸ್ವಾಶ್ರಿತ ಪರಿಣಾಮವು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆ. ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಿರುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ ಅದು ಬಂಧಮಾರ್ಗವಿರಲಿ ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿರಲಿ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಸಮಗ್ರತೆಯು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಇರುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಧೆಯೂ ಇಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಪರ್ಯಾಯವು ಅದು ಸ್ವಭಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸ್ವ-ಪರದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆಂಬುದು ನಿಯಮವಿದೆ. ಕೇವಲ ದೃಷ್ಟಿಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ನನ್ನ ಒಳಿತು-ಕೆಡಕು ಪರದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಂತೂ ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ನನ್ನ ಒಳಿತು ಕೆಡಕು ಮಾಡುವಂಥವನು ನಾನು ಸ್ವಯಂ ಇದ್ದೇನೆ, ಪರವಂತೂ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರವಿವೆಯೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನು ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದ ಸನ್ಮುಖನಿದ್ದಾನೆ. ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದ ಸನ್ಮುಖನಿದ್ದವನಿಗೆ ವಿಷಯ ಕಷಾಯದ ಅರುಚಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಮಹಾನ ಕೃತಿಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯ ಗುಣಭದ್ರರು ಮಾಡಿದ್ದು, ಇವರು 'ಉತ್ತರಪುರಾಣ' ಮತ್ತು 'ಜಿನದತ್ತಚರಿತ' ವೆಂಬ ಇತರ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜಿನಸೇನರ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಠಿಣವೆನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಜಿನಸೇನರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರೆ ಇವರ ಹೆಸರಿನ ಕೊನೆಗೆ 'ಸೇನ' ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಹೇಗೆ ವೀರಸೇನರ ಶಿಷ್ಯರು ಜಿನಸೇನರಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆ ಜಿನಸೇನರ ಶಿಷ್ಯರು ಗುಣಭದ್ರಸೇನರಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಜಿನಸೇನರು ಗುಣಭದ್ರರ ದೀಕ್ಷಾ ಗುರುಗಳಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಜೈನಧರ್ಮದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ಗುಣಭದ್ರರು ದಶರಥ ಗುರುಗಳ ಶಿಷ್ಯರೆಂದೂ ಮತ್ತು ಜಿನಸೇನರ ಸಹಧರ್ಮಿಗಳೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ವಾಸ್ತವಿಕ ಸತ್ಯವಿರಬಹುದು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಂಥದ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಹಿಂದೀ ಟೀಕೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯು ಉಪಲಬ್ಧವಿದ್ದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯ ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರರು ರಚಿಸಿದ್ದು

ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಟೀಕೆಯಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನನ್ನೂ ಹೇಳಲಾಗಿಲ್ಲ, ಕೇವಲ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆದರೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥದ ಆಶಯವನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೀ ಟೀಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೊಲಾಪುರದ ಸ್ವ ಪಂ. ವಂಶೀಧರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳದ್ದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಆಚಾರ್ಯಕಲ್ಪ ಪಂಡಿತ ಟೋಡರಮಲ್ಲರದಿದೆ. ಇದು ಢೂಂಢೂರಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಇದುವರೆಗೆ ಸುಲಭ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಪಂ.ಟೋಡರಮಲ್ಲರ ಸ್ಥಾನವು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಿದೆ. ಅವರು ಗೊಮ್ಮಟಸಾರ, ಲಬ್ಧಿಸಾರ, ಕ್ಷಪಣಾಸಾರದಂಥ ಮಹಾನ ಕೃತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಟೀಕೆ ರಚಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಜೈನಧರ್ಮದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವ ಮನೀಷೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಪ್ರಕಾಶಕದಂಥ ಅಪೂರ್ವ ಗ್ರಂಥದ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತ್ರಿಲೋಕಸಾರ, ಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯಪಾಯ ಮತ್ತು ಈ ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನದ ಮೇಲೆ ಆಗಮಾನುಕೂಲವಾದ ಸುಂದರ ಟೀಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೇಗೆ ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾ-ಚಾರ್ಯದೇವರು ಸಮಯಸಾರದಂಥ ಅದ್ಭುತ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಗ್ರಂಥದ ರಚನೆ ಮಾಡದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಇಂದು ಇಡೀ ವಿಶ್ವವು ಗಾಢ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು ಹಾಗೆ ಪಂ. ಟೋಡರಮಲ್ಲರ ಜನ್ಮವಾಗದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಾವವೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಅಕ್ಷರಶಃ ಸತ್ಯವಿದೆ. ಈ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಒಂದಲ್ಲ ನೂರುಬಾರಿ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದ ಕದವನ್ನು ತೆರೆದು ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ವಾತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವ ಪಂ.ಟೋಡರಮಲ್ಲರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಅವರು ಮೂಲ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳಾದ ಭದಂತಿ ಗುಣಭದ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಅಂತರ್ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪೂರ್ಣರೂಪದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ದೇಶಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸುಲಭ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪಾಠಕರಿಗೂ ಮೂಲ ಭಾವವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಪಯೋಗ ತೊಡಗಿಸಿ ಒಂದು ಸಲ ಓದಿದರೆ ಸಾಕು ! ಆದರೆ ಓದುಗರು ನಿಷ್ಪಕ್ಷರಾಗಿ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಓದಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು !

ಬೆಳಗಾವಿ.

ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲ, 'ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸದನ'

ದಿ 03-05-1998

ಶಹಾಪುರ - ಬೆಳಗಾವಿ.

INDEX

Gatha	P.No.	Gatha	P.No.	Gatha	P.No.
Gatha-1	1	Gatha-46	35	Gatha-91	72
Gatha-2	2	Gatha-47	36	Gatha-92	73
Gatha-3	2	Gatha-48	36	Gatha-93	73
Gatha-4	3	Gatha-49	37	Gatha-94	74
Gatha-5	4	Gatha-50	38	Gatha-95	75
Gatha-6	5	Gatha-51	39	Gatha-96	76
Gatha-7	5	Gatha-52	39	Gatha-97	78
Gatha-8	6	Gatha-53	40	Gatha-98	79
Gatha-9	7	Gatha-54	41	Gatha-99	80
Gatha-10	8	Gatha-55	42	Gatha-100	81
Gatha-11	9	Gatha-56	43	Gatha-101	82
Gatha-12	10	Gatha-57	44	Gatha-102	83
Gatha-13	10	Gatha-58	44	Gatha-103	84
Gatha-14	10	Gatha-59	46	Gatha-104	84
Gatha-15	11	Gatha-60	47	Gatha-105	85
Gatha-16	12	Gatha-61	48	Gatha-106	86
Gatha-17	12	Gatha-62	48	Gatha-107	87
Gatha-18	13	Gatha-63	49	Gatha-108	88
Gatha-19	14	Gatha-64	50	Gatha-109	89
Gatha-20	14	Gatha-65	51	Gatha-110	89
Gatha-21	15	Gatha-66	51	Gatha-111	90
Gatha-22	15	Gatha-67	52	Gatha-112	91
Gatha-23	16	Gatha-68	52	Gatha-113	93
Gatha-24	16	Gatha-69	55	Gatha-114	94
Gatha-25	17	Gatha-70	55	Gatha-115	95
Gatha-26	18	Gatha-71	56	Gatha-116	95
Gatha-27	19	Gatha-72	56	Gatha-117	96
Gatha-28	20	Gatha-73	57	Gatha-118	97
Gatha-29	21	Gatha-74	57	Gatha-119	98
Gatha-30	22	Gatha-75	58	Gatha-120	99
Gatha-31	22	Gatha-76	59	Gatha-121	99
Gatha-32	23	Gatha-77	60	Gatha-122	100
Gatha-33	24	Gatha-78	61	Gatha-123	100
Gatha-34	25	Gatha-79	61	Gatha-124	101
Gatha-35	26	Gatha-80	62	Gatha-125	102
Gatha-36	26	Gatha-81	63	Gatha-126	104
Gatha-37	27	Gatha-82	64	Gatha-127	104
Gatha-38	28	Gatha-83	64	Gatha-128	105
Gatha-39	28	Gatha-84	65	Gatha-129	107
Gatha-40	29	Gatha-85	66	Gatha-130	108
Gatha-41	30	Gatha-86	67	Gatha-131	109
Gatha-42	31	Gatha-87	68	Gatha-132	110
Gatha-43	32	Gatha-88	69	Gatha-133	111
Gatha-44	33	Gatha-89	70	Gatha-134	112
Gatha-45	34	Gatha-90	71	Gatha-135	113

INDEX

Gatha	P.No.	Gatha	P.No.	Gatha	P.No.
Gatha-136	113	Gatha-181	161	Gatha-226	193
Gatha-137	114	Gatha-182	163	Gatha-227	194
Gatha-138	116	Gatha-183	164	Gatha-228	195
Gatha-139	117	Gatha-184	165	Gatha-229	196
Gatha-140	118	Gatha-185	166	Gatha-230	197
Gatha-141	120	Gatha-186	167	Gatha-231	197
Gatha-142	121	Gatha-187	168	Gatha-232	198
Gatha-143	122	Gatha-188	170	Gatha-233	199
Gatha-144	123	Gatha-189	170	Gatha-234	199
Gatha-145	125	Gatha-190	171	Gatha-235	200
Gatha-146	125	Gatha-191	172	Gatha-236	200
Gatha-147	126	Gatha-192	173	Gatha-237	201
Gatha-148	127	Gatha-193	174	Gatha-238	201
Gatha-149	128	Gatha-194	175	Gatha-239	202
Gatha-150	130	Gatha-195	175	Gatha-240	203
Gatha-151	131	Gatha-196	176	Gatha-241	204
Gatha-152	132	Gatha-197	177	Gatha-242	205
Gatha-153	133	Gatha-198	177	Gatha-243	205
Gatha-154	134	Gatha-199	178	Gatha-244	206
Gatha-155	135	Gatha-200	179	Gatha-245	207
Gatha-156	136	Gatha-201	179	Gatha-246	207
Gatha-157	137	Gatha-202	180	Gatha-247	207
Gatha-158	138	Gatha-203	180	Gatha-248	208
Gatha-159	139	Gatha-204	181	Gatha-249	209
Gatha-160	141	Gatha-205	181	Gatha-250	209
Gatha-161	142	Gatha-206	182	Gatha-251	210
Gatha-162	143	Gatha-207	182	Gatha-252	211
Gatha-163	144	Gatha-208	183	Gatha-253	212
Gatha-164	145	Gatha-209	183	Gatha-254	212
Gatha-165	145	Gatha-210	184	Gatha-255	213
Gatha-166	146	Gatha-211	184	Gatha-256	213
Gatha-167	147	Gatha-212	185	Gatha-257	214
Gatha-168	148	Gatha-213	185	Gatha-258	215
Gatha-169	149	Gatha-214	186	Gatha-259	215
Gatha-170	150	Gatha-215	187	Gatha-260	216
Gatha-171	152	Gatha-216	188	Gatha-261	216
Gatha-172	152	Gatha-217	188	Gatha-262	217
Gatha-173	154	Gatha-218	189	Gatha-263	218
Gatha-174	156	Gatha-219	189	Gatha-264	218
Gatha-175	157	Gatha-220	190	Gatha-265	219
Gatha-176	157	Gatha-221	191	Gatha-266	219
Gatha-177	158	Gatha-222	191	Gatha-267	220
Gatha-178	159	Gatha-223	192	Gatha-268	220
Gatha-179	160	Gatha-224	192	Gatha-269	221
Gatha-180	161	Gatha-225	193	Gatha-270	221

ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ :
ಭಗವದ್ಗುಣಭದ್ರಾ ಚಾರ್ಯದೇವ ವಿರಚಿತ

ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನ

(ಕನ್ನಡ ವಚನಿಕೆ)

ಮಂಗಲಾಚರಣೆ

ನಮಿಸುವೆ ಶ್ರೀ ಜಿನಶಾಸನಗುರುಗೆ ಬಹುವಿಧದಿಂ ಸುಖಕಾರ |
ಆತ್ಮನ ಹಿತ ಉಪದೇಶಿಪರವರು ಮಾಡಲಿ ಮಂಗಲಕಾರ ||೧||
ಆ ಜಿನಶಾಸನದಲಿ ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನವಿಹುದೊಂದು |
ಅದು ದುಖಹಾರಿ ನಿಜಸುಖಕಾರಿ ಸತ್ಯ ಶಾಸನೊಂದು ||೨||
ಭದ್ರಗುಣಧಾರಿ ಶ್ರೀ ಗುಣಭದ್ರ ರಚಿಸಿರುವರು ಇದನು |
ಆತ್ಮಾವಲೋಕನಗೈಯ್ಯಲಿದುವೆ ಕನ್ನಡಿಯಿದೆ ತಾನು ||೩||
ಈ ತರ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲೇಬೇಕೆಂದು |
ಲಲಿತವಹ ಕನ್ನಡದ ನುಡಿಯಲಿ ತರುವೆನು ನಾನಿಂದು ||೪||

“ಬೃಹದ್ಧರ್ಮಭ್ರಾತುಲೋಕಸೇನಸ್ಯ ವಿಷಯವ್ಯಾಮುಗ್ಧಬುದ್ಧೇಃ
ಸಂಬೋಧನ ವ್ಯಾಜೇನ” - ಎಂದು ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ
ಶ್ರೀ ಗುಣಭದ್ರ ನಾಮದ ಮುನೀಶ್ವರರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಬಂಧು ಶ್ರೀ ಲೋಕಸೇನ
ಮುನೀಶ್ವರರು ವಿಷಯ ವಿಮೋಹಿತರಾದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬೋಧನೆ ಮಾಡುವ
ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಉಪಕಾರಿಯಾಗುವಂಥ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗದ
ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಂಥದ
ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಮುನಿರಾಜರು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಫಲಗಳ
ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವ
ರೂಪದ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಿವಾಸನಿಲಯಂ ವಿಲೀನವಿಲಯಂ ನಿಧಾಯ ಹೃದಿ ವೀರಮ್ |
ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನಮಹಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಮೋಕ್ಷಾಯ ಭವ್ಯಾನಾಮ್ ||೧೦||

ಅರ್ಥ :- ನಾನು (ಎಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಕರ್ತೃಗಳಾದ ಗುಣಭದ್ರಾಚಾರ್ಯ
ದೇವರು) ವೀರ ಎಂದರೆ ವರ್ಧಮಾನ ತೀರ್ಥಂಕರದೇವರು ಅಥವಾ ಕರ್ಮಶತ್ರುಗಳನ್ನು
ನಾಶಮಾಡಿದಂಥ ಸುಭಟರು ಅಥವಾ ಪೂರ್ಣಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನರಾದಂಥ ಅರಹಂತ
ಮೊದಲಾದ ಪಂಚ ಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ,
ಆತ್ಮನಿಗೆ ಹಿತರೂಪವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವಂಥ ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ
ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೇವರ ಧ್ಯಾನರೂಪವಾದ ಮಂಗಲಾಚರಣೆ ಮಾಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ರಚಿಸುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ವೀರ ಭಗವಂತರು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವರೂಪ-ಅತಿಶಯರೂಪ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನರಿದ್ದಾರೆ, ಮಂದಿರರಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಅವರು ಪಾಪ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವಿನಾಶಿ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೇವರ 'ವೀರ'ವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಅವರ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಾನು ಭವ್ಯಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆಯೇ ವಿನಹ ಬೇರೆ ಯಾವ ಮಾನ-ಲೋಭಾದಿಗಳ ಪ್ರಯೋಜನದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಇಂಥ ಹಿತಾಭಿಲಾಷೆಯೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆ.

ಈಗ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅರ್ಥದ ವಿಷಯವಾಗಿರುವ ಶಿಷ್ಯನ ಭಯವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ, ಗ್ರಂಥಾವಲೋಕನದ ಕಡೆಗೆ ಆತ್ಮನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವಂಥ ಉಪದೇಶವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ, -

ದುಃಖಾದ್ವಿಭೇಷಿ ನಿತರಾಮಭಿವಾಂಭಸಿ ಸುಖಮತೋಽಹ ಮಪ್ಯಾತ್ಮನ್ |
ದುಃಖಾಪಹಾರಿ ಸುಖಕರಮನುಶಾಸ್ತಿ ತವಾನುಮತಮೇವ ||೦೨||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಆತ್ಮನೇ ! ನೀನು ದುಃಖದಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಯ ಪಡುತ್ತಿರುವೆ, ಮತ್ತು ಸುಖವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ದುಃಖದ ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥ ಹಾಗೂ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವಂಥ ಉಪದೇಶವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಸುಖಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬಹುದೆಂದು ಅದೆಷ್ಟೋ ಜನರು ಭಯ ಭೀತರಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಇಂಥ ಭಯದಿಂದಲೇ ಶಾಸ್ತ್ರ ಶ್ರವಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನಾದರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ದುಃಖದೂರ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಸುಖ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಯಾವ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನದ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ನಾವು ನಿಮಗೆ ನಿಜವಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆ ಉಪದೇಶರೂಪದ ವಚನದಿಂದ ತಮಗೆ ಕಟುವೆನಿಸಿದರೂ ತಾವು ಅದರಿಂದ ಭಯಪಡಬೇಡಿರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಯದ್ಯಪಿ ಕದಾಚಿದಸ್ಮಿನ್ ವಿಪಾಕಮಧುರಂ ತದಾತ್ವಕ್ಷಟು ಕಿಂಚಿತ್ |
ತ್ವಂ ತಸ್ಮಾನ್ಮಾ ಭೈಷೀರ್ಯಥಾತುರೋ ಭೇಷಜಾದುಗ್ರಾತ್ ||೦೩||

ಅರ್ಥ:- ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿನ ಉಪದೇಶವು ಕೆಲವೆಡೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಅಪ್ರಿಯವೆನಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ನೀನು ಅದರಿಂದ ಭಯಪಡಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ ಜ್ವರ

ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ರೋಗಿಗೆ ಕಹಿ ಔಷಧದಿಂದ ಫಲಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನಿನಗೆ ಕೂಡ ಈ ಕಟುವೆನಿಸುವ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಫಲಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಚತುರನಾದ ರೋಗಿಯು ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಔಷಧವು ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಹಿಯೆನಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಅದರಿಂದ ಸುಖವಾಗುವ ರೂಪದ ಮಧುರ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಭಯಪಡದೆ ಅದನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೀನು ಚತುರನಾದ ಸಂಸಾರಿಯಿರುವೆ, ಆದುದರಿಂದ ಗ್ರಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಯಾವುದಾದರೂ ಉಪದೇಶವು ಒಂದಿಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯದೆನಿಸದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದರಿಂದ ಕೊನೆಗೆ ಸುಖವಾಗುವ ರೂಪದ ಮಧುರ ಫಲವು ದೊರಕುವುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಭಯಪಡದೆ ಅದನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವವರಂತೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದಾರೆ, ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಇಷ್ಟೊಂದು ಪರಿಶ್ರಮಪಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇನಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು ತರ್ಕ ಮಾಡಬಹುದು. ಅಂಥವರಿಗೆ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಜನಾ ಘನಾಶ್ಚ ವಾಚಾಲಾಃ ಸುಲಭಾಃ ಸ್ಯುವ್ಯರ್ಥೋತ್ತಿತಾಃ |

ದುರ್ಲಭಾ ಹ್ಯಂತರಾದ್ರಾಸ್ಯೇ ಜಗದಭ್ಯುಽಜ್ಜಿಹೀರ್ಷವಃ ||೦೪||

ಅರ್ಥ:- ಅಸತ್ಯ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವಂಥ ಮನುಷ್ಯರು, ಅಥವಾ ವ್ಯರ್ಥ ಗರ್ಜನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಮೇಘಗಳು ಎಂದರೆ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಅಭಿಮಾನಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಮನುಷ್ಯರು, ಅಥವಾ ನಿರುಪಯೋಗಿಯಾದ ಮೇಘಗಳು ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅಂತರಂಗವು ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೆನೆದು ಹೋದ ಮನುಷ್ಯರು, ಅಥವಾ ಜಲದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ಮೇಘಗಳು ಎಂದರೆ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಸಂಸಾರದ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯರು ಅಥವಾ ಜಲವೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಆನಂದಿತಗೊಳಿಸುವಂಥ ಮೇಘಗಳು ದೊರಕುವುದು ತುಂಬ ದುರ್ಲಭವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವಂಥವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಕೇವಲ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಜೀವದ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವಂಥ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವಂಥವರು ತೀರ ವಿರಳರಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಉದ್ಯಮವು ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವಂಥವರಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಗುಣಗಳಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಪ್ರಾಪ್ತಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರ ಹೃದಯಃ ಪ್ರವ್ಯಕ್ತ ಲೋಕಸಿದ್ಧಿಃ :
 ಪ್ರಾಸ್ತಾಶಃ ಪ್ರತಿಭಾಪರಃ ಪ್ರಶಮವಾನ್ ಪ್ರಾಗೇವ ದೃಷ್ಟೋತ್ತರಃ |
 ಪ್ರಾಯಃ ಪ್ರಶ್ನಸಹಃ ಪ್ರಭುಃ ಪರಮನೋಹಾರಿ ಪರಾನಿಂದಯಾ
 ಬ್ರೂಯಾದ್ಧರ್ಮಕಥಾಂ ಗಣೇ ಗುಣನಿಧಿಃ ಪ್ರಸ್ವಪ್ಪಮಿಷ್ಠಾಕ್ಷರಃ : ||೦೫||

ಅರ್ಥ:- ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಕೊಡುವಂಥ ಸಭಾನಾಯಕನು ವಿಶೇಷ ಬುದ್ಧಿವಂತನಿರಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೀನನಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವನಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅನೇಕ ಅಂಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಲ್ಲದೆ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಅರ್ಥವು ಭಾಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಲೌಕಿಕ ರೀತಿನೀತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಲ್ಲದೆ ಕಥನವು ಲೋಕವಿರುದ್ಧವಾಗುವುದು. ಅವನ ಆಶೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಸ್ತವಾಗಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಆಶೆಯುಳ್ಳವನು ಶ್ರೋತೃಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಪಡಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಯಥಾರ್ಥ ಅರ್ಥದ ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕಾಂತಿವಂತನಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಶೋಭಾಯಮಾನ ನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಯಕತನವು ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಉಪಶಮ (ಶಾಂತ) ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳವನಿರಬೇಕು; ಏಕೆಂದರೆ ತೀವ್ರಕಷಾಯಿಯಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರ ನಂದೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಅವನಿಂದ ಸದುಪದೇಶದ ಫಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವ ಮೊದಲೇ ಉತ್ತರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವನಾಗಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ತಾನೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿ ಅದರ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿ ಸಭಿಕರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದರೆ ಶ್ರೋತೃಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶದ ಮೇಲೆ ದೃಢತೆ ಯಾಗುತ್ತದೆ, ಅದರಂತೆ ಎಂಥದೇ-ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದರೂ ಸಹಿಸುವಂಥವನಿರಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ತಾನು ಕ್ರೋಧಾನ್ವಿತನಾದರೆ ಶ್ರೋತೃಗಳು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಂದೇಹವು ದೂರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಯಂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಿರಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನಿದ್ದವನ ವಾಣಿಯ ಪ್ರಭಾವವೇ ಇತರರ ಮೇಲೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಸರ್ವಗುಣದಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಿರಬೇಕು. ಅವನು ಇತರರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುವಂಥವನಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಪ್ರಿಯವೆನಿಸುವಂಥವನ ಮಾತು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಗುಣಗಳ ನಿಧಾನನಿರಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದೆ ನಾಯಕತನವು ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ವಚನಗಳು ಸ್ವಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಮಿಷ್ಠವಾಗಿರಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ವಷ್ಟ ವಚನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಿಷಯವು ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮಿಷ್ಠ ವಚನವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರೀತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನೇ ಸಭೆಯ ನಾಯಕನಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಗುಣಗಳಿದ್ದರೇನೇ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುವ ಅಧಿಕಾರಿ ಯಾಗುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಶ್ರುತಮವಿಕಲಂ ಶುದ್ಧಾ ವೃತ್ತಿಃ ಪರಪ್ರತಿಬೋಧನೇ
 ಪರಿಣತಿರುರೂದ್ಯೋಗೋ ಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತನಸದ್ವಿಧೌ |
 ಬುಧನುತಿರನುತ್ಸೇಕೋ ಲೋಕಜ್ಞತಾ ಮೃದುತಾಽಸ್ಪೃಹಾ
 ಯತಿಪತಿಗುಣಾ ಯಸ್ಮಿನ್ನನೈ ಚ ಸೋಽಸ್ತು ಗುರುಃ ಸತಾಮ್ ||೦೬||

ಅರ್ಥ :- ಯಾರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ರಹಿತ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರ ಜ್ಞಾನವಿದೆ, ಶುದ್ಧ ದೋಷರಹಿತ ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಿದೆ, ಅನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬೋಧನೆ ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮವಿದೆ, ಜಿನ ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಸಾರವು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಸತತ ಉದ್ಯಮಶೀಲನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನ ಪರಿಶುದ್ಧ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷರು ಕೂಡ ಅವನಿಗೆ ನತಮಸ್ತಕರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ಎಷ್ಟೇ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಹಂಕಾರಪಡುವುದಿಲ್ಲ, ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿದೆ, ಕೋಮಲ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ, ಮತ್ತೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಯತೀಶ್ವರ ಯೋಗ್ಯ ಅನೇಕ ಗುಣಗಳ ಧಾರಕನಿದ್ದಾನೆ ಅಂಥವನೇ ಸತ್ತುರುಷರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವಂಥ ಗುರು ಇದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗುಣಸಹಿತ ಗುರುವಿದ್ದವನೇ ಸತ್ತುರುಷರ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡುವನು. ಇಂಥ ಉಪದೇಶಕೊಡುವ ಸದ್ಗುರುವಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಕೆಡಕಾಗುವಂಥ ಉಪದೇಶಕೊಡುವ ಗುರುವು ಯಾರಿಗೂ ದೊರಕದಿರಲೆಂಬುದೇ ನಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದವಿದೆ.

ಇಂಥ ಉಪದೇಶಕನಿದ್ದರೆ ಶಿಷ್ಯನೆಂಥವನಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಭವ್ಯಃ ಕಿಂ ಕುಶಲಂ ಮಮೇತಿ ವಿಮೃಶನ್ ದುಃಖಾದ್ ಭೃಶಂ ಭೀತವಾನ್
 ಸೌಖ್ಯೈಷೀ ಶ್ರವಣಾದಿಬುದ್ಧಿವಿಭವಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಿಚಾರ್ಯ ಸ್ಫುಟಮ್ |
 ಧರ್ಮಂ ಶರ್ಮಕರಂ ದಯಾಗುಣಮಯಂ ಯುಕ್ತ್ಯಾಗಮಾಭ್ಯಾಂ ಸ್ಥಿತಂ
 ಗೃಹ್ಣನ್ ಧರ್ಮಕಥಾಂ ಶ್ರುತಾವಧಿಕೃತಃ ಶಾಸ್ತ್ರೋ ನಿರಸ್ತಾಗ್ರಹಃ ||೦೭||

ಅರ್ಥ :- ಶಿಷ್ಯನು ಧರ್ಮಕಥೆ ಕೇಳಿ ವಿಚಾರಮಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆ-ಯುಳ್ಳವನಿರಬೇಕು, ಅವನು ಮೊದಲಂತೂ ಭವ್ಯನಿರಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ಅವನ ಭವಿತವ್ಯವು ಒಳ್ಳೆಯದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೇಳುವುದು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ನನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣವು ಹೇಗಾಗುವುದೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು; ಏಕೆಂದರೆ ತನ್ನ ಒಳಿತು-ಕೆಡಕಾಗುವುದರ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೇಳಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅವನು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಹೆದರುತ್ತಿರಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ನರಕಾದಿಗಳ ಭಯವಿಲ್ಲದವನು ಪಾಪವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಳುವುದು ! ಅವನು ಸುಖದ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನಿರಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ

ಭವಿಷ್ಯದ ಸುಖವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮ ಸಾಧನದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುವನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣ ಮೊದಲಾದ ಬುದ್ಧಿಯ ಓಜಸ್ಸು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರಬೇಕು. ಕೇಳುವ ಇಚ್ಛೆಯ ಹೆಸರು ಉಪಾಸನೆಯಿದೆ. ಕೇಳುವುದರ ಹೆಸರು ಶ್ರವಣವಿದೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದರ ಹೆಸರು ಗ್ರಹಣವಿದೆ. ಮರೆಯದಿರುವುದರ ಹೆಸರು ಧಾರಣೆಯಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದರ ಹೆಸರು ವಿಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಪ್ರಶೋತ್ತರ ಮಾಡಿ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದರ ಹೆಸರು ಊಹಾಪೋಹೆಯಿದೆ. ತತ್ತ್ವ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಹೆಸರು ತತ್ತ್ವ ಭಿನಿವೇಷವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇವು ಬುದ್ಧಿಯ ಗುಣಗಳಿದ್ದು ಇವು ಯಾರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಅವನು ಶಿಷ್ಯನಿದ್ದಾನೆ, ಇವುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಶಿಷ್ಯತ್ವವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಸುಖಕಾರಕ, ದಯಾಗುಣಮಯ, ಅನುಮಾನ-ಆಗಮಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದಂಥ ಯಾವ ಧರ್ಮವಿದೆ ಅದನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವಂಥ ಶಿಷ್ಯನಿರಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ಇಂಥದೇ ಧರ್ಮವು ಇಂಥ ಶಿಷ್ಯನಿಗೇ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ದುರಾಗ್ರಹವು ನಷ್ಟವಾದಂಥವನಿರಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ದುರಾಗ್ರಹವುಳ್ಳವನು ತನ್ನ ಮಾತನ್ನೇ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ಇತರರ ಉಪದೇಶವು ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಂಥ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಿದ್ದವನೇ ಧರ್ಮಕಥೆ ಕೇಳಲು ಯೋಗ್ಯನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನದೇ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವುದು. ಈ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಶಿಷ್ಯನಿದ್ದವನು ಸದ್ಗುಣಗಳ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಸುಖಾಭಿಲಾಷಿಯಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪಾರ್ಜನೆಯ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆಂಬುದು ನ್ಯಾಯವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪಾಪಾದ್ಧುಃಖಂ ಧರ್ಮಾತ್ಸುಖಮಿತಿ ಸರ್ವಜನಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಮಿದಮ್ |

ತಸ್ಮಾದ್ಧಿಹಾಯ ಪಾಪಂ ಚರತು ಸುಖಾರ್ಥೀ ಸದಾ ಧರ್ಮಮ್ ||೦೮||

ಅರ್ಥ:- ಪಾಪದಿಂದ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ, ಧರ್ಮದಿಂದ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆ-ಯೆಂಬ ವಚನವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜನ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಸುಖದ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿದೆ, ಸುಖವು ಬೇಕಾಗಿದೆ ಅವರು ಪಾಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ನಿರಂತರ ಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪಾಪದ ಫಲವು ದುಃಖವಿದೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ -ಫಲವು ಸುಖವಿದೆಯೆಂದು ನಾವಷ್ಟೇ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸುಖದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದವರು ಪಾಪವನ್ನು ತೊರೆದು ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು.

ವಿಶೇಷ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಜೀವರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮದ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಪೂರ್ಣ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಯಥಾರ್ಥ ಉಪದೇಶಕರಾದ ಆಪ್ತರಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ತಾವು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯಥಾರ್ಥ ಉಪದೇಶಕರ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಮೂಲ ಕಾರಣರು ಆಪ್ತರಿದ್ದಾರೆ ಅದನ್ನೇ ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ವಃ ಪ್ರೇಪ್ಸತಿ ಸತ್ಸುಖಾಪ್ತಿಮಚಿರಾತ್ ಸಾ ಸರ್ವಕರ್ಮಕ್ಷಯಾತ್
ಯದ್ವೃತ್ತಾತ್ ಸ ಚ ತಚ್ಚ ಬೋಧನಿಯತಂ ಸೋಽಪ್ಯಾಗಮಾತ್ ಸ ಶ್ರುತೇಃ |
ಸಾ ಚಾಪ್ತಾತ್ ಸ ಚ ಸರ್ವದೋಷರಹಿತೋ ರಾಗಾದಯಸ್ತೇಽಪ್ಯತಃ :
ತಂ ಯುಕ್ತ್ಯಾಸುವಿಚಾರ್ಯಸರ್ವಸುಖದಂ ಸಂತಃ ಶ್ರಯಂತು ಶ್ರೀಯೇ ||೧೦೯||

ಅರ್ಥ :- ಸಮಸ್ತ ಜೀವರುಗಳು ತಮಗೆ ಸತ್ಯ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಬೇಗನೆ ಆಗಲೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಆ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳ ನಾಶದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸುಖವನ್ನು ತಡೆಯುವಂಥದು ಕರ್ಮವಿದೆ, ಅದರ ನಾಶವಾದಲ್ಲದೆ ಸುಖವು ಹೇಗೆ ಆಗುವುದು? ಆ ಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯವು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರದಿಂದಲೇ ಆಗುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕೀಳು ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಕರ್ಮವು ಒಳ್ಳೆಯ ಆಚರಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು ? ಆ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಒಳಿತು-ಕೆಡಕು ಆಚರಣೆಯ ನಿರ್ಣಯವು ಹೇಗಾಗುವುದು? ಆ ಜ್ಞಾನವು ಆಗಮದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಗಮವಿಲ್ಲದೆ ಒಳಿತು - ಕೆಡಕುಗಳ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗಮವು ಶ್ರುತಿಯಿದ್ದು ಅದು ಅರ್ಥ ಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಮೂಲ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಗಮದ ರಚನೆಯು ಯಾವುದರದೋ ಅನುಸರಣೆಯಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲವು ಶ್ರುತಿಯಿದೆ. ಶ್ರುತಿಯು ಅದು ಯಥಾರ್ಥ ಉಪದೇಶಕರಾದ ಆಪ್ತರಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆ ಆಪ್ತರು ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿರುತ್ತಾರೆ. ದೋಷ ಸಹಿತರಾದ ಆಪ್ತರಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ದೋಷಗಳು ರಾಗಾದಿಗಳಿವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಕ್ಲೂಷ್ಣೆ, ತೃಷ್ಣೆ, ನಿದ್ರೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿದ್ದರೆ ಯಥಾರ್ಥ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಸ್ತ ಸುಖದ ಮೂಲ ಕಾರಣರು ಆಪ್ತರಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಸತ್ಪುರುಷರಿದ್ದವರು ಸುಖರೂಪ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಆಪ್ತರ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸುಖದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು ಮೊದಲು ಆಪ್ತರ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿ, ಅವರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಮಾರ್ಗದ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈಗ ಆಪ್ತರ ಸಿದ್ಧಿಯಾದ ನಂತರ ಆಚಾರ್ಯರು ಸತ್ತುರುಷರ ಹಿತದ ಸಲುವಾಗಿ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು ತಪವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಆರಾಧನೆಗಳ ರೂಪದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಾರಾಧನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಶ್ರದ್ಧಾನಂ ದ್ವಿವಿಧಂ ತ್ರಿಧಾ ದಶವಿಧಂ ಮೌಢ್ಯಾದ್ಯಪೋಢಂ ಸದಾ
 ಸಂವೇಗಾದಿವಿವರ್ಧಿತಂ ಭವಹರಂ ತ್ರ್ಯಜ್ಞಾನಶುದ್ಧಿಪ್ರದಮ್ |
 ನಿಶ್ಚಿನ್ಮನ್ ನವಸಪ್ತತತ್ವ ಮಚಲಪ್ರಾಸಾದಮಾರೋಹಿತಾಂ
 ಸೋಪಾನಂ ಪ್ರಥಮಂ ವಿನೇಯವಿದುಷಾಮಾದ್ಯೇಯಮಾರಾಧನಾ ||೧೦||

ಅರ್ಥ:- ವಿಪರೀತ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲದ ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಿವೆ. ಉಪದೇಶ ಮೊದಲಾದ ಬಾಹ್ಯ ನಿಮಿತ್ತವಿಲ್ಲದೆ ಆಗುವುದು ಅದು ನಿಸರ್ಗಜವಿದೆ ಮತ್ತು ಉಪದೇಶ ಮೊದಲಾದ ಬಾಹ್ಯ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಾಗುವುದು ಅದು ಅಧಿಗಮಜವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರಗಳೂ ಇವೆ. ದರ್ಶನಮೋಹದ ಉಪಶಮದಿಂದಾಗುವುದು ಅದು ಔಪಶಮಿಕವಿದೆ, ಕ್ಷಯದಿಂದಾಗುವುದು ಕ್ಷಾಯಿಕವಿದೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷಯೋಪಶಮದಿಂದಾಗುವುದು ಅದು ಕ್ಷಯೋಪಶಮಿಕವಿದೆ.ಇದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರಗಳೂ ಇದ್ದು ಅವನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವೆವು. ಆ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ಯಾವಾಗಲೂ ಮೂಢತೆ ಮೊದಲಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಲೋಕಮೂಢತೆ, ಸಮಯಮೂಢತೆ, ದೇವಮೂಢತೆಯೆಂದು ಮೂರು ಮೂಢತೆಗಳು, ಜಾತಿ, ಕುಲ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಮದಗಳು; ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನ -ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ-ಮಿಥ್ಯಾಚಾರಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಇವುಗಳ ಧಾರಕ ಜೀವಗಳೆಂದು ಆರು ಅನಾಯತನಗಳು ಅಥವಾ ಅಸರ್ವಜ್ಞ, ಅಸರ್ವಜ್ಞಸ್ಥಾನ, ಅಸರ್ವಜ್ಞನಜ್ಞಾನ, ಅಸರ್ವಜ್ಞನಜ್ಞಾನಯುಕ್ತಪುರುಷ, ಅಸರ್ವಜ್ಞನಆಚರಣೆ, ಅಸರ್ವಜ್ಞನಆಚರಣೆಯುಕ್ತ ಪುರುಷನೆಂದು ಆರು ಅನಾಯತನಗಳಿವೆ. ಇವು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಇವನ್ನು ಅನಾಯತನವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇನ್ನು ಶಂಕೆ, ಕಾಂಕ್ಷೆ, ವಿಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಮೂಢದೃಷ್ಟಿ ಯೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಹಾಗೂ ಉಪಗೂಹನ, ಸ್ಥಿತಿಕರಣ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಪ್ರಭಾವನೆಯ ಅಭಾವವೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಹೀಗೆ ಎಂಟು ಆದವು. ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ದೋಷಗಳಿವೆ, ಇವುಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿರುವುದೇ ನಿರ್ಮಲ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ದೋಷಗಳು ತಗಲಿದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಅಭಾವವಾಗುವುದು. ಅಥವಾ ಮಲಿನವಾಗುವುದು. ಸಂವೇಗ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಲತೆಯು ವೃದ್ಧಿಸುವುದು. ಸಂಸಾರದಿಂದ ಭಯಭೀತವಿರುವುದು ಅಥವಾ ಧರ್ಮ-ಧರ್ಮದ ಫಲಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹರುಷ ಪಡುವುದರ ಹೆಸರು ಸಂವೇಗವಿದೆ. ಅದರಂತೆ ನಿಂದೆ, ಗರ್ಹೆ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು. ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಸಂಸಾರದ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಕುಮತಿ, ಕುಶುತ್ರ,

ವಿಭಂಗರೂಪವಿರುವ ಮೂರು ಅಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕುಜ್ಞಾನವು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾದ ನಂತರ ಸುಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಜೀವ, ಅಜೀವ, ಆಸ್ರವ, ಬಂಧ, ಸಂವರ, ನಿರ್ಜರೆ, ಮೋಕ್ಷ, ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪ ಇವು ಒಂಭತ್ತು ತತ್ತ್ವ ಅಥವಾ ಪುಣ್ಯ, ಪಾಪ ರಹಿತ ಏಳು ತತ್ತ್ವಗಳ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಜೀವವು ಎಂದೂ ಚಲಿತವಾಗದಂಥ ಮೋಕ್ಷ ಮಂದಿರದವರೆಗೆ ಹತ್ತುವಂಥ ಶಿಷ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಸೋಪಾನವಿದೆ. ಇದು ಮೊದಲು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಅನ್ಯ ಸಾಧನಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ನಾಲ್ಕು ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಪ್ರಥಮ ಆರಾಧನೆಯಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಂಥ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವುದು. ಔಪಶಮಿಕ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು ಕೊಳೆಯು ಕೆಳಗೆ ಕೂತು ಮೇಲೆ ನಿರ್ಮಲವಿರುವ ಜಲದಂತಿದೆ, ಕ್ಷಾಯಿಕ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು ಸ್ಪಟಿಕಮಣಿಯ ಸಮಾನ ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ಮಲವಿರುವುದು ಮತ್ತು ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕವು ಉದಯ-ವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ರಾಗ-ಮಲ ಸಹಿತವಿರುವುದು.

ಈಗ ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಸೂಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-
ಆಜ್ಞಾಮಾರ್ಗಸಮುದ್ಭವಮುಪದೇಶಾತ್ ಸೂತ್ರಬೀಜಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ |
ವಿಸ್ತಾರಾರ್ಥಾಭ್ಯಾಂ ಭವಮವಪರಮಾವಾದಿಗಾಢಂ ಚ || ೧೧ ||

ಅರ್ಥ :- ಆಜ್ಞೆ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ, ಉಪದೇಶದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ, ಸೂತ್ರ-ಬೀಜ ಮತ್ತು ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರ ಹಾಗೂ ಅರ್ಥದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥವೆಂದು ಇವು ಎಂಟು ಆದವು. ಇನ್ನು ಅವಗಾಢ ಹಾಗೂ ಪರಮಾವಗಾಢವೆಂದು ಎರಡು ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಹತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಭೇದಗಳಿವೆ ಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಹೇಯ-ಉಪಾದೇಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದೇ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದ್ದು ಅದು ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಅದನ್ನೇ ಆಜ್ಞೆ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಎಂಟು ಭೇದ ಮಾಡಿದೆ. ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಕರ್ಷತೆಯ ಸಹಾಯಕವಾದ ವಿಶೇಷತೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅವಗಾಢ, ಪರಮಾವಗಾಢವೆಂದು ಈ ಎರಡು ಭೇದ ಮಾಡಿದೆ. ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಹತ್ತು ಭೇದಗಳಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಈಗ ಇದರ ವಿಶೇಷ ವರ್ಣನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಆಜ್ಞಾಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಮೂರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆಜ್ಞಾಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಮುಕ್ತಂ ಯದುತ ವಿರುಚಿತಂ ವೀತರಾಗಾಜ್ಞಾಯೈವ
ತ್ಯಕ್ತಗ್ರಂಥಪ್ರಪಂಚಂ ಶಿವಮಮೃತಪಥಂ ಶ್ರದ್ಧಧನ್ಮೋಹಶಾಂತೇಃ |

ಮಾರ್ಗಶ್ರದ್ಧಾನಮಾಹುಃ ಪುರುಷವರಪುರಾಣೋಪದೇಶೋಪಜಾತಾ

ಯಾ ಸಂಜ್ಞಾನಾಗಮಾಬ್ಧಿಪ್ರಸೃತಿಭಿರುಪದೇಶಾದಿರಾದೇಶಿ ದೃಷ್ಟಿಃ ||೧೨||

ಅರ್ಥ:- ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡದೆ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾತ್ಮರ ಆಜ್ಞೆಯ ವಚನಗಳನ್ನೇ ಆಲಿಸಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ಆಜ್ಞಾಸಮ್ಯಕ್ವಿದೆ. ದರ್ಶನ-ಮೋಹವು ಶಾಂತವಾಗುವುದರಿಂದ ಗ್ರಂಥ ವಿಸ್ತಾರದ ಅಧ್ಯಯನವಿಲ್ಲದೆ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳಿಂದ ರಹಿತವೂ, ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವೂ ಆದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ಮಾರ್ಗಸಮ್ಯಕ್ವಿದೆ. ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಂಕರ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಪುರುಷರ ಪುರಾಣಗಳ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರರೂಪ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತ ಪುರುಷರ ಉಪದೇಶಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸಮ್ಯಕ್ವಿದು ಅದು ಉಪದೇಶ ಸಮ್ಯಕ್ವಿದೆ.

ಆಕರ್ಷ್ಯಾಚಾರಸೂತ್ರಂ ಮುನಿಚರಣವಿಧೇಃ ಸೂಚನಂ ಶ್ರದ್ಧಧಾನಃ :

ಸೂಕ್ತಾಸೌ ಸೂತ್ರದೃಷ್ಟಿದುರಧಿಗಮಗತೇರರ್ಥಸಾರ್ಥಸ್ಯ ಬೀಚೈಃ |

ಕೃಶ್ಚಿಜ್ಞಾ ತೋಪಲಬ್ಧೇರಸಮಶಮವತಾದ್ವಿಜದೃಷ್ಟಿಃ ಪದಾರ್ಥಾನ್

ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣೈವ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ರುಚಿಮುಪಗತವಾನ್ ಸಾಧು ಸಂಕ್ಷೇಪದೃಷ್ಟಿಃ ||೧೩||

ಅರ್ಥ :- ಮುನಿಗಳ ಆಚರಣೆಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಆಚಾರಾಂಗ ಸೂತ್ರಗಳ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ಸೂತ್ರದೃಷ್ಟಿ ಅಥವಾ ಸೂತ್ರ ಸಮ್ಯಕ್ವಿದೆ. ಗಣಿತ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಬೀಜಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಅನುಪಮ ದರ್ಶನ ಮೋಹದ ಉಪಶಮದ ವಶದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ದುಷ್ಕರವಿರುವಂಥ ಪದಾರ್ಥ ಸಮೂಹದ ಉಪಲಬ್ಧಿಯಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ರೂಪದ ಪರಿಣತಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು ಅದು ಬೀಜಸಮ್ಯಕ್ವಿದೆ. ಮತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಉಂಟಾಗುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ಸಂಕ್ಷೇಪಸಮ್ಯಕ್ವಿದೆ.

ಯಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ದ್ವಾದಶಾಂಗೀ ಕೃತರುಚಿರಥ ತಂ ವಿದ್ಧಿ ವಿಸ್ತಾರದೃಷ್ಟಿಂ

ಸಂಜಾತಾರ್ಥಾತ್ ಕುತಶ್ಚಿತ್ ಪ್ರವಚನವಚನಾನ್ಯಂತರೇಣಾರ್ಥದೃಷ್ಟಿಃ |

ದೃಷ್ಟಿಃ ಸಾಂಗಾಂಗಬಾಹ್ಯಪ್ರವಚನಮವಗಾಹ್ಯೋತ್ತಿತಾ ಯಾವಗಾಥಾ

ಕೈವಲ್ಯಾಲೋಕಿತಾರ್ಥೇ ರುಚಿರಿಹ ಪರಮಾವಾದಿಗಾಥೇತಿ ರೂಥಾ ||೧೪||

ಅರ್ಥ :- ದ್ವಾದಶಾಂಗರೂಪದ ವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ರುಚಿ ಅಥವಾ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ವಿಸ್ತಾರದೃಷ್ಟಿಯಿದೆ. ಅದುವೇ ವಿಸ್ತಾರಸಮ್ಯಕ್ವಿದೆ. ಜೈನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಚನದ ಹೊರತಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪದಾರ್ಥದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಉಂಟಾದುದು ಅದು ಅರ್ಥದೃಷ್ಟಿಯಿದೆ, ಅದುವೇ ಅರ್ಥಸಮ್ಯಕ್ವಿದೆ. ಅಂಗ ಮತ್ತು ಅಂಗಬಾಹ್ಯಸಹಿತ

ಜೈನಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅವಗಾಹನ ಮಾಡಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದು ಅದು ಅವಗಾಹದೃಷ್ಟಿಯಿದೆ, ಅದುವೇ ಅವಗಾಢ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ. ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ಪರಮಾವಗಾಢ ದೃಷ್ಟಿಯಿದೆ, ಅದುವೇ ಪರಮಾವಗಾಢ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಹತ್ತು ಭೇದ ಹೇಳಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ

- ೧) ವೀತರಾಗರ ವಚನದಿಂದಲೇ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗುವುದು ಅದು ಆಜ್ಞಾಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ.
- ೨) ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೇ ಆಗುವುದು ಅದು ಮಾರ್ಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ.
- ೩) ಉತ್ತಮ ಪುರುಷರ ಪುರಾಣ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ಉಪದೇಶ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ. ೪) ಮುನಿಯ ಆಚಾರ ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ಸೂತ್ರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ. ೫) ಬೀಜಗಣಿತ ಮೊದಲಾದ ಕರಣಾನುಯೋಗದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ಬೀಜಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ. ೬) ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗುವುದು ಅದು ಸಂಕ್ಷೇಪಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ. ೭) ದ್ವಂದ್ವಶಾಂಕಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ವಿಸ್ತಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ. ೮) ಯಾವುದಾದರೂ ದೃಷ್ಟಾಂತರೂಪದಿಂದ ಪದಾರ್ಥದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗುವುದು ಅದು ಅರ್ಥಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ. ೯) ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ಅವಗಾಢಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ. ೧೦) ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಯ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ಪರಮಾವಗಾಢಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಿಮಿತ್ತಗಳಿಂದ ಹತ್ತು ಭೇದಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ನಾಲ್ಕು ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಆರಾಧನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇಕೆ ಹೇಳಿದುದರ ಕಾರಣ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಶಮಬೋಧವೃತ್ತ ತಪಸಾಂ ಪಾಷಾಣಸ್ಯೇವ ಗೌರವಂ ಪುಂಸಃ : |

ಪೂಜ್ಯಂ ಮಹಾಮಣೀರಿವ ತದೇವ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಂಯುಕ್ತಮ್ ||೧೧||

ಅರ್ಥ :- ಮಂದಕಷಾಯರೂಪದ ಉಪಶಮ ಪರಿಣಾಮ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ-ರೂಪದ ಜ್ಞಾನ, ಪಾಪತ್ಯಾಗರೂಪದ ಚಾರಿತ್ರ, ಅನಶನಾದಿರೂಪದ ತಪಸ್ಸು ಈ ನಾಲ್ಕರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪಾಷಾಣದ ಭಾರ ಸಮಾನವಿದೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷ ಫಲದಾಯಕವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವೇ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಸಂಯುಕ್ತವಿದ್ದರೆ ಮಹಾಮಣಿಮಯ ಮಹಿಮೆಯಂತೆ ಪೂಜ್ಯವಿವೆ, ಅಧಿಕ ಫಲದಾಯಕವಿವೆ, ಮಹಿಮಾಯೋಗ್ಯವಿವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪಾಷಾಣದ ಮತ್ತು ಮಣಿಯ ಜಾತಿಯು ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಕಾಂತಿಯ ವಿಶೇಷತೆಯಿಂದ ಪಾಷಾಣದ ಬಹಳಷ್ಟು ಭಾರ ವಹನ ಮಾಡಿದರೂ ಮಹಿಮೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಒಂದೇ ರತ್ನಧಾರಣಮಾಡಿದರೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಹಿಮೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಸಹಿತ ಕ್ರಿಯೆಯ

ಜಾತಿಯು ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ವಿಶೇಷತೆಯಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಸಹಿತ ಕ್ರಿಯೆಯ ಬಹಳಷ್ಟು ಭಾರ ಹೊತ್ತರೂ ಕೂಡ ಅದರ ಮಹಿಮೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಸಹಿತ ಕ್ರಿಯೆಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಭಾರ ಹೊತ್ತರೆ ಅದರಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಹಿಮೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂಥ ಆರಾಧಕನ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಣೆಯ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾತ್ಮಂಕವತೋ ಹಿತಾಹಿತಪ್ರಾಪ್ತಿನಾಪ್ತಿ ಮುಗ್ಧಸ್ಯ ।

ಬಾಲಸ್ಯೇವ ತವೇಯಂ ಸುಕುಮಾರೈವ ಕ್ರಿಯಾ ಕ್ರಿಯತೇ ॥೧೬॥

ಅರ್ಥ :- ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರೂಪದ ಮಹಾರೋಗವು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಹಿತ-ಅಹಿತದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ-ಅಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಖನಾದ ಬಾಲಕನಂತೆ ಇರುವ ನಿನಗೆ ಅದರಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖವಾಗುವ ಸುಲಭ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ರೋಗಿಯು ಹಿತ-ಅಹಿತವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬಾಲಕತನದ ಕೋಮಲ ಪ್ರತಿಕಾರ ಮಾಡಲಾಗುವುದು, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಸಹಿತನಿರುವ ನೀನು ಹಿತ-ಅಹಿತವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಅಜ್ಞಾನೀ ಬಾಲಕನ ಸಮಾನನಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಕೋಮಲ ಧರ್ಮಸಾಧನದ ಉಪದೇಶ ಕೊಡಲಾಗುವುದು. ಯಾವನು ಬಲಿಷ್ಠನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಹಿತದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ಅಹಿತದ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಠಿಣ ಸಾಧನದಿಂದ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಗುಣವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಸಾಧನೆಯನ್ನೇ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ಬಂಧದ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ದೊಡ್ಡ ಪದದ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ, ಕಠಿಣಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದು ನಿನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ನಿನಗೆ ಅನುಕೂಲವಿರುವ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದಿರೂಪದ ಕೋಮಲ ಧರ್ಮದ ಸಾಧನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಈಗ ಸುಲಭವಾದ ಅಣುವ್ರತದ ಚಾರಿತ್ರಾರಾಧನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ, -

ವಿಷಯವಿಷಮಾಶನೋತ್ಥಿತಮೋಹಜ್ವರಜನಿತತೀವ್ರತೃಷ್ಣಸ್ಯ ।

ನಿಃಶಕ್ತಿಕಸ್ಯ ಭವತಃ ಪ್ರಾಯಃ ಪೇಯಾದ್ಯುಪಕ್ರಮಃ ಶ್ರೇಯಾನ್ ॥೧೭॥

ಅರ್ಥ :- ವಿಷಯರೂಪದ ವಿಷಮ ಭೋಜನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವ ಮೋಹರೂಪದ ಜ್ವರದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ತೀವ್ರ ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ಅಶಕ್ತನಾಗಿರುವ ನಿನಗೆ ಈಗ ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಪೇಯ ಮೊದಲಾದುವೇ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವಿವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧ ಭೋಜನದಿಂದ ಜ್ವರವು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತೃಷೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನಿಃಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಪೇಯಯೋಗ್ಯವಿರುವ ಲಘು ಆಹಾರವನ್ನೇ ಕೊಡುವುದು ಗುಣಕಾರಕವಿದೆ. ಗರಿಷ್ಠ ಆಹಾರವನ್ನಿತ್ತರೆ ಅದು ಪಚನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದರಿಂದ ರೋಗವು ಪುನಃ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಎಲೈಶಿಷ್ಯನೇ ! ನಿನಗೆ ವಿಷಯವಾಸನೆಯಿಂದ ಮೋಹವು ಉಂಟಾಗಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಪರವಸ್ತುವಿನ ತೃಷ್ಣೆಯಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನ ಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಈಗ ನಿನಗೆ ಅಣುವ್ರತರೂಪದ ಸಾಧನೆಯ ಉಪಕ್ರಮವೇ ಗುಣಕಾರಕವಿದೆ. ಮುನಿಪದವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸಂಸಾರದ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ರಾಗ ಪರಿಣಾಮವಿದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಧನಮಾಡಿ ಧರ್ಮದ ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈ ಚಾರಿತ್ರಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ ಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಸುಖಿತಸ್ಯ ದುಃಖಿತಸ್ಯ ಚ ಸಂಸಾರೇ ಧರ್ಮಏವ ತವ ಕಾರ್ಯಃ |

ಸುಖಿತಸ್ಯ ತದಭಿವೃದ್ಧ್ಯೈ ದುಃಖಿಭುಜಸ್ತದುಪಘಾತಾಯ ||೧೮||

ಅರ್ಥ :- ನೀನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಯಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ದುಃಖಿಯಾಗಿರಲಿ, ಆದರೆ ನೀನು ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಸುಖಿಗಂತೂ ಆ ಸುಖದ ವೃದ್ಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆಯಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ದುಃಖಿ ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ಆ ದುಃಖದನಾಶ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿರುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಧನವಿದ್ದವನಿಗೂ ಧನ ಸಂಪಾದಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ, ಮತ್ತು ಋಣವಿದ್ದವನಿಗೂ ಧನ ಸಂಪಾದಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಮೂಲಧನವಿದ್ದೂ ಧನ ಸಂಪಾದಿಸಿದರೆ ಮೂಲ ಧನದ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು, ಮತ್ತು ಋಣವಿದ್ದೂ ಧನ ಸಂಪಾದಿಸಿದರೆ ಋಣದ ನಾಶವಾಗುವುದು. ಅದರಂತೆ ಯಾರು ಪುಣ್ಯೋದಯದಿಂದ ಸುಖಿಯಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಕೂಡ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ಯಾರು ಪಾಪೋದಯದಿಂದ ದುಃಖಿಯಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಕೂಡ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಸುಖಿಯಿದ್ದು ಧರ್ಮ ಮಾಡಿದರೆ ಸುಖದ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು. ದುಃಖಿಯಿದ್ದು ಧರ್ಮ ಮಾಡಿದರೆ ದುಃಖದ ನಾಶವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೆಯೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ವಿಷಯ ಸುಖವು ಧರ್ಮದ ಫಲವಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಪುರುಷನು ವಿಷಯ ಸುಖಿ ಭೋಗಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಧರ್ಮಾರಾಮತರೂಣಾಂ ಫಲಾನಿ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಸೌಖ್ಯಾನಿ ।

ಸಂರಕ್ಷ್ಯ ತಾಂಸ್ತತ್ರಾನ್ಯುಚ್ಚಿನು ಯೈಶ್ಚೈರುಪಾಯೈಸ್ತ ಮ್ ॥ ೧೯ ॥

ಅರ್ಥ:- ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯರೂಪದ ಸುಖಗಳು ಧರ್ಮರೂಪದ ಉಪವನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಸಮ್ಯಕ್ವಿಜ್ಞಾನ - ಸಂಯಮ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ-ಫಲಗಳಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳ-ಫಲ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಪುರುಷನು ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂಥ ವೃಕ್ಷಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅವಕ್ಕೆ ತಗಲಿದ ಫಲಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೀನು ವಿವೇಕಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಧರ್ಮದ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಸುಖರೂಪದ ಫಲಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ ಆ ಧರ್ಮದ ಅಂಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಫಲರೂಪವಾದ ಸುಖವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಅದರ ಉಪಭೋಗ ಮಾಡು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸುಖದ ವಿಚ್ಛೇದವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವಂಥವನಿಗೆ ವಿಷಯ ಸುಖದ ಅಭಾವವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಆಶಂಕೆಯಿಂದ ನೀನು ಧರ್ಮದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಬೇಡ ! ಏಕೆಂದರೆ ನ್ಯಾಯವು ಹೀಗಿದೆ,-

ಧರ್ಮಃ ಸುಖಸ್ಯ ಹೇತುರ್ಹೇತುರ್ನ ವಿರಾಧಕಃ ಸ್ವಕಾರ್ಯಸ್ಯ ।

ತಸ್ಮಾತ್ ಸುಖಭಂಗಭಿಯಾ ಮಾ ಭೂರ್ಧರ್ಮಸ್ಯ ವಿಮುಖಸ್ವಮ್ ॥೨೦॥

ಅರ್ಥ :- ಧರ್ಮವು ಅದು ಸುಖದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಮತ್ತು ಸುಖದ ಕಾರಣವಿರುವುದು ಅದು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದ ವಿರೋಧಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಸುಖದ ಭಂಗವಾಗುವ ಭಯದಿಂದ ಧರ್ಮದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ಯಾವ ಕಾರ್ಯದ ಕಾರಣವಿದೆ ಅದು ಆ ಕಾರ್ಯದ ಕಾರಣವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸುಖವು ಕಾರ್ಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮವು ಕಾರಣವಿದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮವು ಸುಖದ ನಾಶ ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದು ? ಏಕೆಂದರೆ ಸುಖವಂತೂ ಧರ್ಮದ ಫಲವಿದೆ. ಅದು ತನ್ನ ಫಲವನ್ನು ತಾನೇ ಹೇಗೆ ಘಾತ ಮಾಡುವುದು ? ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮದ ಸಾಧನ ಮಾಡುವಾಗ ನನ್ನ ಸುಖದ ಭಂಗವಾಗುವುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನಾದರ ಮಾಡಬೇಡ, ಕಾರಣದಿಂದ ಕಾರ್ಯದ ವೃದ್ಧಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಸುಖದ ವೃದ್ಧಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿ ಧರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೇ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಈಗ ಇದನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ದೃಢಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಧರ್ಮಾದವಾಪ್ತವಿಭವೋ ಧರ್ಮಂ ಪ್ರತಿಪಾಲ್ಯ ಭೋಗಮನುಭವತು ।

ಬೀಜಾದವಾಪ್ತಧಾನ್ಯಃ ಕೃಷೀವಲಸ್ತಸ್ಯ ಬೀಜಮಿವ ॥೨೦॥

ಅರ್ಥ :- ಬೀಜದಿಂದ ಧಾನ್ಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಕೃಷಿಕನಂತೆ ನೀನು ಧರ್ಮದ ಪಾಲನೆ ಮಾಡಿ ಭೋಗವನ್ನು ಭೋಗಿಸು ! ಏಕೆಂದರೆ ಧರ್ಮದಿಂದ ವೈಭವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬೀಜ ಬಿತ್ತುವುದರಿಂದ ಧಾನ್ಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬೀಜದ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಿದರೂ, ದುಃಖಿಯಾದರೂ ಧಾನ್ಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಕೃಷಿಕನು ನನಗೆ ಬೀಜದಿಂದಲೇ ಧಾನ್ಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಇಂದು ಕೂಡ ಬೀಜದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೇನೇ ಮುಂದೆ ನನಗೆ ಧಾನ್ಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಬೀಜವನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಧಾನ್ಯ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲದೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಿದರೂ ಅಥವಾ ದುಃಖಿಯಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಸುಖವು ಎಲ್ಲಿಂದ ದೊರಕುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಧರ್ಮದ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಇಂದು ಕೂಡ ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮುಂದೆ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದೆಂದು ನಂಬು ! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮದ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಸುಖ ಭೋಗಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ, ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಚ್ಚಿಡದೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರು !

ಈಗ ಧರ್ಮದಿಂದ ಹೇಗೆ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಸಂಕಲ್ಪ್ಯಂ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಸ್ಯ ಚಿಂತ್ಯಂ ಚಿಂತಾಮಣೇರಪಿ ।

ಅಸಂಕಲ್ಪ್ಯಮಸಂಚಿಂತ್ಯಂ ಫಲಂ ಧರ್ಮಾದವಾಪ್ಯತೇ ॥೨೧॥

ಅರ್ಥ :- ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವು ಸಂಕಲ್ಪಯೋಗ್ಯ ಎಂದರೆ ವಚನದಿಂದ ಯಾಚಿಸಿದಂಥ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಚಿಂತಾಮಣಿ ರತ್ನವು ಚಿಂತನೆ ಯೋಗ್ಯ ಎಂದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯಾಚಿಸಿದಂಥ ಫಲವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಧರ್ಮದಿಂದ ಸಂಕಲ್ಪ ಯೋಗ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಚಿಂತನ ಯೋಗ್ಯವೂ ಇಲ್ಲದಂಥ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಮತ್ತು ಚಿಂತಾಮಣಿಯನ್ನೇ ಉತ್ತಮ ಫಲಕೊಡುವಂಥವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವಂತೂ ವಚನ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯಾಚಿಸಿದಂಥ ಒಂದಿಷ್ಟು ವಿಷಯ ಸಾಮಗ್ರಿರೂಪದ ಫಲಗಳನ್ನೇ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಧರ್ಮವಿದೆ ಅದು ವಚನ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ

ಗೋಚರವಿಲ್ಲದಂಥ ಅದ್ಭುತ ಸುಖರೂಪದ ಮೋಕ್ಷ ಫಲವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಚಿಂತಾಮಣಿಗಿಂತಲೂ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಉತ್ತಮವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ಪರಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಇಂಥ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪರಿಣಾಮವೇವ ಕಾರಣಮಾಹುಃ ಖಿಲುಃ ಪುಣ್ಯಪಾಪಯೋಃ ಪ್ರಾಚ್ಛಾಃ |

ತಸ್ಮಾತ್ ಪಾಪಾಪಚಯಃ ಪುಣ್ಯೋಪಚಯಶ್ಚ ಸುವಿಧೇಯಃ ||೨೩||

ಅರ್ಥ :- ಬುದ್ಧಿವಂತರು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಕಾರಣವು ಪರಿಣಾಮವೆಂದೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪಾಪದ ನಾಶ ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯದ ಸಂಚಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಕೆಲವರು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ, ಕೆಲವರು ಧನಬಲವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ, ಕೆಲವರು ಯಾರೂ ಸಹಾಯಕರಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನಿಸುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಇದು ಭ್ರಮೆಯಿದೆ. ಇತರರ ಮೇಲೆ ದೋಷ ಹೊರಿಸಿ ಉಪದೇಶವನ್ನು ನಿರರ್ಥಕವೆಂದು ತಿಳಿದು ಧರ್ಮಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಡ. ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪದ ಕಾರಣವು ಪರಿಣಾಮವೇ ಇದೆ. ಇತರರು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಲೇ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಶುಭ ಪರಿಣಾಮ ಬಿಟ್ಟು ಶುಭ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನೀವು ಪಾಪದ ನಾಶ ಹಾಗೂ ಪುಣ್ಯದ ಸಂಚಯ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಯಾರು ಧರ್ಮದ ಸಂಚಯ ಮಾಡದೆ ವಿಷಯ ಸುಖವನ್ನೇ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರ ನಿಂದೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಕೃತ್ವಾಧರ್ಮವಿಘಾತಂ ವಿಷಯಸುಖಾನ್ಯನುಭವಂತಿ ಯೇ ಮೋಹಾತ್ |

ಆಚ್ಛಿದ್ಯ ತರೂನ್ಮೂಲಾತ್-ಫಲಾನಿ ಗೃಹ್ಣಂತಿ ತೇ ಪಾಪಾಃ ||೨೪||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಜೀವರುಗಳು ಮೋಹದ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಧರ್ಮದ ಘಾತ ಮಾಡಿ ವಿಷಯ ಸುಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಆ ಪಾಪಿಗಳು ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಮೂಲ ಸಹಿತ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ರೂರ ಪರಿಣಾಮದ ಓರ್ವ ಪಾಪಿಯು ಫಲದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಬುಡದಿಂದಲೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿ ಅದರ ಫಲಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಹಿ ಜೀವನು ಸುಖವನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಪಾಪ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಧರ್ಮದ ಘಾತ ಮಾಡಿ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸುಖವನ್ನು

ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವುದೇನೆಂದರೆ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಮೂಲಸಹಿತ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಲಿ ಅಥವಾ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕದಿರಲಿ, ಆದರೆ ಫಲಗಳಂತೂ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವಷ್ಟೇ ಕೈಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದರೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ ಅಥವಾ ಘಾತ ಮಾಡಲಿ ಸುಖವಂತೂ ಎಷ್ಟು ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿದೆ ಅಷ್ಟೇ ಬರುವುದು. ಆದರೆ ಈಗ ಧರ್ಮದ ಘಾತ ಮಾಡಿದರೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡರೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಕೆಲವರು ಧರ್ಮದ ಘಾತ ಮಾಡಿ ಸುಖ ಭೋಗಿಸಲು ಹೇಳಿದರೆ ಕೆಲವರು ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಸುಖ ಭೋಗಿಸಲು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಉದ್ದೇಶವೇನಿದೆ ?

ಉತ್ತರ :- ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪಾಪರೂಪವಾಗಿರುವುದು, ಅನ್ಯಾಯರೂಪದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ವಿಷಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕ ವಿಷಯದ ಇಚ್ಛೆಮಾಡುವುದು, ತೀವ್ರ ಕಷಾಯ ಪರಿಣಾಮವಿರುವುದು. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ವಿಷಯ-ಸುಖದ ಭೋಗ ಭೋಗಿಸುವುದು ಅದು ಧರ್ಮದ ಘಾತಮಾಡಿ ಸುಖ ಭೋಗಿಸುವುದಿದೆ. ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಸಾಧಿಸುವುದು, ಅನ್ಯಾಯರೂಪವಾಗಿ ಪಾಪಕಾರ್ಯ ಮಾಡದಿರುವುದು, ಪ್ರಾಪ್ತ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ರೂಪದಿಂದಿರುವುದು. ಅಧಿಕ ಕಷಾಯ ಮಾಡದಿರುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಪವಿಷಯ ಸುಖದ ಭೋಗ ಭೋಗಿಸುವುದು ಅದು ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಸುಖ ಭೋಗಿಸುವುದಿದೆ. ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ದುಃಖ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಬಂದು ಬಿದ್ದರೂ ನಿರಾಕುಲತೆಯಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ಪರಮಾರ್ಥ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಪರಮಾರ್ಥ ಸುಖದ ಭೋಗವಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಈ ಉಪದೇಶವು ರಹಸ್ಯ ಮಾತ್ರವಿದೆ, ವ್ಯಕ್ತರೂಪವಿಲ್ಲ; ವಿಷಯ ಸುಖದ ಭೋಗ ಭೋಗಿಸುವಾಗ ಧರ್ಮದ ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದು ಸರ್ವಥಾ ಅಸಂಭವನೀಯವಿದೆಯೆಂಬ ತರ್ಕದ ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಕರ್ತೃತ್ವಹೇತುಕರ್ತೃತ್ವಾನುಮತೈಃ ಸ್ಮರಣಚರಣವಚನೇಷು ।

ಯಃ ಸರ್ವಥಾಭಿಗಮ್ಯಃ ಸ ಕಥಂ ಧರ್ಮೋ ನ ಸಂಗ್ರಾಹ್ಯಃ ॥೨೫॥

ಅರ್ಥ :- ಮಾಡುವುದು ಅದು ಕೃತ, ಮಾಡಿಸುವುದು ಅದು ಕಾರಿತ, ಮಾಡುವುದರ ಅನುಸಾರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರುವುದು ಅದು ಅನುಮೋದನವಿದೆ. ಇವು ಮೂರರ ಯೋಗದಿಂದ ಎಂದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು, ಶರೀರದಿಂದ

ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ವಚನದಿಂದ ಮಾತನಾಡುವುದು. ಇವುಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆ ಧರ್ಮದ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಬಾರದು ?

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಧರ್ಮವು ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಯೇ ಧರ್ಮವಾಗುವುದು, ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳ ತ್ಯಾಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಧರ್ಮದ ಸಂಚಯ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಹೇಗೆ ಅನೇಕ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಿ ಧನ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಧರ್ಮದ ಸಂಚಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಧರ್ಮದ ಸಂಚಯವನ್ನು ಒಂಭತ್ತು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ೧) ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಧರ್ಮ ಮಾಡುವುದು, ೨) ಮಾಡಿಸುವುದು, ೩) ಅನುಮೋದನ ಕೊಡುವುದು, ೪) ವಚನದಿಂದ ಧರ್ಮ ಮಾಡುವುದು, ೫) ಮಾಡಿಸುವುದು, ೬) ಅನುಮೋದನ ಕೊಡುವುದು, ೭) ಕಾಯದಿಂದ ಧರ್ಮ ಮಾಡುವುದು. ೮) ಮಾಡಿಸುವುದು, ೯) ಅನುಮೋದನ ಕೊಡುವುದು. ಧರ್ಮದ ಅನೇಕ ಅಂಗಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಅದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಧರ್ಮದ ಸಂಚಯ ಮಾಡುವುದು ಸುಲಭವಿದೆ. ಮತ್ತು ನೀನು ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಕಠಿಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿರುದ್ಯಮಿ ಯಾಗಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ ನಿರುದ್ಯಮಿ ಪುರುಷನು ದರಿದ್ರಿಯಾಗಿ ದುಃಖ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಅದರಂತೆ ನೀನು ಕೂಡ ಪುಣ್ಯಹೀನನಾಗಿ ನರಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗುವುದು. ಅದರಿಂದ ಧರ್ಮದ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಇಂಥ ಧರ್ಮವು ಜೀವದ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಮಾನವಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಮಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಂಥ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಧರ್ಮೋವ ಸೇನ್ಮನಸಿ ಯಾವದಲಂ ಸ ತಾವತ್
ಹಂತಾ ನ ಹಂತುರಪಿ ಪಶ್ಯ ಗತೇಽಥ ತಸ್ಮಿನ್ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪರಸ್ಪರಹತಿರ್ಜನಕಾತ್ಮಜಾನಾಂ
ರಕ್ಷಾ ತತೋಽಸ್ಯ ಜಗತಃ ಖಿಲು ಧರ್ಮ ಏವ ||೨೬||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಧರ್ಮವು ನಿನ್ನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವವನನ್ನೂ ನೀನು ಹೊಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಧರ್ಮವು ಹೊರಟು ಹೋಯಿತೆಂದರೆ ತಂದೆ-ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪರಸ್ಪರ ಘಾತ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ರಕ್ಷಣೆಯು ಕೇವಲ ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿದ್ದರೆ ಯಾರೂ ಯಾರನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಡೆದಾಡುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಲವಂತನು ನಿರ್ಬಲನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವನು ಮತ್ತು ನಿರ್ಬಲನು ತನಗಿಂತ ನಿರ್ಬಲನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವನು. ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವು ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಧರ್ಮದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮವು ಇದೆ. ತಿರ್ಯಂಚ ಮೊದಲಾದವು ಕೂಡ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಡೆಯದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮವೇ ಲೋಕದ ರಕ್ಷಕವಿದೆ. ಆ ಧರ್ಮವು ಲೋಕದ ರಕ್ಷಕವಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಂಥವರ ರಕ್ಷಕವು ಹೇಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ? ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಕವು ಕೂಡ ಧರ್ಮವೇ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದು ಎಲ್ಲರ ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಯೋಗ್ಯವೂ ಇದೆ.

ವಿಷಯ ಸುಖದ ಭೋಗ ಭೋಗಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಪಾಪವಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ, ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಧರ್ಮ ಹೇಗಾಗುವುದೆಂಬ ಆಶಂಕೆಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ನ ಸುಖಾನುಭವಾತ್ ಪಾಪಂ ಪಾಪಂ ತದ್ಧೇತುಘಾತಕಾರಂಭಾತ್ |

ನಾಜೀರ್ಣಂ ಮಿಷ್ವಾನ್ನಾನ್ನನು ತನ್ಮಾತ್ರಾದ್ಯತಿಕ್ರಮಣಾತ್ ||೨೭||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮಿಷ್ವಾನ್ನ ಭಕ್ಷಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಜೀರ್ಣ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮೀರಿ ತಿನ್ನುವುದರಿಂದ ಅಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸುಖ ಭೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಪಾಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ಸುಖದ ಕಾರಣವಾದ ಧರ್ಮದ ಘಾತ ಮಾಡುವಂಥ ಕಾರ್ಯದ ಆರಂಭ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪಾಪವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಜೀರ್ಣದ ಕಾರಣವು ಮಿಷ್ವಾನ್ನ ಭೋಜನವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಧಿಕ ಭೋಜನ ಮಾಡುವುದು ಅಜೀರ್ಣದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪಾಪದ ಕಾರಣವು ವಿಷಯ ಸೇವನೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಧರ್ಮದ ಘಾತಮಾಡಿ ಅಧಿಕ ಕಷಾಯಾದಿಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಪಾಪದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವಗಳು, ಭೋಗಭೂಮಿಜರು ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಂಕರ ಮೊದಲಾದವರು ವಿಷಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅದರ ಸೇವನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ನರಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಪಾಪದ ಬಂಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಂದುಲ ಮಚ್ಚ ಮೊದಲಾದವು ಅತ್ಯಂತ ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಪರ್ವತಾದಿ ಸ್ಥಾಪರ ಜೀವಗಳು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದ ಉದಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ವಿಷಯ ಸೇವನೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಧರ್ಮದ ಘಾತ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನರಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಪಾಪದ

ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಿಷಯದ ಅಭಿರುಚಿಯು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಶಂಕೆ ಮಾಡಿ ಧರ್ಮದ ಅರುಚಿ ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಹೀಗಿದ್ದರೆ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತೊರೆದು ಮುನಿಪದವನ್ನೇಕೆ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದು ?

ಉತ್ತರ :- ನರಕ-ತೀರ್ಯಂಚಗಳ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರುವ ಪಾಪದ ಅಭಾವವಂತೂ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಸಾಧನದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮುನಿಪದದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಿರುವ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವಂಥ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ಜೀವರುಗಳು ಧರ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಮುನಿಪದದ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವುದು.

ಧರ್ಮದ ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಸುಖವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮದ ಘಾತ ಮಾಡುವಂಥ ಆರಂಭ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಪಾಪವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವಿರಿ ? ಏಕೆಂದರೆ ಪಾಪದ ಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸುಖದ ಕಾರಣತನದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವಿದೆಯೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಸಂದೇಹ ಪಟ್ಟರೆ ಅದರ ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಈಗ ಅಚಾರ್ಯರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಪ್ಯೇತನ್ಮೃಗಯಾದಿಕಂ ಯದಿ ತವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದುಃಖಾಸ್ವದಂ
ಪಾಪೈರಾಚರಿತಂ ಪುರಾತಿಭಯದಂ ಸೌಖ್ಯಾಯ ಸಂಕಲ್ಪತಃ |
ಸಂಕಲ್ಪಂ ತಮನುಜ್ಞತೇಂದ್ರಿಯಸುಖೈರಾಸೇವಿತೇ ಧೀಧನ್ಯಃ :
ಧರ್ಮೈಕರ್ಮಣಿ ಕಿಂ ಕರೋತಿ ನ ಭವಾನ್ ಲೋಕದ್ವಯಶ್ರೇಯಸಿ ||೨೮||

ಅರ್ಥ :- ಬೇಟೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಂತೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದುಃಖದ ಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ. ಮತ್ತು ಅವು ಪಾಪೀ ಜೀವರುಗಳಿಂದಲೇ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಂದೆ ನರಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ ದುಃಖದ ಅನುಭವ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಕಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ಆ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನೀನು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಏಕೆ ತೊಡಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ ? ಧರ್ಮದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವಂಥ ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಅದೇ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದರೆ ಇಹಲೋಕ ಪರಲೋಕಗಳೆರಡೂ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಿಯಾಗುವವು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಬೇಟೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೀನು ಸುಖದ ಕಾರಣವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿರುವೆ, ಆದರೆ ಅವಂತೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದುಃಖದ ಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ. ಏಕೆಂದರೆ

ಅದರಲ್ಲಿ ಖೇದ, ಕ್ಲೇಶ, ಆಕುಲತೆಗಳೇ ವಿಶೇಷವಿವೆ. ಆದರೆ ನಿನಗೆ ಆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ಉಲ್ಲಾಸವಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಕಾರ್ಯವು ಸುಖದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆ ದುಃಖದ ಸ್ಥಾನವೇ ನಿನ್ನ ಮತದಂತೆ ಸುಖದ ಸ್ಥಾನವಾದರೆ ಅದರಿಂದ ಖೇದ, ಕ್ಲೇಶ, ಆಕುಲತೆಗಳೇ ಇಲ್ಲದಾಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸುಖದ ಸ್ಥಾನವಾದ ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೀಗೆಯೇ ಮನ್ನಿಸಿದೆಯಾದರೆ ಅದರಿಂದ ಸುಖವೇಕೆ ಆಗಲಾರದು ? ಮತ್ತು ನೀನು ಬೇಟೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಭೋಗೀ ಪುರುಷರು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿವೆ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳು ಯೋಗಿಗಳು ಮಾಡತಕ್ಕಂಥವುಗಳಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲ. ಬೇಟೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನಂತೂ ಭಿಲ್ಲರಂಥ ಪಾಪಿಗಳೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಂಥ ಮಹಾಭೋಗಿಗಳು ಆದರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಬಹುದೆಂದು ದುಃಖದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖ ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಬೇಟೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಂತೂ ನರಕಾದಿಗಳ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿವೆ. ಧರ್ಮವು ಅದು ಸ್ವರ್ಗ-ಮೋಕ್ಷದ ಸುಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಬೇಟೆ ಮೊದಲಾದ ಅನಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಸುಖದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲವರು ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಬೇಟೆಯಾಡುವಂಥ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಥ ನಿರ್ದಯತೆಯಿರುತ್ತದೆ- ಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಭೀತಮೂರ್ತಿರ್ಗರ್ತತ್ರಾಣಾ ನಿರ್ದೋಷಾ ದೇಹವಿತ್ತಕಾಃ ।

ದಂತಲಗ್ನತೃಣಾ ಘ್ನಂತಿ ಮೃಗೀರನ್ಯೇಷು ಕಾ ಕಥಾ ॥೨೯॥

ಅರ್ಥ:- ಕ್ರೂರ ನಿರ್ದಯರು ಭಯಭೀತ ಮೂರ್ತಿಗಳೂ, ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದವುಗಳೂ, ದೋಷರಹಿತವೂ, ಶರೀರಮಾತ್ರವೇ ಧನವುಳ್ಳವುಗಳೂ ಮತ್ತು ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡಂಥವುಗಳೂ ಆದ ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾರೆಂದಮೇಲೆ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲೇನು ಹೇಳುವುದು?

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಜರುಗಳು ಸಮರ್ಥ ಪುರುಷರಿದ್ದು ಅವರು ಕೂಡ ಭಯಭೀತರನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಶರಣಾಗತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದವರನ್ನು ಹೊಡೆಯಕೂಡದು, ಅನಾಥರ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಕಳವು ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದವರನ್ನು ಹೊಡೆಯದಿರುವುದು, ಶಿಷ್ಟರ ಪರಿಪಾಲನೆ ಮಾಡುವುದು ರಾಜಧರ್ಮವಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಧನವಿಲ್ಲದವರನ್ನು ಹೊಡೆಯದಿರುವುದು, ದೀನ-ದಲಿತರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ. ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಕಡ್ಡಿಹಿಡಿದವರನ್ನು ಹೊಡೆಯಬಾರದು, ಗರ್ವ ಬಿಟ್ಟವರನ್ನು ನಿರ್ಭಯಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯೆ ಮಾಡಬಾರದು, ಅದು ಪುರುಷಾರ್ಥ

ಧಾರಕರ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಗುಣವುಳ್ಳವರನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಡೆಯುವುದು ಯುಕ್ತವಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಸರ್ವಗುಣ ಸಂಪನ್ನವಿರುವ ಜಿಂಕೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಬೇಟೆಯಾಡುವವರು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾರೆಂದ ಬಳಿಕ ಅವರು ಇತರರ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ದಯೆತೋರುವರು ? ಆದುದರಿಂದ ಬೇಟೆಯಾಡುವಂಥ ಪುರುಷರು ಮಹಾನಿರ್ದಯಿ ಮಹಾಪಾಪಿಗಳಿರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಈಗ ಅಹಿಂಸೆ, ಅನೃತ, ಅಸ್ತೇಯ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ದೃಢ ಚಿತ್ತರಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪೈಶೂನ್ಯದೈನ್ಯದಂಭಸ್ತೇಯಾನ್ಯತಪಾತಕಾದಿಪರಿಹಾರಾತ್ |

ಲೋಕದ್ವಯಹಿತಮರ್ಜಯ ಧರ್ಮಾರ್ಥಯಶಃಸುಖಾರ್ಥಮ್ ||೩೦||

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ನೀನು ಚಾಡಿ ಹೇಳುವುದು, ದೈನ್ಯ ತೋರುವುದು, ಕಪಟ ಮಾಡುವುದು, ಕಳವು ಮಾಡುವುದು, ಅಸತ್ಯ ನುಡಿಯುವುದು ಮತ್ತು ಮುನಿ ಹತ್ಯೆಮಾಡುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಯಶಸ್ಸು ಮತ್ತು ಸುಖಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲೆಂದು ಉಭಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಿತವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥ ಪುಣ್ಯದ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಅನೃತ, ಸ್ತೇಯದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿತವಿರುವಂಥ ದುಷ್ಟತೆ, ದೀನತೆ, ಕಳ್ಳತನ, ಮೋಸತನ, ಅಸತ್ಯ ನುಡಿಯುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಮಹಾಪಾಪ ಕಾರ್ಯಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಇವುಗಳ ತ್ಯಾಗವು ಇಹ-ಪರಲೋಕದ ಸಲುವಾಗಿ ಹಿತಕಾರಕವಿದೆ. ಇವುಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಅಣುವ್ರತ-ಮಹಾವ್ರತರೂಪದ ಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವುಂಟಾಗಿ ಧನ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಲೋಕವಿರುದ್ಧ ಕಾರ್ಯದ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಯಶಸ್ಸೂ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆಕುಲತೆಯು ಹೊರಟುಹೋಗುವುದರಿಂದ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಸಾತಾವೇದನೀಯ ಪುಣ್ಯದ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ಇವುಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಇಹ-ಪರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಹಿತಕಾರಕವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಆ ತ್ಯಾಗರೂಪದ ಕಾರ್ಯಮಾಡು.

ವ್ರತಿಕರಿಗೂ ಉಪಸರ್ಗದ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹಿಂಸೆ, ಅನೃತ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪವಾಗಬಹುದೆಂದು ತರ್ಕ ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪುಣ್ಯಂ ಕುರುಷ್ವ ಕೃತಪುಣ್ಯಮನೀದ್ಯಶೋಽಪಿ

ನೋಪದ್ರವೋಽಭಿಭವತಿ ಪ್ರಭವೇಚ್ಚ ಭೂತ್ಯೈ |

ಸಂತಾಪಯನ್ ಜಗದಶೇಷಮಶೀತರಶ್ಮಿಃ

ಪದ್ಮೇಷು ಪಶ್ಯ ವಿದಧಾತಿ ವಿಕಾಸಲಕ್ಷ್ಮೀಮ್ ||೩೧||

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ನೀನು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡು, ಏಕೆಂದರೆ ಸತತ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ಎಂದೂ ಯಾರೂ ನೋಡಿದರಂಥ ಉಪದ್ರವವಾದರೂ ಅದು ದುಃಖ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಆ ಉಪದ್ರವವೇ ಸಂಪತ್ತಿಯ ವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆತಪವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥ ಸೂರ್ಯನು ಕಮಲಿನಿಯನ್ನು ವಿಕಸಿಸಿ ಅದರ ಶೋಭೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇನು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಉಪಸರ್ಗವು ದುಃಖ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಕಾರಣವಿದ್ದರೂ ಅದು ಪುಣ್ಯವಂತನಿಗೆ ದುಃಖ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸೂರ್ಯನು ಇತರರಿಗೆ ಸೆಕೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರೆ ಕಮಲವನ್ನು ಪ್ರಪುಲಿತ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಉಪಸರ್ಗವು ಪಾಪದ ಉದಯವಿದ್ದವನಿಗೆ ದುಃಖ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಪುಣ್ಯದ ಉದಯವಿದ್ದವನಿಗೆ ವಿಭೂತಿಯ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಉಪದ್ರವದಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಮಹಾನ ದುಃಖವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಪುಣ್ಯೋದಯವಿದ್ದವನಿಗೆ ಅದೇ ಉಪದ್ರವವು ಧನಾದಿಗಳ ಲಾಭ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಧರ್ಮಾತ್ಮ ಪುರುಷರು ಉಪದ್ರವವುಂಟಾದರೂ ಕೂಡ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ, ಉಪಸರ್ಗವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುರುಷಾರ್ಥವೇ ಸಮರ್ಥವಿದೆ, ಆದರೆ ಪುಣ್ಯವು ಸಂಕಟ ನಿವಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಶಂಕೆ ಪಡುವವರಿಗೆ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ನೇತಾ ಯಸ್ಯ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ ಪ್ರಹರಣಂ ವಜ್ರಂ ಸುರಾ ಸೈನಿಕಾಃ |
 ಸ್ವರ್ಗೋ ದುರ್ಗಮನುಗ್ರಹಃ ಖಲು ಹರೇರೈರಾವಶೋವಾರಣಃ |
 ಇತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಬಲಾನ್ವಿತೋಽಪಿ ಬಲಭಿಧ್ವಗ್ನಃ ಪರೈಃ ಸಂಗರೇ
 ತದ್ವಕ್ತಂ ನನು ದೈವಮೇವ ಶರಣಂ ದಿಗ್ಧಿಗ್ ವೃಥಾ ಪೌರುಷಮ್ ||೩.೨||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವನಿಗೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಮಂತ್ರಿ, ವಜ್ರವು ಆಯುಧ, ದೇವತೆಗಳು ಸೈನಿಕರು, ಸ್ವರ್ಗವು ದುರ್ಗ, ಐರಾವತವು ಆನೆ ಮತ್ತು ಹರಿಯ ಪೂರ್ಣ ಅನುಗ್ರಹವಿರುವಂಥ ಇಂದ್ರನು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಬಲಸಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇತರರಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾದನು. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ದೈವವೊಂದೇ ಶರಣವಿದೆ, ಪುರುಷಾರ್ಥವು ನಿಷ್ಫಲವಿದೆಯೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಂಥ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ!

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಜೀವನು ಪುರುಷಾರ್ಥದಿಂದಲೇ ದುಃಖದ ನಿವಾರಣೆ ಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ, ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾಧಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ

ಅವನಿಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ನಿಷ್ಫಲವಿದೆಯೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮದ ಹೆಸರು ದೈವವಿದ್ದು ಅದುವೇ ಸಹಾಯಕವಿದೆ. ಅದರ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಮತದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಉದಾಹರಣೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ಬಲಶಾಲಿಯಿದ್ದರೂ ಅವನು ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾದನು. ಅಥವಾ ಇದನ್ನೇ ಜೈನ ಮತದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿದರೆ ಇಂದ್ರ ನಾಮದ ಓರ್ವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥರನಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಯ ಹೆಸರು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೆಂದು ಇರಿಸಿದ್ದನು. ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ರಾವಣನಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾದನು. ಆದುದರಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ನಿರರ್ಥಕವೆಂದೂ, ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯೆಂದೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪುಣ್ಯದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಹಿಂಸೆಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿಲ್ಲ, ಅದರ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವಂಥವರೂ ಅಸಂಭವವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂಥವರು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ಸಮಾಚಾರ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿದ್ದೇವೆಂದು ಹೇಳುವಂಥವರಿಗೆ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಭರ್ತಾರಃ ಕುಲಪರ್ವತಾ ಇವ ಭುವೋ ಮೋಹಂ ವಿಹಾಯ ಸ್ವಯಂ

ರತ್ನಾನಾಂ ನಿಧಯಃ ಪಯೋಧರ ಇವ ವ್ಯಾವೃತ್ತವಿತ್ತಸ್ಪೃಹಾಃ |

ಸ್ಪೃಷ್ಟಾಃ ಕೈರಪಿ ನೋ ನಭೋ ವಿಭುತಯಾ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ವಿಶ್ರಾಂತಯೇ

ಸಂತ್ಯದ್ಯಾಪಿ ಚಿರಂತನಾಂತಿಕಚರಾಃ ಸಂತಃ ಕಿಯಂತೋಽಪ್ಯಮೀ ||೩೩||

ಅರ್ಥ :- ತ್ರಿಕಾಲವರ್ತಿ ಮಹಾಮುನಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರ ಮಾರ್ಗದ ಅವಲಂಬನೆ ಮಾಡಿ ವರ್ತಿಸುವಂಥವರು ಈಗಲೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವಿದ್ಯಮಾನರಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸತ್ತುರುಷರು ಮೋಹದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಕುಲಾಚಲಪರ್ವತದಂತೆ ಪೃಥ್ವಿಯ ಅಧಿಪತಿಯಿದ್ದಾರೆ. ಹೇಗೆ ಕುಲಾಚಲ ಪರ್ವತವು ಪೃಥ್ವಿಯ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಮೋಹ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಆ ಸತ್ತುರುಷರು ಹಿತೋಪದೇಶವಿತ್ತು ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದರೂ ಆ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಸಮುದ್ರವು ಮುತ್ತು-ರತ್ನಗಳ ಆಕರವಿದ್ದರೂ ಅದು ಧನದ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ರಹಿತವಿವೆ. ಹಾಗೆ ಸಂತ ಪುರುಷರೂ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ರತ್ನಗಳ ನಿಧಿಯಿದ್ದರೂ ಅವರು ಧನಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಆಕಾಶವು ಯಾವುದೇ ಪದಾರ್ಥದಿಂದ ಲಿಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಇರಲು ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಹಾಗೆ ಸಂತ ಪುರುಷರು ಯಾವುದೇ ಪರಭಾವದಿಂದ ಲಿಪ್ತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಮಹಂತತೆಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತಿನ ದುಃಖ ದೂರ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಾನರಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಕೆಲ ಸತ್ತುರುಷರು ಈಗಲೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥದ ರಚನೆಯಾಯಿತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಥಾರ್ಥ ಮುನಿಧರ್ಮದ ಧಾರಕರು ಕೆಲ ಜೀವರುಗಳಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಶಿಥಿಲಾಚಾರಿಗಳು ಬಹಳವಿದ್ದರು. ಮುನಿಧರ್ಮವು ತುಂಬ ಕಠಿಣವಿದೆ. ಅದರ ಆಚರಣೆಯು ಚತುರ್ಥಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿದೆಯೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ, ಆದರೆ ಇಂದು ಅಂಥ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವವರು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ತರ್ಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ಈಗಲೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಮುನಿಧರ್ಮದ ಧಾರಕರಿದ್ದಾರೆ. ನೀನು ಧರ್ಮದ ಅಭಾವ ಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಶಿಥಿಲಾಚಾರವನ್ನೇಕೆ ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವೆ ! ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಧರ್ಮಾತ್ಮರು ಕಡಿಮೆಯಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನಂತೂ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಇಂಥ ಸತ್ತುರುಷರು ಆಚರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ಅವಲೋಕಿಸದೆ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇವರು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪಿತಾ ಪುತ್ರಂ ಪುತ್ರ : ಪಿತರಮಭಿಸಂಧಾಯ ಬಹುಧಾ
 ವಿಮೋಹಾದೀಹೇತೇ ಸುಖಲವಮವಾಪ್ತುಂ ನೃಪಪದಮ್ |
 ಅಹೋ ಮುಗ್ಧೋ ಲೋಕೋ ಮೃತಿಜನನದಂಷ್ಟ್ರಾಂತರಗತೋ
 ನ ಪಶ್ಯತ್ಯಶ್ರಾಂತಂ ತನುಮಪಹರಂತಂ ಯಮಮಮುಮ್ ||೩೪||

ಅರ್ಥ :- ತಂದೆಯು ಮಗನನ್ನು ಮತ್ತು ಮಗನು ತಂದೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ವಂಚಿಸಿ ಆಂಶಿಕ ಸುಖವಿರುವಂಥ ರಾಜ್ಯ ಪದವನ್ನು ಪಡೆಯಲಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಯ್ಯಾ ! ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ ಮೂರ್ಖ ಜನರು ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳ ರೂಪವಿರುವ ಯಮನದವಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ನಿರಂತರ ಶರೀರವನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯಮನನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸಿಂಹದ ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿರುವ ಪಶುವು ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಸಿಂಹವು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರ ವಿಚಾರ ಮಾಡದೆ ತಾನು ಕ್ರೀಡೆ ಮಾಡುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವುದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜನ್ಮ-ಮರಣದ ದಶೆಯೇ ಯಮನ ದವಡೆಯಿದೆ. ಕಾಲವಶದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಈ ಜನರು ತಮ್ಮ ಆಯುವಿನ ಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾಲದ ವಿಚಾರವನ್ನಂತೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪದಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಉಪಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ. ಇಂಥ ಮೂರ್ಖತನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಬೆನ್ನು ಹಿಂದೆ ಮೃತ್ಯುವಿದೆಯೆಂಬುದರ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ವಿಷಯೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೋಹಿತನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗನ ವಧೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲಾದ ಅಕಾರ್ಯದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದರ ಕಾರಣವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಂಧಾದಯಂ ಮಹಾನಂಧೋ ವಿಷಯಾಂಧೀಕೃತೇಕ್ಷಣಃ |

ಚಕ್ಷುಷಾಂಧೋ ನ ಜಾನಾತಿ ವಿಷಯಾಂಧೋ ನ ಕೇನಚಿತ್ ||೩೫||

ಅರ್ಥ:- ವಿಷಯದಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನರೂಪದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕುರುಡಾಗಿರುವಂಥ ಜೀವನು ಕುರುಡರಿಗಿಂತಲೂ ಮಹಾಕುರುಡನಿದ್ದಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕುರುಡನಿದ್ದವನು ಕೇವಲ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ವಿಷಯಕಷಾಯದಿಂದ ಕುರುಡನಾದವನು ಏನನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ವಿವೇಕಶೂನ್ಯನಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅಂಧ ಪುರುಷನಿಗಂತೂ ಕೇವಲ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಕಿವಿಗಳಿಂದ ಆಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಜ್ಞಾನವಂತೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ವಿಷಯವಾಸನೆಯಿಂದ ಕುರುಡನಾದವನಿಗೆ ಯಾವ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದಲೂ ಜ್ಞಾನವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಅನ್ಯ ವಿಷಯದ ದುಃಖವಿದ್ದರೆ ಅವನು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಾಣುವನು, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಚಾರಿಸುವನು, ಉಪದೇಶ ಕೇಳುವನು ಇತ್ಯಾದಿ ಜ್ಞಾನವಂತೂ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಆದರೆ ವಿಷಯ ವಾಸನೆಯಿಂದ ಕುರುಡನಾದವನು ಏನನ್ನೂ ಗಣನೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅಂಧವಾಗುವುದು ನಿಷಿದ್ಧವಿದೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಷಯ ವಾಸನೆಯಿಂದ ಅಂಧವಾಗುವುದು ಅತ್ಯಂತ ನಿಷಿದ್ಧವಿದೆ.

ಒಂದಿಷ್ಟು ವಿಷಯೇಚ್ಛೆಯಾದರೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುವೆ, ಇಂಥ ಇಚ್ಛೆಯಂತೂ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಗೆ ಇದೆ; ಆದರೆ ಕೆಲವರಿಗೆಯಾದರೂ ಇಷ್ಟ ಪದಾರ್ಥದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆಯೇನು ? ಯಾರಿಗೂ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆಶಾಗರ್ತಃ ಪ್ರತಿಪ್ರಾಣಿ ಯಸ್ಮಿನ್ ವಿಶ್ವಮಣೂಪಮಮ್ |

ಕಸ್ಯ ಕಿಂ ಕಿಯದಾಯಾತಿ ವೃಥಾ ವೋ ವಿಷಯೈಷಿತಾ ||೩೬||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪಾಣಿಯೇ ! ಈ ಆಶೆಯ ರೂಪದ ಆಳವಾದ ಹೊಂಡವು ಎಲ್ಲ ಪಾಣಿಗಳಿಗೂ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ತ್ರೈಲೋಕದ ವಿಭೂತಿಯು ಅಣು ಸಮಾನ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿದೆ. ಆ ತ್ರೈಲೋಕದ ವಿಭೂತಿಯು ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ಅದರ ತೃಷ್ಣೆ ಆರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದ ಮೇಲೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಭಾಗ ಬರುವುದು! ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದ ಇಚ್ಛೆಯು ವೃಥಾವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ತ್ರೈಲೋಕದ ವಿಭೂತಿಯಂತೂ ಅಲ್ಲವಿದೆ ಮತ್ತು ಒಂದೊಂದು ಜೀವದ ಆಶೆಯ ರೂಪದ ಹೊಂಡವು ಅಗಾಧವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ತ್ರೈಲೋಕದ ವಿಭೂತಿಯು

ಅಣು ಸಮಾನವಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಜೀವದ ಹೊಂಡವಾದರೂ ಹೇಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದು ! ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಿದೆ.

ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿಷಯಸುಖದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಮಹಾ ಪುಣ್ಯೋಪಾರ್ಜನೆಯ ನಿಮಿತ್ತ ಮುನಿಗಳು ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಷಯ ಸುಖದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿ ಭವ-ಭವದಲ್ಲಿ ಹೊಸ-ಹೊಸ ಶರೀರ ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರಿರುವಂಥವರು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಆತ್ಮನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕು. ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಭಾವವು ಪುಣ್ಯದ-ಫಲವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಆಯುಃ ಶ್ರೀವಪುರಾದಿಕಂ ಯದಿ ಭವೇತ್ ಪುಣ್ಯಂ ಪುರೋಪಾರ್ಜಿತಂ

ಸ್ಯಾತ್ ಸರ್ವಂ ನ ಭವೇನ್ನ ತಚ್ಚ ನಿತರಾಮಾಯಾತಿತೇಽಪ್ಯಾತ್ಮನಿ |

ಇತ್ಯಾರ್ಯಾಃಸುವಿಚಾರ್ಯ ಕಾರ್ಯಕುಶಲಾಃ ಕಾರ್ಯೇಽತ್ರ ಮಂದೋದ್ಯಮಾ ದ್ರಾಗಾಗಾಮಿಭವಾರ್ಥಮೇವ ಸತತಂ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ಯತಂತೇತರಾಮ್ ||೩.೨||

ಅರ್ಥ :- ಈ ಜೀವಕ್ಕೆ ದೇವ-ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಾಯು, ಸುಂದರ ಶರೀರ, ಸಂಪತ್ತು ಮೊದಲಾದುವೆಲ್ಲವು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದ-ಫಲಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಪುಣ್ಯೋಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಅವರು ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅನೇಕ ಉದ್ಯಮ ಮಾಡಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ಏನೂ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಕುಶಲರಿರುವಂಥ ಪುರುಷರು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಈ ಭವದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಂತೂ ಮಂದೋದ್ಯಮಿಯಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯ ಭವದ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ನಿರಂತರ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾರು ದಯೆ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಶೇಷ ಪುಣ್ಯೋಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ದೀರ್ಘ ಆಯು, ಸುಂದರ ಶರೀರ, ವಿಭೂತಿ ಮೊದಲಾದವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿವೆ. ಮತ್ತು ಯಾರು ಪುಣ್ಯದ ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಅವರು ಅಧಿಕ ಉದ್ಯಮ ಮಾಡಿದರೂ, ಅತ್ಯಂತ ಖೇದಖಿನ್ನರಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ಏನೂ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿಯೇ ವಿವೇಕವಂತರು ಈ ಭವದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂದೋದ್ಯಮಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ ಭವಿಷ್ಯ ಭವದ ಸುಧಾರಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಶೀಘ್ರೋದ್ಯಮಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷ ಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಪೂರ್ವ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಈ ಭವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ವಿಷಯ ಸುಖಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಂದೋದ್ಯಮಿಗಳೇಕಾಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಕಃ ಸ್ವಾದೋ ವಿಷಯೇಷ್ವಸೌ ಕಟುವಿಷಪ್ರಖ್ಯೇಷ್ವಲಂ ದುಃಖಿನಾ
ಯಾನನ್ನೇಷ್ವಮಿವ ತ್ವಯಾಽಶುಚಿಕೃತಂ ಯೇನಾಭಿಮಾನಾಮೃತಮ್ |
ಅಜ್ಞಾತಂ ಕರಣೈರ್ಮನಃ ಪ್ರಣಿಧಿಭಿಃ ಪಿತ್ತಜ್ವರಾವಿಷ್ಟವತ್
ಕಷ್ಟಂ ರಾಗರಸೈಃ ಸುಧೀಶ್ವ ಮಪಿ ಸನ್ ವ್ಯತ್ಯಾಸಿತಾಸ್ವಾದನಃ ||೩೮||

ಅರ್ಥ :- ಕಟುವಿಷತುಲ್ಯವಿರುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾದವಿದೆಯೇನು ?
ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಿಯಾಗಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ನಿನ್ನ
ಮಹಾನತೆಯ ರೂಪದ ಅಮೃತವನ್ನು ಮಲಿನ ಮಾಡಿರುವುದು ಮಹಾ ಕಷ್ಟವಿದೆ ಮತ್ತು
ಮನಸ್ಸಿನ ಸೇವಕವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಶೀಭೂತನಾಗಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಿರುವೆ.
ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪಿತ್ತಜ್ವರ ಹಿಡಿದ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವಾದವು ವಿಪರೀತವಾಗಿ
ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೀನು ಸುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ
ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತ ರಾಗರಸದಿಂದ ವಿಪರೀತ ಸ್ವಾದವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪಿತ್ತಜ್ವರವುಳ್ಳವನಿಗೆ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವಾದವು
ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇಪ್ರಕಾರ ನೀನು ರಾಗ-ಜ್ವರದಿಂದ ವಿಪರೀತ
ಸ್ವಾದವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ. ಕಟುವಿಷದ ಸಮಾನವಿರುವ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ
ಸ್ವಾದವಿದೆ ? ಆದರೆ ಅದುವೇ ಸ್ವಾದದಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನೇ ಮನೋಜ್ಞವೆಂದು
ತಿಳಿದು ಶೋಧಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಮಹಾನತೆಯು ಉಳಿಯಲಾರದು.

ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಿರುವ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ
ತಿನ್ನುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ವಸ್ತುವು ನೀನು ಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡದೆ
ಉಳಿದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಭಾವದಿಂದಂತೂ ನೀನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿರುವೆಯೆಂದು
ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅನಿವೃತ್ತೇರ್ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ಮುಖಾದವಶಿನಷ್ಟಿ ಯತ್ |
ತತ್ರಸ್ಯಾಶಕ್ತೀ ಭೋಕ್ತುಂ ವಿತನೋರ್ಭಾನುಸೋಮವತ್ ||೩೯||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ರಾಹುವಿಗೆ ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರನ್ನು ಗಿಳಂಕೃತ
ಮಾಡುವುದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಗಿಳಂಕೃತ ಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥನಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು
ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದ ರಹಿತನಾದ ನೀನು ಜಗತ್ತಿನ ಸಮಸ್ತ
ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು
ಅಸಮರ್ಥನಿರುವುದರಿಂದ ಅವು ನಿನ್ನ ಬಾಯೊಳಗೆ ಬಾರದೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿವೆ.
ಆದರೆ ಭಾವದಿಂದಂತೂ ಯಾವುದನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಂದು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜೀವನು ಎಷ್ಟು ವಿಷಯಾಸಕ್ತ ಮತ್ತು ತೃಷ್ಣಾತುರನಿದ್ದಾ-

ನೆಂದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತಿನ ವಿಭೂತಿ ಮತ್ತು ತ್ರೈಲೋಕದಲ್ಲಿನ ವಿಷಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ಕೂಡ ತೃಷ್ಣೆಯು ಶಾಂತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾಹುವು ರವಿ-ಶಶಿಯನ್ನು ನುಂಗಲು ಅಸಮರ್ಥ ವಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಉಳಿದಿರುವಂತೆ ಯಾವುದು ಉಳಿದಿದೆ ಅದು ನೀನು ಭೋಗಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ ಉಳಿದಿದೆ.

ದೈವಯೋಗದಿಂದ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಕರುಣಾರೂಪವಾಗಿದೆ, ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅಭಿಲಾಷೆಯಾಗಿದೆ, ಹಿಂಸೆಯ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀನು ಇದೇ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ ಕಥಮಪ್ಯವಾಪ್ಯ ಸುಚಿರಾತ್ ಸಂಸಾರಸಾರಂ ಪುನ -
 ಸ್ತತ್ಯಕ್ತೈವ ಯದಿ ಕ್ಷಿತಿಶ್ಚರವರಾಃ ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಶ್ರಿಯಂ ಶಾಶ್ವತೀಮ್ |
 ತ್ವಂ ಪ್ರಾಗೇವ ಪರಿಗ್ರಹಾನ್ ಪರಿಹರ ತ್ಯಾಜ್ಯಾನ್ ಗೃಹೀತ್ವಾಪಿ ತೇ
 ಮಾ ಭೂರ್ಭೌತಿಕಮೋದಕವ್ಯತಿಕರಂ ಸಂಪಾದ್ಯ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ವದಮ್ ||೪೦||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ರಾಜರುಗಳಾಗಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪುಣ್ಯೋದಯದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿನ ಸಾರಭೂತವಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪದವನ್ನು ಚಿರಕಾಲದವರೆಗೆ ಭೋಗಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ನಿರ್ವಾಣ ಪದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ನಿರ್ವಾಣ ಪದದ ಕಾರಣವು ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗವೇ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಮೊದಲೇ ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಕುಮಾರ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುನಿಪದವನ್ನು ಧರಿಸು. ಬಾಲಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಸಮಾನ ಬೇರೆ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲ, ಈ ಪರಿಗ್ರಹವು ತ್ಯಾಗ ಯೋಗ್ಯವೇ ಇದೆ. ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪದ ಭೋಗಿಸಿದವರೂ ಅದರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಮುಕ್ತರಾದರು . ಆದುದರಿಂದ ಯಾರು ರಾಜ್ಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಅವರ ಸಮಾನ ಬೇರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೊದಲು ಪರಿಗ್ರಹದ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ನಂತರ ಅದರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವೆನೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ನಿನಗಿದ್ದರೆ ನೀನು ವೇಷಧಾರಕನ ಉಂಡೆಯೆಂಬ ಲೋಕೋಕ್ತಿಯಂತೆ ಜಗತ್ತಿನ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ವದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಡ !

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಓರ್ವ ಭೌತಿಕ ವೇಷಧಾರಿಯು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ಅವನ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಡೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲುಜಾರಿ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಉಂಡೆಯು ಮಲಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಅವನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಓರ್ವನು ಇಂಥ ಮಲಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿನ ಉಂಡೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಆ ವೇಷಧಾರಿಯು ನಾನು ಈ ಉಂಡೆಯನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯು

ತೊಳೆದು ಇಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಅಯ್ಯಾ! ನೀನು ಉಂಡೆ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಮಲಿನ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲೇಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೆ ? ಅಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದು ಬಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲ !- ಎಂದು ಕುಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೀನು ಕೂಡ ಪರಿಗ್ರಹ ಸಂಪದವನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ನಂತರ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ; ಆದರೆ ಈ ಮಾಯೆಯು ಮಲಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಉಂಡೆಯ ಸಮಾನವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದೇ ಇದ್ದರೆ ಗ್ರಹಣವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುವುದು ? ಚಕ್ರವರ್ತಿಮೊದಲಾದ ದೊರೆಗಳು ರಾಜ್ಯ ಸಂಪದವನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಾಗಲೇ ಮುಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ನೀನು ಕುಮಾರ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅದರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಾಗುವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಓರ್ವ ಪುರುಷನಿಗೆ ಕೊಳೆ ತಗಲಿದ ನಂತರ ಅವನು ಅದನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಉಜ್ವಲನಾಗುವನು. ಮತ್ತು ಒಬ್ಬನು ಕೊಳೆಯನ್ನೇ ತಗಲಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನು ಕೊಳೆ ಬಳೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ತೊಳೆಯಲಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅವನು ಹಾಸ್ಯದ ಸ್ಥಾನನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಶಾಶ್ವತ ನಿರ್ವಾಣ ವಿಭೂತಿಯ ಸಾಧಕರು ನಿರ್ಗುಂಥ ಮುನೀಶ್ವರರೇ ಇದ್ದು ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಣದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನೇ ಈಗ ದೃಢಪಡಿಸಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ, -

ಸರ್ವಂ ಧರ್ಮಮಯಂ ಕ್ವಚಿತ್ ಕ್ವಚಿದಪಿ ಪ್ರಾಯೇಣ ಪಾಪಾತ್ಮಕಂ
 ಕ್ವಾಪ್ಯೇತದ್ ದ್ವಯವತ್ಕರೋತಿ ಚರಿತಂ ಪ್ರಜ್ಞಾಧನಾನಾಮಪಿ |
 ತಸ್ಮಾದೇಷ ತದಂಧರಜ್ಜುವಲನಂ ಸ್ನಾನಂ ಗಜಸ್ಯಾ ಥವಾ
 ಮತ್ತೋನ್ಮತ್ತವಿಚೇಷ್ಟಿತಂ ನ ಹಿ ಹಿತೋ ಗೇಹಾಶ್ರಮಃ ಸರ್ವಥಾ ||೪೦||

ಅರ್ಥ :- ಈ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಮದವೇರಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಅನೇಕ ಉನ್ಮತ್ತ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೆ ಈ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳಜೀವನೂ ಅನೇಕ ಚಾರಿತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಒಮ್ಮೆಯಂತೂ ಸಾಮಾಯಿಕ, ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ಪ್ರೋಷಧ ಸಂಯುಕ್ತ ಉಪವಾಸ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ ಜೀವವನ್ನು ಕೇವಲ ಧರ್ಮಮಯವನ್ನಾಗಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸ್ತ್ರೀ ಸೇವನೆ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾಪಮಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪೂಜೆ-ಪ್ರಭಾವನೆ-ಯಾತ್ರೆ, ಚೈತ್ಯ-ಚೈತ್ಯಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳೆರಡರಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ಕುರುಡನು ಹಗ್ಗ ಹೆಣೆಯುವುದರ ಸಮಾನವಿದೆ, ಅಥವಾ ಆನೆಯ ಸ್ನಾನದಂತಿದೆ, ಕೇವಲ ಉನ್ಮತ್ತನ ಚೇಷ್ಟೆಯಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ಜೀವನಿಗೆ ಹಿತಕರವಿಲ್ಲ. ಉನ್ನತ ಪುರುಷನ ಚೇಷ್ಟೆಯಿದೆ. ಒಮ್ಮೆಯಂತೂ ಸರ್ವಥಾ ದಯಾರೂಪ ಸಾಮಾಯಿಕ, ಪ್ರೋಷಧೋಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಧರ್ಮೋಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀ-ಸೇವನೆ, ಶೃಂಗಾರ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾಪವನ್ನೇ ಉಪಾರ್ಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಪೂಜೆ, ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಯಾತ್ರೆ, ಚೈತ್ಯಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾಡಿ ವಿಶೇಷ ಪುಣ್ಯ, ಅಲ್ಪ ಪಾಪ ಗಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ತ್ಯಾಗಯೋಗ್ಯವೇ ಇದೆ, ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಕುರುಡನು ಹಗ್ಗ ಹೆಣೆಯುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಅದು ಹಿಂದೆ ಬಿಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆನೆಯು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಕೂಡಲೆ ಮೈಮೇಲೆ ಧೂಳು ಎರಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ಉನ್ನತ ಚೇಷ್ಟೆಯಿದೆ.

ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮೋಕ್ಷ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಿರುವುದನ್ನೇ ಉಪಕಾರಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದು. ಈ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ಶಿವ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಸಾಧಕವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಜೀವದ ಹಿತವಿಲ್ಲ. ಈ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 'ಅಸಿ' ಎಂದರೆ ಖಡ್ಗವೃತ್ತಿ, 'ಮಸಿ' ಎಂದರೆ ಶಾಯಿಯಿಂದ ಲೇಖನವೃತ್ತಿ, 'ಕೃಷಿ' ಎಂದರೆ ಒಕ್ಕಲುತನ ಮತ್ತು 'ವಾಣಿಜ್ಯ' ಎಂದರೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಇವೆಲ್ಲವು ದುಃಖದ ಸಾಧನಗಳೇ ಇವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖದ ಸಾಧನವೊಂದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಕೃಷ್ಣೋಪ್ಪಾಸ್ತ್ವನೃಪತೀನ್ನಿಷೇವ್ಯ ಬಹುಶೋ ಭ್ರಾಂತ್ವಾ ವನೇಽಂಭೋನಿಧೌ
 ಕಿಂ ಕ್ಲಿಶ್ನಾಸಿ ಸುಖಾರ್ಥಮತ್ರ ಸುಚಿರಂ ಹಾ ಕಪ್ಪಮಜ್ಞಾನತಃ |
 ತೈಲಂ ತ್ವಂ ಸಿಕತಾಸ್ವಯಂ ಮೃಗಯಸೇ ವಾಂಛೇದ್ವಿಷಾಜ್ಜೀವಿತುಂ
 ನನ್ನಾಶಾಗ್ರಹನಿಗ್ರಹಾತ್ತವ ಸುಖಂ ನ ಜ್ಞಾತಮೇತತ್ ತ್ವಯಾ ||೪೨||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಈ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ವ್ಯರ್ಥ ಕ್ಲೇಶಪಡುತ್ತಿರುವೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ನೀನು ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಹರಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿರುವೆ, ಖಡ್ಗಧಾರಣ ಮಾಡಿ ದೊರೆಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡಿರುವೆ, ಲೇಖನ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಉದ್ಯಮ ಮಾಡಿರುವೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿ ಪರ್ವತ-ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಹಳಷ್ಟು ಭ್ರಮಿಸಿರುವೆ. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಚಿರಕಾಲ ಇಂಥ ಕಷ್ಟ ಮಾಡಿರುವೆ, ಆದರೆ ಅಯ್ಯಯೋ ! ನೀನು ಬರೇ ಮಳೆನಲ್ಲಿ ತೈಲವನ್ನೇ ಅನ್ವೇಷಿಸಿರುವೆ, ಮತ್ತು ವಿಷದಿಂದ ಬದುಕಲಪೇಕ್ಷಿಸಿರುವೆ. ಎಲೈ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ! ನೀನು ಆಶಾರೂಪದ ಪಿಶಾಚಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದಾಗಲೇ ಸುಖವಿದೆ. ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಅಜಾಣನಿದ್ದು ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಸಿ, ಮಸಿ, ಕೃಷಿ, ವಾಣಿಜ್ಯಗಳೇ ಉಪಾಯಗಳಿದ್ದು ಅವೆಲ್ಲವು ದುಃಖದಾಯಕವಿವೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ.

ಒಕ್ಕಲುತನವಂತೂ ಖೇದಕರವಿದೆಯೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ಕ್ಲೇಶ, ಕುಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವುದು, ಕ್ರಿಯೆಯ ಹೀನತೆ, ಮಾನಹಾನಿ, ಸ್ವಚಕ್ರ-ಪರಚಕ್ರ ಮೊದಲಾದ ಸಪ್ತ ರೀತಿಯ ಭಯ. ಆಜೀವಿಕೆಯ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಖಡ್ಗಧಾರಣ ಮಾಡಿ ದೊರೆಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟಕರವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಜೀವಿಕೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಜೀವವನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದು. ವ್ಯಾಪಾರಿಯು ವ್ಯಾಪಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ಜಹಜದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಮುದ್ರದ ಆಚೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಜಹಜವೇ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮಹಾಭಯಂಕರ ವನದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸಬೇಕಾಗುವುದು, ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಹಾನಿ-ವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿರಂತರ ವ್ಯಾಕುಲವಾಗುಳಿಯುವುದು. ಲೆಕ್ಕಣಿಕಾರನು ಲೇಖನವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಖೇದ-ಖಿನ್ನನಾಗುವನು. ಅಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಜನದ ಸಲುವಾಗಿ ಸದಾ ಪರಾಧೀನನಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುವುದು. ಇವೇ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ನೀನು ಸುಖವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಅದು ಮಳಲಿನಲ್ಲಿ ತೈಲವನ್ನು ಬಯಸಿದಂತಿದೆ. ಮತ್ತು ವಿಷಭಕ್ಷಣ ಮಾಡಿ ಬದುಕುಲಪೇಕ್ಷಿಸಿದಂತಿದೆ. ಈ ವಿಪರೀತ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು. ಆಶಾರೂಪದ ದುಷ್ಟ ಪಿಶಾಚಿಯು ಅನಾದಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ನೀನೆಂದೂ ಸುಖ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ನಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖವಿದೆ-ಯೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ತಿಳಿಯದಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಭವ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಿರುವೆ.

ಸುಖದ ಉಪಾಯವು ಸಂತೋಷವೇ ಇದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಆಶೆಯ ನಿಗ್ರಹದ ಉಪದೇಶನ್ನೇ ಕೊಡಲಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳ ದಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಣಿಯು ವಿಪರೀತ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆಶಾಹುತಾಶನಗ್ರಸ್ತವಸ್ತೂ ಚ್ಚೈರ್ವಂಶಜಾಂ ಜನಾಃ |

ಹಾ ಕಿಲೈತ್ಯ ಸುಖಿಚ್ಚಾಯಾಂ ದುಃಖಘರ್ಮಾಪನೋದಿನಃ ||೪೩||

ಅರ್ಥ :- ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು ಆಶೆಯರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಕನಕ-ಕಾಮಿನಿ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಸುಖವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ತಾಪ ನಿವಾರಣೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಬಿದಿರು ಮೆಳೆಯ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದಂತೆ ವ್ಯರ್ಥವಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆಯು ದೂರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಬಿದಿರು ಮೆಳೆಯ ಛಾಯೆಯು ತಾಪ ನಿವಾರಕವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ವಿಘ್ನಕಾರಕವಿದೆ. ಬಿದಿರುಗಳು ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ಘರ್ಷಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯುಂಟಾದರೆ ಅದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನು ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಹೋಗುವನು. ಮತ್ತು ಬಿದಿರಿನ ಅಗ್ರಭಾಗವು ಮುರಿದು ಬಿದ್ದರೆ ಕೂಡಲೆ ಶರೀರವು ಛೇದಿಸಿ ಹೋಗುವುದು. ಅದರಂತೆಯೇ ವಿಷಯದ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವಂಥವನು ಈ ಭವದಲ್ಲಂತೂ ಅವುಗಳ ಉಪಾರ್ಜನೆಯಿಂದ, ಸೇವನೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಮಹಾದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ, ನಿರಂತರ ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ

ವ್ಯಾಕುಲನಾಗಿ ಖೇದರೂಪನಿರುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಮರುಭವದಲ್ಲಿ ನರಕ-ನಿಗೋದಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಷಯವು ಸರ್ವಥಾ ಸುಖಕರವಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರೀ ಜೀವನು ವಿವೇಕದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಆಶೆಯೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಆವರಿಸಿ ಕನಕ, ಕಾಮಿನಿ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸಿ ಅನುರಾಗಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಅವು ಭವ-ಭವದಲ್ಲಿ ದುಃಖದಾಯಕವಿವೆ. ಈ ಅಸಾರವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವೆಲ್ಲಿಯದು ! ಈ ಸಂಸಾರದ ಮಾಯೆಯು ಬಿದಿರುಮೆಳೆಯ ಛಾಯೆಯ ಸಮಾನವಿದೆ. ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ನಿಯಮದಿಂದ ತ್ಯಾಗಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಯಾವನಿಗೋ ತುಚ್ಛಮಾತ್ರ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದರೆ ಅದು ಕೂಡ ಸ್ಥಿರವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ, -

ಖಾತೇಽಭ್ಯಾಸಜಲಾಶಯಾಽಜನಿ ಶಿಲಾ ಪ್ರಾರಬ್ಧನಿರ್ವಾಹಿಣಾ
ಭೂಯೋಽಭೇದಿ ರಸಾತಲಾವಧಿ ತತಃ ಕೃಚ್ಛಾತ್ ಸುತುಚ್ಛಂ, ಕಿಲ |
ಕ್ಷಾರಂ ವಾಯುರ್ದಗಾತ್ರದಪ್ಯುಪಹತಂ ಪೂತಿ ಕೃಮಿಶ್ರೇಣಿಭಃ
ಶುಷ್ಕಂ ತಚ್ಚ ಪಿಪಾಸತೋಽಸ್ಯ ಸಹಸಾ ಕಷ್ಟಂ, ವಿಧೇಶ್ಚೇಷ್ಟಿತಮ್ ||೪೪||

ಅರ್ಥ :- ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಈ ತೃಷಾತುರನ ತೃಷೆಯು ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಯಗತಿಯು ಕಷ್ಟಕರವಿದೆ. ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ನೀರಿನ ಆಶೆಯಿಂದ ಬಾವಿ ತೋಡಲು ಆರಂಭಿಸುವನು. ತೋಡುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಕಪ್ಪು ಶಿಲೆಯೇ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಅದನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕುತ್ತ ಪಾತಾಳದವರೆಗೆ ತೋಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ತುಂಬ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದು ಕೂಡ ಕ್ಷಾರ ಮತ್ತು ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತವಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಕ್ರಿಮಿ ಕುಲದಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅದುವೂ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಬತ್ತಿ ಹೋಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಉದ್ಯಮ ಮಾಡುವುದು ? ಉದಯದ ಚೇಷ್ಟೆಯು ಪ್ರಬಲವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಾನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು, ಆದರೆ ಪುಣ್ಯದ ಉದಯವಿಲ್ಲದೆ ಕಾರ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಕಥನವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ದೃಢ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬನು ತೃಷಾತುರನಾಗಿ ನೀರಿನ ಆಶೆಯಿಂದ ನೆಲ ಅಗಿಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಅಗತದಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಖಂಡ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆಗ ಖೇದ ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಆಳ ಪಾತಾಳದವರೆಗೆ ಅಗೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ನೀರು ಬಂತು, ಅದು ಉಪ್ಪು, ದುರ್ಗಂಧ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಮಿಯುಕ್ತವಿದ್ದು ಅದು ಕೂಡ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಬತ್ತಿ ಹೋಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಮಾಡಿದ್ದು ಎಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಿತು? ಉದಯದ ಚೇಷ್ಟೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಬಲಾಢ್ಯವಿದೆ.

ನಾನು ನ್ಯಾಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಧನ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವೆನು ಮತ್ತು ಧನದ ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಿ ಸುಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳುವವನಿಗೆ ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಶುದ್ಧೈರ್ಧನೈರ್ವಿವರ್ಧಂತೇ ಸತಾಮಪಿ ನ ಸಂಪದಃ |

ನಹಿ ಸ್ವಚ್ಛಾಂಬುಭಿಃ ಪೂರ್ಣಾಃ ಕದಾಚಿದಪಿ ಸಿಂಧವಃ ||೪೫||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ಸಮುದ್ರವೆಂದೂ ತುಂಬಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಧನದಿಂದ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷರ ಸುಖ-ಸಂಪತ್ತುಗಳೂ ವೃದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅಯೋಗ್ಯ ಆಚರಣೆಯಂತೂ ಸರ್ವಥಾ ತ್ಯಾಜ್ಯವೇ ಇದೆ. ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಮಲ ಜಲದಿಂದ ನದಿ-ಸಮುದ್ರಗಳೆಂದೂ ತುಂಬುವುದಿಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ಧನದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಐಶ್ವರ್ಯದ ವಿಶೇಷ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನ್ಯಾಯೋಪಾರ್ಜಿತ ಧನದ ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಕೂಡ ತ್ಯಜಿಸಿ ಸರ್ವಥಾ ನಿಷ್ಪ್ರಿಗ್ರಹಿಯಾಗಬೇಕು.

ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತಿನ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗಲಿ ; ಆದರೆ ಈ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಧರ್ಮ. ಜ್ಞಾನ, ಸುಖ ಮತ್ತು ಸುಗತಿ ಇವುಗಳ ಸಾಧನೆಯಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವವರಿಗೆ ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಸ ಧರ್ಮೋ ಯತ್ರ ನಾಧರ್ಮಸ್ತತ್ಸುಖಂ ಯತ್ರ ನಾಸುಖಮ್ |

ತಜ್ಞಾನಂ ಯತ್ರ ನಾಜ್ಞಾನಂ ಸಾ ಗತಿಯತ್ರ ನಾಗತಿಃ ||೪೬||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮವಿಲ್ಲ ಅದು ಧರ್ಮವಿದೆ. ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ದುಃಖವಿಲ್ಲ ಅದು ಸುಖವಿದೆ. ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ ಅದು ಜ್ಞಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅದು ಗತಿಯಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪವಿದೆ ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲಿ ಸಂಕೇಶರೂಪದ ದುಃಖವಿದೆ ಅಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ರೂಪದ ಅಜ್ಞಾನವಿದೆ ಅಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಪುನಃ ಮರಳಿ ಬರಬೇಕಾಗುವುದು ಎಂದರೆ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳಿವೆ ಅದು ಗತಿಯಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ಸುಖ ಮೊದಲಾದುವಂತೂ ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯವಿವೆ ಮತ್ತು ಧನದ ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದು ಸುಖ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವುದು ಒಳಿತಲ್ಲವೇನು?- ಎಂಬ ಆಶಂಕೆಗೆ ಈಗ ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವಾರ್ತಾದಿಭಿರ್ವಿಷಯಲೋಲವಿಚಾರಶೂನ್ಯಂ

ಕ್ಲಿಶ್ನಾಸಿ ಯನ್ಮುಹುರಿಹಾರ್ಥಪರಿಗ್ರಹಾರ್ಥಮ್ |

ತಚ್ಚೇಷ್ಟಿತಂ ಯದಿ ಸಕೃತ್ ಪರಲೋಕಬುದ್ಧ್ವಾ

ನ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ನನು ಪುನರ್ಜನನಾದಿ ದುಃಖಮ್ ||೪೭||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ವಿಷಯದ ಲೋಲುಪಿಯೇ ! ನೀನು ವಿಚಾರ ರಹಿತನಾಗಿ ಯಾವ ಅಸಿ, ಮಸಿ, ಕೃಷಿ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಉದ್ಯಮ ಮಾಡಿ ಅಥವಾ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧನದ ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಕ್ಲೇಶ ಪಡುತ್ತಿರುವೆ ಅಂಥ ಉಪಾಯವನ್ನು ಒಂದು ಸಲವಾದರೂ ಪರಲೋಕದ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಪುನಃ ಜನ್ಮ-ಮರಣಾದಿಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಅಯ್ಯಾ ! ಈಗಲಾದರೂ ನೀನು ಧನದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ವಿಷಯ ಸುಖದ ಲೋಲುಪಿಯಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ವಿಚಾರ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಒಕ್ಕಲುತನ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಧನದ ಸಲುವಾಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ದಯಾಳುಗಳಾದ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅಯ್ಯಾ ! ನೀನು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಧನದ ಸಲುವಾಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಬಾರಿಯಾದರೂ ಪರಲೋಕದ ಸಲುವಾಗಿ ಉದ್ಯಮ ಮಾಡಿದರೆ ಪುನಃ ಜನ್ಮ-ಮರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ನೀನು ಈ ಭವಸಾಗರದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗುವೆ.

ಈಗ ಪರಲೋಕದ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ದೃಢತೆ ತರುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬಾಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿನ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ, -

ಸಂಕಲ್ಪೇದಮನಿಷ್ಠಮಿಷ್ಠಮಿದಮಿತ್ಯಜ್ಞಾತಯಥಾತ್ಮಕೋ

ಬಾಹ್ಯೇ ವಸ್ತುನಿ ಕಿಂ ವೃಥೈವ ಗಮಯಸ್ಯಾಸಜ್ಯ ಕಾಲಂ ಮುಹು : |

ಅಂತಃ ಶಾಂತಿಮುಪೈಹಿ ಯಾವದದಯಪ್ರಾಪ್ತಾಂತಕಪ್ರಸ್ಫುರ -

ಜ್ಞಾ ಲಾಭೀಷಣಜಾಠರಾನಲಮುಖೇ ಭಸ್ಮೀಭವೇನ್ನೋ ಭವಾನ್ ||೪೮||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಯಥಾರ್ಥ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇದು ಇಷ್ಟವಿದೆ, ಇದು ಅನಿಷ್ಟವಿದೆಯೆಂದು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿ ಬಾಹ್ಯ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ವ್ಯರ್ಥ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವೆ. ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಶಾಂತ ದಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದು. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಿರ್ದಯನಾದ ಕಾಲನ ದೈದೀಪ್ಯಮಾನ ಜ್ಞಾಲೆಯಿಂದ ಭಯಾನಕವಿರುವ ಉದರಾಗ್ನಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಭಸ್ಮವಾಗುವುದು ಉದಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿಲ್ಲವೋ ಅದರ ಮೊದಲು ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿನ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಪರಮ ಶಾಂತದಶೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಯಥಾರ್ಥ ವಸ್ತು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಅವರು ಧನ-ಸ್ತ್ರೀ-ರಾಜ್ಯ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ದುಃಖ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ರೋಗ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಕೆಡಕೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಇಷ್ಟ-ಅನಿಷ್ಟದ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿ, ಬಾಹ್ಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ವ್ಯರ್ಥ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲೈ ಭವ್ಯರೇ ! ಈ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಪುನಃ ಪುನಃ ಬಾಹ್ಯ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ವ್ಯರ್ಥ ಕಾಲ ಕಳೆಯಬೇಡ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನೀನು ಕಾಲನ ಭಯಾನಕವಾದ ಜಠರಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದರ ಮೊದಲೇ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿನ ಶಾಂತದಶೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಹೋಗು. ಈ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ.

ಈ ಆಶೆಯ ರೂಪದ ನದಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಭವಸಯುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಅದರೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗುವ ಉಪಾಯ ಮಾಡೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆಯಾತೋಽಸ್ಯ ತಿದೂರಮಂಗ ಪರವಾನಾಶಾಸರಿತ್ವೇರಿತ :

ಕಿಂ ನಾವೈಷಿ ನನು ತ್ವಮೇವ ನಿತರಾಮೇನಾಂ ತರೀತುಂ ಕಮಃ |

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಂ ಪ್ರಜ ಯಾಸಿ ತೀರಮಚಿರಾನ್ನೋಚೇದ್ದುರಂತಾಂತಕ-

ಗ್ರಾಹವ್ಯಾಪ್ತಗಭೀರವಕ ವಿಷಮೇ ಮಧ್ಯೇ ಭವಾಬ್ಬೇರ್ಭವೇಃ ||೪೯||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ ! ನೀನು ಪರವಸ್ತುವಿನ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಿರಂತರ ಆಶಾರೂಪದ ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತ ಜನ್ಮಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತ ಬಹು ದೂರದವರೆಗೆ ಬಂದಿರುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಈ ಆಶಾರೂಪದ ನದಿಯನ್ನು ಬೇರಾವ ಉಪಾಯದಿಂದ ದಾಟಿ ಹೋಗುವುದಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಆಶಾರೂಪದ ನದಿಯನ್ನು ನೀನು ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ದಾಟಿ ಹೋಗಲು ಸಮರ್ಥನಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಾಧೀನತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಹೋಗು. ಈ ಆಶಾರೂಪದ ನದಿಯನ್ನು ಈಜಿ ದಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಿಡು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ನಿನ್ನನ್ನು ಎಳೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಭವಸಾಗರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಬಿಡುವುದು ಆ ಭವಸಾಗರವು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದಾಯಕವಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಲರೂಪದ ಮಗರಮಚ್ಛವು ಸತತ ಮಾರುದ್ದ ಬಾಯ್ಬಿರೆದು ತೀರ ಭಯಾನಕವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಭೋಗ ತೃಷ್ಣೆಯ ರೂಪದ ಆಶಾನದಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ

ಅದರೊಳಗಿಂದ ಈಜಿ ದಡ ಸೇರಲು ನೀನೇ ಸಮರ್ಥನಿರುವೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಆಶೆಯು ದೂರವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ಪರಾಧೀನತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗು, ಆಶಾ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುವೆ. ಆ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಕಾಲರೂಪದ ಮೊಸಳೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲವಿದೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ಬಾಯಿ ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದೆ. ಅದರ ಗಂಭೀರ ಮುಖವು ಅತ್ಯಂತ ವಿಷಮವಿದೆ. ಅದು ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಗಿಳಂಕಿತ ಮಾಡಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಕಾಲದಿಂದ ಉಳಿಯಲಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಭವಸಾಗರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಬಾರದೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಶೆಯ ರೂಪದ ನದಿಯನ್ನು ಈಜಿ ದಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಿಡು.

ವಿಷಯದ ವಾಂಛೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲನಾದ ನೀನು ಅಯೋಗ್ಯವನ್ನೇ ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆಸ್ವಾದ್ಯಾದ್ಯ ಯದುಜ್ಜಿತಂ ವಿಷಯಿಭಿರ್ವ್ಯಾವೃತ್ತಕೌತೂಹಲೈ
 ಸ್ತದ್ಭೂಯೋಽಪ್ಯವಿಕುತ್ಸಯನ್ನ ಭಲಷಸ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಪೂರ್ವಂ ಯಥಾ |
 ಜಂತೋ ಕಿಂ ತವ ಶಾಂತಿರಸ್ತಿ ನ ಭವಾನ್ಯಾವದ್ದುರಾಶಾಮಿಮಾ-
 ಮಂಹಃ ಸಂಹತಿವೀರವೈರಿಪ್ರತನಾಶ್ರೀ ವೈಜಯಂತೀಂ ಹರೇತ್ ||೫೦||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿಷಯೀ ಜೀವರುಗಳು ಭೋಗಿಸಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅನುರಾಗವು ನಷ್ಟವಾಗುವುದರಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಪುನಃ ಅಭಿಲಾಷೆ ಪಡುತ್ತಿರುವೆ. ಇವನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲೆಂದೂ ಕಂಡಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆಯೇ ಅನುರಾಗಿಯಾಗಿರುವೆ; ಆದರೆ ಇವನ್ನಂತೂ ನೀನೇ ಅನಂತ ಬಾರಿ ಭೋಗಿಸಿರುವೆ ಮತ್ತು ಅನಂತ ಜೀವರುಗಳು ಅನಂತ ಬಾರಿ ಭೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ಈಗ ಅವುಗಳ ವಾಸನೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇತರರ ಉಚ್ಚಿಷ್ಟ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಉಚ್ಚಿಷ್ಟದ ಹೇಸಿಕೆ ಬರಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ನಿನಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಎಂದು ಶಾಂತಿಯಿದೆ, ಎಂದೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ದುರಾಶೆಯ, ಅಪರಾಧದ-ಸಮೂಹ ರೂಪವಿರುವ ಪ್ರಬಲ ವೈರಿಯ ಸೇನೆಯ ವೈಜಯಂತಿಯು ಎಂದರೆ ವಿಜಯದ ಧ್ವಜದ ಸಮಾನವಿರುವ ಆಶೆಯನ್ನು ಪರಾಜಿತ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಿನಗೆ ಶಾಂತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಶಾಂತಿಯ ಮೂಲವು ಆಶೆಯ ಪರಿತ್ಯಾಗವಿದೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅಪರಾಧರೂಪದ ವೈರಿ ಸೇನೆಯ ಬಾವುಟದ ಸಮಾನವಿರುವ ಈ ಆಶೆಯನ್ನು ಪರಾಜಿತ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಶಾಂತಿಯೆಲ್ಲಿಯದು? ಮತ್ತು ಈ ಭೋಗ ವಿಷಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಜೀವನು ಸೇವಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನ್ನೇ ಅನಂತ ಅನಂತ ಬಾರಿ ಸೇವಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅವುಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಹೇಸಿಕೆ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ನೀನಂತೂ ನಾನು

ಮೊದಲೆಂದೂ ಕಂಡಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಅನುರಾಗಿಯಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಮಾಯೆ, ಜಗತ್ತಿನ ಎಂಬಲು ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಎಂಬಲನ್ನು ಪುನಃ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನಿನಗೆ ಉಚಿತವಿಲ್ಲ.

ಈ ಆಶೆಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡದೆ ನೀನು ಏನು ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆ- ಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಭಂಕ್ತ್ವಾ ಭಾವಿಭವಾಂಶ್ಚ ಭೋಗಿವಿಷಮಾನ್ ಭೋಗಾನ್ ಬುಭುಕ್ಷುರ್ಭ್ಯಶಂ
ಮೃತ್ವಾಪಿ ಸ್ವಯಮಸ್ತು ಭೀತಿಕರುಣಃ ಸರ್ವಂಜಿಘಾಂಸುರ್ಮುಧಾ |

ಯದ್ಯತ್ನಾಧುವಿಗರ್ಹಿತಂ ಹತಮತಿಶ್ಚೈವ ಧಿಕ್ಕಾಮುಕಃ :

ಕಾಮಕ್ರೋಧಮಹಾಗ್ರಹಾಹಿತಮನಾ : ಕಿಂ ಕಿಂ ನ ಕುರ್ಯಾಜ್ಜನಃ ||೫||

ಅರ್ಥ :- ಕೃಷ್ಣ ನಾಗ ಸರ್ಪದ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಣ ಹರಣ ಮಾಡುವಂಥ ಈ ಭೋಗ ಭೋಗಿಸುವ ತೀವ್ರ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿರುವಂಥ ನೀನು ಭವಿಷ್ಯ ಭವವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬುದ್ಧಿಹೀನತೆಯಿಂದ ಮರಣ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಸಮಸ್ತ ಸುಖವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಘಾತ ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವೆ. ಮತ್ತು ನೀನು ಸ್ವಯಂ ಅವಿವೇಕಿ, ಪರಲೋಕದ ಭಯದಿಂದ ರಹಿತ, ನಿರ್ದಯೀ ಮತ್ತು ಕಠೋರ ಪರಿಣಾಮಿಯಿರುವೆ. ಯಾವ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಾಧು ಪುರುಷರು ನಿಂದ್ಯವೆಂದರೋ ಅವುಗಳ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ. ಕಾಮೀ ಪುರುಷರಿಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ! ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಹಟಾಗ್ರಹದ ವಶೀಭೂತವಾಗಿದೆ ಅವರು ಏನೇನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಅಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಕೃಷ್ಣ ನಾಗ ಸರ್ಪದ ಸಮಾನ ವಿಷಮಯವಾದ ಈ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕುಗ್ತಿಯ ಬಂಧ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಪರಲೋಕದ ಕುರಿತು ಭಯ ಮತ್ತು ಜೀವದ ಮೇಲೆ ದಯೆ ಮಾಡದೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಸುಖದ ಘಾತ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ ಈ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ! ಯಾವ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಾಧುಗಳು ನಿಂದಿಸಿದ್ದಾರೆಯೋ ಅವೇ ವಸ್ತುಗಳ ಅಭಿಲಾಷಿಯಾದೆ. ನೀನು ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧಗಳ ರೂಪದ ಮಹಾ ಭಯಂಕರ ಪಿಶಾಚಿಯ ವಶೀಭೂತನಾಗಿ ನೀನು ಯಾವ ಯಾವ ಅನರ್ಥ ಮಾಡಿಲ್ಲ ? ಜೀವ ಹಿಂಸೆ, ಅಸತ್ಯ, ಕಳವು, ಕುಶೀಲ, ಬಹು ಆರಂಭ, ಧನ, ತೃಷ್ಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪಾಪ ಮಾಡಿರುವೆ. ಈ ವಿಷಯ ಕಷಾಯವೇ ಸಮಸ್ತ ಅನರ್ಥದ ಮೂಲವಿದೆ.

ಈಗ ಜಗತ್ತಿನ ಕ್ಷಣಭಂಗುರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡದವರಿಗೆ ಭೋಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛಿಯಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಶ್ಲೋ ಯಸ್ಯಾಜನಿ ಯಃ ಸ ಏವ ದಿವಸೋ ಹ್ಯಸ್ಯಸ್ಯ ಸಂಪದ್ಯತೇ
ಸ್ಥೈರ್ಯಂ ನಾಮ ನ ಕಸ್ಯಚಿಜ್ಜಗದಿದಂ ಕಾಲಾನಿಲೋನ್ಮೂಲಿತಮ್ |

ಭ್ರಾಂತಭ್ರಾಂತಿಮಪಾಸ್ಯ ಪಸ್ಯಸಿತರಾಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಕ್ಷೋರ್ನ ಕಿಂ

ಯೇನಾತ್ಮೈವ ಮುಹುರ್ಮುಹುರ್ಬಹುತರಂ ಬದ್ಧಸ್ಪಹೋ ಭ್ರಾಮ್ಯಸಿ ||೫೨||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಸೋದರನೇ ! ಕಾಲರೂಪದ ವಾಯುವಿನಿಂದ ತಳ ತಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವೊಂದು ವಸ್ತುವು ನಾಮ ಮಾತ್ರವೂ ಸ್ಥಿರವಿಲ್ಲ. ಯಾವ ದಿವಸದ ಉದಯವಾಗುವುದು ಅದೇ ದಿವಸವು ಅಸ್ತಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೀನು ಭ್ರಾಂತಿ ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೇನು ? ಆದಾಗ್ಯೂ ನೀನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಆಶೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಸಂಸಾರದ ಚರಿತ್ರವು ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಿದೆ. ಯಾವ ಪರ್ಯಾಯ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಾಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆ ದಿವಸದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಉದಯವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದುವೇ ದಿವಸದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಜಗತ್ತು ಕಾಲರೂಪದ ಪ್ರಚಂಡ ಪವನದಿಂದ ಚಂಚಲವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಆಬಾಲ ವೃದ್ಧರೆಲ್ಲರೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅದು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ತೋಚುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಈ ಅಸಾರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆಶೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದೇಕೆ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ? ಭ್ರಾಂತಿ ತೊರೆದು ವಸ್ತುವಿನ ಯಥಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅದೇಕೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ? ವಿನಶ್ಚರವಿರುವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇಚ್ಛೆಮಾಡುವುದು ?

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ವರೂಪವು ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡದೆ ನೀನು ಈ ಚತುರ್ಗತಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಸಂಸಾರೇ ನರಕಾದಿಷು ಸ್ತೃತಿಪಥೇಷ್ವದ್ವೇಗಕಾರಿಣ್ಯಲಂ

ದುಃಖಾನಿ ಪ್ರತಿಸೇವಿತಾನಿ ಭವತಾ ತಾನ್ಯೇವಮೇವಾಸತಾಮ್ ।

ತತ್ತಾವತ್ಸ್ಮರ ಸಸ್ಮರಸ್ಮಿತಶಿತಾಪಾಂಗೈರನಂಗಾಯುಧೈ-

ರ್ವಾಮಾನಾಂ ಹಿಮದಗ್ಧಮುಗ್ಧತರುವದ್ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ ನಿರ್ಧನಂ ||೫೩||

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನರಕ ಮೊದಲಾದ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸಿರುವೆ ! ಅವುಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ವ್ಯಾಕುಲತೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಈಗ ಆ ದುಃಖಗಳ ಮಾತಂತೂ ದೂರವೇ ಇರಲಿ, ಆದರೆ ಈ ನರಭವದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನಿರ್ಧನತೆಯ ಧಾರಕನಾದ ನೀನು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಭೋಗಗಳ ಅಭಿಲಾಷಿಯಾಗಿ ಕಾಮಾತುರದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಂದಹಾಸ ಮತ್ತು ಕಾಮನ ಕೂರಂಬುಗಿಂತಲೂ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಆಹತನಾಗಿ ಹಿಮದಿಂದ ಒಣಗಿ ಹೋಗಿರುವ ಬಾಲವೃಕ್ಷದ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿರುವೆ; ಈ ದುಃಖದ ವಿಚಾರವನ್ನಾದರೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನೀನು ಅನಾದಿಕಾಲದ ಅವಿವೇಕಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಮಾಡಿ ಸಂಸಾರದೊಳಗೆ ನರಕ-ನಿಗೋದ ಮೊದಲಾದ ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ತೀವ್ರ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿರುವೆ. ಈಗ ಆ ದುಃಖಗಳ ಮಾತಂತೂ ದೂರವೇ ಇರಲಿ. ಕೇವಲ ಅದರ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಈ ನರಭವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭತೆಯಿಂದ ಪಡೆದಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಷಯ ತೃಷ್ಣೆಯ ವಶವಾಗಿ ತಿಲ ಮಾತ್ರ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕಾಮನ ಕೂರಂಬಿನಂತಿರುವ ಆ ಮದೋನ್ಮತ್ತ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹಿಮದಿಂದ ಕಮರಿದ ಬಾಲ ವೃಕ್ಷದ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಪಾಪವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಚಂಚಲವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ವಾಂಛೆಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾಗು. ಜಗತ್ತಿನ ವಾಂಛೆಯು ಮೃಗತೃಷ್ಣೆಯಂತೆ ಇದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ತೃಷ್ಣಾತುರವಾದ ಜಿಂಕೆಗಳು ಬಿಸಿಲ್ಲದುದರೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನೀರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಓಡಿ ಹೋದರೂ ಅಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಿಕ್ಕದೆ ಕೇವಲ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದವು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೀನು ಕೂಡ ವಿಷಯ ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಕನಕ, ಕಾಮಿನಿ ಮೊದಲಾದುವು ಸುಖದ ಕಾರಣವಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ವೃಥಾ ಅಭಿಲಾಷೆ ಪಡುತ್ತಿರುವೆ ; ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಲ ಮಾತ್ರವೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ದುಃಖದ ಕಾರಣವೇ ಇವೆ. ಕೆಲವರಂತೂ ಅವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ದೊರಕದಿರುವುದರಿಂದ ಖೇದ ಖಿನ್ನರಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಕೆಲವರಿಗೆ ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ದೊರಕಿದರೆ ಮನೋವಾಂಛಿತ ದೊರಕಲಿಲ್ಲವೆಂದು ವ್ಯಾಕುಲರಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಮನೋವಾಂಛಿತ ವಸ್ತುವು ದೊರಕಿದರೆ ಅದು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ತೃಷ್ಣಾತುರರಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಈ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ದುಃಖದಾಯಕವೇ ಇವೆ. ಯಾವವು ಅತ್ಯಂತ ಅನುರಾಗದಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಇಂದ್ರಿಯದ ವಿಷಯ ಸೇವನೆ ಮಾಡಿವೆ ಅವು ತೃಪ್ತಿ ಪಡೆಯದೆ ಕ್ಲೇಶ ಮತ್ತು ನಾಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿವೆ. ಆನೆಯಂತೂ ಸ್ಪರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯದ ಅನುರಾಗದಿಂದ ಕುಂಟಿಣೀ ಹೆಣ್ಣಾನೆಯ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪರಾಧೀನವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತದೆ. ರಸನೇಂದ್ರಿಯದ ಅಭಿಲಾಷೆ ಮಾಡಿ ಮತ್ಸ್ಯವು ಬೆಸ್ತನ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದ ವಶೀಭೂತವಾಗಿ ದುಂಬಿಯು ಕಮಲದ ಕಂಪಿಗೆ ತೃಪ್ತವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಮಲವು ಮುಗಿದು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ದುಂಬಿಯು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತವಾಗಿ ಮರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಆಸಕ್ತವಾಗಿ ದೀಪದ ಹುಳುವು ದೀಪದ ಶಿಖೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಕರ್ಣೇಂದ್ರಿಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಜಿಂಕೆಯು ರಾಗದ (ಗಾನದ) ಅನುರಾಗಿಯಾಗಿ ಬೇಟೆಗಾರನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದೊಂದು ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯದ ಸೇವನೆಯಿಂದ

ಇಂಥದಶೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುವೆಂದ ಮೇಲೆ ಐದೂ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಭವ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ದುಃಖ ಪಡೆದೇ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಸುಖದ ಕಾರಣವಿರುವ ವಿತರಾಗ ಭಾವವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಿದೆ.

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಇಂಥ ಚಾರಿತ್ರವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿನಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವೇಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಉತ್ಪನ್ನೋಽಸ್ಯ ಸಿದೋಷಧಾತುಮಲವದ್ದೇಹೋಽಸಿ ಕೋಪಾದಿವಾನ್

ಸಾಧಿವ್ಯಾಧಿರಸಿ ಪ್ರಹೀಣಚರಿತೋಽಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್ಯನೋ ವಂಚಕಃ |

ಮೃತ್ಯುವ್ಯಾತ್ತಮುಖಾಂತರೋಽಸಿ ಜರಸಾ ಗ್ರಾಸ್ಯೋಽಸಿ ಜನ್ಮಿನ್ ! ವೃಥಾ

ಕಿಂ ಮತ್ತೋಽಸ್ಯ ಸಿ ಕಿಂ ಹಿತಾರಿಹಿತೇ ಕಿಂ ವಾಸಿ ಬದ್ಧಸ್ವ ಹಃ ||೫೪||

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ಅನಂತ ಜನ್ಮ ಧಾರಣ ಮಾಡುವಂಥ ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಯೋನಿಗಳೊಳಗೆ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ ಮಹಾದೋಷರೂಪವಿರುವ ಧಾತು ಹಾಗೂ ಮಲ-ಮೂತ್ರಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಿರುವ ದೇಹಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯೆ, ಲೋಭಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋದ ನೀನು ಮನಸ್ಸಿನ ಚಿಂತೆ ಹಾಗೂ ದೇಹದ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಿರುವೆ. ಅಭಕ್ತ್ಯ ಭಕ್ಷಣೆ, ಅಯೋಗ್ಯ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ದುರಾಚಾರಿಯಿರುವೆ. ನಿನ್ನನ್ನೇ ನೀನು ವಂಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ನೀನು ಜನ್ಮಮರಣಗಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುವೆ. ಜರೆಯಿಂದ ಗ್ರಸ್ತನಿರುವೆ. ವೃಥಾ ಉನ್ಮತ್ತನಾಗುತ್ತಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನೇನು ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದ ಶತ್ರುವಾಗಿರುವೆಯೋ ಅಥವಾ ಅಕಲ್ಯಾಣದ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆಯೋ?

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜೀವವು ಶರೀರದ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಯೇ ಜನ್ಮಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವಿರುವ ಕುಬುದ್ಧಿಯು ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಇದೆ. ಅದರಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಬುದ್ಧಿ ಮಾಡಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಶರೀರ ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾರಕಿಯ ಶರೀರವಂತೂ ಮಹಾದುಃಖರೂಪ ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ರೋಗಮಯವಿರುತ್ತದೆ. ದೇವಗಳ ಶರೀರವು ರೋಗ ರಹಿತವಿದ್ದರೂ ಮಾನಸಿಕ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮಹಾದುಃಖರೂಪವಿದೆ. ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯ ಹಾಗೂ ತೀರ್ಯಂಚಗಳ ಶರೀರವು ಅನೇಕ ರೋಗಗಳ ಆಗರ, ತ್ರಿದೋಷರೂಪ ಸಪ್ತಧಾತುಮಯ ಮಹಾ ಅಪವಿತ್ರವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರವು ಮಹಾಮಲಿನ 'ಆಧಿ' ಎಂದರೆ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಥೆ ಮತ್ತು 'ವ್ಯಾಧಿ' ಎಂದರೆ ಶರೀರದ ಪೀಡೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತ ಮಹಾ ದುರಾಚಾರಿ, ಜೀವದ ಘಾತ ಮಾಡುವಂಥ, ನಿರ್ದಯ ಪರಿಣಾಮೀ, ಅಸತ್ಯವಾದಿ, ಪರಧನಾಪಹಾರಿ, ಪರದಾರ ಸೇವಿ ಬಹು ಆರಂಭ ಪರಿಗ್ರಹಿ, ಪರವಿಘ್ನ ಸಂತೋಷೀ ಇರುವಂಥ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವುದು?

ನೀನು ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯೆ, ಲೋಭದ ಯೋಗದಿಂದ ಮಹಾ ಅವಿವೇಕಿಯಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕೇಡನ್ನು ನೀನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆ. ಆತ್ಮಘಾತಕಿಯಾದ ನೀನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ವಂಚಿಸಿರುವೆ. ಅನೇಕ ಜನ್ಮ- ಮರಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ ಇನ್ನೂ ಮಾಡುವ ಉದ್ಯಮದಲ್ಲಿರುವೆ. ಜರೆಯು ಬಂದು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಪರಲೋಕದ ಭಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಉನ್ಮತ್ತನಾಗಿರುವೆ. ಅಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಿ ಅದೇಕೆ ನಿನ್ನ ವೈರಿ ನೀನೇ ಆಗುತ್ತಿರುವೆ? ಈಗಲಾದರೂ ಗುರುಗಳ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖನಾಗು ! ಅನಾಚಾರ ತ್ಯಜಿಸಿ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು ! ಬಂಧದ ಕಾರಣವಾದ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಣಾಮದ ಅಭಾವ ಮಾಡು !

ಆತ್ಮನಿಗೆ ಹಿತಕರವಿಲ್ಲದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಅನುರಾಗಿಯಾಗಿರುವೆ. ಅದರೆ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದಲ್ಲದೆ ನೀನು ಕೇವಲ ಕ್ಲೇಶವನ್ನೇ ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಉಗ್ರಗ್ರೀಷ್ಮಕರೋರಘುರ್ಮಕಿರಣಸೂರ್ಯದ್ಗಭಸ್ತಿಪ್ರಭೈ :
 ಸಂತಪ್ತ : ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯೈರಯಮಹೋ ಸಂವೃದ್ಧತೃಷ್ಣೋ ಜನ : |
 ಅಪ್ರಾಪ್ಯಾಭಿಮತಂ ವಿವೇಕವಿಮುಖ : ಪಾಪಪ್ರಯಾಸಾಕುಲ -
 ಸ್ತೋಯೋಪಾಂತದುರಂತಕರ್ಮಗತಕ್ಷೀಣೋಕ್ಷವತ್ ಕ್ಲಿಶ್ಯತೇ ||೫೫||

ಆರ್ಥ:- ಉಗ್ರವಾದ ಗ್ರೀಷ್ಮ ಋತುವಿನೊಳಗೆ ನಡು ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಖರವಾದ ಕಿರಣಗಳಂತಿರುವ ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಸಂತಪ್ತನಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಸಿದ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯೆಂಬ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಬಳಲಿದವನಾಗಿ ಇಷ್ಟ ವಸ್ತುವಿನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಹಿತಾಹಿತದ ವಿವೇಕದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಪಾಪಮಯವಾದ ಅನೇಕ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಾಣಿಯು ನೀರಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಪಾರವಾದ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮೋಸಹೋದ ದುರ್ಬಲ ವೃದ್ಧ ವೃಷಭದಂತೆ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಗ್ರೀಷ್ಮ ಋತುವಿನ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾದ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಸಂತಪ್ತನಾಗಿ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಬಳಲಿದ ಒಂದು ದುರ್ಬಲವಾದ ವೃದ್ಧಗೂಳಿಯು ನೀರಿನ ಆಸೆಯಿಂದ ಕೊಳದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ನೀರಿನವರೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲೇ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಇಳಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೂ ಆಗದೆ ಅಲ್ಲೇ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ಬಳಲಿ ಬೇಗುದಿಗೊಂಡ ಅವಿವೇಕಿಯಾದ ಪ್ರಾಣಿಯು ತನ್ನ ಮನೋವಾಂಛಿತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು

ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಕುಲನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪಾಪಮಯವಾದ ಅನೇಕ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಇಹ-ಪರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಅನಂತ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ತೃಷ್ಣೆಯು ಅತಿಶಯ ಕ್ಲೇಶಕರವಿದ್ದು ಅದು ಜ್ಞಾನಾಮೃತದಿಂದಲೇ ಉಪಶಮನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಯಾರಿಗೆ ಮನೋವಾಂಛಿತ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿಲ್ಲ ಅವರಂತೂ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸತ್ಯವಿದೆ, ಆದರೆ ಇಂದ್ರ-ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರಿಗಂತೂ ಭೋಗದ ವಿಷಯಗಳು ಪೂರ್ಣವಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ಲೇಶದ ಶಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ ?- ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಲಬ್ಧೇಂಧನೋಜ್ವಲತೃಗ್ನಿ : ಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ ನಿರಂಧನ : |

ಜ್ವಲತೃಭಯಥಾವ್ಯುಚ್ಚಿರಹೋ ಮೋಹಾಗ್ನಿರುತುಟ : ||೫೬||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳೇ ! ಅಗ್ನಿಯು ಅದು ಸೌದೆಯ ಯೋಗದಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸೌದೆಯ ವಿಯೋಗದಿಂದ ನಂದಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಮೋಹರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲವಿದೆ. ಅದು ಪರಿಗ್ರಹರೂಪ ಸೌದೆಯ ಯೋಗದಿಂದ ತೃಷ್ಣಾರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹದ ಅಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲತೆಯ ರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಿರುವುದರಿಂದ ಮೋಹಾಗ್ನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇತರ ಅಗ್ನಿಯಂತೂ ಸೌದೆಯ ಯೋಗದಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸೌದೆಯ ವಿಯೋಗದಿಂದ ನಂದಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಮೋಹಾಗ್ನಿಯು ಪರಿಗ್ರಹವು ಹೆಚ್ಚುವುದರಿಂದಂತೂ ತೃಷ್ಣಾರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಪರಿಗ್ರಹವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲತೆಯ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸಾತಾದ ಯೋಗದಿಂದ ಒಂದಿಷ್ಟು ದೊರಕದಿದ್ದಾಗ ದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಾತಾದ ಯೋಗದಿಂದ ಒಂದಿಷ್ಟು ದೊರಕಿದಾಗ ತೃಷ್ಣೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುವುದು. ಅದು ನೂರರಿಂದ ಸಾವಿರ, ಸಾವಿರರಿಂದ ಲಕ್ಷ ಇದೇ ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ-ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಹೋಗುವುದು. ತೃಷ್ಣೆಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ತೃಪ್ತಿ ಎಂದರೆ ಸಂತೋಷವಿಲ್ಲದೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮೋಹಾಗ್ನಿಯು ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ದಾಹಕವೇ ಇದೆ. ಯಾವ ವಿವೇಕವಂತ ಜೀವನು ಶಾಂತ ಭಾವರೂಪದ ಜಲದಿಂದ ಶಮನ ಮಾಡುವನು ಅವನು ಸುಖಿಯಾಗುವನು.

ವಿಷಯ ಸುಖದ ಸಹಾಯಕವಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದು ಅದು ಮೋಹದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಮೋಹವು ನಿದ್ರಾರೂಪವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಿಂ ಮರ್ಮಾಣ್ಯಭಿನನ್ನ ಭೀಕರತರೋ ದುಷ್ಕರ್ಮಗರ್ಭದ್ಗಣ :

ಕಿಂ ದುಃಖಜ್ವಲನಾವಲೀವಿಲಸಿತೈರ್ನಾಲೇಡಿ ದೇಹಶ್ಚಿರಮ್ |

ಕಿಂ ಗರ್ಜದ್ಯಮತೂರ್ಯಭೈರವರವಾನ್ನಾಕರ್ಣಯನ್ನಿರ್ಣಯನ್

ಯೇನಾಯಂ ನ ಜಹಾತಿ ಮೋಹವಿಹಿತಾಂ ನಿದ್ರಾಮುಭದ್ರಾಂ ಜನ : ||೫೭||

ಅರ್ಥ :- ಪಾಪಕರ್ಮರೂಪದ ಮುದ್ದರವು ಈ ಜೀವದ ಮರ್ಮವನ್ನು ಭೇದಿಸುತ್ತ ಯಾವಾಗಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಭಯಾನಕವಿಲ್ಲವೇನು ? ಸರ್ವಥಾ ಭಯಾನಕವೇ ಇದೆ. ಅಥವಾ ಮಹಾದುಃಖರೂಪ ಅಗ್ನಿಯ ಪಂಕ್ತಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಶರೀರವು ಜ್ವಲಿಸಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೇನು ? ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಉರಿದು ಹೋಗುವುದು. ಮತ್ತು ಮಹಾಗರ್ಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಯಮನ ವಾದ್ಯದ ಭಯಂಕರ ಶಬ್ದವನ್ನು ಈತ ಆಲಿಸಿಲ್ಲವೇನು ? ನಿತ್ಯವೂ ಆಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಮೂರ್ಖ ಜನರು ಅಕಲ್ಯಾಣರೂಪದ ಆ ಮೋಹಜನ್ಯ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ?

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ನಿಜವಾಗಿ ಮಹಾನಿದ್ರೆಯ ವಶೀಭೂತನಾಗಿರುವನು ಅವನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳುವ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಜಾಗೃತನಾಗುವನು. ಯಾರಾದರೂ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮುದ್ದರದ ಏಟು ಹಾಕಿದರೆ ನಿದ್ರೆಯು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯು ಮೈಗೆ ತಗಲಿದರೆ ನಿದ್ರೆಯು ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ವಾದ್ಯದ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿದರೆ ನಿದ್ರೆಯು ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಅವಿವೇಕಿಯಾದ ಜನರಿಗೆ ಪಾಪಕರ್ಮದ ಉದಯರೂಪ ಮುದ್ದರದಿಂದ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ದುಃಖರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಅವನ ಶರೀರವನ್ನು ಜ್ವಲಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಇಂದು ಇವನು ಸತ್ತು ಹೋದ, ಇಂದು ಅವನು ಸತ್ತು ಹೋದನೆಂಬ ಶಬ್ದ ರೂಪದ ಯಮನ ವಾದ್ಯದ ನಾದವನ್ನು ನಿರಂತರ ಆಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಇವನು ಅಕಲ್ಯಾಣಕರವಾದ ಮೋಹನಿದ್ರೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದಿರುವುದು ಮಹಾನ ಅಚ್ಚರಿಯಿದೆ.

ಈ ಜೀವನು ಮೋಹಜನಿತ ನಿದ್ರೆಯ ವಶೀಭೂತನಾಗಿ ದುಃಖರೂಪದ ಅಸಾರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ತಾದಾತ್ಮ್ಯಂ ತನುಭಿ : ಸದಾನುಭವನಂ ಪಾಕಸ್ಯ ದುಷ್ಕರ್ಮಣೋ

ವ್ಯಾಪಾರ : ಸಮಯಂ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಕೃತಿಭಿರ್ಗಾಢಂ ಸ್ವಯಂ ಬಂಧನಮ್ |

ನಿದ್ರಾವಿಶ್ರಮಣಂ ಮೃತೇ : ಪ್ರತಿಭಯಂ ಶಶ್ವನ್ಮತಿಶ್ಚ ಧ್ರುವಂ

ಜನ್ಮಿನಿ ಜನ್ಮಿನಿ ತೇ ತಥಾಪಿ ರಮಸೇ ತತ್ಪ್ರವ ಚಿತ್ರಂ ಮಹತ್ ||೫೮||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವಂಥ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವನೇ ! ನಿನಗೆ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ದುಃಖವಿದೆ; ಆದಾಗ್ಯೂ

ನೀನು ಸಂಸಾರದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅನುರಾಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಅದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ. ಯಾವ ಯಾವ ದುಃಖಗಳಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಒಂದಿಷ್ಟು ಯೋಚಿಸು. ಮೊದಲಂತೂ ಮಹಾನ ದುಃಖದ ಕಾರಣವಿರುವಂಥ ನಿನ್ನ ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧವು ನಿನಗೆ ಆಗಿದೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದು ದೇಹದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಗಮನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ, ಮತ್ತು ಪಾಪಕರ್ಮದ ಫಲದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಸಮಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಕರ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಗಾಢ ಬಂಧನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರವಿದೆ. ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ, ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆದರುತ್ತಿರುವೆ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನಿರಂತರ ಸಾಯುತ್ತಿರುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ದುಃಖದ ಸ್ಥಾನವಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಜಗತ್ತಿನ ರೀತಿಯಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರವು ಮಹಾದುಃಖದ ನಿವಾಸವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಿದೆ. ಮೊದಲು ಈ ಶರೀರದ ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವುದೇ ದುಃಖವಿದೆ. ಎಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರವು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು ಅದರಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವುದು, ಆದರೆ ಇಂದು ಅದರ ಅವಸ್ಥೆ ಹೀಗಾಗಿದೆ. ಮೊದಲಂತೂ ತಂದೆಯ ವೀರ್ಯ ಮತ್ತು ತಾಯಿಯ ರುದಿರದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು. ಅಶುಚಿಯಾದ ಗರ್ಭಾಗಾರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದು, ಅದರಲ್ಲೂ ಅಧೋಮುಖವಾಗಿ ಇರುವುದು ಮತ್ತು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿನ ಅತಿಶಯ ಉಷ್ಣತೆಯನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ದುಃಖವಿದೆ. ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುವಾಗ ಮಹಾದುಃಖವಾಗುವುದು. ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅಜ್ಞಾನದಶೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವುದರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಯೌವನದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮಾನ, ಮಾಯೆ, ಮೋಹ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಿಕಾರಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ವ್ಯಾಕುಲವಾಗಿರುವುದು, ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶಿಥಿಲತೆ ಬಂದು ಬಿಡುವುದು. ಇನ್ನು ದೇವ ಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು, ದೊಡ್ಡ ಋದ್ಧಿಧಾರಿ ದೇವಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ತಮ್ಮನ್ನು ನ್ಯೂನವಾಗಿ ಗಣಿಸಿ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುವುದು, ತಮ್ಮ ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಹಾಗೂ ಇತರ ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಸಾಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುವುದು, ತಮ್ಮ ಮರಣ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಂದರೆ ಆಗಂತೂ ತೀವ್ರ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ತೀರ್ಯಂಚ ಗತಿಯಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಇಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಇದ್ದೇವೆ. ಇನ್ನು ನಾರಕಿಗಳ ದುಃಖದ ಮಾತನ್ನೇನು ಹೇಳುವುದು ? ಅವರಂತೂ ದುಃಖಮಯರಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಭೇದನ, ಭೇದನ, ತಾಡನ, ಮಾರನ, ತಾಪನ ಮೊದಲಾದ ಶಾರೀರಿಕ ದುಃಖ, ಮಾನಸಿಕ ಮಹಾಕ್ಲೇಶ, ಕ್ಷೇತ್ರ ಜನಿತ ಶೀತ-ಉಷ್ಣ, ದುರ್ಗಂಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ದುಃಖ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ರೋಗಗಳು ವಿದ್ಯಮಾನವಿರುತ್ತವೆ.

ಪರಸ್ಪರರಲ್ಲಿ ದುಃಖ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ನರಕದವರೆಗೆ ಅಸುರ ಕುಮಾರರುಗಳಿಂದಾಗುವ ದುಃಖ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆಂದು ಹೇಳುವುದು? ಶರೀರವು ದುಃಖದ ನಿವಾಸವೇ ಇದೆ. ಪಾಪಕರ್ಮದ ಫಲರೂಪವಾಗಿ ಸತತ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುವುದು, ಸಮಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿಯ ಗಾಢ ಬಂಧವಾಗುವುದು. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಹೀನವಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ಆಯುವಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದುವುದು, ಇಂಥ ದುಃಖಗಳಲ್ಲೂ ಸುಖ ಮನ್ನಿಸುವುದು ಅದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಉದಾಸನಿದ್ದ ಸುಖದ ಮೂಲವನ್ನು ಎಂದರೆ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಉದಾಸೀನತೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡು.

ಶರೀರದೊಡನೆ ಏಕತೆ ಮನ್ನಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಹೇಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಸ್ಥಿಸ್ಥೂಲತುಲಾಕಲಾಪಘಟಿತಂ ನದ್ಧಂ ಶಿರಾಸ್ನಾಯುಭಿ -
 ಶ್ಚರ್ಮಾಚ್ಛಾದಿತಮಸ್ತ್ರಸಾಂದ್ರಪಿಶಿತ್ಯೈರ್ಲಿಪ್ತಂ ಸುಗುಪ್ತಂ ಖಲೈಃ |
 ಕರ್ಮರಾತಿಭಿರಾಯುರುದ್ಧನಿಗಲಾಲಗ್ನಂ ಶರೀರಾಲಯಂ
 ಕಾರಾಗಾರಮವೈಹಿ ತೇ ಹತಮತೇ ಪ್ರೀತಿಂ ವೃಥಾ ಮಾ ವೃಥಾ : ||೫೯||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ನಿರ್ಬುದ್ಧಿಯೇ ! ಈ ಶರೀರರೂಪದ ಮನೆಯು ನಿನ್ನ ಕಾರಾಗೃಹದ ಸಮಾನವಿದೆ. ಈ ಶರೀರರೂಪದ ಕಾರಾಗೃಹವು ಅಸ್ಥಿರೂಪದ ಸ್ಥೂಲ ಪಾಷಾಣಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ನರ-ನಾಡಿಗಳ ಜಾಲರೂಪದ ಬಂಧನದಿಂದ ಆವರಿಸಿದೆ, ಮತ್ತು ಚರ್ಮದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿದೆ. ರುಧಿರ ಹಾಗೂ ದಟ್ಟವಾದ ಮಾಂಸದಿಂದ ಲಿಪ್ತವಾಗಿದೆ. ದುಷ್ಟಕರ್ಮರೂಪದ ವೈರಿಯಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತು ಆಯುಷ್ಯರೂಪದ ಪ್ರಬಲ ಸಂಕೋಲೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತವಿದೆ. ಇಂಥ ಈ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ವೃಥಾವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಕಾರಾಗೃಹದ ಸಮಾನವಾಗಿ ಬೇರೊಂದು ದುಃಖದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಾಗೃಹವಂತೂ ಸ್ಥೂಲತರವಾದ ಪಾಷಾಣಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಶರೀರವು ಮೂಳೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾರಾಗೃಹವು ಗೋಡೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಶರೀರವು ಸ್ನಾಯು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾರಾಗೃಹವು ಮೇಲೆ ಮಾಳಿಗೆಯಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಶರೀರವು ಚರ್ಮದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾರಾಗೃಹವು ಕೆಸರಿನಿಂದ ಲೇಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಶರೀರವು ರುಧಿರಮಾಂಸದಿಂದ ಲಿಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಕಾರಾಗೃಹವನ್ನು ದುಷ್ಟರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಶರೀರವನ್ನು ಕರ್ಮರೂಪದ ದುಷ್ಟ ವೈರಿಯ ಮೂಲಕ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾರಾಗೃಹವು ಲೋಹದ ಬೇಡಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತವಿದ್ದರೆ ಈ ಶರೀರವು ಆಯುರೂಪದ ಬೇಡಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತವಿದೆ. ಇಂಥ ಕಾರಾಗೃಹದ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವಂಥ ಕುಬುದ್ಧಿಗಳು

ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ? ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಬುದ್ಧಿಯಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಈ ಶರೀರರೂಪದ ಕಾರಾಗೃಹದ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಆದರೆ ನೀನು ಇದರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಿಲ್ಲ.

ಈ ಶರೀರವಂತೂ ಕಾರಾಗೃಹದ ಸಮಾನವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು, ಮತ್ತು ಇತರ ವಸ್ತು ಎಂದರೆ ಮನೆ-ಕುಟುಂಬ ಮೊದಲಾದವರ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯಿದೆ ಅದು ಹೇಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಶರಣಮಶರಣಂವೋಬಂಧವೋ ಬಂಧಮೂಲಂ

ಚಿರಪರಿಚಿತದಾರಾ ದ್ವಾರಮಾಪದ್ಗೃಹಾಣಾಮ್ ।

ವಿಪರಿಮೃಶತ ಪುತ್ರಾಃ ಶತ್ರುವಃ ಸರ್ವಮೇತತ್

ತ್ಯಜತ ಭಜತ ಧರ್ಮಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಶರ್ಮಕಾಮಾಃ ॥೬೦॥

ಅರ್ಥ :- ಮನೆಯು ನಿನಗೆ ಆಶ್ರಯರಹಿತವಿದೆ ಎಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವಂಥವರು ಇಲ್ಲ. ಆ ಬಂಧುಗಳು ಬಂಧನದ ಮೂಲರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರೊಡನೆ ನಿನ್ನದು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಚಯವಿದೆ, ಅಂಥ ಆ ಪತ್ನಿಯು ವಿಪತ್ತುರೂಪದ ಮನೆಯ ದ್ವಾರಳಿದ್ದಾಳೆ. ಇನ್ನು ಮಕ್ಕಳುಗಳಂತೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶತ್ರುಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಮಸ್ತ ಪರಿವಾರವು ಕೇವಲ ದುಃಖದ ಕಾರಣವೇ ಇದೆಯೆಂದು ನೀನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು ಮತ್ತು ನೀನು ಸುಖದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ ನಿರ್ಮಲ ಧರ್ಮದ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡು .

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನೀನು ಈ ಅಸಾರವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸಾರಭೂತವೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆ ? ನೀನು ಯಾವ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ ದುಃಖದ ಮೂಲಗಳಿವೆ. ಮನೆಯಂತೂ ಆಶ್ರಯರಹಿತವಿದೆ, ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲ, ಅದು ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳ ಮೂಲವಿದೆ, ಮತ್ತು ಬಂಧುಗಳು ಕೇವಲ ಬಂಧದ ಕಾರಣರೇ ಇದ್ದಾರೆ, ಅವರು ಇಹ-ಪರಭವಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ದುಃಖದಾಯಕರಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಪತ್ನಿಯನ್ನು ನಿನಗೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರದವಳೆಂದೂ, ಅರ್ಧಾಂಗಿಯೆಂದೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆ, ಆದರೆ ಅವಳು ವಿಪತ್ತುರೂಪದ ಮನೆಯ ದ್ವಾರಳಿದ್ದಾಳೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆ, ಆದರೆ ಅವರು ನಿನ್ನ ವೈರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಪತ್ನಿಯ ಯೌವನವನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಬಾಲಕರಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಿಷ್ಟ ಭೋಜನವನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥರಾದಾಗ ಧನವನ್ನೇ ಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಸಮಾನವಾದ ವೈರಿಗಳು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು. ಸುಖದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ ಒಂದು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಜಿನಧರ್ಮವನ್ನು ಭಜಿಸು.

ಈ ಗೃಹಾದಿಗಳಂತೂ ನಮಗೆ ಉಪಕಾರಿಯಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಧನವಂತೂ ಉಪಕಾರಿಯಿದೆಯೆನ್ನುವವರಿಗೆ ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ತತ್ತ್ವತ್ಯಂ ಕಿಮಿಹೇಂಧನೈರಿವ ಧನೈರಾಶಾಗ್ನಿಸಂಧುಕ್ಷಣೈಃ
ಸಂಬಂಧೇನ ಕಿಮಂಗ ಶಶ್ವದಶುಭೈಃ ಸಂಬಂಧಿಭಿರ್ಬಂಧುಭಿಃ |

ಕಿಂ ಮೋಹಾಹಿಮಹಾಬಲೇನ ಸದೃಶಾ ದೇಹೇನ ಗೇಹೇನ ವಾ
ದೇಹಿನ್ ಯಾಹಿ ಸುಖಾಯ ತೇ ಸಮಮಮುಂ ಮಾ ಗಾಃ ಪ್ರಮಾದಂ ಮುಧಾ ||೬೧||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ! ನೀನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಮಾದದ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಬೇಡ. ನಿನಗೆ ಸುಖದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದರೆ ಸಮಭಾವವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡು. ನೀನು ಯಾವ ಧನದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಆ ಧನವು ಆಶೆಯರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿತ ಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಸೌದೆಯ ಸಮಾನವಿದೆ, ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಿನಗೇನು ಮಾಡುವುದಿದೆ ? ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ ! ನಿನಗೆ ನಿರಂತರ ಪಾಪದ ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿಸುವಂಥ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಬಂಧುವರ್ಗದವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ? ಮತ್ತು ಮಹಾಮೋಹರೂಪ ಸರ್ಪದ ಬಿಲದಂತಿರುವ ಈ ಶರೀರದಿಂದಾದರೂ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ? ಅಥವಾ ಮನೆಯಿಂದಾದರೂ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ? ನಿನಗೆ ಸುಖದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದರೆ ಕೇವಲ ಸಮಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗು ! ವ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಮಾದಿಯಾಗಿ ರಾಗಾದಿ ಭಾವಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಬೇಡ !

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜೀವನಿಗೆ ದುಃಖದ ಕಾರಣವು ರಾಗಾದಿಗಳಿದ್ದರೆ ಸುಖದ ಕಾರಣವು ಒಂದು ಸಮಭಾವವಿದೆ. ಅದನ್ನೇ ದೃಢಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ ! ಈ ತನು, ಧನ, ಬಂಧು, ಮಿತ್ರ, ಪುತ್ರ, ಪರಿವಾರ, ಮನೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಸಂಬಂಧಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕೇವಲ ದುಃಖದ ಕಾರಣರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರಿಂದ ಸುಖವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಸುಖದ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರಮಾದಿಯಾಗಬೇಡ. ಸಮಭಾವವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡು. ಲಾಭ-ಅಲಾಭ, ಜೀವನ-ಮರಣ, ವೈರಿ-ಮಿತ್ರ, ದೊರೆ-ದರಿದ್ರ, ಸಂಪತ್ತು-ವಿಪತ್ತು ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಭಾವವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡು !

ಈ ಸಾಮ್ಯ ಭಾವವನ್ನು ದೃಢ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಜ್ಯ-ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆದಾವೇವ ಮಹಾಬಲೈರವಿಚಲಂ ಪಟೇನ ಬದ್ಧಾ ಸ್ವಯಂ
ರಕ್ಷಾಧ್ಯಕ್ಷಭುಜಾಸಿಪಂಜರವೃತಾ ಸಾಮಂತಸಂರಕ್ಷಿತಾ |
ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ದೀಪತಿಶೋಪಮಾ ಕ್ಷಿತಿಮತಾಂ ಹಾ ಪಶ್ಯತಾಂ ನಶ್ಯತಿ
ಪ್ರಾಯಃ ಪಾತಿತಚಾಮರಾನಿಲಹತೇವಾನ್ಯತ್ರ ಕಾಽಶಾ ನೃಣಾಮ್ ||೬೨||

ಅರ್ಥ:- ಅಯ್ಯೋ ! ಕಷ್ಟ, ಕಷ್ಟ ! ಈ ದೊರೆಗಳ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ದೀಪಶಿಖೆಯ ಸಮಾನ ಬಹುಶಃ ಢಾಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಚಂಚಲವಾದ ಚಾಮರಗಳ ಪವನದಿಂದ ಅದೇನು ಅಟ್ಟಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವಳೋ ಏನೋ ಎಂಬಂತೆ ನೋಡು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ವಿಲಯವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವಾರ್ತೆಯೇ ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಉಳಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಇರುವುದರ ಆಶೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದು ? ಈ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಚಂಚಲಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲೆಂದು ಬಲಿಷ್ಠ ಪುರುಷರು ಪಟ್ಟಬಂಧದ ನೆಪದಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದರು. ಮತ್ತು ಸೇನಾಪತಿ-ಸಾಮಂತ ಮೊದಲಾದವರ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿರುವ ಶಸ್ತ್ರಗಳರೂಪದ ವಜ್ರಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಅವಳು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ನೋಡು- ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ದೀಪಶಿಖೆಯ ಸಮಾನ ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲಳಿದ್ದಾಳೆ. ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕೂಡಲೆ ವಿನಾಶಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ರಕ್ಷಣದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠ ಪುರುಷರು ಪಟ್ಟಬಂಧದ ನೆಪದಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಬಂಧಿಸಿಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಖಡ್ಗಧಾರಿಗಳಾದ ಸಾಮಂತ ಮೊದಲಾದವರ ಬಾಹುಗಳ ರೂಪದ ವಜ್ರಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟರೂ ಕೂಡ ಅವಳು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಕ್ಷಣ ಭಂಗುರಳಿರುವಳೆಂದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದವರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಉಳಿಯುವಳೆಂಬ ಆಶೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ವಿನಾಶಲಿಲಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವಿನಾಶೀ ವಿಭೂತಿಯ ಉಪಾಯ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಕಾರ್ತಿಕೇಯಾನುಪ್ರೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇದನ್ನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಜಾ ಸಾಸಯಾ ಣ ಲಚ್ಛೇ ಚಕ್ರಹರಾಣಂ ಪಿ ಪುಣ್ಯವಂತಾಣಂ |

ಸಾ ಕಿಂ ವಿಧೇಇ ರಇಂ ಇಯರ ಜಣಾಣಂ ಅಪುಣ್ಯಾಣಂ ||

ಅರ್ಥ :- ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಾತಿಶಯ ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಾಡಲಾದವರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದವರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಉಳಿಯುವಳು ?

ಯಾವ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪಟ್ಟಬಂಧ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಆ ಶರೀರವು ಹೇಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಮೂಲಕ ನೀನು ಎಂಥ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ದೀಪೋ ಭಯಾಗ್ರವಾತಾರಿದಾರೂದರಗಕೀಟವತ್ |

ಜನ್ಮಮೃತ್ಯುಸಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟೇ ಶರೀರೇ ಬತ ಸೀದಸಿ ||೩೩||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಳಗೆ ಟೊಳ್ಳಿರುವ ಔಡಲ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಎರಡೂ

ಕೊನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದು ಉರಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಕ್ರಿಮಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಖೇದ-ಖಿನ್ನವಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಈ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ನೀನು ಕೂಡ ಆ ಕ್ರಿಮಿಯಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಖೇದ-ಖಿನ್ನನಿರುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಳಗೆ ಟೊಳ್ಳಿರುವ ಔಡಲದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಎರಡೂ ಕೊನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಿಮಿಯು ಎಲ್ಲಿಗೆ-ಹೇಗೆ ಹೋಗುವುದು, ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಖೇದ-ಖಿನ್ನವಾಗಿ ಸಾಯುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಈ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡ ನೀನು ಆ ಕ್ರಿಮಿಯಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಖೇದ-ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಜರ್ಜರಿತನಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶರೀರದ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು. ಪುನಃ ಶರೀರ ಧಾರಣ ಮಾಡಬೇಡ. ಈ ಶರೀರದ ಮೇಲಿರುವ ಅನುರಾಗವೇ ನವೀನ ಶರೀರ ಧಾರಣದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮಹಾಮುನಿಗಳು ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ನೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ನೀನು ಈ ಶರೀರದ ಆಶ್ರಯದಿಂದಿರುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಶೀಭೂತನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ನೇತ್ರಾದೀಶ್ವರಚೋದಿತ : ಸಕಲುಷೋ ರೂಪಾದಿವಿಶ್ವಾಯ ಕಿಂ
ಪ್ರೇಷ್ಯ : ಸೀದಸಿ ಕುತ್ತಿತ್ವತ್ಯತಿಕರೈರಂಹಾಂಸ್ಯಲಂ ಬೃಂಹಯನ್ |
ನೀತ್ವಾ ತಾನಿ ಭುಜಿಷ್ಯತಾಮಕಲುಷೋ ವಿಶ್ವಂ ವಿಸೃಜ್ಯಾತ್ಮವಾ-
ನಾತ್ಮಾನಂ ಧಿನು ಸತ್ಸುಖೀ ಧುತರಜಾ : ಸದ್ವೃತ್ತಿರ್ಭಿನಿವೃತ : ||೬೪||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ನೇತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಕುಲನಾಗಿ ರೂಪ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅದೇಕೆ ಖೇದ ಖಿನ್ನನಾಗಿರುವೆ ? ನೀನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕಿಂಕರನೇ ಆಗುತ್ತಿರುವೆ. ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ನಿಂದ್ಯ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿ ಪಾಪವನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತ ನೀನು ಅನಂತ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾದುಃಖಿಯಾಗಿರುವೆ. ಈಗ ಆಕುಲತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಧ್ಯಾನಾಮೃತದಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪುಷ್ಪ ಮಾಡಿ ಸುಖಿಯಾಗು. ಮೋಹ ಮಲವನ್ನು ತೊಳೆದು ಉತ್ತಮ ವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿ ದುಃಖದಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾಗು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ಶರೀರ ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಶರೀರದ ಯೋಗದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿ ವಿಷಯೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸತತ ವ್ಯಾಕುಲನಿರುತ್ತಾನೆ. ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ದುರಾಚರಣೆ ಮಾಡಿ ಪಾಪವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ವಿಷಯದ ಭೋಗ ಮಾಡಿ

ಕುಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದವನು ಮಲಿನ ಭಾವಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಧ್ಯಾನಾಮೃತದಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪುಷ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಮಹಾಸುಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಪಾಪ-ರಜದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಉತ್ತಮ ವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿ ನಿವೃತ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಕೂಡ ಜ್ಞಾನವಂತನಾಗಿ ಸಂಸಾರದಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾಗಿ ಬಿಡು!

ಯತೀ ಜನರು ನಿರ್ಧನರಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದೆಂದು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವಗಳು ನಿರ್ಧನರಿರಲಿ ಅಥವಾ ಧನವಂತರಿರಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ದುಃಖಗಳಿದ್ದು ಯತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಮಹಾ ಸುಖಗಳಿದ್ದಾರೆಂದು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅರ್ಥಿನೋ ಧನಮಪ್ರಾಪ್ಯ ಧನಿನೋಪ್ಯವಿತ್ಯಪ್ತಿತಃ |

ಕಷ್ಟಂ ಸರ್ವೇಪಿ ಸೀದಂತಿ ಪರಮೇಕೋ ಮುನಿಃ ಸುಖೀ ||೬೫||

ಪರಾಯತ್ತಾತ್ಸುಖಾದ್ಧುಖಂ ಸ್ವಾಯತ್ತಂ ಕೇವಲಂ ವರಮ್ |

ಅನ್ಯಥಾ ಸುಖಿನಾಮಾನಃ ಕಥಮಾಸಂಸ್ತಪಸ್ವಿನಃ ||೬೬||

ಅರ್ಥ :- ನಿರ್ಧನರು ಎಲ್ಲ ತರದ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಧನವಿಲ್ಲದೆ ಮಹಾದುಃಖಿಯಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಧನವಂತರಂತೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ತೃಷ್ಣಾವಶರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಾದುಃಖಿಯಿದ್ದಾರೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರುಗಳು ಕ್ಲೇಶರೂಪರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ಸಂತೋಷಿಯಿರುವಂಥವರು ಓರ್ವ ಮುನಿರಾಜರೇ ಮಹಾಸುಖಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಪರಾಧೀನವಾದ ಸುಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಾಧೀನವಿರುವ ದುಃಖವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಿದೆ. ಹೀಗಿಲ್ಲದಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಥಾ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮುನಿಗಳು ಸುಖಗಳೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು?

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜೀವಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವು ದುಃಖಿಯಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ಯಾರು ನಿರ್ಧನರಿದ್ದಾರೆ ಅವರಂತೂ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ದುಃಖಗಳೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಯಾರು ಧನವಂತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ತೃಷ್ಣೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಸುಖವೆಲ್ಲಿಯದಿರುವುದು ? ಎಂದರೆ ಅವರು ಕೂಡ ಮಹಾದುಃಖಿಯಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಯೆಂಬ ಹೆಸರು ಕೇವಲ ಮುನಿರಾಜರಿಗೇ ಇದೆಯೇ ವಿನಹ ಇತರರಿಗಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಸುಖವು ಪರಾಧೀನವಿದೆ. ಆ ಪರಾಧೀನ ಸುಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಾಧೀನವಿರುವ ದುಃಖವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಿದೆ. ಪರಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಿದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿರುವುದು ಅದು ವ್ಯರ್ಥವಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಪರಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಹಾನ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂಥ ಮುನಿರಾಜರು ಸುಖಗಳಿದ್ದಾರೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ? ಆದುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಆಶೆಯಿದೆ ಅವರೇ ದುಃಖ

ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಆಶೆಯಿಲ್ಲ ಅವರೇ ಸುಖಿಗಳೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಸಾರೀ ಜೀವರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆಶೆಯ ಗುಲಾಮರಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ದುಃಖಿಗಳೇ ಇದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಆಶೆಯ ತ್ಯಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸು - ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವಂಥ ಮಹಾ ಮುನಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖಿಗಳಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮುನಿಗಳ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಯದೇತತ್ತ್ವಚ್ಛಂದಂ ವಿಹರಣಮಕಾರ್ಪಣ್ಯಮಶನಂ
ಸಹಾಯೈಃ ಸಂವಾಸಃ ಶ್ರುತಮುಪಶಮೈಕಶ್ರಮಫಲಮ್ |
ಮನೋ ಮಂದಸ್ವಂದಂ ಬಹಿರಪಿ ಚಿರಾಯಾತಿ ವಿಮೃಶನ್
ನ ಜಾನೇ ಕಸ್ಯೇಯಂ ಪರಿಣತಿರುದಾರಸ್ಯ ತಪಸಃ : ||೬೭||

ವಿರತಿರತುಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರೇ ಚಿಂತಾ ತಥಾ ಕರುಣಾಪರಾ
ಮತಿರಪಿ ಸದೈಕಾಂತಧಾತ್ವಂ ಪ್ರಪಂಚವಿಭೇದಿನೀ |
ಅನಶನತಪಶ್ಚರ್ಯಾ ಚಾಂತೇ ಯಥೋಕ್ತವಿಧಾನತೋ
ಭವತಿ ಮಹತಾಂ ನಾಲ್ಪಸ್ಯೇದಂ ಫಲಂ ತಪಸೋ ವಿಧೇ : ||೬೮||

ಅರ್ಥ:- ಮುನಿರಾಜರುಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಅವರ ವಿಹಾರವಂತೂ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಅವರಿಗೆ ದೀನತೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಭೋಜನವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮುನಿಗಳ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಅವರ ನಿವಾಸವಿರುತ್ತದೆ. ಶಾಂತ ಭಾವವೇ ಅವರ ಫಲವಿದೆ, ಮನಸ್ಸಿನ ವೇಗವು ಮಂದವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಆತ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಚಿರಕಾಲ ಆತ್ಮವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಬಾಹ್ಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮುನಿರಾಜರುಗಳ ಪರಮದಶೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಯಾವ ಉದಾರ ತಪಸ್ಸಿನ ಪರಿಣತಿಯಿದೆಯೋ ಏನೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅತುಲ ವೈರಾಗ್ಯ, ಸತತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಚಿಂತನೆ, ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳ ಮೇಲೆ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ದಯೆ, ಮತ್ತು ಅವರು ಏಕಾಂತವಾದ ಏಕನಯದ ಹಟಾಗ್ರಹವೇ ಮಹಾ ಅಂಧಕಾರರೂಪದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂಥ ಸೂರ್ಯಕಿರಣದ ಸಮಾನ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಿಧಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಅನಶನ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಶರೀರದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವರು. ಈ ಕ್ರಿಯೆಯು ಸತ್ತುರುಷರ ಸಾಧಾರಣ ತಪಸ್ಸಿನ ವಿಧಿಯ ಫಲವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಮಹಾತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳು ಪರಾಧೀನವಿವೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿವೆ. ಅವು ಗಮನ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಐಚ್ಛಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಗಮನ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಸಾಧು ಪುರುಷರ ವಿಹಾರವು

ಸ್ವಾಧೀನವಿರುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಕಾಮನೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುನಿಗಳು ವರ್ಷಾ ಋತುವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಏಕ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಜನರೊಡನೆ ಸ್ನೇಹವು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅವರು ವೈರಾಗ್ಯಭಾವದ ವೃದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ದೀನತೆಯಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವರುಗಳ ಭೋಜನವು ದೈನ್ಯತೆಯ ರೂಪವಿರುತ್ತದೆ. ಯಾರು ದರಿದ್ರರಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ದೈನ್ಯತೆಯಂತೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯಂತೂ ಸಾಮಗ್ರಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇತರರ ಮನೆಯಿಂದ ತರಬೇಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದರೂ ದೊರಕುವುದು ಕಠಿಣವಿದೆ. ಮತ್ತು ಯಾರು ಧನಿಕರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ನಾನಾ ವಸ್ತುಗಳ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವರಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ದೇಶಕಾಲದ ಯೋಗದಿಂದ ಕೆಲವು ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ, ಕೆಲವು ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಕೂಡ ದೈನ್ಯತೆಯಿಂದಯುಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಓರ್ವ ಮುನಿಗಳೇ ದೀನತೆಯಿಂದ ರಹಿತರಿರುತ್ತಾರೆ, ಅವರಿಗೆ ಲಾಭ-ಅಲಾಭ, ಸರಸ- ನೀರಸಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಮಾನವಿವೆ. ಮತ್ತು ಮುನಿಗೆ ಮುನಿಗಳ ಸಂಘದಲ್ಲಿರುವುದರ ಸಮಾನ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಜನರ ಸಂಗತಿಯಂತೂ ಕುಸಂಗತಿಯಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಕುಸಂಗತಿಯಂತೂ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗತಿಯಿದೆ, ಅವರ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಸಾಧುಗಳ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದವು ವಿಲಯವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಲೋಕದ ಜನಗಳು ವ್ಯಾಪಾರ ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಶ್ರುತದ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸದ ಫಲರೂಪವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಪರಮಶಾಂತ ಭಾವವೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮೂಢ ಜನರು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಿ ಮದೋನ್ಮತ್ತರಿರುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಇದು ಮಹಾನದೋಷವಿದೆ. ಮುನಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನವೇಗವು ಮಂದವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ, ಜನಗಳ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಆತ್ಯಂತ ಚಂಚಲವಿದ್ದು ಅದು ಬಾಹ್ಯ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮುನಿಗಳ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಆತ್ಮನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೇ ತೊಡಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಬಾಹ್ಯದ ಶುಭ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅಶುಭ ಕ್ರಿಯೆಯ ಹೆಸರೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುನಿಗಳ ದಶೆಯು ಹೀಗಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದು ಯಾವ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ತಪದ ಫಲವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾನೇನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಅತುಲನೀಯವಾದ ವೈರಾಗ್ಯವು ಸಂಸಾರ, ಶರೀರ, ಭೋಗಗಳಿಂದ ಆತ್ಯಂತ ಉದಾಸವಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ರಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ತೀವ್ರ ಉದಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ಅವಿರತ ಸಮ್ಯಗ್ವಿಜ್ಞಗಳಿಗೆ ಅನಂತಾನುಬಂಧಿಯ ಅಭಾವವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳ ಹಾಗೆ ರಾಗಿಗಳಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಉದಯದಿಂದ ರಾಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಣುವ್ರತ ಧಾರಕ ಶ್ರಾವಕರಿಗೆ ಅಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾವರಣದ

ಅಭಾವವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಅವಿರತ ಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಉದಯದಿಂದ ಅಲ್ಪ ರಾಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಮುನಿರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದ್ದೂ ಕೂಡ ಅಭಾವವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವಿಷಯಾನುರಾಗವಂತೂ ಸರ್ವಥಾ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದೆ, ಆದರೆ ಸಂಜ್ಞನದ ಉದಯದಿಂದ ಒಂದಿಷ್ಟು ಧರ್ಮಾನುರಾಗವು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ ಅದು ಆರನೆಯ ಗುಣಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಮುಂದೆ ಮೇಲಿನ ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯಂತೂ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಭಾವದ್ದೇ ವೃದ್ಧಿಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮುನಿಗಳ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಅತುಲ ವೈರಾಗ್ಯವೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಧರ್ಮಾನುರಾಗವಿರುವುದು ಕೂಡ ವೀತರಾಗ ಭಾವದ ಕಾರಣವೇ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಆರನೆಯ ಗುಣಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಚಿಂತನವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮೇಲಿನ ಗುಣಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಧ್ಯಾನವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರದ ಜ್ಞಾನವು ಮುನಿರಾಜರುಗಳ ಹಾಗೆ ಇತರರಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವರುಗಳಂತೂ ವಿಕಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅನುರಾಗವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅವಿರತ ಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಅಣುವ್ರತ ಧಾರಕರಾದ ಶ್ರಾವಕರು ಜಿನಸೂತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವರು ಪರಿಗ್ರಹದ ಯೋಗದಿಂದ ಅಲ್ಪಶ್ರುತಿಗಳೇ ಇದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ಬಹುಶ್ರುತಿಗಳಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಾರಂಗತರೆಂದರೆ ಬಹುಶ್ರುತ ಮುನಿಗಳೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಮುನಿರಾಜರುಗಳಿರುವಂಥ ಜೀವದಯೆಯು ಇತರರಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವರುಗಳಂತೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರ್ದಯರಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವಿರತ ಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿಗಳು ಭಾವದಿಂದಂತೂ ದಯಾರೂಪರಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಬಹು ಆರಂಭ ಪರಿಗ್ರಹದ ಯೋಗದಿಂದ ದಯೆಯು ಫಲಪ್ರದವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಣುವ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಪಾರಂಭ ಅಲ್ಪ ಪರಿಗ್ರಹದ ಯೋಗದಿಂದ ಅಲ್ಪಹಿಂಸೆಯಿದೆ. ತ್ರಸ ಜೀವದ್ದಂತೂ ಸರ್ವಥಾ ಹಿಂಸೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಾವರ ಜೀವಗಳ ಹಿಂಸೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಹಿಂಸೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಥಾ ಅಹಿಂಸೆಯು ಮುನಿಗಳಿಗೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮುನಿರಾಜರುಗಳು ಮಹಾನ ದಯಾಳುಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಮುನಿರಾಜರುಗಳ ಬುದ್ಧಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಏಕಾಂತವಾದರೂಪದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಪ್ರಭೆಯ ಸಮಾನವಿದೆ. ಇತರರ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಾಶರೂಪವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿ ಶ್ರಾವಕರ ಬುದ್ಧಿಯು ಏಕಾಂತವಾದರೂಪದ ತಿಮಿರದಿಂದ ರಹಿತ ಸ್ಯಾದ್ವಾದದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪರಿಣತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮುನಿರಾಜರುಗಳ ಶಿಕ್ಷಾವೃತ್ತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಸ್ಯಾದ್ವಾದ ವಿದ್ಯೆಯ ಗುರುಗಳು ಮುನಿಗಳೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳ ಅನಶನ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಶರೀರದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದಿದೆ. ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಆರಾಧನೆಯು ಮುನಿಗಳಿಗೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅಣುವ್ರತ ಧರಿಸಿದ ಶ್ರಾವಕರಿಗೆ ಮಧ್ಯಮ ಆರಾಧನೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಅವಿರತ ಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿಗೆ ಜಘನ್ಯ ಆರಾಧನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಜೀವರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ

ರಹಿತ ವಿರಾಧಕರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಮುನಿರಾಜರುಗಳ ಅಲೌಕಿಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದ್ದು ಇದೇನು ಅಲ್ಪ ತಪ್ಪಿಸಿನ ವಿಧಿಯ ಫಲವಾಗಿರದೆ ಇದು ಪೂರ್ಣ ತಪ್ಪಿಸಿನ ಫಲವಿದೆ.

ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವಾಗ ಕಾಯಕ್ಕೆಲವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದು ಅಯುಕ್ತವಿದೆ. ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಶರೀರವನ್ನು ಯತ್ನಪೂರ್ವಕ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇನು ?- ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಉಪಾಯಕೋಟಿದೂರಕ್ಕೆ ಸ್ವತಸ್ತತ ಇತೋಽನ್ಯತ : |

ಸರ್ವತಃ ಪತನಪ್ರಾಯೇ ಕಾಯೇ ಕೋಽಯಂ ತವಾಗ್ರಹ : ||೬೯||

ಅವಶ್ಯಂ ನಶ್ವರೈರೇಭಿರಾಯುಃಕಾಯಾದಿಭಿಯುಧಿ |

ಶಾಶ್ವತಂ ಪದಮಾಯಾತಿ ಮುಧಾಽಽಯಾತಮವೇಹಿ ತೇ ||೭೦||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ! ನಾನು ಈ ನನ್ನ ಶರೀರದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಅದೇಕೆ ಆಗ್ರಹಪಡುತ್ತಿರುವೆ ? ಅದಂತೂ ಕೋಟಿ ಉಪಾಯ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸಿದರೂ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದರ್ಭೆಯ ತುದಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಮಂಜಿನ ತೊಟ್ಟು ವಿನಾಶಶೀಲವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಶರೀರವು ಸರ್ವಥಾ ವಿನಾಶದ ಸನ್ಮುಖವೇ ಇದೆ. ನಿನ್ನಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯರಿಂದಾಗಲಿ ಈ ಶರೀರದ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಯು ಮತ್ತು ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವು ಅವಶ್ಯ ನಾಶಶೀಲವಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇವುಗಳ ಮಮತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ಪದವು ನಿನ್ನ ಕೈಗೆ ಬರುವುದೋ ಅದು ಸಹಜವಾಗಿ ಬಂದಿತೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆಯುವೂ ವಿನಶ್ವರವಿದೆ ಮತ್ತು ಕಾಯವೂ ವಿನಶ್ವರವಿದೆ. ದೇವ-ನಾರಕಿಗಳ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮೂವತ್ತು ಮೂರು ಸಾಗರ ಆಯುವು ಕೂಡ ವಿನಶ್ವರವಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಮನುಷ್ಯಹಾಗೂ ತೀರ್ಯಂಚಗಳ ಅಲ್ಪ ಆಯುವಿನ ಮಾತೇನು ಹೇಳುವುದು ? ದೇವಗಳ ನಿರೋಗ ಹಾಗೂ ಮನೋಹರವಿರುವ ಶರೀರವು ಕೂಡ ಕಾಲದ ವಶವರ್ತಿಯಿದೆ, ತೀರ್ಥಂಕರ ಮೊದಲಾದ ಪುರಾಣ ಪುರುಷರ ಶರೀರವು ಕೂಡ ವಿನಾಶ ಶೀಲವಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಇತರರ ಶರೀರದ ಮಾತೇನು ಹೇಳುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಆಯುವು ಪೂರ್ಣವಾದ ನಂತರ ಈ ಶರೀರವು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆಯುವು ತನ್ನ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಅಧಿಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಆಯುವಿನ ಮತ್ತು ಕಾಯದ ಮಮತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ನಿನ್ನ ಅವಿನಶ್ವರವಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡು. ಶರೀರವನ್ನು ತಪ-ಸಂಯಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸು, ಆಯವನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದರೆ ಅವಿನಾಶಿ ಪದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವೆ. ಈ ಅಲ್ಪದಾದ

ಆಯು ಮತ್ತು ಚಂಚಲವಿರುವ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಶಾಶ್ವತವಿರುವ ಪದವು ದೊರಕಿದರೆ ಒಂದು ಕುರುಡು ಕವಡೆಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಚಿಂತಾಮಣಿ ರತ್ನವು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿತೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಈಗ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಆಯುವಿನ ವಿನಾಶಶೀಲತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಂತುಮುಚ್ಛಾಸ್ತ ನಿಶ್ವಾಸೈರಭ್ಯಸ್ಯತೈಷ ಸಂತತಮ್ |

ಲೋಕಃ : ಪೃಥಗಿತೋ ವಾಂಛತ್ಯಾತ್ಮಾನಮಜರಾಮರಮ್ ||೨೧||

ಗಲತ್ಯಾಯುಃ : ಪ್ರಾಯಃ ಪ್ರಕಟಿತಘಟೀಯಂತ್ರಸಲಿಲಂ

ಖಿಲಃ ಕಾಯೋಽಪ್ಯಾಯುರ್ಗತಿಮನುಪತತೈಷ ಸತತಮ್ |

ಕಿಪಸ್ಯಾನ್ಯೈರನ್ಯೈರ್ದ್ವಯಮಯಮಿದಂ ಜೀವಿತಮಿಹ

ಸ್ಥಿತೋ ಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ನಾವಿ ಸ್ವಮಿವ ಮನುತೇ ಸ್ಥಾಸ್ತುಮಪಧೀಃ ||೨೨||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಆಯುಷ್ಯವು ನಿರಂತರ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸ್ತದರೂಪದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದರ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಈ ಅಜ್ಞಾನಿ ಜನರು ಇಂಥ ಆಯುಷ್ಯದಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಅಜರ-ಅಮರ ಇರುವುದರ ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಆಯುಷ್ಯವು ಪ್ರಕಟರೂಪದಿಂದ ಘಟೀಯಂತ್ರದ ಗಡಿಗೆಯ ನೀರಿನ ತೆರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣ-ಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಸೋರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ, ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಶರೀರವು ಕೂಡ ಆಯುಷ್ಯದ ಗತಿಯ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ನಿರಂತರ ಪತನವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಶರೀರವು ಆಯುಷ್ಯದ ಸಹಚರವಿದೆ ಎಂದರೆ ಅದರ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೋಗುವಂಥದಿದೆ. ಆಯುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಯದ ಅವಸ್ಥೆಯೇ ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಈ ಜೀವದ ಪತ್ನಿ, ಪುತ್ರ, ಧನ, ಧಾನ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮಾತೇನು ಹೇಳುವುದು? ಆಯುಷ್ಯ ಮತ್ತು ದೇಹ ಅವೆರಡೇ ಜೀವಂತವಿರುವುದರ ಮೂಲವಿದ್ದು ಅವೆರಡೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಿವೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡವನು ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಸ್ಥಿರವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಬಹಿರಾತ್ಮನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಸ್ಥಿರವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ಮನುಷ್ಯನು ಗಮನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಗಮನ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮಂದಬುದ್ಧಿಯ ಜೀವನು ಶ್ವಾಸ-ನಿಶ್ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಿರಂತರ ಆಯುವು ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮತ್ತು ಆಯುವಿನ ಸಹಚರವಿರುವ ಕಾಯವು ಕೂಡ ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಾನು ಹೀಗೆಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತೇನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಬದುಕಿರುವುದರ ಕಾರಣವಾದ ಆಯುಕಾಯಗಳೇ ಚಂಚಲವಿದ್ದರೆ ಜೀವಿಸಿರುವುದರ ಆಶೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದು?

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸೀಮಿತ ನೀರಿರುವ ಬಾವಿಯಿಂದ ಘಟೀಯಂತ್ರದ ಮೂಲಕ ನಿರಂತರ ನೀರು ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಬಾವಿಯು ಬರಿದಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆಯುವು ಶ್ವಾಸ-ನಿಶ್ವಾಸದ ಮೂಲಕ ನಿರಂತರ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದರ ಸ್ಥಿತಿಯು ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು, ಮತ್ತು ಆಯುವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಕಾಯವೂ ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದು. ಆಯುವು ಪೂರ್ಣವಾದ ಮೇಲೆ ಕಾಯವು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆಯು ಮತ್ತು ಕಾಯಗಳಿವೆರಡನ್ನೂ ವಿನಶ್ಚರವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ವಿವೇಕಿಗಳು ಅವುಗಳ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆಯು-ಕಾಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಆ ಪತ್ನೀ-ಪುತ್ರ ಮೊದಲಾದವರ ಮೇಲೆ ಮಮತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದು? ಅವರಂತೂ ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ.

ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಶ್ವಾಸವಿದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜೀವಿತವಿದೆ, ಆದರೆ ಆ ಶ್ವಾಸವೇ ದುಃಖರೂಪವಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಸುಖವೆಲ್ಲಿರುವುದು ? ಎಂದರೆ ಸುಖವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಉಚ್ಛ್ವಾಸಃ ಖೇದಜನ್ಯತ್ವಾದ್ಧುಃಖಮೇವಾತ್ರ ಜೀವಿತಮ್ |

ತದ್ಧಿರಾಮೋಭವೇನ್ವತ್ಯುನ್ಯಣಾಂ ಭಣ ಕುತಃ ಸುಖಮ್ ||೨೩||

ಅರ್ಥ :- ಈ ಉಶ್ವಾಸವು ಖೇದಪೂರ್ವಕ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ದುಃಖವೇ ಇದೆ, ಮತ್ತು ಇದರ ಇರುವಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಜೀವನವಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಉಶ್ವಾಸದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಮರಣವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸುಖವೆಲ್ಲಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ !

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿ ಖೇದವಿಲ್ಲ ಅದುವೇ ಸುಖವಿದೆ, ಆದರೆ ಉಶ್ವಾಸವಂತೂ ದುಃಖ ಮಾಡಿಯೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉಶ್ವಾಸವಿರುವವರೆಗೇನೇ ಜೀವನವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜೀವಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಶ್ವಾಸ ನಿಂತ ನಂತರ ಮರಣವಾಗುವುದು, ಮರಣವಾದ ನಂತರ ಜೀವವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಸುಖವು ಯಾರಿಗೆ ಆಗುವುದು ! ಆದುದರಿಂದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸುಖವು ಎಲ್ಲಿರುವದೆಂಬುದನ್ನಾದರೂ ಹೇಳಿ ! ಈ ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧವಂತೂ ದುಃಖದ ಕಾರಣವೇ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ನೇಹವನ್ನು ತೊರೆದರೆ ವೀತರಾಗ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿದೆ ಅದನ್ನೇ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಿದೆ.

ಜನ್ಯ - ಮರಣದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವ ಈ ಪ್ರಾಣಿಯು ಅದೆಷ್ಟು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಜೀವಿಸುವ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವುದೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಜನ್ಮತಾಲದು,ಮಾಜ್ಜಂತುಫಲಾನಿ ಪ್ರಚ್ಯುತಾನ್ಯಧಃ|

ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮೃತ್ಯುಭೂಭಾಗಮಂತರೇ ಸ್ಯಃ ಕಿಯಾಚ್ಚಿರಮ್ ||೨೪||

ಅರ್ಥ :- ಜನ್ಮರೂಪದ ತಾಳೆಯ ಮರದಿಂದ ಜೀವರೂಪದ-ಫಲವು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ, ಅದು ಮರಣರೂಪದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಲುಪುವ ಮೊದಲು ಮಧ್ಯದ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿರುವುದು ಅತ್ಯಲ್ಪವಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮರದಿಂದ ಕಳಚಿದ ಹಣ್ಣು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಮೊದಲು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಮಯವಿರುವುದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಹುಟ್ಟಿದವನು ಸಾಯುವನು, ಆಯುಸ್ಸಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಉಳಿಯುವನು, ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಉಳಿಯುವನು, ಆದುದರಿಂದ ದೇಹ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಕ್ಷಣಭಂಗುರವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವಿನಾಶಿ ಪದದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಜೀವದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ದೈವವು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಕ್ಷಿತಿಜಲಧಿಭಿಃ ಸಂಖ್ಯಾತೀತೈರ್ಬಹಿಃ ಪವನೈಸಿ ಭಿಃ

ಪರಿವೃತ್ತಮತಃ ಖೇನಾಧಸ್ತಾತ್ ಖಲಾಸುರನಾರಕಾನ್ |

ಉಪರಿ ದಿವಿಜಾನ್ಮಧ್ಯೇ ಕೃತ್ವಾ ನರಾನ್ ವಿಧಿಮಂತ್ರಿಣಾ

ಪತಿರಪಿ ನೃಣಾಂ ತ್ರಾತಾ ನೈಕೋ ಹ್ಯಲಂಘ್ಯತಮೋಽಂತಕಃ : ||2೫||

ಅರ್ಥ :- ವಿಧಿರೂಪದ ಮಂತ್ರಿಯು ಅನೇಕ ಉಪಾಯ ಮಾಡಿ ಮನುಷ್ಯನ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲೆತ್ತಿಸಿದರೂ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ದ್ವಿಪ-ಸಮುದ್ರಗಳ ಕೋಟಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ದ್ವಿಪ-ಸಮುದ್ರಗಳ ಹೊರಗೆ ಮೂರು ವಾತ ವಲಯಗಳ ಕೋಟಿ ರಚಿಸಿ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಹೊರಗೆ ಅನಂತ ಅಲೋಕಾಕಾಶವನ್ನು ವೇಷ್ಟಿತ ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ದುಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮಿಗಳಾಗಿರುವಂಥ ನಾರಕಿಗಳನ್ನು ಅಧೋಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಉರ್ಧ್ವಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರುಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಮನುಷ್ಯರು ಮರಣದಿಂದ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಆ ವಿಧಾತನು ಅಥವಾ ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಇಂದ್ರ, ಮೊದಲಾದವರಾರೂ ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗುವುದು, ಕಾಲವು ಅತ್ಯಂತ ಅಲಂಘ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಅನೇಕ ಉಪಾಯ ಮಾಡಿದರೂ ಕಾಲದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನು ಕಡಿಮೆ ಬಲವುಳ್ಳವನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ವಿಧಿರೂಪದ ಮಂತ್ರಿಯು ಅವನ ರಕ್ಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅನೇಕ ಉಪಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನಂತೂ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದನು, ಅಧೋಲೋಕದಲ್ಲಿ

ನಾರಕಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು ಮತ್ತು ಮೂರು ವಾತವಲಯಗಳ ಹೊರಗಿನ ಕೋಟೆ, ಅಸಂಖ್ಯಾತ ದ್ವೀಪ - ಸಮುದ್ರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿನ ಕೋಟೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದನು, ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲವು ಅಲಂಘ್ಯವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ತಡೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಶರೀರದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಆತ್ಮನಂತೂ ಅವಿನಶ್ವರನಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಅವನು ದೇಹದೊಡನೆ ನೇಹ ಮಾಡಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ದೇಹಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅದನ್ನೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ-ಸಾಯುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಹುಟ್ಟುವುದೂ ಇಲ್ಲ ಸಾಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಿರುವ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ದೇಹದ ಮೇಲಿರುವ ನೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೆ ನವೀನ ದೇಹದ ಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದುವೇ ನಿಜವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವ ಉಪಾಯವಿದೆ.

ಆಯುವಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪೂರ್ಣವಾದ ನಂತರ ಕಾಲನು ಪ್ರಾಣ ಹರಣ ಮಾಡುವ ಉದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ ಅವನನ್ನು ತಡೆಯಲು ಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅವಿಚ್ಛಾತಸ್ಥಾನೋ ವ್ಯಪಗತತನು : ಪಾಪಮಲಿನ :

ಖಿಲೋ ರಾಹುರ್ಭಸ್ವದ್ವಶಶತಕರಾಕ್ರಾಂತಭುವನಮ್ |

ಸ್ಫುರಂತಂ ಭಾಸ್ವಂತಂ ಕಿಲ ಗಿಲತಿ ಹಾ ಕಷ್ಟಮಪರಃ

ಪರಿಪ್ರಾಪ್ತೇ ಕಾಲೇ ವಿಲಸತಿ ವಿಧೌ ಕೋ ಹಿ ಬಲವಾನ್ ||೨೬||

ಅರ್ಥ :- ಅಯ್ಯೋ ! ಇದು ಮಹಾನ ಕಷ್ಟವಿದೆ. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆಯುಕರ್ಮವು ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಮರಣವು ಬಂದು ಉಪಸ್ಥಿತವಾಗುತ್ತದೆ, ಆಗ ಅದರಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ಬಲಶಾಲಿಗಳು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ? ಯಾರೂ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಂಭತ್ತು ಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟವಾದ ಯಾವ ರಾಹುವಿದೆ ಅದು ಗ್ರಹಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರಕಿರಣನಾದ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಬೆಳಗುತ್ತ ಪದಾರ್ಥ ಸಮೂಹವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ರಾಹುವು ನುಂಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಗ್ರಹಣದ ಅವಸರ ಪಡೆದು ರಾಹುವು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಗ್ರಸನ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ಆಯುವಿನ ಕೊನೆಯ ಸಮಯ ಪಡೆದು ಕಾಲರೂಪದ ರಾಹುವು ಜೀವರೂಪದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಗ್ರಸನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನಂತೂ ಸಹಸ್ರ ಕಿರಣನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಜೀವನು ಅನಂತ ಜ್ಯೋತಿ ಅನಂತ ಪ್ರಕಾಶನಿದ್ದಾನೆ. ರಾಹುವು ಹೇಗಿದೆ ಮತ್ತು ಕಾಲವು ಹೇಗಿದೆ ಅವುಗಳ

ಸ್ಥಾನವೆಲ್ಲದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾಲದ ಪ್ರಕಟ ದಶೆಯನ್ನಂತೂ ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ರಾಹುವಿಗೆ ಯಾವುದೇ ವಾರವಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಜಗತ್ತು ರಾಹುವನ್ನು ಸ್ಥಾನರಹಿತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಕಾಲವಂತೂ ಶರೀರರಹಿತವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಅದರಂತೆ ರಾಹುವನ್ನು ಅತನುವೆಂದು ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕಾಲವು ಲೋಕವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಯಾವುದು ಗ್ರಹಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅದುವೇ ಪಾಪಿಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲವನ್ನು ಪಾಪಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪಾಪಿಯಿದ್ದವನೇ ಮಲಿನನಿರುವನು. ರಾಹುವನ್ನೇ ಪಾಪಗ್ರಹವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ರಾಹುವು ಶ್ಯಾಮವಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಲದ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲವು ಒಂದು ದ್ರವ್ಯವಿದ್ದು ಅದಂತೂ ತನ್ನ ಅಮೂರ್ತ ಜಡ ಸತ್ತಾರೂಪದಿಂದ ವಿರಾಜಮಾನವಿದೆ, ಅದು ಯಾವುದರ ಹರ್ತೃವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಕಾಲದ ಪರ್ಯಾಯಗಳು ಸಮಯ, ಪಲ,ಗಳಿಗೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿವೆ. ಅದು ಯಾವುದರ ಸ್ಥಿತಿಯು ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇಹದಿಂದ ದೇಹಾಂತರ ಗಮನ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಕಾಲವು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆಯೆಂದು ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಲವು ಎಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಘಾತ ಮಾಡುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಉತ್ಪಾದ್ಯ - ಮೋಹಮದವಿಹ್ವಲಮೇವ ವಿಶ್ವಂ
 ವೇಧಾಃ ಸ್ವಯಂ ಗತಘೃಣಿಷ್ಠಕವದ್ಯಥೇಷ್ಟಮ್ |
 ಸಂಸಾರಭೀಕರಮಹಾಗಹನಾಂತರಾಲೇ
 ಹಂತಾ ನಿವಾರಯಿತುಮತ್ರ ಹಿ ಕಃ ಸಮರ್ಥಃ ||೨೨||

ಅರ್ಥ :- ಪೂರ್ವೋಪಾರ್ಜಿತ ಕರ್ಮವನ್ನು ವೇಧಾ ಅಥವಾ ವಿಧಾತನೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಅವನು ಯಥೇಷ್ಟ ವಂಚಕನ ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಯಿಯಾಗಿದ್ದು ಮೋಹ ಮದವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಎಂದರೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ವಿಹ್ವಲಗೊಳಿಸಿ ಸಂಸಾರ ರೂಪದ ಭಯಾನಕವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಘಾತ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಯಾರು ಸಮರ್ಥರಿದ್ದಾರೆ?

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿರ್ದಯನಾದ ವಂಚಕನು ಮೂಢ ಜನರಿಗೆ ಅಮಲೇರುವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಮದವನ್ನತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿ ವಿಹ್ವಲಗೊಳಿಸಿ ಗಂಭೀರವೂ, ಗಹನವೂ ಆದ ವನದಲ್ಲಿ ಸಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಮಹಾನಿರ್ದಯನಾದ ಕರ್ಮರೂಪದ ವಂಚಕನು ಸಮಸ್ತ ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಮೋಹ ಮಹಾಮದವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಸಾರ ವನದಲ್ಲಿ ಸಾಯಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ, ಅಲ್ಲಿ ಯಾರು ಉಳಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? ಕಾಲದ ಕಾರಣದಿಂದ ಕರ್ಮವಿದೆ. ಯಾರಿಗೆ ಕರ್ಮವಿದೆ

ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕಾಲದ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರುಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮವಿಲ್ಲ-
ದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಕಾಲದ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿಲ್ಲ.

ಕಾಲದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ದೇಶ ಮತ್ತು ಕಾಲವಿಲ್ಲ.
ಎಲ್ಲ ದೇಶ, ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳು ಕಾಲದಿಂದ ಗ್ರಸ್ತವಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕರ್ಮದ ಪರಿಹಾರ
ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಕಾಲದ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಕದಾ ಕಥಂ ಕುತಃ ಕಸ್ಮಿನ್ನಿತ್ಯತರ್ಕೈಃ ಖಿಲೋಽಂತಕಃ |

ಪ್ರಾಪ್ನೋಪ್ಯೇವ ಕಿಮಿತ್ಯಾಧ್ವಂ ಯತಧ್ವಂ ಶ್ರೇಯಸೇ ಬುಧಾಃ ||೨೮||

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ಪಂಡಿತ ಜನರೇ ! ಎಲೈ ಸಮ್ಯಗ್ಭ್ರಷ್ಟಿ ಮಹಾಪುರುಷರೇ !
ತಾವು ಆತ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಲುವಾಗಿ ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವಾಗ ಕಾಲವು
ಬಂದು ಉಪಸ್ಥಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಆಗ ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.
ಕಾಲವು ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದ
ಬರುತ್ತದೆಯೆಂಬುದರ ವಿಚಾರವೂ ಕೂಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ದುಷ್ಟ ಕಾಲವು ಯಾವುದೇ
ಪ್ರಕಾರದ ಪೂರ್ವ ಸೂಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿಯೇ ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ
ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಅವಿನಾಶಿಯಾಗುವ ಯತ್ನ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನವಾಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದಲೇ ಕಾಲದ
ನಿವಾರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಗ ಮೋದಲಾದವುಗಳ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡದ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೆ
ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೆ ಕಾಲದ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಂತ್ರ,
ತಂತ್ರ, ಯಂತ್ರ, ಔಷಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಯಾವ
ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲವು ದುರ್ನಿವಾರವಿದೆಯೆಂದು
ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮೌನಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು.

ಸಮಸ್ತ ದೇಶ-ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮರಣವು ಬಂದೇ ಬರುವುದು. ಯಾವುದೇ
ದೇಶ-ಕಾಲಗಳು ಮರಣದಿಂದ ಅಗೋಚರವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು - ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ
ನೋಡಿ ನಿಶ್ಚಿಂತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಸಾಮವಾಯಿಕಂ ಮೃತ್ಯೋರೇಕಮಾಲೋಕ್ಯ ಕಂಚನ |

ದೇಶಂ ಕಾಲಂ ವಿಧಿಂ ಹೇತುಂ ನಿಶ್ಚಿಂತಾಃ ಸಂತು ಜಂತವಃ ||೨೯||

ಅರ್ಥ:- ಮೃತ್ಯುವು ಅಗೋಚರವಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ದೇಶ, ಯಾವುದೇ
ಕಾಲ, ಯಾವುದೇ ವಿಧಿ, ಯಾವುದೇ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಎಲೈ
ಪ್ರಾಣಿಯೇ ! ನಿಶ್ಚಿಂತವಾಗಿ ಇರು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಮರಣವಾಗಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಂಥ ಯಾವೊಂದು ದೇಶವೂ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಯ ಮರಣವಾಗಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಂಥ ಯಾವೊಂದು ಕಾಲವೂ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಈ ವಿಧದಿಂದ ಮಾಡಿದರೆ ಮರಣವು ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದೆನ್ನುವಂಥ ಯಾವೊಂದು ವಿಧಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಈ ಉಪಾಯದಿಂದ ಮರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಂಥ ಯಾವೊಂದು ಔಷಧವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರು ಸರ್ವಥಾ ಕಾಲದ ವಶವರ್ತಿಯಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲರಾಗುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಒಂದು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವೇ ಕಾಲದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯವಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕಾಲ ಸರ್ವಥಾ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣಿಯು ಕಾಲದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಆಯುವಿನ ವಿನಶ್ಚರತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಂದೆ ಮಾಡಿ ಅವಳ ಶರೀರವು ಅಕಲ್ಯಾಣದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ, -

ಅಪಿಹಿತ ಮಹಾಘೋರದ್ವಾರಂ ನ ಕಿಂ ನರಕಾಪದಾ -

ಮುಪಕೃತವತೋ ಭೂಯಃ ಕಿಂ ತೇನ ಚೇದಮಪಾಕರೋತ್ |

ಕುಶಲವಿಲಯಜ್ವಾಲಾಜಾಲೇ ಕಲತ್ರ ಕಲೇವರೇ

ಕಥಮಿವ ಭವಾನತ್ರ ಪ್ರೀತಃ ಪೃಥಗ್ಗನದುರ್ಲಭೇ ||೮೦||

ಅರ್ಥ:- ಅಯ್ಯಾ ! ನೀನು ಈ ಸ್ತ್ರೀಯ ಕಳೇವರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಿರುವೆ. ಈ ಸ್ತ್ರೀಯ ಕಳೇವರವು ಜೀವದ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಭಸ್ಮ ಮಾಡುವ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯ ಸಮೂಹವಿದೆ. ಈ ಸ್ತ್ರೀಯ ಶರೀರವು ನರಕದ ದುಃಖಗಳು ಬರುವ ಸಲುವಾಗಿ ತೆರೆದಿರಿಸಿದ ದ್ವಾರದಂತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಿಲ್ಲವೇನು? ನೀನಂತೂ ಸ್ತ್ರೀಯ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅನುರಾಗ ಮಾಡಿ ಉಪಕಾರವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ; ಆದರೆ ಅದು ನಿರಂತರ ವಿಘ್ನಕಾರಕವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ತರುಣಿಯರ ಶರೀರದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಶರೀರವನ್ನು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ದುರ್ಲಭವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೆ ಅದು ಯಾವ ವಸ್ತುವೇ ಇಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಸಂಸಾರದ ಮೂಲ ಕಾರಣಳು ಸ್ತ್ರೀಯೇ ಇದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಮಕ್ಕಳು-ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾಗಿ ಸಂತಾನದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಆರಂಭ ಪರಿಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದ ಚಿಂತೆಯ ರೂಪದ ಕ್ಲೇಶವು ಅವಳ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೇ, ಅವಳನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿಡುವುದರ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯ ಮೇಲಿರುವ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದರಿಂದಲೇ ಜೀವನಿಗೆ ನಿಜವಾದ ವೈರಾಗ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಚತುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣವು ಕೂಡ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮೇಲಿರುವ ಮೋಹದಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದು ಉಚಿತವಿದೆ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅಸಾರವಿರುವಂಥ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ನೀನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಧರ್ಮದ ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವ್ಯಾಪ್ತವರ್ಷಮಯಂ ವಿರಾಮವಿರಸಂ ಮೂಲೇಽಪ್ಯಭೋಗ್ಯೋಚಿತಂ
 ವಿಶ್ವಕ್ ಕ್ಷುತ್ ತಪಾತಕುಷ್ಟಕುಠಿತಾದ್ಯುಗ್ರಾಮಯೈಶ್ಚಿದ್ರಿತಮ್ |
 ಮಾನುಷ್ಯಂ ಘುಣಭಕ್ಷಿತೇಕ್ಷುಸದೃಶಂ ನಾಮೈಕರಮ್ಯಂ ಪುನಃ
 ನಿಸ್ಸಾರಂ ಪರಲೋಕಬೀಜಮಚಿರಾತ್ ಕೃತ್ವೇಹ ಸಾರೀಕುರು ||೮೦||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಮನುಷ್ಯತನವಿದೆ ಅದು ಕುಟ್ಟೇ ಹುಳು ತಿಂದ ನಿರುಪಯೋಗಿಯಾದ ಕಬ್ಬಿನ ಸಮಾನವಿದೆ. ಅದು ವಿಪತ್ತುಗಳ ರೂಪದ ಗಂಟು (ಗಣಿಕೆ)ಗಳಿಂದ ತನ್ಮಯವಿದೆ. ಅದು ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೀರಸವಿದೆ ಎಂದರೆ ನಿರುಪಯೋಗವಿದೆ, ಮತ್ತು ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕಠಿಣವಾಗಿದ್ದು ಭೋಗಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯದ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಕ್ಷುಧೆ, ಕ್ಷಯ, ಘಾಯ, ವ್ರಣ, ಕುಷ್ಟ ಮೊದಲಾದ ಭಯಂಕರ ಉಗ್ರ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಂದ ಭಿದ್ರ ಸಹಿತವಾಗಿದೆ. ಅದು ಕೇವಲ ಒಂದು ನಾಮ ಮಾತ್ರವಾಗಿಯೇ ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅಸಾರವಾಗಿದೆ. ಇಂಥದನ್ನು ನೀನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಪರಲೋಕದ ಬೀಜವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸಾರಯುಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವಪ್ರಕಾರ ಹುಳುತಿಂದ ಕಬ್ಬದೊಳಗೆ ಮಧ್ಯ-ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಗಂಟು(ಗಣಿಕೆ)ಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಅಲ್ಲಿ ರಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಗ್ರ ಭಾಗವು ಸಪ್ಪೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ರಸದ ಸಿಹಿ-ಸ್ವಾದವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕಠಿಣವಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ರಸವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಇಡೀ ಕಬ್ಬದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಕುಟ್ಟೇ ಹುಳು ತಿಂದು ಭಿದ್ರ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡ ರಸವು ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಆ ಹುಳುತಿಂದ ಕಬ್ಬು ನಾಮಮಾತ್ರವಾಗಿಯೇ ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆ; ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅಸಾರವಿದೆ, ಭೋಗಯೋಗ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದೇ ಕಬ್ಬವನ್ನು ಭವಿಷ್ಯದ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೀಜದರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಿಹಿ-ಸಿಹಿಯಾದ ಕಬ್ಬುಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು. ಆದುದರಿಂದ ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡಿ ಆ ಹುಳು ತಿಂದ ಕಬ್ಬವನ್ನು ಇದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯದ ಮಧ್ಯ-ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಅನೇಕ ಆಪತ್ತುಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಖದ ಸ್ವಾದವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಮೂಲದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಖವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ

ಮಧ್ಯದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷುಧೆ, ತೃಷೆ, ಪೀಡೆ, ಚಿಂತೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಿದ್ರಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸುಖವು ಉಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯವಂತೂ ನಾಮ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅಸಾರವಿದೆ. ವಿಷಯ ಸುಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಂಥ ಆ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಧರ್ಮಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಪರಲೋಕದ ಬೀಜ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗ-ಮೋಕ್ಷದ ಸುಖರೂಪವಿರುವ ಸಿಹಿ ಫಲವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಇದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದೇ ಉಪದೇಶ ಮನ್ನಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಇಂಥ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಆತ್ಮನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಪ್ರಸುಪ್ತೋ ಮರಣಾಶಂಕಾಂ ಪ್ರಬುದ್ಧೋ ಜೀವಿತೋತ್ಸವಮ್ |
ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಜನಯತ್ಯೇಷ ತಿಷ್ಠೇತ್ಕಾಯೇ ಕಿಯಚ್ಚಿರಮ್ ||೮೨||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಆತ್ಮನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಿವಸವೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದರೆ ಮರಣದ ಆಶಂಕೆಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಅದೇ ಆತ್ಮನು ಎಚ್ಚತ್ತುಕೊಂಡನೆಂದರೆ ಜೀವಂತವಿರುವುದರ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅವನ ದಶೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಜೀವನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅದೇನು ಚಿರಕಾಲದವರೆಗೆ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆನು? ಇಲ್ಲ ಅವನು

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಜೀವನು ಮಲಗಿಕೊಂಡಿರುವಾಗಂತೂ ಮೃತಕಸದೃಶ-ವಾಗಿಯೇ ಆಗಿ ಹೋಗುವನು ಮತ್ತು ಎಚ್ಚತ್ತುಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಜೀವಂತವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈತನದು ಪ್ರತಿದಿನದ ದಶೆಯಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದ ಮೇಲೆ ಯಾವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಯಾವಾಗ ಓಡಿ ಹೋಗಬಹುದೆಂಬುದರ ನಂಬಿಕೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇವನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇರುವುದರ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ, ಯಾವುದು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಿದೆ.

ಇಂಥ ಶರೀರದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಉಪಕಾರವಾಗುವುದರ ಅಭಾವ ತಿಳಿಸಿ, ಈಗ ಕುಟುಂಬದವರಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಉಪಕಾರವಾಗುವುದರ ಅಭಾವ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಸತ್ಯಂ ವದಾತ್ರಯದಿ ಜನ್ಮನಿ ಬಂಧುಕೃತ್ಯ
ಮಾಪ್ತಂ ತ್ವಯಾ ಕಿಮಪಿ ಬಂಧುಜನಾದ್ಧಿರ್ತಾರ್ಥಮ್ |

ಏತಾವದೇವ ಪರಮಸ್ತಿ ಮೃತಸ್ಯಪಶ್ಚಾತ್

ಸಂಭೂಯಕಾಯಮಹಿತಂ ತವ ಭಸ್ಮಯಂತಿ ||೮೩||

ಅರ್ಥ :- ಅಯ್ಯಾ ! ನೀನು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಂಧು ಜನರಿಂದ ಬಂಧು ಜನರು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿರುವಂಥ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ನಿನ್ನ ಹಿತರೂಪದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಪಡೆದಿರುವೆಯೇನೆಂಬುದನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳು ! ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಕುಟುಂಬದವರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಹಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀನು ಸತ್ತು ಹೋದ ನಂತರ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ನಿನ್ನ ವೈರಿಯಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಉಪಕಾರವು ಅವರಿಂದ ಆಗುತ್ತಿರುವುದು ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ತಮ್ಮ ಹಿತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಹೆಸರು ಅಣ್ಣ- ತಮ್ಮ ಅಥವಾ ಸಹೋದರನೆಂದು ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನೀನು ಯಾರನ್ನು ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮ ಅಥವಾ ಸಹೋದರನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಹಿತ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ತೋರಿಸಿಕೊಡು, ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಸತ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾವುದು ವೈರಿಯ ವೈರಿಯಿದೆ ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ದಗ್ಧ ಮಾಡಿರುವುದಿಷ್ಟೇ ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಹಿತವಿದೆಯೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ನಮಗಂತೂ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಯಾವುದು ನಿನ್ನ ವೈರಿಯಾದ ಶರೀರವಿತ್ತು ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಹಿತೈಷಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದನ್ನು ನಿನ್ನ ಮರಣವಾದ ನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿ ನಿನ್ನ ವೈರಿಯ ಸೇಡು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯುಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಕುಟುಂಬದವರಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಬೇಡಿರೆಂದು ಉಪದೇಶ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಮದುವೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಬಂಧು ಜನರಿಂದ ಆಗುತ್ತವೆಯೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು ಆ ಕುಟುಂಬದ ಜನರಿಂದ ಯಾವ ಹಿತ ರೂಪದ ಕಾರ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿರಿ ?- ಎಂಬ ಆಶಂಕೆಯ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಜನ್ಮಸಂತಾನಸಂಪಾದಿವಿವಾಹಾದಿವಿಧಾಯಿನಃ |

ಸ್ವಾಃ ಪರೇಽಸ್ಯ ಸಕೃತ್ಪ್ರಾಣಹಾರಿಣೋ ನ ಪರೇ ಪರೇ ||೮೪||

ಅರ್ಥ :- ಸಂಸಾರದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥ ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ಅಖಂಡವಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಂಥ ಮದುವೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಂಥ ಯಾವ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ಜನರಿದ್ದಾರೆ ಅವರೇ ನಿಜವಾಗಿ ಈ ಜೀವದ

ವೈರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಪ್ರಾಣ ಹರಣ ಮಾಡುವಂಥ ಯಾವ ಇತರ ವೈರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ನಿಜವಾಗಿ ವೈರಿಗಳಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಒಂದು ಬಾರಿ ಪ್ರಾಣ ಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರನ್ನು ನೀನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವೈರಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಾಣ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಯು ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಆಯುವಿನ ಕೊನೆಯು ಬಂದ ನಂತರವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ನೋಡಹೋದರೆ ಪ್ರಾಣ ಹರಣ ಮಾಡುವಂಥವರು ವೈರಿಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾರು ಮದುವೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಜೀವವನ್ನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಿಮಿತ್ತಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಅಂಥ ಆ ಬಂಧುಜನರು ಅನೇಕ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರೂಪವಾಗುವಂಥ ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಅನಿಷ್ಟಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಕುಟುಂಬದ ಜನರೇ ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ವೈರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಸಾಲ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನು ವೈರಿಯಲ್ಲ ; ಆದರೆ ನವೀನ ಸಾಲ ಮಾಡಿಸ ಹಚ್ಚುವವನು ನಿಜವಾದ ವೈರಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಾಣಹರಣ ಮಾಡುವಂಥವರಂತೂ ಪೂರ್ವಕರ್ಮದ ನಿರ್ಜರೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ವೈರಿಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಬಂಧು ಜನರು ನವೀನ ಕರ್ಮಬಂಧದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇವರೇ ವೈರಿಗಳಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಹಿತೈಷಿಗಳೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಬಾರದು.

ಬಂಧು ಜನರಂತೂ ಮದುವೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಧನ-ಧಾನ್ಯ-ಪತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಇಷ್ಟ ವಸ್ತುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವಂಥವರಿದ್ದು, ಅವರನ್ನು ವೈರಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯ ದೇವರು ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ರೇ ಧನೇಂಧನಸಂಭಾರಂ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ಯಾಶಾಹುತಾಶನೇ |

ಜ್ವಲಂತಂ ಮನ್ಯತೇ ಭ್ರಾಂತಃ ಶಾಂತಂ ಸಂಧುಕ್ಷಣೇ ಕ್ಷಣೇ ||೮೫||

ಅರ್ಥ :- ಭ್ರಾಂತಿಯುಕ್ತನಾದ ಜೀವನು ಆಶೆಯರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯ ಕುಲುಮೆಯಲ್ಲಿ ಧನರೂಪದ ಸೌದೆಯ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕ್ಷೇಪಣ ಮಾಡಿ (ಹಾಕಿ) ಆಶೆಯರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುವರೂಪದ ತಿದಿಯಿಂದ ನಿದಾನವಾಗಿ ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಆತ್ಮನು ಶಾಂತನಾದನು, ಸುಖಿಯಾದನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಓರ್ವ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಅಲ್ಪವಾದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಪುನಃ ಅದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು

ಸೌದೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ತನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಶಾಂತಿಯಾಯಿತೆಂದು ಮನ್ನಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮನು ಭ್ರಾಂತಿಯ ಭಾವದಿಂದ ಪೋಷಿತನಾಗಿ ಆಶಾರೂಪದ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ತಾನು ಸ್ವಯಂ ದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಪುನಃ ಆ ಆಶೆಯಲ್ಲಿ ಧನ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಆ ಆಶೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವೃದ್ಧಿಸಿ ಹೆಚ್ಚು ದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ತನ್ನನ್ನು ಸುಖಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಅವನು ಸುಖಿಯಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಧನ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ದೊರಕುವುದರಿಂದ ತೃಷ್ಣೆಯು ಹೆಚ್ಚುವುದು ಮತ್ತು ದುಃಖವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಧನ ಮೊದಲಾದವು ದುಃಖದ ಕಾರಣವಿವೆ. ಈ ಧನದ ಹಾಗೆಯೇ ಕುಟುಂಬ ಮೊದಲಾದವರು ಕೂಡ ದುಃಖದ ಕಾರಣರೇ ಇದ್ದಾರೆ, ಶತ್ರುಗಳೇ ಇದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಹೀಗೆ ಭ್ರಾಂತಿರೂಪವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯೇನಾಗಿದೆ- ಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪಲಿತಚ್ಛಲೇನ ದೇಹಾನ್ನಿರ್ಗಚ್ಛತಿ ಶುದ್ಧಿರೇವ ತವ ಬುದ್ಧೇ : |

ಕಥಮಿವ ಪರಲೋಕಾರ್ಥಂ ಜರೀ ವರಾಕಸ್ತದಾ ಸ್ಮರತಿ ||೮೬||

ಅರ್ಥ :- ಅಯ್ಯಾ ! ನರೆಗೂದಲಿನ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯ ಶುದ್ಧತೆಯು ಅದು ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಲಿದೆ. ಆಗ ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವ ನಿನಗೆ ಪರಲೋಕದ ಸಲುವಾಗಿ ಸ್ಮರಣೆಯಾದರೂ ಹೇಗೆ ಬರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕೂಡ ವಿಚಾರವು ಬರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯೌವನದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯಂತೂ ಧನ, ಸ್ತ್ರೀ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡು ಇಹಲೋಕದ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವೆನು. ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಸೇವನೆ ಮಾಡಿ ಪರಲೋಕದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ನೀನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಆದರೆ ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ನಾವು ಈಗ ಉತ್ತೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೇನೆಂದರೆ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಈ ನರೆಗೂದಲು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿವೆ ಅದರ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯ ಶುದ್ಧತೆಯು ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಲಿದೆ. ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಯ ಶುದ್ಧತೆಯು ಹೊರಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ - ಇಹಲೋಕದ ಕಾರ್ಯಗಳ ವಿಚಾರವು ಕೂಡ ಬರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಪರಲೋಕದ ಸಲುವಾಗಿ ವಿಚಾರವು ಹೇಗೆ ಆಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? ಆದುದರಿಂದ ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯು ಬರುವ ಮೊದಲೇ ಧನ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ದುಃಖದ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪರಲೋಕದ ಸಲುವಾಗಿ ಯತ್ನ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಯಾವ ಜೀವರುಗಳು ಬುದ್ಧಿಯ ಶುದ್ಧತೆಯಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತ ಮತ್ತು ಮೋಹದಿಂದ ರಹಿತರಾಗುತ್ತ ಪರಲೋಕದ ಸಲುವಾಗಿ ಚಿಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅಂಥವರು ತೀರ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಾದ್ಯದವಾಪ್ತದ್ಭವಸುಖಕ್ಷಾರಾಂಭಸಿ ಪ್ರಸ್ಥರ -
 ನಾನಾಮಾನಸದುಃಖವಾಡವಶಿಖಾಸಂದೀಪಿತಾಭ್ಯಂತರೇ |
 ಮೃತ್ಯೂತ್ಪತ್ತಿಜರಾತರಂಗಚಪಲೇ ಸಂಸಾರಘೋರಾರ್ಣವೇ
 ಮೋಹಗ್ರಹವಿದಾರಿತಾಸ್ಯವಿವರಾದ್ಧೋಚರಾ ದುರ್ಲಭಾಃ ||೪೭||

ಅರ್ಥ :- ಈ ಸಂಸಾರರೂಪದ ಭಯಂಕರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಮೋಹರೂಪದ ಮೊಸಳೆಯು ಮಾರುದ್ದ ಬಾಯ್ಬರೆದು ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು ಅದರ ಮುಖದಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಹರಿಸುವಂಥವರು ತೀರ ವಿರಳರಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಉಪ್ಪು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಸಮುದ್ರದ ಜಲವನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದರಿಂದ ಯಾರ ಬಾಯಾರಿಕೆಯೂ ಹಿಂಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಇಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಎಂದೂ ಯಾರಿಗೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಸಮುದ್ರವು ವಡವಾನಲದಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಿದೆ. ಹಾಗೆ ಸಂಸಾರವು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಅಭ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ವಡವಾನಲದಂತೆ ಸದಾ ತಪ್ತಾಯಮಾನವಿದೆ. ಹೇಗೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿನ ವಡವಾನಲವು ಜಲವನ್ನು ಒಣಗಿಸಿ ಬಿಡುವಂತೆ ತಪ್ತಾಯಮಾನವಿದೆ. ಹಾಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವ ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖಗಳು ಅವು ವಿಷಯ ಸುಖಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಲು ಕೊಡದಷ್ಟು ಸಂತಾಪರೂಪವಿವೆ. ಮತ್ತು ಮರಣ, ಜನ್ಮ, ಜರೆಯರೂಪದ ತರಂಗಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲವಿವೆ. ಎಂದರೆ ಹೇಗೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡ ಅಲೆಗಳು ಮಗುಚಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುತ್ತವೆ ಹಾಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ-ಜರೆ-ಮರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಮಗುಚಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮೋಹರೂಪದ ಮೊಸಳೆ ಮೊದಲಾದ ಜಲಚರ ಜೀವಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅವು ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡೇ ಇವೆ ಎಂದರೆ ಉದಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ದೂರವಿರುವಂಥವರು ಎಂದರೆ ಉದಯದ ಅನುಸಾರ ವಿಕಾರವಶರಾಗದಂಥ ಜೀವರುಗಳು ದುರ್ಲಭರಿದ್ದಾರೆ, ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಜೀವರುಗಳೇ ಅಧಿಕರಾಗಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರವು ಹೇಗೆ ಉಳಿಯುವುದು? ಇಂಥವರು ಕಡಿಮೆಯಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರವು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ. ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ.

ಮೋಹದ ಮುಖದಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿರುತ್ತ ದುರ್ಧರ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಒಣಗಿದ ನೆಲದಾವರೆಯಂತಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಜಿಂಕೆಗಳು

ನಿರ್ಭಯತೆಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ನೀನು ಧನ್ಯನಾದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅವ್ಯಚ್ಛಿ ನೈಃ ಸುಖಪರಿಕರೈರ್ಲಾಲಿತಾ ಲೋಲರಮೈಃ :
ಶ್ಯಾಮಾಂಗೀನಾಂ ನಯನಕಮಲೈರರ್ಚಿತಾ ಯೌವನಾಂತಮ್ |
ಧನ್ಯೋಽಸಿ ತ್ವಂ ಯದಿ ತನುರಿಯಂ ಲಬ್ಧಬೋಧೇರ್ಮಗೀಭಿ
ರ್ದಗ್ಧಾರಣ್ಯೈಃ ಸ್ಥಲಕಮಲಿನೀ ಶಂಕಯಾಲೋಕೈತೇ ತೇ ||೮೮||

ಅರ್ಥ :- ಒಂದಿಷ್ಟೂ ವಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲದಂತೆ ವಿವಿಧ ಸುಖ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಂಥ ಮತ್ತು ನಯನ ಮನೋಹರವಿರುವ ಶರೀರ ಸೌಷ್ಠವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಚಂಚಲ ಹಾಗೂ ಮನೋಹರಗಳಾದ ನೇತ್ರಗಳೆಂಬ ಕಮಲಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದೂ, ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದೂ ಆದ ಈ ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ಒಂದು ವೇಳೆ ಯೌವನಾವಸ್ಥೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ತಪಶ್ಚರಣದಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗುವುದರಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಕಪ್ಪಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಗಳು ವನದಲ್ಲಿರುವ ಬಾಡಿದ ಸ್ಥಲಕಮಲಿನಿಯೋ (ನೆಲದಾವರೆಯೋ) ಏನೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟುದಾದರೆ ಆಗ ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ಧನ್ಯನಾಗುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಭ್ಯಾಸವಿರುವುದೋ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ದುಃಖ ಸಹನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಪುನಃ ದುಃಖ ಬಂದರೂ ಸಹನೆ ಮಾಡುವನು. ಆದರೆ ಮೊದಲು ಪುಣ್ಯದ ಉದಯದಿಂದ ಸುಖದ ಸಾಧನಗಳಾದ ಧನ-ಸಂಪತ್ತು, ಪತ್ನಿ-ಪುತ್ರ ಮೊದಲಾದವರ ಪರಿಕರದಲ್ಲಿದ್ದು ಪರಮ ಸುಖೋಪಭೋಗವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವನು ಸುಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯೌವನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಸ್ತ ಸುಖಸಾಧನಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಜಿಂಕೆಗಳಂಥ ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲ ಜೀವಿಗಳು ಕೂಡ ಅರ್ಥಮರ್ಥ ಸುಟ್ಟು ಕಪ್ಪಾದ ಮೋಟು ಮರದ ಸಮಾನವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಆ ಜೀವನು ಧನ್ಯನಿದ್ದಾನೆ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸ್ತುತಿಯೋಗ್ಯನಿದ್ದಾನೆ. ಅಯ್ಯಾ ಮಹಾನುಭಾವರೇ ! ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಮಹಿಮೆಯು ಹೀಗೆಯೇ ಅತಿಶಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪರಮ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರುವಂಥ ತೀರ್ಥಂಕರ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರು ದೀಕ್ಷೆಧಾರಣಮಾಡಿ ಮೇರುವಿನಂತೆ ನಿಶ್ಚಲರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಬಾಹುಬಲಿಯಂಥವರು ಪ್ರತಿಮಾ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಾಗ ಮೈಮೇಲೆ ಬಳ್ಳಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ, ಸುಕುಮಾರರಂಥವರು ಸೊಂಟದವರೆಗೆ ನರಿಗಳು ತಿಂದು ಹಾಕಿದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಲರಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪುರುಷರುಗಳು ಆಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಲೋಕಪೂಜ್ಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಿನ್ನ ಜನ್ಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು, ಅನ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ

ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಬಾಲ್ಯೇ ವೇತ್ಸಿ ನ ಕಿಂಚಿದಪ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣಾಂಗೋ ಹಿತಂ ವಾಹಿತಂ
ಕಾಮಾಂಧಃ ಖಲು ಕಾಮಿನೀದ್ರಮಘನೇ ಭ್ರಾಮ್ಯನ್ವನೇ ಯೌವನೇ |
ಮಧ್ಯೇ ವೃದ್ಧತ್ವಷಾರ್ಜಿತುಂ ವಸು ಪಶುಃ ಕ್ಲಿಶ್ನಾಸಿ ಕೃಷ್ಯಾದಿಭಿ -
ವ್ಯದ್ಧೋ ವಾರ್ಧಮೃತಃ ಕ್ಷ ಜನ್ಮಫಲಿ ತೇ ಧರ್ಮೋ ಭವೇನ್ನಿರ್ಮಲಃ ||೮೯||

ಅರ್ಥ :- ಅಯ್ಯಾ ! ನೀನು ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ-
ಯಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವುದು ಹಿತ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಅಹಿತವೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ
ಕೂಡ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯೌವನದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಸ್ತ್ರೀರೂಪದ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ
ನಿಬಿಡತರವಾದ ವನ ವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಮವಿಕಾರದಿಂದ
ಕುರುಡನಾಗಿ ಹೋದೆ. ಮತ್ತು ಮಧ್ಯವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೃಷ್ಣೆಯು ವೃದ್ಧಿಸುವುದರಿಂದ ಪಶುವಿನ
ಹಾಗೆ ಭಾರ ಹೊರುವವನಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಧನ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ
ಒಕ್ಕಲುತನ, ವ್ಯಾಪಾರ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಲೇಶ ಪಡೆದೆ.
ಇನ್ನು ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯಂತೂ ಅರ್ಧ ಮೃತಕನಾಗಿ ಹೋದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿನ್ನ
ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮ ವಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಫಲಪ್ರದವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಆಯಿತು, ನಿರ್ಮಲ
ಧರ್ಮದ ಸೇವನೆಯು ಹೇಗಾಗುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸಮಸ್ತ ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯವೇ
ಧರ್ಮಸಾಧನೆಯ ಕಾರಣವಿದೆ. ಮತ್ತು ಧರ್ಮಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯ
ಪರ್ಯಾಯವು ಸಫಲವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯದ ಕಾಲವಂತೂ
ಹೇಗೆ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದೆಯೆಂದರೆ ಬಾಲ್ಯತನದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕೂಡ
ಹಿತ-ಅಹಿತದ ಜ್ಞಾನವೇ ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಯೌವನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯಂತೂ
ನೀನು ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿ ಕಾಮಾಂಧನಾಗಿ ಹೋದೆ. ಮಧ್ಯದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ
ಕುಟುಂಬ ಪರಿವಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರ ನಿರ್ವಾಹ
ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ, ಧನೋಪಾರ್ಜನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ
ಯಾವಾಗಲೂ ಖೇದಖಿನ್ನನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದೆ. ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯು ಬಂದ ಮೇಲೆ
ಇಂದ್ರಿಯ-ಮನಸ್ಸುಗಳು ಶಿಥಿಲಗೊಂಡು ಅರ್ಧಮೃತಕನಂತೆ ಆದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕಾಲವು ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ನೀನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಗೆ
ಸಾಧಿಸುವೆ, ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮದ ಸಾರ್ಥಕತೆಯು ಹೇಗಾಗುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಬಾಲ್ಯ
ಮತ್ತು ವೃದ್ಧ ಅವಸ್ಥೆಗಳಂತೂ ವಶವರ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಯೌವನಾವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ
ಸ್ತ್ರೀ- ಕುಟುಂಬ ಮೊದಲಾದವರುಗಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಧರ್ಮಸಾಧನೆ
ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ನಿಮ್ಮಗಳ ಜನ್ಮವು ಸಫಲವಾಗಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮೂರೂ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಡಕು ಮಾಡುವಂಥ ಯಾವ ಕರ್ಮವಿದೆ ಅದರ ವಶವರ್ತಿಯಾಗುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಬಾಲ್ಯಽಸ್ಥಿನ್ಯದನೇನ ತೇ ವಿರಚಿತಂ ಸ್ಮರ್ತುಂ ಚ ತನ್ನೋಚಿತಂ
 ಮಧ್ಯೇ ಚಾಪಿ ಧನಾರ್ಜನವ್ಯತಿಕರೈಸ್ತನ್ನಾಸ್ತಿ ಯನ್ನಾಸ್ತಿತಃ |
 ವಾರ್ಧಿಕೈಽಪ್ಯಭಿಭೂಯ ದಂತದಲನಾದ್ಯಾಚೇಷ್ಟಿತಂ ನಿಷ್ಕಾರಂ
 ಪಶ್ಯಾದ್ಯಾಪಿ ವಿಧೇರ್ವಶೇನ ಚಲಿತುಂ ವಾಂಛಸ್ಯಹೋ ದುರ್ಮತೇ ||೯೦||

ಅರ್ಥ :- ಈ ದುಷ್ಟ ಕರ್ಮವು ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯದೊಳಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಬಾಲ್ಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಕೆಡಕು ಮಾಡಿದೆ ಅದನ್ನಂತೂ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವುದು ಕೂಡ ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಮಧ್ಯದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಧನ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದು ಕೊಡದಿರುವಂಥ ದುಃಖವು ಒಂದು ಕೂಡ ಬಾಕಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯಂತೂ ನಿನ್ನ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಹಾಕುವುದು ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಕಠೋರ ಕುಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಪಮಾನ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ನೀನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಿರುವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಎಲೈ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯೇ ! ನೀನು ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಆ ದುಷ್ಟ ಕರ್ಮದ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ನಡೆಯಲು ಇಷ್ಟ ಪಡುತ್ತಿರುವುದು ಅಚ್ಚರಿಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ !

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಒಂದು ಬಾರಿ ತಮಗೆ ಏನಾದರೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕೆಡಕು ಮಾಡಿದರೆ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಬದ್ಧ ವೈರಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರ ಆಧೀನರಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಂತೂ ದೂರವಿರಲಿ, ಆದರೆ ಅವರ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅವರ ನಾಶ ಮಾಡುವುದರ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕರ್ಮವು ಅನಾದೀ ಕಾಲದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಏನೇನು ಯಾವ-ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಕೆಡಕು ಮಾಡಿದೆಯೆಂಬುದರ ಪರಿಚ್ಛಾನ-ಸ್ಮರಣೆ ನಿನಗೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯಂತೂ ಗರ್ಭ, ಜನ್ಮ, ಶರೀರದ ವೃದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ ದಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಧನ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಹಾಕುವುದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅವಮಾನಕರವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೆಡಕು ಮಾಡಿದೆ ಅದನ್ನಂತೂ ನೀನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡಿರುವೆ, ಅನುಭವಿಸಿರುವೆ. ಇಂಥದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಿಯೂ, ಭೋಗಿಸಿಯೂ ಕೂಡ ನೀನು ಈಗಲೂ ಆ ಕರ್ಮದ ಆಧೀನವಾಗಿಯೇ ಇರಲು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಡುತ್ತಿರುವೆ. ಅದರ ನಾಶದ ಉಪಾಯವನ್ನಂತೂ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಈ ನಿನ್ನ ಪುರುಷಾರ್ಥದ

ಹೀನತೆಯೇ ನಿನಗೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ದುಃಖದಾಯಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು.

ವೃದ್ಧ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಇಂಥ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು - ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಕೂಡ ನೀನು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿರುವುದು ಯೋಗವಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ತಿಳಿಸಿಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಶ್ರೋತ್ತಿವ ತಿರಸ್ಕೃತಾ ಪರತಿರಸ್ಕಾರಶ್ರುತೀನಾಂ ಶ್ರುತಿಃ

ಚಕ್ಷುರ್ವಿಕ್ಷಿತ್ತುಮಕ್ಷಮಂ ತವ ದಶಾಂ ದೂಷ್ಯಾಮಿವಾಂಧ್ಯಂ ಗತಮ್ |

ಭೀತ್ಯೇವಾಭಿಮುಖಾಂತಕಾದತಿತರಾಂ ಕಾಯೋಽಪ್ಯಯಂ ಕಂಪತೇ

ನಿಷ್ಕಂಪಸ್ವಮಹೋ ಪ್ರದೀಪ್ತ ಭವನೇಽಪ್ಯಾಸ್ತೇ ಜರಾಜರ್ಜರೇ ||೯೧||

ಅರ್ಥ :- ವೃದ್ಧ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯಂತೂ ಇತರರಿಂದ ಮಾಡಲಾಗುವ ಅಪಮಾನ ಹಾಗೂ ನಿಂದೆ ಮೊದಲಾದ ರೂಪದ ತಿರಸ್ಕಾರದ ವಚನಗಳು ಅವನಿಗೆ ಅದೇನು ಕೇಳಿ ಬರದಿರಲೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವು ಆಲಿಸುವುದರಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಕಣ್ಣುಗಳು ನಿನ್ನ ನಿದ್ಯತರವಾದ ದಶೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಅಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಿವೆಯೋ ಏನೋ ಎಂಬಂತೆ ಕುರುಡತನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿವೆ. ಮತ್ತು ಶರೀರವು ಎದುರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಯಮನ ಭೀತಿಯಿಂದಲೋ ಏನೋ ಎಂಬಂತೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮತ್ತು ನೀನೋ ಜರೆಯೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಜರ್ಜರಿತವಾದ ಮನೆಯೆಂಬ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಿರುವೆ, ಇದಂತೂ ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮರಣವಂತೂ ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿರುವವನಂತೂ ಎಂದೂ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಅವನು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಪರಲೋಕದ ಸಲುವಾಗಿ ಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯು ಬಂದ ನಂತರ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮರಣವಾಗುವುದರ ನಿಯಮವಿದೆ. ಆದರೆ ವಿಷಯ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವುದರ ಕಾರಣ ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಶಿಥಿಲವಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ನೀನು ಈಗಲೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಆಶೆಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಹೋಗಿರುವೆಯಲ್ಲ ! ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನಿನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಗೆ ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ನೀನು ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಉಪಾಯ ಮಾಡದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾವಧಾನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ, -

ಅತಿಪರಿಚಿತೇಷ್ಟವಚ್ಛಾ ನವೇ ಭವೇತ್ಪ್ರೀತಿರಿತಿ ಹಿ ಜನವಾದಃ |

ತ್ವಂ ಕಿಮಿತಿ ಮೃಷಾ ಕುರುಷೇ ದೋಷಾಸಕ್ತೋ ಗುಣೇಷ್ಟರತಃ ||೯೨||

ಅರ್ಥ:- ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನ ಪರಿಚಯವು ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಸಂಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಅದರದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಅನಾದರವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ನವೀನ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಲೋಕೋಕ್ತಿಯಿದೆ. ಆದರೆ ನೀನು ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರಂತರ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡದೆ ಅವುಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತ ಆ ಲೋಕೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಸತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ !

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವುದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸೇವನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಅದರದಂತೂ ನಿಯಮದಿಂದ ಅನಾದರವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದರದು ಅಪೂರ್ವ ಲಾಭವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಂತೂ ನಿಯಮದಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುವುದೆಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಲೋಕೋಕ್ತಿಯಿದೆ. ಆದರೆ ನಿನಗೆ ರಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸೇವನೆಯಂತೂ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಆಗಿದೆ, ಆದರೂ ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಧಿಕ ಆಸಕ್ತತೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಲಿದೆ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಅಪೂರ್ವ ಲಾಭವಿದೆಯಾದರೂ ಕೂಡ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಚನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಸತ್ಯಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವೆಯೆಂಬುದೇ ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದ ವ್ಯಸನಿಯು ಹಿತ-ಅಹಿತದ ಭಾವನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ನೀನು ಕೂಡ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ, -

ಹಂಸೈರ್ನ ಭುಕ್ತಮತಿಕರ್ಕಶಮಂಭಸಾಪಿ

ನೋ ಸಂಗತಂ ದಿನವಿಕಾಸಿ ಸರೋಜಮಿತ್ಥಮ್ |

ನಾಲೋಕಿತಂ ಮಧುಕರೇಣ ಮೃತಂ ವೃಥೈವ

ಪ್ರಾಯಃ ಕುತೋ ವ್ಯಸನಿನಾಂ ಸ್ವಹಿತೇ ವಿವೇಕಃ : ||೯೩||

ಅರ್ಥ :- ಕಮಲವು ಅತ್ಯಂತ ಕಠೋರವಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಹಂಸೆಗಳು ಕೂಡ ಭೋಗಿಸಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಆ ನೀರಿನೊಡನೆ ಏಕೀಭೂತವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅದು ಹಗಲು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅರಳುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲ

ದುಂಬಿಯು ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಸುಗಂಧದ ಲೋಭಿಯಾಗಿ ಕಮಲಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಅದರಂತೆ ವ್ಯಸನಿಯಿದ್ದವರಿಗೆ ಕೂಡ ಪ್ರಾಯಶಃ ತಮ್ಮ ಹಿತ-ಅಹಿತದ ವಿವೇಕವೆಲ್ಲದ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ ಅಲಂಕಾರವಿದ್ದು ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ದಾಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ, ಎಂದರೆ ವಿಷಯವಿರಕ್ತರ ಮತ್ತು ವಿಷಯಾಸಕ್ತರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕಮಲ ಮತ್ತು ದುಂಬಿಯ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದುಂಬಿಯು ಕಮಲದ ಸುಗಂಧದ ಲೋಭದಿಂದ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅದು ಕಮಲದ ಸ್ವಭಾವದ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಮಲವು ಕಠೋರವಿರುವುದರಿಂದ ಹಂಸವು ಅದರ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಕಮಲವು ನೀರಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನೀರಿನಿಂದ ಅಸ್ಪೃಷ್ಯವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ ಮತ್ತು ಅದು ರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ದುಂಬಿಯು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತದೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ರಾಗಯುಕ್ತ (ಸರಾಗೀ) ಜೀವರುಗಳು ವಿಷಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸುಖದ ಲೋಭದಿಂದ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ-ಸೇವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಸ್ವಭಾವದ ಕುರಿತು ಯಾವ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವು ಅತ್ಯಂತ ಕಠೋರ ಮತ್ತು ದುಃಖದಾಯಕ ವಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಾಪುರುಷರುಗಳು ಅವುಗಳ ಸೇವನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಅವು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪೃಥಕ್ಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ, ಪಾಪದ ಉದಯವು ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ವಿಘಟಿತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಆ ಸರಾಗೀ ಜೀವನು ಅವುಗಳ ಸೇವನೆ ಮಾಡಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಪಾಪದ ಬಂಧ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನರಕ ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಗತಿಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ವ್ಯಸನೀ ಜೀವನಿಗೆ ತನ್ನ ಹಿತದ ವಿಚಾರವೇ ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಆಸಕ್ತತೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಮೊದಲಂತೂ ಏನೂ ಎನಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಅದರ ಫಲಗಳು ಬರಲಾರಂಭಿಸುತ್ತವೆ ಆಗ ತಾನೇ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಆ ದೋಷಗಳು ಕಂಡು ಬಾರದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವವೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಿದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಪ್ರಾಜ್ಞೈವ ದುರ್ಲಭಾ ಸುಷ್ಮ ದುರ್ಲಭಾ ಸಾನ್ಯಜನ್ಮನೇ ।

ತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಯೇ ಪ್ರಮಾದ್ಯಂತೇ ತೇ ಶೋಚ್ಯಾಃ ಖಲು ಧೀಮತಾಮ್ ॥೯೪॥

ಅರ್ಥ:- ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರರೂಪದ ಬುದ್ಧಿಯಿರುವುದೇ ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಲೋಕದ ಸಲುವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಯಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಿದೆ.

ಆದರೆ ಅಂಥ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೂಡ ಯಾರು ಪ್ರಮಾದಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಆ ಜೀವರುಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಜ್ಞಾನೀಪುರುಷರು ನಿಜವಾಗಿ ಖೇದಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಏಕೇಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅಸಂಜ್ಞೆಯವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಸಂಜ್ಞೀ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಂತೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇವೇ ಪರ್ಯಾಯಗಳೊಳಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲಂತೂ ಬುದ್ಧಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದೇ ತುಂಬ ಕಠಿಣವಿದೆ. ಆದರೆ ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಯಾವನೋ ಓರ್ವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದರೂ ಕೂಡ ಪರಲೋಕದ ಸಲುವಾಗಿ ಧರ್ಮರೂಪದ ವಿಚಾರವಾಗುವುದು ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವಿದೆ. ಅನಂತ ಬಾರಿ ಮನಸಹಿತ ಸಂಜ್ಞಿಯಾದರೂ ಕೂಡ ಧರ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಜೀವಕ್ಕೆ ಕ್ಷಚಿತ್ತಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಭಾಗ್ಯದ ಉದಯದಿಂದ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡೂ ಕೂಡ ಯಾರು ಸಾವಧಾನರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಧರ್ಮಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಚಿಂತೆಯು ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಇಂಥ ಸದವಕಾಶವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೂಡ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲ ! ಇವರ ಭವಿತವ್ಯವಾದರೂ ಏನಿದೆಯೋ ಏನೋ! ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಮಾದಿಯಾಗಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ.

ಯಾರು ಬುದ್ಧಿ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅದ್ಭುತ ಪರಾಕ್ರಮ-ಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಧನ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ದೊರೆಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಕುರಿತು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತ ಆಚಾರ್ಯರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಲೋಕಾಧಿಪಾಃ ಕ್ಷಿತಿಭುಜೋ ಭುವಿ ಯೇನ ಜಾತಾ -

ಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ವಿಧೌ ಸತಿ ಹಿ ಸರ್ವಜನಪ್ರಸಿದ್ಧೇ |

ಶೋಚ್ಯಂ ತದೇವ ಯದಮೀ ಸ್ವಹಣೇಯವೀರ್ಯಾ -

ಸ್ತೇಷಾಂ ಬುಧಾಶ್ಚ ವತ ಕಿಂಕರತಾಂ ಪ್ರಯಾಂತಿ ||೯೫||

ಅರ್ಥ:- ಯಾವ ಧರ್ಮದ ವಿಧಾನದಿಂದ ಲೋಕನಾಯಕರಾದ ದೊರೆಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ ಆ ಧರ್ಮದ ವಿಧಾನವು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆಗಿರುವಂಥವರು ದೊರೆಗಳ ಸೇವಾ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವುದು ಮಾತ್ರ ದುಃಖದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಅವರು ಇಂಥ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬ ವಿಚಾರದಿಂದ ನಮಗೆ ಖೇದವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ರಾಜ್ಯ ಪದವಿ ದೊರಕುವುದು ಅದು ಧರ್ಮದ ಫಲವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಡೀ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಧರ್ಮ ಸಾಧನದ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ದೊರಕಿದ ನಂತರವೇ ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಆದರೆ ತಾವು ಮಹಾನ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಿದ್ದು ಧರ್ಮಸಾಧನೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಿರುವಿರಿ, ಮತ್ತು ತಾವು ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದು ಧರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂಥವರಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಧರ್ಮವನ್ನಂತೂ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಲೋಭದ ವಶೀಭೂತರಾಗಿ ದೊರೆಗಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಗೇ ಚಿಂತೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆ ರಾಜನಿದ್ದವನು ಯಾವುದರ ಸೇವನೆ ಮಾಡಿ ರಾಜನಾಗಿದ್ದಾನೆಯೋ ಅದರ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೊರೆಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ! ಎಂದರೆ ಧರ್ಮದ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಅನ್ಯ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ, ಭಾವವಿದೆ.

ಧರ್ಮದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ದೊರೆಯ ಹತ್ತಿರ ಅಧಿಕ ಸಂಪತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದಲೇ ಧರ್ಮದ ಲಕ್ಷಣ, ನಿಧಾನದ ಸ್ವರೂಪ ಮಾರ್ಗ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯ ದೇವರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಯಸ್ಮಿನ್ನಸ್ತಿ ಸ ಭೂಭೃತೋ ಧೃತಮಹಾವಂಶಾಃ ಪ್ರದೇಶಃ ಪರಃ
 ಪ್ರಜ್ಞಾಪಾರಮಿತಾ ಧೃತೋನ್ನತಿಧನಾಃ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ಧ್ರಿಯಂತೇಶ್ರಿಯೈ |
 ಭೂಯಾಂಸ್ತಸ್ಯ ಭುಜಂಗದುರ್ಗಮತಮೋ ಮಾರ್ಗೋ ನಿರಾಶಸ್ತತೋ
 ವ್ಯಕ್ತಂ ವಕ್ತುಮಯುಕ್ತಮಾರ್ಯಮಹತಾಂ ಸರ್ವಾರ್ಯಸಾಕ್ಷಾತ್ಕೃತಃ ||೯೬||

ಅರ್ಥ:- ಇಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕಾಲಂಕಾರದಿಂದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಎಂದರೆ ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ಅರ್ಥವು ಹೀಗಿದೆ. ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಸರ್ವಾರ್ಯನಾಮದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ದೊರೆಯ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಗಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನಾಮದ ದೊರೆಯ ನಿಧಾನವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದು ಅದನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದನೆಂದು ವರ್ಣನೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಪ್ರದೇಶ ಎಂದರೆ ಆ ಸ್ಥಾನವು ಪರ ಎಂದರೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಿದೆ. ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೇ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡಲು ಬರುವಂತೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತವಿದೆ. ಅದರ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಬಿದಿರು ಮೆಳೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅರಣ್ಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ಆ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರವು ಎಷ್ಟು ಉನ್ನತವಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶೋಭೆಯಾಗಲೆಂದು ಆ ಪರ್ವತವು ಅತ್ಯಂತ ಔನ್ನತ್ಯರೂಪದ ಧನವನ್ನೇ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ ನಿಂತಿದೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ

ಹೋಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾರ್ಗವು ಅತ್ಯಂತ ದುಸ್ತರವಿದ್ದು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಸರ್ಪಗಳು ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತ ಸದಾ ಕಾವಲು ಕಾಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ದುರ್ಗಮವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದೆ. ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶವು ತರು-ಲತೆಗಳಿಂದ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಹೆಣೆದು-ಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿ ಹೋಗುವ ಸಂಭವವೇ ಅಧಿಕವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಪ್ರವೇಶವೇ ಆಗದಿರುವುದರಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ದುರ್ಗಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯುವುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದಂತೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತಲುಪುವುದು ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೋ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕ ಕಷ್ಟಕರವಿದೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದವರನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯುವುದು ! ಎಂದರೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದವರು ಇದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುವುದೇ ಅಯುಕ್ತವಿದೆ. ಅಯ್ಯಾ ಆರ್ಯನೇ! ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಪರಿಚಿತವಿರುವಂಥ ಆ ದುರ್ಗಮ ವಿಷಮ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಓರ್ವ ದೊರೆಯ ಎರಡನೇ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಸರ್ವಾರ್ಯ ನಾಮದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು ಎಂದರೆ ಆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಿದ್ದನು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾರ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈಗ ಇದರದೇ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ನೋಡೋಣ !

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರದೇಶ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವು ಧರ್ಮವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ 'ಪ್ರದಿಶ್ಯತೇ ಪರಸ್ಮೈ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತೇ ಇತಿ ಪ್ರದೇಶಃ' ಎಂದರೆ ಇತರರ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾವುದರ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಪ್ರದೇಶ(ಧರ್ಮ)ವಿದೆ, ಆ ಧರ್ಮವು ಪರ ಎಂದರೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಿದೆ. ಎಂದರೆ ಧರ್ಮವು ಅದು ಎಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಿದೆ, ಸರ್ವೋತ್ತಮವಿದೆ. ಆ ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ರಾಜ್ಯಪದವಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಜನರು ಧನದ ಸಲುವಾಗಿ ಅಂಥ ರಾಜನಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಧರ್ಮದ ಫಲಸ್ವರೂಪವಾಗಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಿಭೂತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ರಾಜರುಗಳು ಇಕ್ವಾ ಕು ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಬುದ್ಧಿಯ ತೀರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ, ಉನ್ನತಿಯ ಧಾರಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅಪಾರ ಧನ ಸಂಪತ್ತಿನ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಭೂತಿಯು ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಧರ್ಮರೂಪ ಪ್ರದೇಶದ ಮಾರ್ಗಗಳು ದಾನ, ವ್ರತಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳಿಂದ ಪ್ರಚುರವಿದ್ದು ಅವು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿವೆ. ಆ ಮಾರ್ಗಗಳು ಆಶೆಯಿಂದ-ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ರಹಿತವಿವೆ ಮತ್ತು ಭುಜಂಗಮ ಎಂದರೆ ಕಾಮುಕ ಪುರುಷರಿಗೆ ದುರ್ಗಮವಿದೆ, ಅಗೋಚರವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆರ್ಯ ಎಂದರೆ ಸರಳ ಸ್ವಭಾವದ ಜನರು, ಅವರುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ನಾವು ಆ ದಾನ-ವ್ರತಗಳ ರೂಪದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಯುಕ್ತರಿದ್ದೇವೆ, ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವಂಥ ಶಕ್ತಿಯು

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಗಣಧರ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ತುರುಷರು ಅಥವಾ ಎಲ್ಲರಿಂದ ಸೇವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾದಂಥ ಸರ್ವಾಯ್ಯ ಎಂದರೆ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರಿಂದ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವರಿಂದ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದ ಈ ಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗವು ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರತೀತಿ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಂಗವಶದಿಂದ ಸರ್ವಾಯ್ಯಮಂತ್ರಿಯದಂತೂ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿದೆ, ಮತ್ತು ಇದರದೇ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಫಲ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವಂಥವರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿ, ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿರುವಂಥ ಮುನಿರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕೂಡ ಫಲದ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಇತರರ ಉಪಕಾರದ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ 'ಪರೋಪಕಾರಾಯ ಸತಾಂ ಹಿ ಚೇಷ್ಟಿತಂ' ಎಂಬ ನೀತಿಯ ವಚನವಿದೆ, ಅದನ್ನೇ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಶರೀರೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವಾಶುಚಿನಿ ಬಹುದುಃಖೇಽಪಿ ನಿವಸನ್
 ವ್ಯರಂಸೀನ್ನೋ ನೈವ ಪ್ರಥಯತಿ ಜನಃ ಪ್ರೀತಿಮಧಿಕಾಮ್ |
 ಇಮಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಪ್ಯಸ್ಮಾದ್ಧಿರಮಯಿತುಮೇನಂ ಚ ಯತತೇ
 ಯತಿಯಾರ್ತಾಖ್ಯಾನೈಃ ಪರಹಿತರತಿಂ ಪಶ್ಯ ಮಹತಃ ||೯೭||

ಅರ್ಥ :- ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅಪವಿತ್ರ ಮತ್ತು ಬಹಳಷ್ಟು ಶಾರೀರಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ತುಂಬಿಹೋದಂಥ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಜನರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಅದರಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅದೇ ಜನರು ಈ ಶರೀರವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಧಿಕ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬ ಮಾತು ಮಾತ್ರವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾರೆಂಬುದು ದುಃಖದ ಸಂಗತಿಯಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಜನರಂತೂ ಇಂಥವರೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮುನಿಗಳಂತೂ ಈ ಜನರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸಾರಭೂತವಾದ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಈ ಶರೀರದಿಂದ ವಿರಕ್ತ ಮಾಡುವ ಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಮಹಾಮುನಿರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಪರಹಿತ ಮಾಡುವ ಅನುರಾಗವಿದೆ ಅದನ್ನು ನೀನು ನೋಡು!

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇತರ ಜೀವರುಗಳು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವಂಥ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಸಾಧಿಸುವಂಥ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವಂಥವರಂತೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮುನಿರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಕೇವಲ ಪರಹಿತದ ಅನುರಾಗವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಜೀವರುಗಳಂತೂ ಶರೀರವನ್ನು ಅಪವಿತ್ರ ಹಾಗೂ ದುಃಖದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದರಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ, ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ

ಮುನಿರಾಜರುಗಳಂತೂ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದೀವಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಪತಂಗದ ಹುಳುವನ್ನು ದಯಾಶೀಲರಿದ್ದವರು ಬದುಕಿಸುತ್ತಾರೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇವರುಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಟ್ಟು ಶರೀರದಿಂದ ವಿರಕ್ತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವರಿಗೆ ಉಪದೇಶವು ಅಪ್ರಿಯವೂ ಎನಿಸಬಹುದು, ಆದರೆ ಮುನಿಗಳು ಅವರು ತುಂಬ ದುಃಖಿಗಳಾಗಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಮೇಲೆ ದಯೆ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಮುನಿರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಅಭಿಲಾಷೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಜೀವರುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಲೆಂಬುದೊಂದೇ ತೀವ್ರ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಮಹಾಪುರುಷರುಗಳು ಹೇಗೆ ಪರೋಪಕಾರಿಯಿರುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡಬೇಕು !

ಜೀವರುಗಳಂತೂ ಶರೀರದಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಮುನಿಗಳು ತಮಗೆ ತಿಳಿದ ಸಾರಭೂತ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ ಆ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಶರೀರದಿಂದ ವಿಮುಖ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಏನು ಮಾಡಿ ವಿಮುಖ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಇತ್ಥಂ ತಥೇತಿ ಬಹುನಾ ಕಿಮುದೀರಿತೇನ,
ಭೂಯಸ್ತ್ವಯೈವ ನನು ಜನ್ಮನಿ ಭುಕ್ತಭುಕ್ತಮ್ |
ಏತಾವದೇವ ಕಥಿತಂ ತವ ಸಂಕಲಯ್ಯ,
ಸರ್ವಾಪದಾಂ ಸದಮಿದಂ ಜನನಂ ಜನಾನಾಮ್ ||೯೮||

ಅರ್ಥ :- ಇದು ಹೀಗೆ ಇದೆ, ಅದು ಹಾಗೆ ಇದೆಯೆಂದು ಬಹಳಷ್ಟು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನೀನು ಶರೀರದ ಭೋಗವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಭೋಗಿಸಿರುವೆ ಮತ್ತು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರುವೆ, ಆದರೆ ನಿನಗೆ ಈಗ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ಜೀವಕ್ಕೆ ಈ ಶರೀರವೇ ಸಮಸ್ತ ಆಪತ್ತು ವಿಪತ್ತುಗಳ ಸ್ಥಾನವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅಯ್ಯಾ ! ನಿನಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನಂತೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಹೇಳಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ನಿನ್ನದು ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದು ನಿಷ್ಫಲವಿದೆ. ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅದೇ ಶರೀರವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ನವೀನ ಶರೀರ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನಾವು ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಈಗ ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇವೆ ಈ ಶರೀರವೇ ಜನ್ಮ, ಮರಣ, ಕ್ಷುಧೆ, ತೃಷೆ, ರೋಗ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ದುಃಖಗಳ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬೇಗನೆ ಈ ಶರೀರದಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾಗು, ಹೇಗೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧದ ಅಭಾವವಾಗಿ ಹೋಗುವುದೋ ಹಾಗೆ ಅಂಥ ಉಪಾಯ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಆ ಶರೀರ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವಂಥವರ ಸ್ಥಿತಿಯು ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಂತರ್ವಾಂತಂ ವದನವಿವರೇ ಕ್ಷುತ್ಪಾತಃ ಪ್ರತೀಚ್ಛನ್
 ಕರ್ಮಾಯತ್ತಃ ಸುಚಿರಮುದರಾವಸ್ಥರೇ ವೃದ್ಧಗೃದ್ಧಾ |
 ನಿಷ್ಪಂದಾತ್ಮಾ ಕೃಮಿಸಹಚರೋ ಜನ್ಮನಿ ಕ್ಲೇಶಭೀತೋ
 ಮನ್ಯೇ ಜನ್ಮಿನ್ನಪಿ ಚ ಮರಣಾತ್ತನ್ನಿಮಿತ್ತಾದ್ವಿಭೇಷಿ ||೯೯||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ! ನೀನು ಮಾತೆಯ ಉದರರೂಪದ ವಿಷ್ಣುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮದ ಆಧೀನವಾಗಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾಲದವರೆಗೆ ವೃದ್ಧಿಗತವಾಗುವ ಯೋಭದಿಂದ ಅಂತರ್ವಾತ ಎಂದರೆ ತಾಯಿಯು ಆಗಿದು ತಿಂದ ಅನ್ನದ ರಸದ ಬಿಂದುವು ತನ್ನ ಮುಖರೂಪದ ಭಿದ್ರದಲ್ಲಿ ಬೀಳಲೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಬಾಯಿ ತೆರೆದುಕೊಂಡೇ ಉಳಿದು ಕೊಂಡಿರುವೆ. ಎಲೈ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ! ನೀನು ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪೀಡಿತನಿರುವೆ. ಮತ್ತು ತಾಯಿಯ ಉದರ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಸ್ಥಳವಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಚಲನ-ವಲನದಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಉದರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವ ಕ್ರಿಮಿ ಮೊದಲಾದ ಜೀವಗಳು ನಿನ್ನ ಸಹಚರವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ನೀನು ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ರಿಮಿಯ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಿ ಹೋಗಿರುವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಜನ್ಮದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಲೇಶವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ನೀನು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರುವಂಥ ಮರಣಕ್ಕೆ ನೀನು ತುಂಬಾ ಹೆದರಿಕೊಂಡಿರುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನರಕ ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖವಿರುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಮಾತಂತೂ ದೂರವೇ ಇರಲಿ, ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಈ ಉತ್ತಮವಾದ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದರ ಗ್ರಹಣದ ಸಲುವಾಗಿ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಎಂಥ ದುಃಖ ಸಹನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದರ ಕುರಿತು ವಿಚಾರವನ್ನಾದರೂ, ಚಿಂತನವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡು. ಮರಣವಾದನಂತರ ಪುನಃ ನವೀನ ಜನ್ಮಧಾರಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದೇ ನೀನು ಮರಣಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟಿರುವೆಯೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಜನ್ಮ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ದುಃಖವನ್ನು ನೀನು ಕಂಡಿರುವೆ ಅದರ ಭಯದಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಮರಣದ ಭಯವು ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶರೀರದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿನ ದುಃಖವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪುನಃ ಜನ್ಮದ ದುಃಖವಾಗಬಾರದಂಥ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ.

ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಮೊದಲು ನಿನಗೆ ಯಾವ ಪರ್ಯಾಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿವೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾವ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ

ಅವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಘಾತವಾಗುವಂಥ ಆಚರಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿರುವೆಯೆಂದು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಅಜಾಕೃಪಾಣೀಯಮನುಷ್ಠಿತಂ ತ್ವಯಾ,
 ವಿಕಲ್ಪಮುಗ್ಧೇನ ಭವಾದಿತಃ ಪುರಾ |
 ಯದತ್ರ ಕಿಂಚಿತ್ಸುಖರೂಪಮಾಪ್ಯತೇ,
 ತದಾರ್ಯ ವಿಧ್ಯಂಧಕವರ್ತಕೀಯಕಮ್ ||೧೦೦||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಆರ್ಯನೇ ! ಎಲೈ ಮುಗ್ಧ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಈ ಪರ್ಯಾಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಮೊದಲು 'ಅಜಾಕೃಪಾಣೀಯನ್ಯಾಯ'ದಂತೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿರುವೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಜಾ ಎಂದರೆ ಮೇಕೆ ಅದನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಬ್ಬನು ಚೂರಿಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಆ ಮೇಕೆಯು ತನ್ನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲದೊಳಗೆ ಹೂಳಿ ಇಟ್ಟು ಚೂರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಲಿನ ಖುರದಿಂದ ಕೆದರಿ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆಯುತ್ತದೆ, ಅದನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಮೇಕೆಯನ್ನು ಸಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಘಾತವಾಗಿದೆ, ಕೆಡಕಾಗಿದೆ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೀನೇ ಮಾಡಿರುವೆ. ನೀನು ಮೇಕೆಯಂತೆ ಹೇಯ-ಉಪಾದೇಯದ ವಿಚಾರದಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಮೂರ್ಖನಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾವ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸುಖರೂಪದ ವಿಷಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸೇವನೆ ಪಡೆದಿರುವೆ ಅವನ್ನು ನೀನು 'ಅಂಧಕವರ್ತಕೀಯನ್ಯಾಯ'ದಂತೆ ಪಡೆದಿರುವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಕುರುಡನು ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬುರಲಿ ಹಕ್ಕಿಯು ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ತಾನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆನೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಸುಖವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಅದನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಆ ಮೇಕೆಯ ಚೂರಿಯಂತೆ ನೀನು ನಿನಗೆ ಕೆಡಕಾಗುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೀನೇ ಮಾಡಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಈ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ವಿಷಯ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸುಖದಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ನೀನು ನನ್ನ ದಶೆಯು ಹೀಗೆಯೇ ಉಳಿಯುವುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಹೋಗಿರುವೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇಂಥದೇ ಅವಸ್ಥೆ ದೊರಕುವುದು ಅದು ಕುರುಡನು ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವುದರ ಸಮಾನವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥದರ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿರುವುದು ಸರ್ವಥಾ ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಸುಖವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ವಸ್ತುವಿನ ಅಭಿಲಾಷೆ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಜೀವದ ಅವಸ್ಥೆಯು ಕಾಮನಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಹಾ ಕಷ್ಟಮಿಷ್ಟವನಿತಾಭಿರಕಾಂಡ ಏವ

ಚಂಡೋ ವಿಖಂಡಯತಿ ಪಂಡಿತಮಾನಿರೋಽಪಿ |

ಪಶ್ಚಾದ್ಭುತಂ ತದಪಿ ಧೀರತಯಾ ಸಹಂತೇ

ದಗ್ಧಂ ತಪೋಽಗ್ನಿಭಿರಮುಂ ನ ಸಮುತ್ಸಹಂತೇ ||೧೦೧||

ಅರ್ಥ :- ಅಯ್ಯೋ ಇದು ಬಲು ಕಷ್ಟವಿದೆ ! ಯಾರು ತಮ್ಮನ್ನು ಪಂಡಿತ ಜ್ಞಾನಿ ಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನು ಕೂಡ ಈ ಪ್ರಚಂಡ ಕಾಮವು ಸಮಯವಲ್ಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇಷ್ಟ, ಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜರ್ಜರಿತ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅವರ ಜ್ಞಾನೀತನವನ್ನು ತುಂಡು ತುಂಡು ಮಾಡಿ ಮಹಾ ದುಃಖವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ಪಂಡಿತ ಜನರು ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ತುಂಡು-ತುಂಡು ಆಗುವುದನ್ನಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಧೀರ-ವೀರತೆಯಿಂದ ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೇ ವಿನಹ ಆ ಕಾಮನನ್ನು ತಪಸ್ಸು ರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕುವುದರ ಕುರಿತು ಯಾವ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೇ ತೋರದಿರುವುದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಕಾಮವು ಅದು ದೇವಗಳವರೆಗಿನ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ತೊಂದರೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾರು ತಮ್ಮನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನು ಕೂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ದುಃಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಬೇರೆ ಮತ್ತಾವನೋ ಓರ್ವನು ಬಾಣದಿಂದ ಘಾಸಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಬಾಣಗಳ ಏಟುಗಳನ್ನಂತೂ ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಾಣ ಬಿಡುವಂಥವನನ್ನು ಮಿತ್ರನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವನ ನಾಶದ ಉಪಾಯವನ್ನಂತೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅವನ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಲಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನೇ ಮನ್ನಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯಾರು ತಮ್ಮನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಯಾವ ಕಾಮನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಸ್ತ್ರೀ ರೂಪದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವರುಗಳಂತೂ ಆ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಕಾಮನನ್ನು ಹಿತಚಿಂತಕನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ತಪಸ್ಸುರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವ ಉಪಾಯ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಅನೇಕ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಅವನನ್ನು ಪುಷ್ಟವನ್ನಾಗಿಯೇ ಮಾಡಲಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಿದೆ.

ಕಾಮನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕುವ ಸಲುವಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹರೂಪನಿರುವಂಥ ಜೀವನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅರ್ಥಿಭ್ಯಸ್ತೃಣವದ್ವಿಚಿಂತ್ಯ ವಿಷಯಾನ್ ಕಶ್ಚಿಚ್ಚಿಯಂ ದತ್ತವಾನ್
 ಪಾಪಾಂ ತಾಮವಿತರ್ಪಿಣೀಂ ವಿಗಣಯನ್ನಾದಾತ್ ಪರಸ್ತೃಕ್ತವಾನ್ |
 ಪ್ರಾಗೇವಾಕುಶಲಾಂ ವಿಮೃಶ್ಯ ಸುಭಗೋಽಪ್ಯನ್ಯೋ ನ ಪರ್ಯಗ್ರಹೀತ್
 ಏತೇ ತೇ ವಿದಿತೋತ್ತರೋತ್ತರವರಾಃ ಸರ್ವೋತ್ತಮಾಸ್ತ್ಯಾಗಿನಃ ||೧೦೨||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ತ್ಯಾಗೀ ಪುರುಷನು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತೃಣ ಸಮಾನವೆಂದು ಅಕಾರ್ಯಕಾರಿಯೆಂದು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಧನ ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಯಾಚಕ ಜನರಿಗೆ ಮತ್ತು ಧನಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಬೇರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ತ್ಯಾಗೀ ಪುರುಷನು ಆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪಾಪರೂಪವೆಂದೂ, ಅಸಂತೋಷವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವಂಥದ್ದೆಂದೂ ಮನ್ನಿಸುತ್ತ ಅದನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಕೊಡಲಾರದೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಅದನ್ನು ತಾನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ತ್ಯಾಗೀ ಪುರುಷನು ಐಶ್ವರ್ಯದ ದಶೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಮೊದಲೇ ಆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅಕಲ್ಯಾಣಕಾರಿಯೆಂದೆಯೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಅದರಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಮೂವರು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ತ್ಯಾಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯಿದೆಯೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಧನ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ತ್ಯಾಗಿಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರು ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಧನ-ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಕೂಡ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ತ್ಯಾಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಯಾರು ತಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಹಾಗೇ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಆ ಜೀವರುಗಳು ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ತ್ಯಾಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗಂತೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಷ್ಟಾಯದ ಅಂಶವಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಇವರಿಗಂತೂ ಆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಯಾರೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ ಅದರಿಂದ ನಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕೂಡ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿರಕ್ತತೆಯಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಯಾರು ಮೊದಲೇ ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಗ್ರಹಣವನ್ನೇ ಮಾಡಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಕುಮಾರ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದರೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲೇ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ತ್ಯಾಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಂತೂ ಭೋಗ ಮಾಡಿಯೇ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಭೋಗ ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮವೇ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ಪರಮ ವಿರಕ್ತತೆಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಎಲ್ಲ ದಾನ ದಾತಾರರು ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಒಬ್ಬರು ಅಧಿಕ ಉತ್ಕೃಷ್ಟರಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಯಾವ ಸತ್ತುರುಷರು ಉತ್ಪನ್ನ ಧನ-ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವಿರಜ್ಯ ಸಂಪದಃ ಸಂತಸ್ತ್ಯಜಂತಿ ಕಿಮಿಹಾದ್ಭುತಮ್ |

ಮಾ ವಮೀತ್ ಕಿಂ ಜುಗುಪ್ಸಾವಾನ್ ಸುಭುಕ್ತಮಪಿ ಭೋಜನಮ್ ||೧೦೩||

ಅರ್ಥ:- ಯಾರು ಸತ್ತುರುಷರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ನಂತರ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ ? ಗ್ಲಾನಿಸಹಿತ ಪುರುಷರಿದ್ದವರು ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿರುವ ಭೋಜನವನ್ನು ಕೂಡ ವಮನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇನು ? ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ವಮನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ರಾಗ ಭಾವವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಿಂದ ದುಃಖವೇ ಆಗುವುದು, ಮತ್ತು ದುಃಖ ಸಹನೆ ಮಾಡುವುದು ತುಂಬ ಕಠಿಣವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸರಾಗೀ ಪುರುಷರು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಮನ್ನಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ವಿರಕ್ತತೆಯುಂಟಾದವರು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟೂ ಖೇದವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಸುಖವಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಸುಖವನ್ನು ಯಾರು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರೂ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಿರಕ್ತ ಪುರುಷರು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ನಂತರ ಈ ಭೋಜನದಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವು ಹೋಗಬಹುದೆನ್ನು- ವಂತೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಗ್ಲಾನಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಆಗ ಆ ಪುರುಷನು ಏನಾದರೂ ಉಪಾಯ ಮಾಡಿಯೂ ಕೂಡ ಆ ಭೋಜನದ ವಮನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವಂಥ ವಿಷಯಗಳ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನನ್ನದು ಕೆಡಕಾಗಬಹುದೆಂದು ಉದಾಸೀನತೆ ಬಂದು ಏನಾದರೂ ಉಪಾಯ ಮಾಡಿ ಅದರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕೂಡ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವಂಥವನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಶ್ರಿಯಂ ತ್ಯಜನ್ ಜಡಃ ಶೋಕಂ ವಿಸ್ಮಯಂ ಸಾತ್ವಿಕಃ ಸ ತಾಮ್ |

ಕರೋತಿ ತತ್ಪವಿಚ್ಛಿತ್ತಂ ನ ಶೋಕಂ ನ ಚ ವಿಸ್ಮಯಮ್ ||೧೦೪||

ಅರ್ಥ:- ಯಾವನು ಮೂರ್ಖ ಹಾಗೂ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನಂತೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಶೋಕ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಸತ್ಯ ಹಾಗೂ ಪರಾಕ್ರಮ ಸಂಯುಕ್ತನಾದ ಪುರುಷನು ಗರ್ವ ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನಿ

ಪುರುಷನು ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಶೋಕವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅದರಂತೆ ಗರ್ವವನ್ನೂ ಪಡುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಇದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಸಂಸಾರೀ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತ್ಯಾಗವಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಭಾವಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಯಾವನು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ, ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದ ವಶದಿಂದ ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತ್ಯಾಗವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಂತೂ ಶೋಕವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯವು ಹೇಗಾಯಿತು, ಏಕಾಯಿತೆಂದು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ದುಃಖವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಯಾವನು ಪರಾಕ್ರಮದ ಧಾರಕನಿದ್ದಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದ ವಶದಿಂದ ಅಥವಾ ತನ್ನ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತ್ಯಾಗವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಗರ್ವವಾಗುತ್ತದೆ, ನಾನು ಇಂಥ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಅಹಂಭಾವವು ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಈ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿರಿ ! ಯಾವನು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಪುರುಷನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತ್ಯಾಗವಾದರೆ ಶೋಕ ಹಾಗೂ ಗರ್ವ ಇವೆರಡೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಧನ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಪರದ್ರವ್ಯಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ತ್ಯಾಗವಾಗುವುದರಿಂದ ಖೇದ ಮತ್ತು ಗರ್ವಗಳೆರಡನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯು ಶೋಕ ಹಾಗೂ ಗರ್ವದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಪರದ್ರವ್ಯದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವಿವೇಕೀ ಪುರುಷರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶರೀರದ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವಿಮೃಶ್ಯೋಚ್ಚ್ಚರ್ಗರ್ಭಾತ್ಪ್ರಭೃತಿ ಮೃತಿಪರ್ಯಂತಮಖಿಲಂ
 ಮುಧಾಪ್ಯೇತತ್ ಕ್ಲೇಶಾಶುಚಿಭಯನಿಕಾರಾದ್ಯಬಹುಲಮ್ |
 ಬುದ್ಧೆಸ್ತ್ವಾಜ್ಯಂ ತ್ಯಾಗಾದ್ಯದಿ ಭವತಿ ಮುಕ್ತಿಶ್ಚ ಜಡಧೀಃ
 ಸ ಕಸ್ತುಕುಂ ನಾಲಂ ಖಿಲಜನಸಮಾಯೋಗಸದೃಶಮ್ ||೧೦||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಗರ್ಭದಿಂದ ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮರಣದ ಪರ್ಯಂತವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕ್ಲೇಶವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವಂಥವೂ, ಅತ್ಯಂತ ಅಪವಿತ್ರವೂ, ಭಯವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವಂಥವೂ, ಪರಾಭವದ ಪುಂಜವೂ, ಪಾಪೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಹೇತುವೂ ಆಗಿರುವಂಥ ಈ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಇದನ್ನು ಜ್ಞಾನೀ ಜನರು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಇದರ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ

ಇದರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಯಾವ ಮೂರ್ಖ ಪಂಡಿತನು ಸಮರ್ಥನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ? ಈ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವು ದುಷ್ಟ ಜನರ ಸಂಗತಿಯ ಸಮಾನವಿರುವುದರಿಂದ ಆ ದುಷ್ಟ ಜನರ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಯಾವ ಶಿಷ್ಟ ಪುರುಷನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ ? ಎಲ್ಲರೂ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ದುಃಖ, ಅಪವಿತ್ರತೆ, ಭಯ, ಅಪಮಾನ ಮತ್ತು ಪಾಪ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದಾದರೂ, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ, ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ, ಎಂದಾದರೂ ಇರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಅದನ್ನು ವಿವೇಕ ಸಂಪನ್ನರು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲವು ವಿಪುಲತರವಾಗಿ ನಿರಂತರವಾಗಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಿವೇಕಶಾಲಿಗಳು ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವೇ ಇದೆ. ಮತ್ತು ಅನ್ಯ ಲಾಭವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದಂಥ ಮೂರ್ಖನು ಯಾವನಿದ್ದಾನೆ ? ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದುಷ್ಟರ ಕೂಟವು ದುಃಖದಾಯಕವಿದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇದನ್ನು ಸರ್ವವಿಧದಿಂದ ದುಃಖದಾಯಕವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತು ಶರೀರ ಇವೆರಡೂ ಅನೇಕ ಅನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ರಾಗ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಕುಬೋಧರಾಗಾದಿವಿಚೇಷ್ಟಿತೈ : ಫಲಂ

ತ್ವಯಾಪಿ ಭೂಯೋ ಜನನಾದಿಲಕ್ಷಣಮ್ ।

ಪ್ರತೀಹಿ ಭವ್ಯ ಪ್ರತಿಲೋಮವರ್ತಿಭಿ :

ಧ್ರುವಂ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ತದ್ವಿಲಕ್ಷಣಮ್ ॥೧೦೬॥

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ನೀನು ಕುಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ರಾಗಾದಿಗಳ ರೂಪದ ವಿರುದ್ಧ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಪುನಃ ಪುನಃ ಜನ್ಮ-ಮರಣಾದಿಗಳ ಲಕ್ಷಣ ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನೀನು ಅವುಗಳಿಂದ ಎಂದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡು ಎಂದರೆ ಆ ಫಲದಿಂದ ವಿಪರೀತ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಫಲವನ್ನು ನೀನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಅದರಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಫಲವೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಹೇಗೆಂದರೆ ಉಷ್ಣತೆಯಿಂದ ಯಾವ ರೋಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅದರಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಶೀತಲ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಆ ರೋಗದ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ನೀನು ಆ ಅಜ್ಞಾನ - ಅಸಂಯಮದಿಂದ ಜನ್ಮ-ಮರಣಾದಿಗಳ ದುಃಖ

ರೂಪದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವೆ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಒಂದೇ ಬಾರಿ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಯಂತೂ ಇದೇ ಕಾರ್ಯವು ಬೇರೆ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಆಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಿದೆ. ಆದರೆ ಸಂಸಾರೀ ಜೀವಕ್ಕೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಅಜ್ಞಾನ - ಅಸಂಯಮಗಳ ಸೇವನೆಯೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಜನ್ಮ-ಮರಣಾದಿಗಳ ದುಃಖವು ಆಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯಂತೂ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ತಿನ್ನುವುದರಿಂದಲೇ ರೋಗವುಂಟಾದರೆ ಆಗ ಆ ವಸ್ತುವೇ ಆ ರೋಗದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ತಿನ್ನುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ರೋಗವಾಗದಿದ್ದರೆ ಆ ವಸ್ತುವು ರೋಗದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕೇವಲ ಭ್ರಮೆಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಹೇಗೆ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಎಂಥ ಫಲ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂಬುದನ್ನು ನೀನೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡು. ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಇದೇ ಫಲವು ಕೆಡಕಿನಿಸುವುದು. ಆಗ ನೀನು ಅಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನ-ಅಸಂಯಮದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯಂತೂ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ-ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ. ಅದರ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜನ್ಮ-ಮರಣಾದಿಗಳ ಫಲದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅವಿನಾಶೀ ಮತ್ತು ಸುಖರೂಪವಿರುವ ಮೋಕ್ಷ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿಯಂತೂ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಭ್ರಮೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರದ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವಂಥವರು ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಆ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನ-ಅಸಂಯಮಜನಿತ ಆಕುಲತೆಯು ಕೂಡಲೆ ನಾಶವಾಗುವುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಖವೂ ಆಗುವುದು. ಅವುಗಳ ಅಧಿಕ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಅಧಿಕ ಸುಖವಾಗುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಔಷಧದ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ರೋಗವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾದದ್ದು ತಿಳಿದು ಬಂದರೆ ಆಗ ಇದರ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ರೋಗವು ನಾಶವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರದ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ದುಃಖದ ನಾಶವಾಗುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದು ಯುಕ್ತವಿದೆ. ಮತ್ತು ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರ ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ.

ಇಂಥ ಫಲದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದರೆ ನೀನು ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಗಮನ ಮಾಡೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ದಯಾದಮತ್ಯಾಗಸಮಾಧಿಸಂತತೇಃ

ಪಥಿ ಪ್ರಯಾಹಿ ಪ್ರಗುಣಂ ಪ್ರಯತ್ನವಾನ್ |

ನಯತ್ಯವಶ್ಯಂ ವಚಸಾಮಗೋಚರಂ

ವಿಕಲ್ಪದೂರಂ ಪರಮಂ ಕಿಮಪ್ಯಸೌ ||೧೦೭||

ಅರ್ಥ:- ಸ್ವ-ಪರ ಜೀವಗಳ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆ ತೋರುವುದು ಅದು ದಯೆಯಿದೆ, ಇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅದು ದಮವಿದೆ, ಪರ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿನ ರಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದು ಅದು ತ್ಯಾಗವಿದೆ, ವೀತರಾಗ ದಶೆಯ ರೂಪದಿಂದ ಸುಖಿಯಾಗುವುದು ಅದು ಸಮಾಧಿಯಿದೆ. ಇವುಗಳ ಯಾವ ಪರಿಪಾಟಿಯಿದೆ ಅದು ಮಾರ್ಗವಿದೆ. ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನೀನು ಕಪಟವಿಲ್ಲದ ಸರಳ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಮನ ಮಾಡು. ಇದೇ ಮಾರ್ಗವು ನಿನಗೆ ವಚನಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾದ ಮತ್ತು ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ಒಂದು ಪರಮಪದವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಡುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಸರಳವಾದ ಮಾರ್ಗದ ಸೂಚನೆಯು ತಿಳಿದು ಬಂದರೆ ತಾನು ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಗಮನ ಮಾಡಿದರೆ ಐಚ್ಛಿಕ ನಗರಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಯೇ ತಲುಪುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಕ್ಷದ ನಿಜವಾದ ಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿತವಾಗಿರುವಂಥ ದಯೆ, ದಮ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ಕಪಟವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆದೇ ಪಡೆಯಲಾಗುವುದು. ನಾನು ಆ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿಯು ಆಗದಿದ್ದರೆ ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಶಿಥಿಲನಾಗಬೇಡ. ಈ ಸಾಧನದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಯು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ವಿವೇಕಪೂರ್ವಕ ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗರೂಪವಿರುವ ಈ ಮಾರ್ಗವು ಜೀವಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷದ ಪದವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆಯೆಂದು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವಿಜ್ಞಾನನಿಹತಮೋಹಂ ಕುಟೀಪ್ರವೇಶೋ ವಿಶುದ್ಧಕಾಯಮಿವ |

ತ್ಯಾಗಃ ಪರಿಗ್ರಹಾಣಾಮವಶ್ಯಮಜರಾಮರಂ ಕುರುತೇ ||೧೦೮||

ಅರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪವನ ಸಾಧನದಲ್ಲಿ ಕುಟೀ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ, ಆ ಕುಟೀಪ್ರವೇಶವು ಶರೀರವನ್ನು ನಿರ್ಮಲಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಭೇದವಿಜ್ಞಾನ ಮಾಡಿ ಮೋಹವನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಂಥ ಜೀವನನ್ನು ಯಾವ ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗವಿದೆ ಅದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅಜರ ಅಮರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಭೇದವಿಜ್ಞಾನ ಮಾಡಿ ಮೋಹದ ನಾಶಮಾಡುವುದು ಅದು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಸಹಿತ ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನವಿದೆ. ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಸಮ್ಯಕ್ ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಸಹಿತ ಸಮ್ಯಗ್ವಿಧಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಸಮ್ಯಕ್ ಚಾರಿತ್ರದ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆದೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಕಾರಣಗಳು ದೊರಕಿದ ನಂತರ ಕಾರ್ಯವಾಗುವುದು ದುರ್ನಿವಾರವಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ಯವು ಆಗಿಯೇ ಆಗುವುದು. ಆದರೆ ರತ್ನತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಹೀನವಾಗಿದ್ದರೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿರುವುದು ಆದರೆ ಮೋಕ್ಷದ ಮೂರೂ ಕಾರಣಗಳು ದೊರಕಿದ ನಂತರವಂತೂ ಮೋಕ್ಷವು ಆಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ವಿವೇಕಪೂರ್ವಕ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಪುರುಷನ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ .-

ಅಭುಕ್ವಾಪಿ ಪರಿತ್ಯಾಗಾತ್ ಸ್ವೋಚ್ಛಿಷ್ಟಂ ವಿಶ್ವಮಾಸಿತಮ್ |

ಯೇನ ಚಿತ್ರಂ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಕೌಮಾರಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ ||೧೦೯||

ಅರ್ಥ:- ಜೀವನು ಭೋಗ ಭೋಗಿಸಿದೆಯೇ ವಿಷಯಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಬಿಡುವುದು ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟದ ಸಮಾನ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವುದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ ಆ ಕುಮಾರ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ನಮ್ ನಮಸ್ಕಾರವಿರಲಿ !

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಮೊದಲು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ತ್ಯಾಗಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಭೋಗ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ವಿಪುಲ ನಿಮಿತ್ತಗಳು ಉಪಸ್ಥಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿರಕ್ತ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಭೋಗ ಮಾಡದೆಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ, ಕುಮಾರ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದೀಕ್ಷೆ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ತ್ಯಾಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆ, ವಿಷಯಗಳ ಭೋಗ ಭೋಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲೇನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇವರುಗಳು ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ದೊರಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನ್ನು ಭೋಗ ಮಾಡದೆಯೇ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುವುದು ಇದು ಇವರದು ದೊಡ್ಡ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಎದುರಿಗೆ ಸ್ವಾದಿಷ್ಟ ಆಹಾರದ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಇರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ತಿನ್ನಲಾರದೆಯೇ ಹಾಗೇ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೆ ಅದರ ಹೆಸರು ಉಚ್ಛಿಷ್ಟವಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇವರುಗಳು ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಭೋಗ ಮಾಡದೆಯೇ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇವರು ಉಚ್ಛಿಷ್ಟದ ಸಮಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರುಗಳಿಗೆ ನಾವು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಪರಮ ಉದಾಸೀನ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಚಾರಿತ್ರದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಕಿಂಚನೋಽಹಮಿತ್ಯಾಸ್ವ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಧಿಪತಿರ್ಭವೇ : |

ಯೋಗಿಗಮ್ಯಂ ತವ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ರಹಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನ : ||೧೧೦||

ಅರ್ಥ :- ನಾನು ಅಕಿಂಚನನಿದ್ದೇನೆ, ನನ್ನದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವುದೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವನೆ ಮಾಡಿ ನೀನು ನಿಂತುಕೊಳ್ಳು. ಇಂಥ ಭಾವನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನೀನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರು ಲೋಕದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವೆ. ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೆ ಗಮ್ಯವಿರುವಂಥ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅಜ್ಞಾನತೆಯ ಮೂಲಕ ಪರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಪರವಸ್ತುಗಳೆಂದೂ ತಮ್ಮವುಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಆದಾಗ್ಯೂ ಅವನ್ನು ತಮ್ಮವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಈ ಜೀವವು ಹೀನದಶೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಯಾವುದೇ ಪರದ್ರವ್ಯವು ನನ್ನದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗುವುದು ಆಗ ಅದೇ ಜೀವನು ಪರಮ ಉದಾಸೀನತೆಯ ರೂಪವಿರುವ ಚಾರಿತ್ರಮಯನಾಗಿ ಅದರ ಫಲದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದು ಮನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಪದವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಯೋಗೀಶ್ವರರು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ, ಅದನ್ನೇ ನಾವು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ತಾವುಗಳು ಕೂಡ ಇಂಥ ಭಾವನೆಯನ್ನೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಈಗ ತಪ ಆರಾಧನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ದುರ್ಲಭ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ದುರ್ಲಭಮಶುದ್ಧಮಪಸುಖಮವಿದಿತಮೃತಿಸಮಯಮಲ್ಪಪರಮಾಯುಃ |

ಮಾನುಷ್ಯಮಿಹೈವ ತಪೋ ಮುಕ್ತಿಸ್ತಪಸೈವ ತತ್ತಪಃ ಕಾರ್ಯಮ್ ||೧೧೧||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯವು ದುರ್ಲಭವಿದೆ, ಅಪವಿತ್ರವಿದೆ, ಸುಖರಹಿತವಿದೆ. ಅದರ ಮರಣ ಸಮಯವು ಕೂಡ ತಿಳಿದುಬರುವಂತೆ ಇಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಆಯುವು ಕೂಡ ಅದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಪವೆನಿಸುವಂತೆ ಇದೆ. ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸು ಈ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಮುಕ್ತಿಯು ಕೂಡ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೀನು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನ ಹಿತವೆಂದರೆ ಮೋಕ್ಷವಿದೆ. ಆ ಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದಲ್ಲದೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಪದ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸು ಅದು ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ ಇತರರೇ ಕೂಡ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಉಕ್ತಮ್ ಚ-

ದೇವ ವಿಸಯಪಸತ್ತಾಣೇರಇಯಾ ತಿವ್ವದುಕ್ವಸಂತತ್ತಾ |

ತಿರಿಯಾ ವಿವೇಯವಿಯಲಾ ಮಣುಯಾಣಂ ಧಮ್ನಸಂಪತ್ತೀ ||

ಅರ್ಥ:- ದೇವಗಳಂತೂ ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ, ನಾರಕಿಗಳು ತೀವ್ರತರವಾದ ದುಃಖದಿಂದ ಸತತ ತಪ್ಪಾಯಮಾನ-ರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ತಿರ್ಯಂಚಗಳು ವಿವೇಕದಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಧರ್ಮದ ಪಾಪಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯವು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದರೆ, ಅದು ಅನಂತಾನಂತ ಕಾಲವು ಕಳೆದು ಹೋದರೂ ಕೂಡ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ದೇವತುಲ್ಯ ಸುಖವಿದ್ದರೆ ಆ ಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು ಕಠಿಣವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖಗಳದ್ದೇ ಮುಖ್ಯತೆಯಿದೆ. ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಖೇದವೆಲ್ಲಿದೆ? ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರವು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಬಹುದೆಂಬ ಭಯವಿರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅದು ಧಾತು-ಉಪಧಾತುಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಅಪವಿತ್ರವಿದೆ, ಅದನ್ನು ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ಭಯವೇತರದು? ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗದ ದೇವಗಳ ಹಾಗೆ ಮರಣ ಸಮಯದ ನಿಶ್ಚಯವಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದೆಷ್ಟೋ ಕಾಲವಂತೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿದ್ದು-ಕೊಂಡು ನಂತರ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವಾಗ ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆಂಬುದರ ನಿಶ್ಚಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಆಯುಷ್ಯವಾದರೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೆ 'ನನಗೆ ತುಂಬಾದೀರ್ಘವಾದ ಆಯುಷ್ಯವಿದೆ' ಯೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಡಿಲುಗೊಳಿಸಿದರೆ ನಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಆಯುಷ್ಯ ಕೂಡ ತೀರ ಕಡಿಮೆಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಪ್ರಮಾದಿಯಾಗಿ ಇರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಿಲ್ಲ, ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾವಧಾನವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ತಪಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯ ನಿಕಟಸಾಧನವೆಂದರೆ ಧ್ಯಾನರೂಪದ ತಪಸ್ಸೇ ಇದ್ದು, ಅದರ ಧ್ಯೇಯ, ಫಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಆಚಾರ್ಯ ದೇವರು ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆರಾಧ್ಯೋ ಭಗವಾನ್ ಜಗತ್ಪುರುಷ್ವತಿ : ಸತಾಂ ಸಂಮತಾ

ಕ್ಲೇಶಸ್ತಚ್ಚರಣಸ್ತುತಿ : ಕ್ಷತಿರಪಿ ಪ್ರಪ್ರಕ್ಷಯ : ಕರ್ಮಣಾಮ್ |

ಸಾಧ್ಯಂ ಸಿದ್ಧಿಸುಖಂ ಕಿಯಾನ್ ಪರಿಮಿತ : ಕಾಲೋ ಮನ : ಸಾಧನಂ

ಸಮ್ಯಕ್ಚೇತಸಿ ಚಿಂತಯಂತು ವಿಧುರಂ ಕಿಂ ವಾ ಸಮಾಧೌ ಬುಧಾ : ||೧೧೨||

ಅರ್ಥ:- ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕದ ಗುರುಗಳಾದ ಭಗವಾನ್ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಸಮ್ಯತವಿರುವಂಥ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಭಗವಂತರ ಚರಣ ಕಮಲಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವುದು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಅದರಲ್ಲಿ

ಕ್ಲೇಶವಿದೆ, ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರಕರ್ಷಿತೆಯ ನಾಶವಾಗುವುದೇ ಖರ್ಚು ಇದೆ, ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ ಸುಖದ ಸಾಧನೆಯು ಅದು ಫಲವಿದೆ, ಮತ್ತು ಕಾಲವಾದರೂ ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಒಂದು ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರ ಮನದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ! ಸಮಾಧಿ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನೀವೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡಿರಿ !

ಭಾವಾರ್ಥ:- ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು ತುಂಬ ಕಠಿಣವಿದೆ, ಅದರ ಸಲುವಾಗಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಸಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಅದೆಷ್ಟೋ ಜನರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇತರದ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಸ್ತ ತಪಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ತಪಸ್ಸು ಧ್ಯಾನವಿದೆ ಆ ಧ್ಯಾನರೂಪದ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಎಲ್ಲಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಾವೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡಬೇಕು. ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಂತೂ ನೀಚ ಜನರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಲಜ್ಜೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಖೇದವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಮೂರು ಲೋಕದ ಪ್ರಭುಗಳಾದ ಅರಹಂತ ಮೊದಲಾದವರ ಅಥವಾ ಮೂರು ಲೋಕದ ಜ್ಞಾಯಕನಾದ ತನ್ನ ಭಗವಾನ ಆತ್ಮನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದಿದೆ ಮತ್ತು ತಮಗಂತೂ ನೀಚ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅದರಲ್ಲಿಯಂತೂ ಖೇದವೇ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿಯಂತೂ ಮಹಾ ಪುರುಷರುಗಳು ಕೂಡ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂಥ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವುದಿದೆ. ಮತ್ತು ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಕೂಡ ಕ್ಲೇಶವಾದರೆ ಖೇದವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಸೇವೆಯೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಭಗವಾನ ಆತ್ಮನ ಚರಣ ಅಥವಾ ಅವನ ಆಚರಣೆಯ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವುದಿದೆ. ಮತ್ತು ಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ತಮ್ಮದು ಏನಾದರೂ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದಲೂ ಕೂಡ ದುಃಖವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ತಮಗೆ ಯಾವುದರ ನಾಶ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ಅಂಥ ಕರ್ಮದ ನಾಶವೇ ಆಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ತಮ್ಮದೇನೂ ಖರ್ಚು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಆ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ತುಚ್ಛ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ಧ್ಯಾನದ ಫಲವು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮೋಕ್ಷವಿದೆ. ಮತ್ತು ಆ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಖೇದವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು, ಆದರೆ ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಕಾಲ ಮಾತ್ರವೇ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಆ ಸಾಧನವು ಪರಾಧೀನವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ಕೂಡ ಖೇದವಾಗುವುದು, ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಾಧನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುವುದಿದೆ, ಅನ್ಯ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದಿದೆ ಇಂಥ ಧ್ಯಾನರೂಪದ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಖೇದವಾದರೂ ಎಲ್ಲಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನೀವೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡುವುದು. ತಪಸ್ಸು

ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಅನಾದರ ಮಾಡಬಾರದು, ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅನಶನ ಮೊದಲಾದ ತಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟವಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮಹನೀಯರೇ! ಅನಶನ ಮೊದಲಾದ ತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನು ತಾವು ಮಾಡಲು ಇಷ್ಟ ಪಡದಾಗ ಮಾತ್ರ ಇವು ಕಷ್ಟವೆನಿಸುವವು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯಂತೂ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ತಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮವು ಪ್ರಮಾದವಶವಾಗುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕ್ಲೇಶರೂಪ ಕೂಡ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಧ್ಯಾನದ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅನಶನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕಷ್ಟವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣರೂಪ ಮೋಕ್ಷದ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಪುರುಷರಿಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಸಾಮಗ್ರಿಯಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ ಐಚ್ಛಿಕ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ದ್ರವಿಣಪವನಪ್ರಾಧ್ಯಾತಾನಾಂ ಸುಖಂ ಕಿಮಿಹೇಕ್ಷ್ಯತೇ
 ಕಿಮಪಿ ಕಿಮಯಂ ಕಾಮವ್ಯಾಧಃ ಖಿಲೀಕುರುತೇ ಖಿಲ : |
 ಚರಣಮಪಿ ಕಿಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟುಂ ಶಕ್ತಾಃ ಪರಾಭವಪಾಂಸವೋ
 ವದತ ತಪಸೋಽಪ್ಯನ್ಯನ್ಯಾನ್ಯಂ ಸಮೀಹಿತಸಾಧನಮ್ ||೧೧೩||

ಅರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ತಿದಿಯಿಂದ ಗಾಳಿ ಹಾಕಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿತ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಧನದ ಸಂಬಂಧವಾಗಿರುವ ವಿಚಾರದಿಂದಲೇ ಈ ಜೀವನು ಅತ್ಯಂತ ತಪ್ತಾಯಮಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವು ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದುಷ್ಟಕಾಮರೂಪದ ವ್ಯಾಧನು ಅದುಷ್ಟನಿರುವ ಆತ್ಮನನ್ನು ಒಂದಿಷ್ಟು ದುಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನೇನು ? ಮತ್ತು ಅವಮಾನರೂಪದ - ಕಷ್ಟರೂಪದ ಧೂಳು ಅದೇನು ಚಾರಿತ್ರದ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಿದೆಯೇನು ? ಇಲ್ಲ, ಎಂದೂ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ತಪವನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ ಬೇರಾವುದು ಮನ್ನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮನೋವಾಂಛಿತ ಅರ್ಥದ ಸಾಧನವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಾವೇ ಹೇಳಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವವು ಯಾವ ಯಾವ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಮಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾದರೂ ಆಗಲಿ, ಆದರೆ ದೊಡ್ಡವನಾಗಲು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಧನ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರೀತಿರೂಪದ ಇಚ್ಛೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ದುಃಖಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸಿನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ದೊಡ್ಡಸ್ತನ ಹಾಗೂ ಋದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿರಿ ! ಆದುದರಿಂದ ತಪಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಜೀವನು ಎಲ್ಲಿ- ಏನು ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಇಹೈವ ಸಹಜಾನ್ ರಿಪೂನ್ ವಿಜಯತೇ ಪ್ರಕೋಪಾದಿಕಾನ್

ಗುಣಾ : ಪರಿಣಮಂತಿ ಯಾನಸುಭಿರಪ್ಯಯಂ ವಾಂಛತಿ |

ಪುರಶ್ಚ ಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿರಚಿರಾತ್ಸ್ವಯಂ ಯಾಯಿನೀ

ನರೋ ನ ರಮತೇ ಕಥಂ ತಪಸಿ ತಾಪಸಂಹಾರಿಣೇ ||೧೧೪||

ಅರ್ಥ:- ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕೂಡಲೇ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಆತ್ಮನ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವಂಥ ಕ್ರೋಧಾದಿ ಕಷಾಯಗಳ ರೂಪದ ವೈರಿಯನ್ನು ಜಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಆತ್ಮನು ಯಾವವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಬಯಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ ಅಂಥ ಗುಣಗಳು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಮೋಕ್ಷ ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಸಿದ್ಧಿಯು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವಂತಿರುವ ಆ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿವೇಕಶಾಲಿಯಾದಂಥ ಮನುಷ್ಯನು ರಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಜೀವನಂತೂ ಯಾವ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕೂಲತೆಯುಂಟಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಕೂಡಲೆ ಅನುಕೂಲತೆಯಾಗುವುದು ಅಥವಾ ಕೂಡಲೆ ಪ್ರತಿಕೂಲತೆಯಾಗಿ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲತೆಯಾಗುವುದು ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅನುರಾಗಿಯಾಗಿ ಅದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮತ್ತು ಈ ತಪವು ಮಾತ್ರ ಈಗಲೂ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅನುಕೂಲವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಇಂಥ ತಪವನ್ನು ಯಾವ ವಿವೇಕವಂತ ಪುರುಷರು ಆದರಿಸುವುದಿಲ್ಲ? ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆದರಿಸಿಯೇ ಆದರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಈ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಉಂಟಾಗುವ ಅನುಕೂಲತೆಯೇನೆಂದರೆ ಯಾವವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದುಃಖದಾಯಕವಿವೆ, ಅನಾದಿಯಿಂದ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆ ಅಂಥ ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ದಂತೂ ಅಭಾವವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂತಿದ್ದರೆ ಅವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಮತ್ತು ಋದ್ಧಿ ಸನ್ಮಾನ ಮೊದಲಾದ ಅತಿಶಯಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಗುಣವೆಂದರೆ ಆ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲದಿಂದ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಪುರುಷ ಆತ್ಮನ ಪ್ರಯೋಜನಭೂತವಾದ ಮೋಕ್ಷರೂಪದ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ಕೂಡ ಆಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇಹಲೋಕ-ಪರಲೋಕಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಗುಣಕಾರಕವಿರುವ ತಪಸ್ಸಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಪಡುವಂಥ ಜೀವನು ತನ್ನ ಆಯು ಹಾಗೂ ಶರೀರಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಅಂಥವನ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ತಪೋವಲ್ಯಾಂ ದೇಹಃ ಸಮುಪಚಿತಪುಣ್ಯೋರ್ಜಿತಫಲಃ :

ಶಲಾಟ್ಟರ್ಗೇ ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸವ ಇವ ಕಾಲೇನ ಗಲಿತಃ ।

ವ್ಯಶುಷ್ಯಚ್ಚಾಯುಷ್ಯಂ ಸಲಿಲಮಿವ ಸಂರಕ್ಷಿತಪಯಃ :

ಸ ಧನ್ಯಃ ಸನ್ಯಾಸಾಹುತಭುಜಿ ಸಮಾಧಾನಚರಮಮ್ ॥೧೧೫॥

ಅರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಹಸಿರುಮಿಡಿಯ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಹೂವು ಆ ಮಿಡಿಯನ್ನು ಪುಷ್ಟಮಾಡಿ ಸ್ವಯಂ ಉರುಳಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನ ಶರೀರವು ತಪಸ್ಸು ರೂಪದ ಬಳ್ಳಿಯ ಮೇಲೆ ಪುಣ್ಯರೂಪದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಫಲವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿ ಆಯುಷ್ಯವು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಸ್ವಯಂ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅಗ್ನಿಯ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿದ ಹಾಲು ಮಿಶ್ರಿತ ನೀರು ಹಾಲನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ ತಾನು ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ದೇಹವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಆಯುಷ್ಯವು ಅಂತಿಮ ಫಲವು ಸಮಾಧಿಯಿರುವಂಥ ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ, ಸನ್ಯಾಸರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟು ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಜೀವನು ಧನ್ಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಹೂವು ಬರುತ್ತದೆ ಅದು ಹಸಿರು ಹಣ್ಣಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಮಿಡಿಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿ ಸ್ವಯಂ ಬಾಡಿ ಉದುರಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶರೀರವು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತವಾದರೆ ಅದು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿ ಕಾಲ ಬಂದ ನಂತರ ಸ್ವಯಂ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಗ್ನಿಯ ಸಂಯೋಗವಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ನೀರು ಅದು ಹಾಲನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ತಾನು ಸ್ವಯಂ ಸುಟ್ಟು ಬತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸನ್ಯಾಸ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಆಯುಷ್ಯವಿದೆ ಅದು ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ತಾನು ಸ್ವಯಂ ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯಾರು ತಮ್ಮ ಶರೀರ ಹಾಗೂ ಆಯುಷ್ಯ ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಆ ಪುರುಷರು ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಿಂದ ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಮ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಿರುವಂಥ ಜೀವನು ಅಪವಿತ್ರ ಹಾಗೂ ದುಃಖದಾಯಕವಾದ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದು ಅದರ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರ ಕಾರಣವನ್ನು ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಮೀ ಪ್ರರೂಢವೈರಾಗ್ಯಾಸ್ತನುಮಪ್ಯನುಪಾಲ್ಯ ಯತ್ ।

ತಪಶ್ಯಂತಿ ಚಿರಂ ತದ್ಧಿ ಜ್ಞಾತಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ವೈಭವಮ್ ॥೧೧೬॥

ಅರ್ಥ:- ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿರುವಂಥ ಜೀವನು ಶರೀರದ ಪೋಷಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತ ಚಿರಕಾಲದವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅದು ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಭುತ್ವವಿದೆಯೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವುದರಿಂದ ಉದಾಸೀನವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಅದು ವಿರುದ್ಧವಿದೆ. ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಂದ ಯಾವುದರ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಾಧಿಸುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಿ ಅಧಿಕ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಶರೀರದಿಂದ ಉದಾಸೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರವಿದ್ದರೇನೇ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಜನದ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಅನುರಾಗ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪೋಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಶರೀರದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾಲದವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಅದು ಈ ಜ್ಞಾನದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವೇ ಇದೆ ಜ್ಞಾನವು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಉಗ್ರತೆಯಿಂದ ಶರೀರದ ನಾಶ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ದೇವ ಪರ್ಯಾಯ ಪಡೆಯುವುದು, ಅಲ್ಲಿಯಂತೂ ಸಂಯಮದ ಅಭಾವವಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹಾಗೆಂದೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಅದರ ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ , -

ಕ್ಷಣಾರ್ಥಮಪಿ ದೇಹೇನ ಸಾಹಚರ್ಯಂ ಸಹೇತ ಕಃ |

ಯದಿ ಪ್ರಕೋಷ್ಠಮಾದಾಯ ನ ಸ್ಯಾದ್ಭೋಧೋ ನಿರೋಧಕಃ : ||೧೧೨||

ಅರ್ಥ:- ಒಂದು ವೇಳೆ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಕೋಷ್ಠವನ್ನು ಎಂದರೆ ಮುಂಗೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತಡೆಯದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಮುನಿರಾಜರು ಒಂದರ್ಥಕ್ಷಣವಾದರೂ ಈ ಶರೀರದ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ? ಯಾರೂ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನದು ಬೇರೆ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರತೆಯಿರುತ್ತದೆ, ನಂತರ ಯಾವಾಗ ಅವನ ದುಷ್ಟತನವು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಆಗ ಅವನೊಡನೆ ಜಗಳ ಮಾಡಿ ಅವನ ಗೆಳೆತನವನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಪುರುಷನು ಬಂದು ಅವನ ಮುಂಗೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಈಗ ನೀನು ಜಗಳ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ದುಃಖದಾಯಕನಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳವರೆಗಂತೂ ಅವನೊಡನೆ ಗೆಳೆತನದಿಂದ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ನಿರ್ಬಲಗೊಳಿಸಿ, ಅನಂತರ

ಅವನ ಸತ್ಯಾನಾಶವಾಗುವಂಥ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರದೊಡನೆ ಅನುರಾಗವಿತ್ತು, ಯಾವಾಗ ಅದನ್ನು ದುಃಖದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಆಗ ಅದನ್ನು ಕಠೋರ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ನಾಶ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಜಿನವಾಣಿಯ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವುದೇನೆಂದರೆ ಹೀಗೇನಾದರೂ ಮಾಡಿದೆಯೆಂದರೆ ಮತ್ತೆ ದೇವ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾಗುವುದು, ಅಲ್ಲಿ ಪುನಃ ದುಃಖ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಕೆಲಕಾಲದವರೆಗೆ ಇದನ್ನು ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿರ್ಬಲಗೊಳಿಸು, ಅನಂತರ ಪುನಃ ಶರೀರಧಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಾರದ ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನವು ತಡೆಯದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಮುನಿರಾಜರು ಶರೀರವನ್ನು ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವರು ? ಅದನ್ನು ಕೆಡೆಕೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಜನದ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಶರೀರವನ್ನು ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದು ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ಜ್ಞಾನದ ಮಹಿಮೆಯೇ ಇದೆ.

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು 'ಸಮಸ್ತಂ' ಮೊದಲಾದ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಸಮಸ್ತಂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ ತೃಣಮಿವ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಭಗವಾನ್
 ತಪಸ್ಯಾನಿರ್ಮಾಣಃ ಕ್ವುಧಿತ ಇವ ದೀನಃ ಪರಗೃಹಾನ್ |
 ಕಿಲಾಟದ್ಭಿಕ್ಷಾರ್ಥೀ ಸ್ವಯಮಲಭಮಾನೋಽಪಿ ಸುಚಿರಂ
 ನ ಸೋಢವ್ಯಂ ಕಿಂ ವಾ ಪರಮಿಹ ಪರೈಃ ಕಾರ್ಯವಶತಃ ||೧೧೮||

ಅರ್ಥ :- ಶ್ರೀ ಋಷಭದೇವ ಭಗವಂತರು ಸಮಸ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವೈಭವವನ್ನೆಲ್ಲ ತೃಣದ ಸಮಾನ ತುಚ್ಛವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ತಪಶ್ಚರಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ಕೂಡ ನಿರಭಿಮಾನರಾಗಿ ಹಸಿದದೀನನಂತೆ ಆಹಾರದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಅಲೆದಾಡಿದರೂ ಯೋಗ್ಯ ಆಹಾರವು ದೊರಕದಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತೂ ಮನೆ ಮನೆ ಭ್ರಮಿಸಿದರೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದ ವಶದಿಂದ ಇತರರು ಮಾಡಿದ ಪರೀಷಹವನ್ನೇಕೆ ಸಹನೆ ಮಾಡಬಾರದು ? ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ಸಹನೆ ಮಾಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿದೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರುವುದು. ಅದರಂತೆ ಅವರು ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಹಿಸಿಯೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದು. ಋಷಭನಾಥರು ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯ

ವೈಭವವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಮುನಿ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆಹಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ಅಲೆದಾಡಿದರೂ ಯಥೋಕ್ತ ಆಹಾರವು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಭೋಜನಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನು ದೀನನಾಗಿ ಇತರರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅನ್ಯರ ಮನೆ ಬಾಗಿಲು ಸುತ್ತಿದರು. ಇಂಥ ಮಹಾಪುರುಷರು ಕೂಡ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಡಿದರೆಂದರೆ ಇತರ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆಲ್ಲಿಯ ಲಜ್ಜೆಯಿರುವುದು ? ಮತ್ತು ಇತರರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದು ? ಆದುದರಿಂದ ಕಾರ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಆಗುವ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡಿಯೂ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಅರ್ಥದ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ , -

ಪುರಾ ಗರ್ಭಾದಿಂದೋ ಮುಕುಲಿತಕರಃ ಕಿಂಕರ ಇವ

ಸ್ವಯಂ ಸ್ರಷ್ಟಾಸೃಷ್ಟೇಃ ಪತಿರಥ ನಿಧೀನಾಂ ನಿಜಸುತಃ |

ಕ್ಷುಧಿತ್ವಾ ಷಣ್ಮಾಸಾನ್ ಸ ಕಿಲ ಪುರುರಪ್ಯಾಹ ಜಗತೀ

ಮಹೋ ಕೇನಾಪ್ಯಸ್ಮಿನ್ವಿಲಸಿತಮಲಂಘ್ಯಂ ಹತವಿಧೇಃ ||೧೦೯||

ಅರ್ಥ:- ಜಗತ್ತೂಜ್ವರಾದ ವೃಷಭಸ್ವಾಮಿಯು ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಸೌಧಮೇಂದ್ರನು ಕಿಂಕರನಂತೆ ಕೈ ಚೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿರುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಅದೇ ವೃಷಭದೇವರು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಎಂದರೆ ಕರ್ಮಭೂಮಿಯ ರಚನೆ ಮಾಡಿ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಅದೇ ವೃಷಭ ದೇವರ ಪುತ್ರನು ನವನಿಧಿಗಳ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಇಂಥ ಪುರಾಣ ಪುರುಷರಾದ ವೃಷಭದೇವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಕೂಡ ಕ್ಷುಧೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳವರೆಗೆ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಿದರೆಂದರೆ ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ನಾನು ಸುಖದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ದುಃಖದ ಕಾರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೂರೀಕರಿಸಿ ಸುಖಿಯಾಗುವೆನೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು; ಆದರೆ ಈ ಸಂಸಾರದೊಳಗೆ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಕರ್ಮವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವಂಥ ಸಮರ್ಥಶಾಲಿಗಳು ಯಾರೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀವೃಷಭದೇವರಿಗಂತೂ ಇಂದ್ರನಂತಿರುವ ಕಿಂಕರರು ಮತ್ತು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಂತಿರುವ ಪುತ್ರನು ಮತ್ತು ತಾವಂತೂ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಭೂಮಿಯ ಕರ್ತೃಗಳಾದಂಥ ಪುರುಷಾರ್ಥಸಂಯುಕ್ತರು, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಇರುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ ಕೂಡ ಅಂತರಾಯದ ಉದಯದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳವರೆಗೆ ಆಹಾರದ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಇಡೀ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಉಳಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾತೇನು ಹೇಳುವುದು? ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವೇ

ಬಲಿಷ್ಠವಿದೆಯೆಂದು ಚಿಂತನ ಮಾಡಿ, ಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಶಾಂತ ಭಾವದಿಂದ ಸಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಈ ಸಂಸಾರ ಅವಸ್ಥೆಯ ಅಭಾವ ಮಾಡುವುದೊಂದೇ ತಮ್ಮ ಹಿತದ ಕಾರ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ ಅದರ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾಗಿ ಮೂರು ಆರಾಧನೆಗಳಿದ್ದು ಅವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರ ಜ್ಞಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಪ್ರವರ್ತನಗೊಳಿಸಿದರೆ ಇಷ್ಟ ಪ್ರಯೋಜನದ ಸಾಧನವಾಗುವವು, ಇಲ್ಲದಿದರೆ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಜ್ಞಾನಾರಾಧನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರು 'ಪ್ರಾಕ್' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪ್ರಾಕ್ ಪ್ರಕಾಶಪ್ರಧಾನಃ ಸ್ಯಾತ್ ಪ್ರದೀಪ ಇವ ಸಂಯಮೀ |

ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪ್ರಕಾಶಾಭ್ಯಾಂ ಭಾಸ್ವಾನಿವ ಹಿ ಭಾಸತಾಮ್ ||೧೨೦||

ಅರ್ಥ:- ಸಂಯಮಿಯು ಮೊದಲಂತೂ ದೀವಿಗೆಯ ಸಮಾನ ಪ್ರಕಾಶಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಅನಂತರ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಅವನು ತೇಜಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಾಶ ಇವೆರಡರಿಂದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ದೈದೀಪ್ಯಮಾನನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಮೋಕ್ಷದ ಸಾಧಕನಿದ್ದವನು ಅವನು ಮೊದಲ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯಂತೂ ದೀವಿಗೆಯ ಸಮಾನನಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದೀವಿಗೆಯು ಎಣ್ಣೆ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಬಲದಿಂದ ಘಟ-ಪಟ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತ ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಬಲದಿಂದ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವನಿರುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಅವನು ಸೂರ್ಯ ಸಮಾನನಾಗುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸೂರ್ಯನು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಬಹಳಷ್ಟು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತಗೊಳಿಸುವವನಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಾಪದ ಧಾರಕನೂ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಧಕನು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವನಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತಪಶ್ಚರಣ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವವನಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು.

ಜೀವನು ಜ್ಞಾನದ ಆರಾಧನೆಯ ಆರಾಧಕನಾಗಿರುತ್ತ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಭೂತ್ವಾ ದೀಪೋಪಮೋ ಧೀಮಾನ್ ಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಭಾಸ್ವರಃ |

ಸ್ವಮನ್ಯಂ ಭಾಸಯತ್ಯೇಷ ಪ್ರೋದ್ವಮನ್ ಕರ್ಮಕಜ್ಜಲಮ್ ||೧೨೧||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿರುವ ಜೀವನು ದೀವಿಗೆಯ ಸಮಾನನಾಗಿದ್ದು ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರಗಳಿಂದ ದೈದೀಪ್ಯಮಾನನಾಗಿರುತ್ತ ಕರ್ಮರೂಪದ ಕಾಡಿಗೆಯನ್ನು ವಮನ ಮಾಡುತ್ತ ಸ್ವ-ಪರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಜ್ಞಾನದ ಆರಾಧನೆಯ ಆರಾಧಕನಾಗಿರುವಂಥವನು ದೀವಿಗೆಯ ಸಮಾನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದೀವಿಗೆಯು ದೀಪ್ತಿಸಹಿತ ಉರಿಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಹೊರ ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿರುತ್ತ ಅದು ತನ್ನನ್ನು ಹಾಗೂ ಪರಪದಾರ್ಥಗಳಾದ ಘಟ-ಪಟಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನಿಯು ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರಗಳಿಂದ ದೈವೀಪ್ರಮಾನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ನಿರ್ಜರೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿರುತ್ತ ಅವನು ಆತ್ಮನನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನಾರಾಧನೆಯ ಆರಾಧಕನಾದ ಜೀವನು ಶಾಸ್ತ್ರ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉಂಟಾದ ವಿವೇಕದೊಡನೆ ಕ್ರಮದಿಂದ ಅಶುಭ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಶುದ್ಧಪರಿಣಾಮಗಳ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯುತ್ತ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.-

ಅಶುಭಾಚ್ಛುಭಮಾಯಾತಃ ಶುದ್ಧಃ ಸ್ಯಾದಯಮಾಗಮಾತ್ |

ರವೇರಪ್ರಾಪ್ತಸಂಧ್ಯಸ್ಯ ತಮಸೋ ನ ಸಮುದ್ಗಮಃ : ||೧೨೨||

ಅರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸೂರ್ಯನು ಸಂಧ್ಯಾ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗದವರೆಗೆ ಅಂಧಕಾರದ ಪ್ರಕಟತೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಜೀವನು ಆಗಮಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಅಶುಭದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಶುಭಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ದಾಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸೂರ್ಯನು ಸಾಯಂಕಾಲದ ಹೊಂಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದುವರೆಗೆ ಅಂಧಕಾರದ ಪ್ರಕಟತೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಶುಭ ರಾಗದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನು ಅವನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಶುಭರಾಗರೂಪ ನಾಗುತ್ತ ಶುದ್ಧ ಕೇವಲ ದಶೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಜ್ಞಾನಾರಾಧನೆಯ ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಲ್ಪಡುವ ಜೀವನಿಗೆ ತಪಸ್ಸು, ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಶುಭರೂಪದ ಅನುರಾಗವಿರುವುದರಿಂದ ಸರಾಗ ಅವಸ್ಥೆಯು ಪಾಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯು ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಆಶಂಕೆಯ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವಿಧೂತತಮಸೋ ರಾಗಸ್ತಪಃಶ್ರುತನಿಬಂಧನಃ : |

ಸಂಧ್ಯಾರಾಗ ಇವಾರ್ಕಸ್ಯ ಜಂತೋರಭ್ಯುದದಾಯ ಸಃ ||೧೨೩||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಭಾತಕಾಲದ ಹೊಂಬಣ್ಣವಿರುತ್ತದೆ

ಅದು ಉದಯವಾಗುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಜ್ಞಾನ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿರುವಂಥ ಜೀವನಿಗೆ ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಬಂಧವಾಗಿರುವ ರಾಗ ಭಾವವು ಅದು ಕಲ್ಯಾಣದ ಉದಯದ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅಸ್ತವಾಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊಂಬಣ್ಣವಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಉದಯವಾಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಂಬಣ್ಣವಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಭಾತದ ಸಮಯದಲ್ಲಿರುವ ಹೊಂಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿರುವ ಹೊಂಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿದೆ. ಪ್ರಭಾತದ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಯಾವ ರಾತ್ರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿ ಹೊಂಬಣ್ಣವುಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಅದು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಶುದ್ಧ ಉದಯದ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ವಿಷಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ತಪಸ್ಸು-ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತಪಸ್ಸು-ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಗವುಂಟಾಗಿದೆ ಅದು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೀವದ ಶುದ್ಧ ಕೇವಲ ದಶೆಯರೂಪದ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾದ ಯಾವ ರಾಗವಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿನ ದೋಷವನ್ನು ಈಗ ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವಿಹಾಯ ವ್ಯಾಪ್ತಮಾಲೋಕಂ ಪುರಸ್ಕೃತ್ಯ ಪುನಸ್ತಮಃ : |
ರವಿವದ್ರಾಗಮಾಗಚ್ಛನ್ ಪಾತಾಲತಲಮೃಚ್ಛತಿ ||೧೨೪||

ಅರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸೂರ್ಯನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ಮುಂದೆ ತಳ್ಳುತ್ತ ತಾನು ಸ್ವಯಂ ಹೊಂಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಅಸ್ತನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಜೀವನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನರೂಪದ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಅಜ್ಞಾನರೂಪದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ಮುಂದೆ ತಳ್ಳಿ ರಾಗಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತ ಪಾತಾಳದ ತಳವನ್ನು ತಲುಪುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ನರಕ ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಗತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಸ್ತಾಚಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವಂಥ ಸೂರ್ಯನು ತಾನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಸಂಕೋಚ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರಲಿರುವ ಅಂಧಕಾರದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿ ತಾನು ಸ್ವಯಂ ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊಂಬಣ್ಣದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಸೂರ್ಯನು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಮತದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಥವಾ

ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಭ್ರಷ್ಟ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಹೋಗಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ತನ್ನ ಹರಡುತ್ತಿರುವಂಥ ಜ್ಞಾನ ವೈಭವವನ್ನುಂತೂ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಲಿರುವ ಅಜ್ಞಾನದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪರೂಪದ ರಾಗ ಭಾವಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನು ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ನರಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನೀಚ ದಶೆಯರೂಪವಿರುವ ನಿಗೋದ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಶುಭ ಮತ್ತು ಅಶುಭ ಇವೆರಡೂ ರಾಗಭಾವಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕೆಳಗಿನ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶುಭರಾಗವಂತೂ ಕ್ಷಚಿತ್ತಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಅದು ಭವಿಷ್ಯದ ಶುದ್ಧತೆಗೆ ಕಾರಣವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೇಯವಿದೆ. ಇನ್ನು ಅಶುಭರಾಗವಿದೆ ಅದಂತೂ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಗತಿಗೆ ಕಾರಣವಿರುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಾಥಾ ಅತ್ಯಂತ ಹೇಯವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಶುಭದ್ದಂತೂ ಅವಶ್ಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು.

ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಪಟ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡುವಂಥವರು ಮೋಕ್ಷಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ ಜೀವನಿಗೆ ನಿರ್ವಿಘ್ನತೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಜ್ಞಾನಂ ಯತ್ರ ಪುರಸ್ಸರಂ ಸಹಚರೀ ಲಜ್ಜಾ ತಪಃ : ಸಂಬಲಂ

ಚಾರಿತ್ರಂ ಶಿಬಿಕಾ ನಿವೇಶನಭುವಃ ಸ್ವರ್ಗಾ ಗುಣಾ ರಕ್ಷಕಾ : |

ಪಂಥಾಶ್ಚ ಪ್ರಗುಣಃ ಶಮಾಂಬುಬಹುಲಶ್ಚಾಯಾ ದಯಾಭಾವನಾ

ಯಾನಂ ತಂ ಮುನಿಮಾಪಯೇದಭಿಮತಂ ಸ್ಥಾನಂ ಬಿನಾ ವಿಷ್ಣು ವೈ : ||೧೨||

ಅರ್ಥ :- ಮುಕ್ತಿಪುರದ ಪಯಣದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವಂತೂ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಲಜ್ಜೆಯು ಸಂಗಡಿಗನ ಹಾಗೆ ಜತೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ, ತಪಸ್ಸು ಅದು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವ 'ಸಂಬಲ' ಎಂದರೆ ಬುತ್ತಿಯ ಸಮಾನವಿದೆ, ಚಾರಿತ್ರವು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಂತೆ ಇರುವುದು, ಸ್ವರ್ಗವು ಅದು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂಗುವ ಸ್ಥಾನವಿದೆ, ಗುಣಗಳು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವಂಥವಿದೆ, ಮಾರ್ಗವು ನೇರವಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ವಿಪುಲತರವಾಗಿ ದೊರಕುವ ಉಪಶಮರೂಪದ ಜಲವಿದೆ, ದಯೆಯ ರೂಪದ ಛಾಯೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಭಾವನಾರೂಪದ ಗಮನವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಸಮಾಜವು ದೊರಕಿದರೆ ಆ ಸಮಾಜವು ಆ ಮುನಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಉಪದ್ರವವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ, ತಲುಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ನಗರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವಾಗ ಅವನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನಿರುವ ಸಂಗಡಿಗನು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಧನ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ದೊರಕಿದರೆ ಅವನು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ

ಉಪದ್ರವವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಐಚ್ಛಿಕ ನಗರವನ್ನು ತಲುಪುವನು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಭವ್ಯನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಬಯಸಿದರೆ ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ದೊರಕಿದರೆ ಅವನು ಕೂಡ ತನ್ನ ಐಚ್ಛಿಕ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಘ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ತಲುಪುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಗಡಿಗನು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಿದ್ದಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವು ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಯ-ಉಪಾದೇಯತತ್ವಗಳ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿಯಿದ್ದರೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದ ಗಮನ ಮಾಡಲಾಗುವುದು ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಲಜ್ಜೆಯಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಥೇಯವಿದ್ದರೆ ನಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತೆಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ತಪ್ಪಿನ ಸಾಧನ ಮಾಡಿದರೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಆರೋಹಣ ಮಾಡಲು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಿದ್ದರೆ ನಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಖೇದವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನಿಷ್ಕಷಾಯ ರೂಪದ ಚಾರಿತ್ರದ ಭಾವದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲು ಖೇದವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಾನವಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಾನವು ಸ್ವರ್ಗವಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ರಕ್ಷಕನು (ಕಾವಲುದಾರನು) ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ಲೂಟಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ಷಮೆ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ರಕ್ಷಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳೇನು ಲೂಟಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮಾರ್ಗವು ಸರಳವಾಗಿದ್ದರೆ ಸುಖದಿಂದ ಗಮನ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಸರಳ ಕಪಟದಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಅದರಂತೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉಪಶಮಭಾವವಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ತೃಷ್ಣೆಯ ದುಃಖವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಛಾಯೆಯಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವದಯೆ-ಪರದಯೆಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಸಂತಾಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಗಮನ ಮಾಡಿದರೆ ನಗರಕ್ಕೆ ತಲುಪಲಾಗುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಭಾವನೆ ಭಾವಿಸಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗುವುದು. ಇಂಥ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ದೊರಕಿದರೆ ಹೇಗೆ ಪಥಿಕನು ತನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟವಿರುವ ನಗರಕ್ಕೆ ತಲುಪುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೆ ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗಿಯು ತನಗೆ ಅಭೀಷ್ಟವಿರುವ ಮೋಕ್ಷ ಪದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗಮನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾವ ಉಪದ್ರವಗಳಿರುತ್ತವೆಯೆಂಬ ಆಶಂಕೆಯ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಐದು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಮಿಥ್ಯಾ ದೃಷ್ಟಿವಿಷಾನ್ವದಂತಿ ಫಣಿನೋ ದುಷ್ಟಂ ತದಾ ಸುಸ್ಫುಟಂ
ಯಾಸಾಮರ್ಥವಿಲೋಕನೈರಪಿ ಜಗದ್ಧಂದಹ್ಯತೇ ಸರ್ವತಃ |
ತಾಸ್ತಯ್ಯೇವ ವಿಲೋಮವರ್ತಿನಿ ಭೃಶಂ ಭ್ರಾಮ್ಯಂತಿ ಬದ್ಧಕ್ರುಧಃ
ಸ್ತ್ರೀರೂಪೇಣ ವಿಷಂ ಹಿ ಕೇವಲಮತಸ್ತದ್ಗೋಚರಂ ಮಾಸೃಗಾಃ ||೧೨೬||

ಅರ್ಥ :- ಅದೆಷ್ಟೋ ಜನರು ದೃಷ್ಟಿ ವಿಷ ಜಾತಿಯ ಸರ್ಪಗಳಿರುತ್ತವೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಅದಂತೂ ಸರ್ವಥಾ ಅಸತ್ಯವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾವಂತೂ ಆ ದೃಷ್ಟಿವಿಷತೆಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಕಟಾಕ್ಷರೂಪದ ಅರ್ಥೋನ್ಮಿಲಿತ ನೇತ್ರಾವಲೋಕನದಿಂದಲೇ ಜನರ ಸರ್ವಾಂಗಗಳೂ ದಹಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ನೀನು ಅವರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲನಾಗಿರುವೆ, ಆದರೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಕ್ರೋಧಾನ್ವಿತರಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಭ್ರಷ್ಟಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಕಾತುರತೆಯಿಂದ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಸ್ತ್ರೀ ರೂಪದಿಂದ ಕೇವಲ ವಿಷದ ಪುಂಜವೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರನಾಗಬೇಡ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯ ವಿಷಯನಾಗಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿವಿಷಜಾತಿಯ ಸರ್ಪಗಳಿದ್ದು ಅವು ಕೇವಲ ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ವಿಷವೇರುತ್ತವೆಯೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ, ಆದರೆ ಅದನ್ನಂತೂ ಅಲಂಕಾರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಉಕ್ತಜಾತಿಯ ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿವಿಷವೆಂದು ಹೇಳದೆ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿವಿಷವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅರೆ ತೆರೆದ ಕಣ್ಣಿನ ನೋಟದಿಂದಲೇ ಕೂಡಲೆ ವಿಷಸಮಾನ ಸಂತಾಪಕರವಾದ ಕಾಮ ವಿಕಾರವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ವಿಷ ರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದೇನೆಂದರೆ ಎಲೈ ಮುನಿ ಜನರೇ ! ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಜನರೆಲ್ಲರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಿಂಕರರಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ನೀವು ಅವರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಭ್ರಷ್ಟಮಾಡುವ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸದಾ ಕಾದು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀವುಗಳು ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರರಾಗಬೇಡಿರಿ! ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಶೀಭೂತರಾಗುವುದೇ ಮಹಾಘಾತಕವಿದೆ.

ಈಗ ಕ್ರುದ್ಧಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಕ್ರುದ್ಧಾಃ ಪ್ರಾಣಹರಾ ಭವಂತಿ ಭುಜಗಾ ದೃಷ್ಟೈವ ಕಾಲೇ ಕ್ವಚಿತ್
ತೇಷಾಮೌಷಧಯಶ್ಚ ಸಂತಿ ಬಹವಃ ಸದ್ಯೋ ವಿಷವ್ಯುಚ್ಚಿದಃ |
ಹನ್ಯುಃ ಸ್ತ್ರೀ ಭುಜಗಾಃ ಪುರೇಹ ಚ ಮುಹುಃ ಕ್ರುದ್ಧಾಃ ಪ್ರಸನ್ನಾಸ್ತಥಾ
ಯೋಗೀಂದ್ರಾನಪಿ ತಾನಿರೌಷಧವಿಷಾ ದೃಷ್ಟಾಶ್ಚ ದೃಷ್ಟಾಪ್ತಿ ಚ ||೧೨೭||

ಅರ್ಥ :- ಸರ್ಪಗಳಂತೂ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವಿಶೇಷ ಸಮಯದಲ್ಲಿ

ಕೋಪೋದ್ರೇಕತೆಯಿಂದ ಕೇವಲ ದಂಶ ಮಾಡಿಯೇ ಪ್ರಾಣ ಹರಣ ಮಾಡುವಂಥವುಗಳಿವೆ, ಮತ್ತು ಆ ವಿಷವನ್ನು ಕೂಡಲೆ ದೂರ ಮಾಡುವಂಥ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಈ ಸ್ತ್ರೀ ರೂಪದ ಸರ್ಪಗಳಿವೆ ಅವು ಬಹಳಷ್ಟು ಕ್ರೋಧಾನ್ವಿತವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿಯೂ ಕೂಡ ಆ ಮಹಂತರಾದ ಯೋಗೀಶ್ವರರುಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇಹ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಘಾತ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅವರುಯಾರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಅವರನ್ನು ಮತ್ತು ಯಾರು ಅವರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಅವರನ್ನು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಾಯಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಆ ಸ್ತ್ರೀ ರೂಪದ ಸರ್ಪಗಳ ವಿಷವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವಂಥ ಔಷಧವೇ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಅನಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ದುಷ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಂದ ಭಯಭೀತರಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಇಷ್ಟ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದರ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಸರ್ಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕೆಡಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಸರ್ಪವಂತೂ ಯಾರಿಂದಲಾದರೂ ಬಾಧೆಗೊಳಪಟ್ಟು ಕೆರಳಿದಾಗಲೇ ಕಚ್ಚುತ್ತದೆ, ಕಚ್ಚಿ ಸಾಯಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯಂತೂ ಕೋಪಿಷ್ಟಳಾದಳೆಂದರೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಉಪಾಯ ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಸನ್ನಳಾದಳೆಂದರೆ ಆಕುಲತೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಿ ಜೀವದ ಘಾತಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಮತ್ತು ಸರ್ಪವಂತೂ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕಚ್ಚುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮಾತ್ರ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪುನಃ ಪುನಃ ಸಾಯಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಮತ್ತು ಸರ್ಪವಂತೂ ಕೇವಲ ದಂಶ ಮಾಡಿಯೇ ಪ್ರಾಣ ಹರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮಾತ್ರ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದವರನ್ನೂ ಮತ್ತು ತಾನು ಯಾರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ ಅವರನ್ನು ಕೂಡ ವಧೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ಮತ್ತು ಸರ್ಪದ ವಿಷವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿಯಂತೂ ಅನೇಕ ಔಷಧಗಳಿವೆ, ಆದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ಕಾಮ ಸಂತಾಪವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾವ ಔಷಧವೇ ಇಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸ್ತ್ರೀರೂಪದ ಸರ್ಪವು ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೂಡ ಭ್ರಷ್ಟ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಏತಾಮಿತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಏತಾಮುತ್ತಮನಾಯಿಕಾಮಭಿಜನಾವರ್ಜ್ಯಾಂ ಜಗತ್ಪ್ರಿಯಸೀ
ಮುಕ್ತಿಶ್ರೀಲಲನಾಂ ಗುಣಪ್ರಣಯಿನೀಂ ಗಂತುಂ ತವೇಚ್ಛಾ ಯದಿ |
ತಾಂ ತ್ವಂ ಸಂಸ್ಕರು ವರ್ಜಯಾನ್ಯವನಿತಾವಾರ್ತಮಪಿ ಪ್ರಸ್ಫುಟಂ
ತಸ್ಯಾಮೇವ ರತಿಂ ತನುಷ್ಠ ನಿತರಾಂ ಪ್ರಾಯೇಣಸೇಷ್ಯಾಃ : ಸ್ತ್ರೀಯಃ : ||೧೨೮||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪದ ಮನೋಹರಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಉತ್ತಮ ನಾಯಕಿಯಿದ್ದಾಳೆ, ಅವಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಕೋಟಿಯನ್ನು ವರ್ಚಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ, ಅವಳು ಅಂಥವರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಸಿಕ್ಕ-ಸಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅವಳು ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಳಿದ್ದಾಳೆ, ಅವಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ನಂತರ ಅವಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕೆನಿಸುವಂಥವಳಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ಕೇವಲ ಗುಣಪ್ರಿಯಳಿದ್ದಾಳೆ. ಯಾರು ಸ್ವಯಂ ಗುಣಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅಂಥವರಿಗೇ ಇವಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೆ ಅವಳ ಸ್ವಭಾವವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಅವಳನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನು ಆ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೇ ರತ್ನತ್ರಯರೂಪದ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಆಭೂಷಿತಗೊಳಿಸು ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಲೌಕಿಕ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೇ ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು. ಮತ್ತು ಆ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಆ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬಹುದಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ಬಹುಶಃ : ಈರ್ಷ್ಯೆ ಎಂದರೆ ಅಸೂಯೆಯುಳ್ಳವರಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಇಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರರೂಪದಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ಯಾವಳೋ ಓರ್ವ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸಿದರೆ ಆಗ ಅವನು ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೇ ಎತ್ತಕೊಡದು, ತನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಅವಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಅವಳಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ-ಒಡವೆ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವಳನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದೆಯೆಂದರೆ ಲೌಕಿಕ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೇ ತೆಗೆಯಬೇಡ. ಯಾವಾಗಲೂ ಅವಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳು ! ರತ್ನತ್ರಯಗಳಿಂದ ಅವಳ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಉಪಾಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಅಸೂಯೆಯ ಭಾವವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಿಗಳಿರುವಂಥ ಈರ್ವರು ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಳಾದರೂ ಒಬ್ಬಳ ಸಾಧನೆಯೇ ಸಂಭವವಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮತ್ತು ಲೌಕಿಕ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಬದ್ಧವಿರೋಧವಿದೆ, ವಿಪರೀತ ಈರ್ಷ್ಯೆಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿರುವಂಥ ಆ ಮೋಕ್ಷ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಈ ಲೌಕಿಕ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಯಾವಳಾದರೂ ಒಬ್ಬಳದೇ ಸಾಧನೆಯಾಗುವುದು, ಈರ್ವರ ಸಾಧನೆಯಂತೂ ಮೂರು ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಲೌಕಿಕ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಆಶೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಉಚಿತವಿದೆ.

ಈಗ ವಚನೇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವಚನಸಲಿಲೈರ್ಹಾಸಸ್ವಚ್ಛಿ ಸ್ವರಂಗಸುಖೋದರೈ :
ವದನಕಮಲೈರ್ಬಾಹ್ಯೇ ರಮ್ಯಾ : ಸ್ತ್ರೀಯ : ಸರಸೀಸಮಾ : |

ಇಹ ಹಿ ಬಹವ : ಪ್ರಾಸ್ತಪ್ರಜ್ಞಾಸ್ವಟೀಽಪಿ ಪಿಪಾಸವೋ

ವಿಷಯವಿಷಮಗ್ರಾಹಗ್ರಾಸ್ತಾ : ಪುನರ್ನ ಸಮುದ್ಗತಾ : ||೧೨೯||

ಅರ್ಥ:- ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸರೋವರದ ಸಮಾನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಹೊರಗೆ

ಹಾಸ್ಯರೂಪದ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ, ವಕ್ರೋಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ತರಂಗಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವು ಗರ್ಭಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವಂಥ ವಚನಗಳ ರೂಪದ ಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮುಖರೂಪದ ಕಮಲದಿಂದ ಪರಿಶೋಭಿಸುತ್ತ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ರಮಣೀಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಸ್ತ್ರೀರೂಪದ ಸರೋವರದ ಹತ್ತಿರ ವಿಷಯರೂಪದ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡ ನಿರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳಜೀವರುಗಳು ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ದಡದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಷಯ ರೂಪದ ಭಯಂಕರ ಜಲಜಂತುಗಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅವು ಅವರನ್ನು ಗಿಳಂಕೃತ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರು ಪುನ : ಹೊರಗೆ ಬರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿನಿಂತಿರುವ ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೀರನ್ನೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ತರಂಗಗಳ ಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಅರಳಿ ನಿಂತಿರುವ ಮನೋಹರವಾದ ಕಮಲಗಳನ್ನೂ ಬಾಹ್ಯದಿಂದ ನೋಡಿ ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವುದು ಉತ್ತಮವಿದೆಯೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಯಂಥ ಅನೇಕ ಜಲಚರ ಜೀವಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವನೋ ಅವಿವೇಕಿಯು ತೃಷ್ಣಾತುರನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಹೋಗಿ ದಡದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನಂತೂ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ದೂರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹೋಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಅವನು ದಡ ತಲುಪು ತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲಿರುವ ಮೊಸಳೆಯೆಂಬ ಜಲಚರ ಪ್ರಾಣಿಯು ತನ್ನ ಶ್ವಾಸದಿಂದ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಗಿಳಂಕೃತ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಮರಣಕ್ಕೇನೇ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ತೆಳುಹಾಸ್ಯ ಹಾಗೂ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತ ವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಮೊಗವು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಬಾಹ್ಯದಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾಗಿ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾಮ ಸೇವನೆಯ ರೂಪದ ವಿಷಯದ ಕಾರಣತನವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಯಾವನೋ ಅಜ್ಞಾನಿಯು ವೇದ ಜನಿತ ತೃಷ್ಣೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ದೂರದಿಂದಲೇ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇವನಂತೂ ತನ್ನ

ಕಾಮವಾಸನೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿರುವ ಕಾಮವು ಅದು ತನ್ನ ವಿಷಯರೂಪದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಇವನನ್ನು ವಿಹ್ವಲಗೊಳಿಸಿ ಭ್ರಷ್ಟ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಸ್ಥಾವರ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವುದು ಸರ್ವಥಾ ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಪಾಪಿಷ್ಠ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪಾಪಿಷ್ಠ್ಯರ್ಜಗತೀವಿಧೀತಮಭಿತಃ ಪ್ರಜ್ವಲ್ಯ ರಾಗಾನಲಂ

ಕ್ರುದ್ಧೈರಿಂದ್ರಿಯಲುಬ್ಧಕೈರ್ಭಯಪದೈಃ ಸಂತ್ರಾಸಿತಾಃ ಸರ್ವತಃ |

ಹಂತೈತೇ ಶರಣೈಷೀಣೋ ಜನಮೃಗಾಃ ಸ್ತ್ರೀಭದೃನಾ ನಿರ್ಮಿತಂ

ಘಾತಸ್ಥಾನಮುಪಾಶ್ರಯಂತಿ ಮದನವ್ಯಾಧಾದಿಪಸ್ಯಾಕುಲಾಃ ||೧೩||

ಅರ್ಥ :- ಅತಿಶಯ ಪಾಪಿ, ಕ್ರೂರ ಹಾಗೂ ಭಯವನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ರೂಪದ ಬೇಟೆಗಾರನ ಮೂಲಕ ಸಂಸಾರರೂಪದ ಗೊಂಡಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ರಾಗರೂಪದ ಭಯಂಕರ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಭಯದ ಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಮನುಷ್ಯರೂಪದ ಜಿಂಕೆಯು ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡು ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಬಯಸಿ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂಬ ವ್ಯಾಜದಿಂದ-ನೆಪದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಕಾಮರೂಪದ ವ್ಯಾಧರಾಜನ ಘಾತ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಓರ್ವ ಪ್ರಮುಖ ಬೇಟೆಗಾರನು ತನ್ನ ಅನೇಕ ಸೇವಕರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನೆಂದರೆ ಅವನು ಮೊದಲು ಅಲ್ಲಿ ಜಿಂಕೆಗಳಿರುವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು, ಅದರ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ಸೇವಕರಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಒಂದು ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿರುವ ಜಿಂಕೆಗಳೆಲ್ಲ ಅಗ್ನಿಯ ಭಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಆ ರಿಕ್ತಸ್ಥಾನದ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿ ಬರುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಬೇಟೆಗಾರನು ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಂದು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಮುಖ ವಿಕಾರರೂಪದ ಕಾಮನು ಅವನು ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ರೂಪದ ಕಿಂಕರರಿಂದ ಈ ಜೀವನನ್ನು ಭ್ರಷ್ಟಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ವರ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ತ್ರೀರೂಪದ ಪದಾರ್ಥವು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವವು ಆ ರಾಗಭಾವದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವ ಆಕುಲತೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ತನಗೆ ನಿರಾಕುಲತೆಯು ದೊರಕಬಹುದೆಂಬ

ಆಶೆಯಿಂದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಾದು ಕುಳಿತಿರುವ ಕಾಮನು ತನ್ನ ಕುಚೇಷ್ಟೆಯ ರೂಪದ ವಾಣಿಯಿಂದ ವಿಕಾರ ವಶವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಆ ಜೀವವನ್ನು ಭ್ರಷ್ಟ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಪರಮ ಆಕುಲತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯವರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಬಾಹ್ಯ ಉಪದ್ರವದ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿಷೇಧರೂಪ ಮಾಡಿ ಈಗ ಅಂತರಂಗ ಉಪದ್ರವದ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಪತ್ರಪ ತಪೋಗ್ನಿನಾ ಭಯಜುಗುಪ್ಸಯೋರಾಸ್ವದಂ

ಶರೀರಮಿದಮರ್ಥದಗ್ಧಶವವನ್ನ ಕಿಂ ಪಶ್ಯಸಿ |

ವೃಥಾ ವೃಜಸಿ ಕಿಂ ರತಿಂ ನನು ನ ಭೀಷಯಸ್ಯಾತುಕೋ

ನಿಸರ್ಗತರಲಾ : ಸ್ತ್ರೀಯಸ್ತದಿಹ ತಾ : ಸ್ಫುಟಂ ಬಿಭೃತಿ ||೧೩||

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ನಿರ್ಲಜ್ಜನೇ ! ಈ ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ತಪಸ್ಸು ರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಅರ್ಧ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವ ಶವದ ಸಮಾನ ಭಯ ಮತ್ತು ಜುಗುಪ್ಸೆಯ ಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ನೀನೇನು ನೋಡಿಲ್ಲವೇನು ? ಆದಾಗ್ಯೂ ನೀನು ವೃಥಾವಾಗಿ ಅದೇಕೆ ಅನುರಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆ ? ಎಲೈ ಭ್ರಷ್ಟನೇ ! ನೀನಂತೂ ಆತುರವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಗ ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಶರೀರವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಹೆದರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವೇನು ? ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರಂತೂ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಚಂಚಲರಿದ್ದಾರೆ, ಭೀರುಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಈ ನಿನ್ನ ಸುಟ್ಟು ಹೋದ ಭಯಾನಕ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯಭೀತರಾಗುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾರು ಮುನಿ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿಯೂ ಕೂಡ ಕಾಮ ವಿಕಾರದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅಂಥವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಎಲೈ ಮೂರ್ಖನೇ ! ಈ ನಿನ್ನ ಶರೀರವಂತೂ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅರ್ಧ ಸುಟ್ಟು ಹೋದ ಶವದ ಹಾಗೆ ಭಯ ಮತ್ತು ಜುಗುಪ್ಸೆಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವಂಥದಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ನೀನು ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಲಿರುವೆ. ಆದರೆ ಅವರುಗಳ ಸ್ವಭಾವವು ಹೇಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವರಂತೂ ಯಾವ ಶರೀರವು ಸುಂದರವಾಗಿಲ್ಲ, ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ ಅಂಥವರನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಂದ ದೂರ ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ನಿರ್ಲಜ್ಜನೇ ! ನಿನಗೆ ಅವರ ಸಂಗವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ, ನೀನು ವೃಥಾವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಆತ್ಮನ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದೇಕೆ ವಂಚಿತನಾಗುತ್ತಿರುವೆ ?

ಇಂಥ ಪದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ನೀನು ಈಗ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ನೀನು ಯಾವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಆ ಸ್ಥಾನವು ಹೇಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಉತ್ತುಂಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ, -

ಉತ್ತುಂಗಸಂಗತಕುಚಾಚಲದುರ್ಗದೂರ

ಮಾರಾದ್ವಲಿತ್ರಯಸರಿದ್ವಿಷಮಾವತಾರಮ್ |

ರೋಮಾವಲೀಕುಸ್ಯತಿಮಾರ್ಗಮನಂಗಮೂಢಾ :

ಕಾಂತಾಕಟೀವಿವರಮೇತ್ಯ ನ ಕೇಽತ್ರ, ಖಿನ್ನಾ : ||೧೩೨||

ಅರ್ಥ:- ಸ್ತ್ರೀಯರ ಯೋನಿ ಸ್ಥಾನವು ಅತ್ಯಂತ ಉನ್ನತವೂ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಆ ಎರಡು ಕುಚಗಳೆಂಬ ಪರ್ವತರೂಪದ ದುರ್ಗದಿಂದ ದುರ್ಗಮವೂ ಆಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಹತ್ತಿರವೇ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ತ್ರಿವಲೀರೂಪದನದಿಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ತಲುಪುವುದು ತುಂಬ ವಿಷಮವಿದೆ - ಭಯಪ್ಪದವಿದೆ, ಮತ್ತು ರೋಮಪಂಕ್ತಿರೂಪದ ನಿಬಿಡತೆಯಿಂದ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಅಲೆದಾಡುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಿರುವ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜಘನ ಭಿದ್ರ ಎಂದರೆ ಯೋನಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಮ ವಿಕಾರದಿಂದ ಮೂರ್ಖನಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವ ಮೂಢ ಜೀವನು ಖೇದ ಖಿನ್ನನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾದುಃಖವನ್ನು ಪಡೆದೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ತಮಗೆ ತಲುಪಬೇಕಾಗಿರುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಎತ್ತರವೂ, ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂಥವೂ ಆದ ಪರ್ವತಗಳಿವೆ, ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣತೆಯಿಂದ ದಾಟಿ ಹೋಗಬಹುದಾದಂಥ ನದಿಗಳಿವೆ, ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡವೃಕ್ಷಗಳ ನಿಬಿಡತೆಯಿಂದ ದುರ್ಗಮತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವಂಥ ಆ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತಲುಪಬೇಕಾದರೆ ದುಃಖವಂತೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯೋನಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಲುಪುವ ಮೊದಲು ಉನ್ನತವೂ, ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವಂಥವೂ ಆದ ಎರಡು ಕುಚಗಳಿವೆ. ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಮಹಾಕಷ್ಟದಿಂದ ಅವುಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಬಹುದಾದಂಥ ತ್ರಿವಲಿಗಳಿವೆ, ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆಹೋದರೆ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಗಮತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವಂಥ ರೋಮಗಳ ನಿಕರವಿದೆ. ಇಂಥ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬೇಕೆಂದರೆ ದುಃಖವಂತೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದುಃಖವನ್ನು ಸುಖವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರುವವರಂತೂ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ತಲೆನೋವಿನಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ತಲೆ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸುಖವಿದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಹಾಗೆ ಕಾಮದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ದುಃಖದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ

ಸುಖವಿದೆಯೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಮ ವಿಕಾರವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಈಗ ವರ್ಚೋಗೃಹ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ವರ್ಚೋಗೃಹಂ ವಿಷಯಿಣಾಂ ಮದನಾಯುಧಸ್ಯ

ನಾಡೀವ್ರಣಂ ವಿಷಮನಿರ್ವೃತಿಪರ್ವತಸ್ಯ |

ಪೃಚ್ಛನ್ನಪಾದುಕಮನಂಗಮಹಾಹಿರಂಧ್ರ -

ಮಾಹುರ್ಬುಧಾ ಜಘನರಂಧ್ರಮದಃ ಸುದತ್ಯಾಃ ||೧೩||

ಅರ್ಥ:- ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದವರು ಸುದತಿಯ ಎಂದರೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜಘನ ರಂಧ್ರವನ್ನು ಎಂದರೆ ಅವರ ಯೋನಿರೂಪದ ಭಿದ್ರವನ್ನು ಕಾಮುಕ ಪುರುಷರು ವಿಷ್ಣುವುಗಳು - ವೀರ್ಯವಿಸರ್ಜನೆಯ ಸ್ಥಾನ ಅಥವಾ ಮನೆಯಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಆ ಭಿದ್ರವು ಕಾಮರೂಪದ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಗಾಯವಿದೆಯೆಂದೂ ಅಥವಾ ಕಠಿಣತರವಾದ ಮೋಕ್ಷರೂಪದ ಪರ್ವತವನ್ನು ಮರೆ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವಂಥ ಹೊಂಡವಿದೆಯೆಂದೂ ಅಥವಾ ಕಾಮರೂಪದ ಮಹಾ ಸರ್ಪದ ಬಿಲವಿದೆಯೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಯೋನಿರೂಪದ ಭಿದ್ರವಿದೆ ಅದು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮಲ ಎಸೆಯುವ ಸ್ಥಾನವಿರುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಾಮುಕ ಪುರುಷರು ವೀರ್ಯ ವಿಕೀಪಣ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅಥವಾ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಗಾಯವಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಾಮದ ಶಸ್ತ್ರವಾದ ಯಾವ ಲಿಂಗವಿದೆ ಅದರ ಗಾಯವಿದೆ. ಅಥವಾ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಎತ್ತರವಾದ ಪರ್ವತದ ನಿಕಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಳವಾದ ಹೊಂಡವಿದ್ದು ಅದು ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆದು ಮರೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅದರಿಂದ ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇದು ಎಂದರೆ ಯೋನಿರೂಪದ ಹೊಂಡವು ಮೋಕ್ಷರೂಪದ ಬೆಟ್ಟದ ನಿಕಟದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವಿದೆ. ಅಥವಾ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬಿಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪವು ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಅವರನ್ನು ಆ ಸರ್ಪವು ಕಚ್ಚಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಯೋನಿ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವಂಥವರನ್ನು ಆ ಕಾಮರೂಪದ ಸರ್ಪವು ಕಚ್ಚಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಅದರಿಂದ ಅವರು ಕೂಡ ಹಿತಾಹಿತದ ವಿವೇಕದಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗುವುದರಿಂದ ಮರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ, ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ದುಃಖ-ದುರ್ಗತಿಯಲ್ಲಿ ದೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಆ ಯೋನಿರೂಪದ ಭಿದ್ರವು ಅತ್ಯಂತ ಅನಿಷ್ಟಕರವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು.

ಈಗ ಅಧ್ಯಾತ್ಮೇ ಇತ್ತಾದಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾಪಿ ತಪೋಲನಂ ವತ ಪರೇ ನಾರೀಕಟೀಕೋಟರೇ

ವ್ಯಾಕೃಷ್ಟಾ ವಿಷಯೈಃ ಪತಂತಿ ಕರಿಣಃ ಕೂಟಾವಪಾತೇ ಯಥಾ |

ಪ್ರೋಚೇ ಪ್ರೀತಿಕರೀಂ ಜನಸ್ಯ ಜನನೀಂ ಪ್ರಾಗ್ಜನ್ಮಭೂಮಿಂ ಚ ಯೋ

ವ್ಯಕ್ತಂ ತಸ್ಯ ದುರಾತ್ಮನೋ ದುರುದಿತೈರ್ಮನೈಃ ಜಗದ್ವಂಚಿತಮ್ ||೧೧೩೪||

ಅರ್ಥ:- ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ ! ಧರ್ಮದಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿರುವಂಥ ಅದೆಷ್ಟೋ ಜೀವರುಗಳು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವ ಸ್ಥಾನವಾದ ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಯೂ ಕೂಡ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಆನೆಯು ಕಪಟದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಟೀಪುರೋಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಭಿದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಯಾವ ಆ ಯೋನಿ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ಅದು ಮೊದಲಂತೂ ಈ ಮನುಷ್ಯನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಅವಳು ತಾಯಿಯಿದ್ದಾಳೆಂದು ನಾನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವಂಥವಳಿದ್ದಾಳೆಂದು ಕುಕವಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಆ ದುಷ್ಟಾತ್ಮರುಗಳ ದುಷ್ಟವಚನಗಳಿಂದ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು ಮೋಸ ಹೋಗಿದೆಯೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ ಆನೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಪಟದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿರುವ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಸೇವನೆಯ ಲೋಭದಿಂದ ಮಾಯಾವಿ - ಕುಂಟೆಣೆ ಆನೆಯ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನಾನಾ ಕಷ್ಟ ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮುನಿರಾಜರು ವನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಚ್ಛಂದರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಭ್ರಷ್ಟ ಮಾಡುವುದರ ಕಾರಣವು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಯೋನಿ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಸೇವನೆಯ ಲೋಭದಿಂದ ಆ ಯೋನಿ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡೆ ಮಾಡುತ್ತ ಇಹಲೋಕ ಹಾಗೂ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರು ಹೇಳಿರುವುದೇನೆಂದರೆ - ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಕಾಮವಿಕಾರವಂತೂ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಯೋಗ್ಯ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವಂಥವರು ದೊರಕಿದರೆ ಕಾಮ ವಿಕಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಕುಕವಿಗಳು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ತುಂಬ ಮನೋಹರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ವಿಕಾರವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅವರ ವರ್ಣನೆಯ ರೂಪದ ವಚನಗಳಿಂದ ಮೋಸ ಹೋದಂಥ ಜೀವರುಗಳು ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಯಾವ ಯೋನಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮವಾಗಿದೆ ಅದನ್ನೇ ಕ್ರೀಡಿಸುವ ಸ್ಥಾನವೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿರುವಂಥ ಆ ಕುಕವಿಗಳ ದೃಷ್ಟತೆಯನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿರಿ ! ಆದುದರಿಂದ ಕುಕವಿಗಳು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಯೋನಿ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಪಡುವುದು ಉಚಿತವಿಲ್ಲ. ಅನುರಾಗಿಯಾದರೆ ಅತಿಶಯ ದುಃಖ ಸಹನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಯಾರು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರು ನಿಯಮದಿಂದ ವಂಚಕರಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯಂತೂ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಹಾ ಪುರುಷರಿಗೆ ಕೂಡ ಸಂತಾಪ ಮೊದಲಾದ ದುಃಖದ ಕಾರಣಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಾವಿಷವೇ ಇದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, -

ಕಂಠಸ್ಥ : ಕಾಲಕೂಟೋಧಿಪಿ ಶಂಭೋಃ ಕಿಮಪಿ ನಾಕರೋತ್ |

ಸೋಽಪಿ ದಂದಹ್ಯತೇ ಸ್ತ್ರೀಭಃ ಸ್ತ್ರಿಯೋ ಹಿ ವಿಷಮಂ ವಿಷಮ್ ||೧೩೫||

ಅರ್ಥ:- ಆ ರುದ್ರನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವಂಥ ಕಾಲಕೂಟವೆಂಬ ಮಹಾಭಯಂಕರ ವಿಷವು ಕೂಡ ಅವನಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಆ ರುದ್ರ ನನ್ನು ಕೂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ಸಂತಪ್ತ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಇತರ ಎಲ್ಲ ವಿಷಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಷಮತರವಾದ ವಿಷವಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಕೂಟವೆಂಬ ವಿಷಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಬೇರೊಂದು ಭಯಂಕರ ಹಾಗೂ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವಂಥ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯಿದ್ದಾಳೆ ಅವಳು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕ ವಿಷಮಳಿದ್ದಾಳೆ, ಅತ್ಯಂತ ನಿರುಪಾಯಳಿದ್ದಾಳೆ ಅನಿಷ್ಟಳಿದ್ದಾಳೆ. ಆ ಮಹಾದೇವನು ಕಾಲಕೂಟವನ್ನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನಂಟು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮಾತ್ರ ಅವನನ್ನು ಕೂಡ ಕಾಮ ಬಾಣದಿಂದ ಪೀಡಿತಗೊಳಿಸಿ ಸಂತಾಪವನ್ನು ತನ್ನಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲಕೂಟಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕತರವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ವಿಷಮತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅಂಥ ವಿಷವನ್ನು ಕೂಡ ಅಮೃತವೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿರುವಂಥ ವಂಚಕರಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕತರವಾದ ಮಹಾವಂಚಕರು ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥವರಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅಂಥವರ ವಚನಗಳಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಮಾಡಿ ಮೋಸ ಹೋಗಬಾರದು.

ಇಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಚಂದಿರನ ಸ್ವಭಾವದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪಾಣಿಕೋಟಿಗೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ತವ ಯುವತಿಶರೀರೇ ಸರ್ವದೋಷೈಕಪಾತ್ರೇ -

ರತಿರಮೃತಮಯಾಖಾದ್ಯರ್ಥಸಾಧಮ್ಯತಶ್ಚೇತ್ |

ನನು ಶುಚಿಷು ಶುಭೇಷು ಪ್ರೀತಿರೇಷ್ಟೇವ ಸಾಧ್ವೀ

ಮದನಮಧುಮದಾಂಧೇ ಪ್ರಾಯಶಃ ಕೋ ವಿವೇಕಃ : ||೧೩೬||

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ಮಹಾನುಭಾವನೇ ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳ ಆಗರವಾಗಿರುವಂಥ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಮಾನ ಸ್ವಭಾವವಿದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯಿದೆಯೆಂಬುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ನೀನು ಹೇಳುವಂತೆ ಆ ಸುಧಾಕರ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಶುಭ ಹಾಗೂ ಶುಚಿಯಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಆ ಶುಭ ಎರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವುದು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯಲ್ಲ ! ಆದರೆ ನೀನು ಕಾಮರೂಪದ ಮದಿರೆಯ ಪಾನದಿಂದ ಮತ್ತನಾಗಿ ಯೋಗ್ಯಯೋಗ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ವಿವೇಕವಾದರೂ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುವುದು ?

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಅಯ್ಯಾ ಮಹನೀಯನೇ ! ಕುಕವಿಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರ, ಕಮಲ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉಪಮೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಜನರಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೀನು ಕಾಮರೂಪದ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿ ಅಂಧನಾಗಿ ಹೋಗಿರುವೆ, ನಿನಗೆ ಯಾವುದೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೂಳೆ, ಮಾಂಸಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುವ ಶರೀರವನ್ನು ಸುಧಾಕರ, ಕಮಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಮಾನವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ? ಮತ್ತು ಆ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರ ಮೊದಲಾದ ಉಪಮೆಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೀನು ಯಾವವುಗಳ ಉಪಮೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆ ಅವಂತೂ ಈ ದೇಹ ಕ್ಷಿಂತಲೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯವೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯ ಶರೀರವಂತೂ ಅಪವಿತ್ರವಿದೆ, ಅನಿಷ್ಟವಿದೆ. ಮತ್ತು ಸುಧಾಕರ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪವಿತ್ರವಿವೆ, ಒಳ್ಳೆಯವಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಸುಧಾಕರ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿಯೇ ಅನುರಾಗವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಬಾರದು? ಆದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಮಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಾಮುಕನಾದ ನೀನು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಕಾಮಾಂಧರಾದವರಿಗೆ ಒಳಿತು - ಕೆಡಕುಗಳ ವಿವೇಕವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಕಾಮಾಂಧತೆಯನ್ನು ಕಳೆದೊಗೆದು ವಿವೇಕ ಸಂಪನ್ನನಾಗುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಸ್ತ್ರೀಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆ ಮನಸ್ಸು ನಪುಂಸಕವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ನಪುಂಸಕ ಮನಸ್ಸು ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷರನ್ನು ಜಯಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪ್ರಿಯಾಮನುಭವತ್ ಸ್ವತಂ ಭವತಿ ಕಾತರಂ ಕೇವಲಂ
 ಪರೇಷ್ಟ್ವನುಭವತ್ಸು ತಾಂ ವಿಷಯಿಷು ಸ್ಫುಟಂ ಹ್ಲಾದತೇ |
 ಮನೋ ನನು ನಪುಂಸಕಂ ತ್ವಿತಿ ನ ಶಬ್ದತಶ್ಚಾರ್ಥತಃ :
 ಸುಧೀಃ ಕಥಮನೇನ ಸನ್ನಭಯಥಾ ಪುಮಾನ್ ಜೀಯತೇ ||೧೩೩||

ಅರ್ಥ:- ಮನಸ್ಸು ಅದು ಸ್ತ್ರೀಯ ಭೋಗ ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ತಾನಂತೂ ಕೇವಲ ಕಾತರಪಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಅವಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇತರ ಸ್ವರ್ಷನ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿವೆ ಅವು ಅವಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ತಾನು ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಟರೂಪದಿಂದ ಆನಂದಪಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಯಾವ ಮನಸ್ಸು ಇದೆ ಅದು ಕೇವಲ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಪುಂಸಕವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಅದು ನಪುಂಸಕವೇ ಇದೆ. ಮತ್ತು ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯ ಧಾರಕನಾದ ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಎಂದರೆ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಪುರುಷಲಿಂಗನಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಈ ನಪುಂಸಕ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೇಗೆ ಜಯಿಸಲ್ಪಡುವನು ? ಎಂದೂ ಜಯಿಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಯಂ ವಿಕಾರಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಆಗ ವಿವೇಕಿಯಿದ್ದವನು ಏನು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು ಕೇಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಯ್ಯಾ ಮಹನೀಯರೇ ! 'ಮನಸ್' ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮನಸ್ ಇದು ಕೇವಲ ಶಬ್ದದಿಂದಲೇ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ನಪುಂಸಕವೇ ಇದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ನಪುಂಸಕನಿದ್ದವನು ಸ್ತ್ರೀಯ ಭೋಗವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನೇನೋ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ತಾನು ಭೋಗಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಅನ್ಯ ಪುರುಷರು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರ ಕ್ರೀಡೆಯನ್ನೇ ನೋಡಿ ತಾನು ಸ್ವಯಂ ಹರ್ಷಪಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡ ಸ್ತ್ರೀಯ ಭೋಗ ಭೋಗಿಸುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನೇನೋ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ತಾನು ಸ್ವಯಂ ಭೋಗಭೋಗಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಸ್ವರ್ಷ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಭೋಗ ಮಾಡುತ್ತವೆ, ಇದು ಅವುಗಳ ಕ್ರೀಡೆಯನ್ನೇ ನೋಡಿ ಸ್ವಯಂ ಹರ್ಷ ಪಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮನಸ್ಸಂತೂ ಶಬ್ದದಿಂದ ಮತ್ತು ಅರ್ಥದಿಂದ ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಪುಂಸಕವಿದೆ. ಮತ್ತು ಸುಬುದ್ಧಿಯಿದೆ ಅದು 'ಸುಧೀ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಅದು ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಲಿಂಗವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶಬ್ದದಿಂದ ಕೂಡ ಪುರುಷನಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು 'ಸುಷ್ಠು' ಎಂದರೆ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನೆಂದು ಅದರ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪತಿಯು ಪುರುಷನೇ ಇರುವನು, ಸ್ತ್ರೀಯ ಪತಿ ಸ್ತ್ರೀಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಥದಿಂದ ಕೂಡ ಪುರುಷನಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಸುಧೀ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡರೆ ನಪುಂಸಕ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ನಪುಂಸಕ ಮನಸ್ಸು ಈ ಸುಧೀ ಪುರುಷನನ್ನು ಹೇಗೆ ಜಯಿಸುವುದು ? ಆದುದರಿಂದ ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಲವಂತವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬಾರದು. ಪುರುಷಾರ್ಥ ಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕಾರದ ಅಭಾವ ಮಾಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಕಾರಣದಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜಯಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ವಿವೇಕೀ ಪುರುಷರು ಉತ್ತಮ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ ಆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವಂಥ ಜೀವನಿಗೆ ಪರಮಪೂಜ್ಯತೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ರಾಜ್ಯಂ ಸೌಜನ್ಯಯುಕ್ತಂ ಶ್ರುತವದುರುತಪಃ ಪೂಜ್ಯಮತ್ರಾಪಿ ಯಸ್ಮಾತ್
 ತ್ಯಕ್ತಾರಾಜ್ಯಂ ತಪಸ್ಯನ್ನಲಘುರತಿಲಘುಃ ಸ್ಯಾತ್ತಪಃ ಪ್ರೋಹ್ಯ ರಾಜ್ಯಮ್ |
 ರಾಜ್ಯಾತ್ಸ್ಮಾತ್ಪೂಜ್ಯಂ ತಪ ಇತಿ ಮನಸಾಲೋಚ್ಯ ಧೀಮಾನುದಗ್ರಂ
 ಕುರ್ಯದಾಯಃ ಸಮಗ್ರಂ ಪ್ರಭವಭಯಹರಂ ಸತ್ತಪಃ ಪಾಪಭೀರುಃ ||೧೩೮||

ಅರ್ಥ:- ಸೌಜನ್ಯತೆ ಎಂದರೆ ನ್ಯಾಯ ಹಾಗೂ ನೀತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ಸಹಿತವಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು ಇವೆರಡೂ ಪೂಜ್ಯವಾಗಿವೆ. ಮತ್ತು ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಯಾರು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಂತೂ ಅಲ್ಪರಾಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಉತ್ತಮತೆಗೇ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಯಾರು ತಪಸ್ಸನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಅಲ್ಪರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ಕೀಳುತನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಪಸ್ಸು ಇದೆ ಅದು ಪ್ರಕರ್ಷತೆಯಿಂದ ಪೂಜ್ಯವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಆರ್ಯಪುರುಷರು ಮನಃಪೂರ್ವಕ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಪಾಪದಿಂದ ಭಯಭೀತರಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಭಯವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವಂಥ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತುಗಳು ಮಾತ್ರ ಮುಖ್ಯವಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೀತಿಸಹಿತ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುವುದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಜ್ಞಾನಸಹಿತ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಿದೆ, ಮತ್ತು ಯಾರು ರಾಜ್ಯದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಂತೂ ಪೂಜ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಯಾರು ತಪದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ನಿಂದ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಪಸ್ಸು ವಿಶೇಷ ಮುಖ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ರಾಜನು ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ವಂದಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತಪಸ್ವಿಗಳು ರಾಜನಿಗೆ ವಂದಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಭಯಭೀತರಾದಂಥ ಜ್ಞಾನೀ ಜನರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಪರೂಪ ಸಂಸಾರದ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಸಂಸಾರ ದುಃಖದ ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸನ್ನೇ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ತಪಸ್ಸೇ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಗುಣದ ನಾಶದಿಂದ ಅಲ್ಪತೆಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ-
ಯೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು
ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.-

ಪುರಾ ಶಿರಸಿ ಧಾರ್ಯಂತೇ ಪುಷ್ಪಾನಿ ವಿಬುಧೈರಪಿ |

ಪಶ್ಚಾತ್ ಪಾದೋಽಪಿ ನಾಸ್ತ್ರಾಕ್ಷೀತ್ ಕಿಂ ನ ಕುರ್ಯಾದ್ಗುಣಕ್ಷತಿಃ ||೧೩೯||

ಅರ್ಥ:- ಮೊದಲಂತೂ ಯಾವಾಗ ಸುಗಂಧ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆ
ಆಗಂತೂ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ದೇವಗಳ ಸಮೂಹವು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಧಾರಣ
ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ನಂತರ ಗುಣಗಳು ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು
ಚರಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಗುಣದ ನಾಶವಾದ
ಮೇಲೆ ಯಾರು ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರೂ ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣುವುದೇ ನ್ಯಾಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳಿಂದಲೇ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ.
ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ನೋಡೋಣ ! ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಸುಗಂಧ
ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆ ಆಗ ಮಹಾಪುರುಷರುಗಳು ಕೂಡ ಅವನ್ನು ತಮ್ಮ
ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ನಂತರ ಅದೇ ಪುಷ್ಪದ ಗುಣಗಳು ಹೊರಟು ಹೋದ
ಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಅವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾದಗಳಿಂದ ಒದೆಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು
ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾರು ಜ್ಞಾನಸಹಿತ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ
ಅವರನ್ನು ದೇವಗಳು ಕೂಡ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರೇ ಭ್ರಷ್ಟರಾದ ನಂತರ ಯಾರೂ
ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಕೂಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಗುಣಗಳ ನಾಶವು ಅದು ಅಲ್ಪತೆಯನ್ನು
ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಗುಣಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.
ಆದುದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕುಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ಪದದಿಂದ ಅಥವಾ ವೇಷ
ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅದು ಕೇವಲ
ಭ್ರಮೆಯಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಒಬ್ಬನೇ ಜೀವನು
ಗುಣಗಳಿರುವಾಗ ವಂದನೀಯನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನೇ ಗುಣಗಳು ಹೋದಾಗ
ನಿಂದನೀಯನಾಗುತ್ತಾನೆಂದಮೇಲೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಜೀವನು ಗುಣವಂತನಾಗಿದ್ದನು
ಮತ್ತು ತಾನು ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಹೋದಾಗ ಅವರ ಗುಣಗಳಿಂದ ಈತನು ವಂದ್ಯ
ಹೇಗಾಗುವನು? ತಮ್ಮ ವರ್ತಮಾನ ಗುಣಗಳಿಂದಲೇ ವಂದತೆಯು ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು
ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಹೆಚ್ಚು ಗುಣಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ದೋಷದ ಒಂದು ಅಂಶವು ಕೂಡ ಉಳಿಯುವುದು
ಒಳ್ಳೆಯದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ದೋಷದ ಒಂದು ಅಂಶವು ಉಳಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಂಪೂರ್ಣ
ದೋಷಮಯವಾಗಿರುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆಯೆಂದು ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಸ್ವರೂಪ
ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.-

ಹೇ ಚಂದ್ರಮಃ ಕಿಮಿತಿ ಲಾಂಛನವಾನಭೂಸ್ತ್ವಂ

ತದ್ವಾನ್ ಭವೇಃ ಕಿಮಿತಿ ತನ್ಮಯ ಏವ ನಾಭೂಃ |

ಕಿಂ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಯಾ ಮಲಮಲಂ ತವಘೋಷಯಂತ್ಯಾ

ಸ್ವರ್ಭಾನುವನ್ನನು ತಥಾ ಸತಿ ನಾಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಃ ||೧೦೪೦||

ಅರ್ಥ:- ಅಯ್ಯಾ ಚಂದಿರನೇ ! ನೀನು ಕಲಂಕರೂಪದ ಲಾಂಛನದಿಂದ ಅದೇಕೆ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವೆ ? ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿನಗೆ ಲಾಂಛನ ಸಹಿತನಾಗಿಯೇ ಆಗುವುದಿದ್ದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಲಂಕಮಯನಾಗಿಯೇ ಅದೇಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ ? ಅಯ್ಯಾ ಮಹಾನುಭಾವ ! ನಿನ್ನ ಕಲಂಕವನ್ನೇ ವಿಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಯಾವ ಉಪಯೋಗವಿದೆ, ಯಾವ ಸಿದ್ಧಿಯಿದೆ ? ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನೀನು ಆ ರಾಹುವಿನಂತೆಯೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಮಯನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೀನು ಯಾರ ವ್ಯಂಗ್ಯ ನುಡಿಗೂ ಚುಚ್ಚು ಮಾತಿಗೂ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಉಪರೋಧಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ಉಚ್ಚಪದವಿಯ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ದೋಷ ತಗಲಿಸುವಂಥ ಮುನಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಚಂದಿರನು ಉಜ್ವಲ ಪದವಿಯ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿತ್ ಮಾತ್ರ ಕಲಂಕವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು ಅವನನ್ನು ಕಲಂಕಯುಕ್ತ ಕಲಂಕಯುಕ್ತನೆಂದು ಹೇಳಿ ಟೀಕೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ರಾಹುವಂತೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಹಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯಾರೂ ಅವನ ಟೀಕೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆರೂಢರಾದವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿರುವುದೇನೆಂದರೆ ಅಯ್ಯಾ ! ನೀನು ನಿರ್ಮಲವಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠತರವಾದ ಮುನಿ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವೆ. ಮತ್ತು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ದೋಷವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಲಂಕಯುಕ್ತನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಟೀಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ನಿನಗಿಂತಲೂ ಹೀನ ಪದವಿಯ ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವಂಥ ಯಾವ ಗೃಹಸ್ಥರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವರ ಪದವೇ ಹಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯಾರೂ ಅವರ ಟೀಕೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಚಂದಿರನ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಿಳಿಸಿಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ನೀನು ದೋಷ ಸಹಿತನೇಕಾಗಿರುವೆ? ಒಂದು ವೇಳೆ ದೋಷ ಸಹಿತನೇ ಆಗುವುದಿದ್ದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ದೋಷಯುಕ್ತನೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ? ಉಚ್ಚ ತರದ ಮುನಿಪದದ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಕೆಳತರಗತಿಯ ಗೃಹಸ್ಥಪದವನ್ನೇ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಯ್ಯಾ ! ನೀನು ಉಚ್ಚ ಮುನಿಪದವಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕೆಲವು ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರುವೆ, ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದೇನು

ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು ? ಅವೇ ನಿನ್ನ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ನೀನು ಕೂಡ ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಉಳಿದ ಗೃಹಸ್ಥರ ಹಾಗೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಟೀಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಉಚ್ಚ ಮುನಿಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ದೋಷಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಡವೆಂದೇ ನಾವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು. ನೀನು ದೋಷಗಳನ್ನೇ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದಿದ್ದರೆ ಮುನಿಪದವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಡ. ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇಂಥಕಥನವು ಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗ ಋಷಭದೇವರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಮುನಿಗಳು ಭ್ರಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ ಆಗ ಅವರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ನೀವು ಈ ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಭ್ರಷ್ಟ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಾವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ದಂಡಿಸುತ್ತೇವೆ. ನಿಮಗೆ ಭ್ರಷ್ಟ ಆಚರಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುವುದಿದ್ದರೆ ಈ ಪದವಿಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ರುಚಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. ಜನರಂತೂ ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿ, ಆದರೆ ಫಲವಂತೂ ತಮ್ಮ ಗುಣ-ದೋಷಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ದೊರಕುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇನು? - ಎಂದು ಯಾರೋ ಸಂದೇಹ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಲು ಅದರ ಉತ್ತರವನ್ನು ಷಟ್ಪಾಹುಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

ಜಹಜಾಯರೂವಸರಿಸೋ ತಿಲತುಸಮಿತ್ತಂ ಣ ಗಹದಿ ಅತ್ಥೇಸು |
 ಜಇ ಲೇಇ ಅಪ್ಪಬಹುಯಂ ತತ್ತೋ ಪುಣ ಜಾಇ ಣಿಗ್ಗೋಯಂ ||

ಅರ್ಥ:- ಯಥಾಜಾತರೂಪ ಸದೃಶನಿರುವ ನಗ್ನಮುನಿಯು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಲದ ತುಷ ಮಾತ್ರವೂ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವನು ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ ಅದರಿಂದ ನಿಗೋದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ನೋಡಿರಿ ! ಇಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥನಂತೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಪರಿಗ್ರಹದ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅವನು ಒಂದಿಷ್ಟು ಧರ್ಮಸಾಧಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಶುಭಗತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಮುನಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ವ್ರತ ಭಂಗ ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ ಅವನು ನಿಗೋದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯವು ಕೂಡ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ. ಅನಶನವ್ರತ ಧಾರಕನು ಅನ್ನದ ಒಂದು ಕಣವನ್ನಾದರೂ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ಪಾಪಿಯಾಗುವನು, ಮತ್ತು ಅನಶನ ವ್ರತವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡದೆ ಅವಮೌದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಭೋಜನ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗುವನು. ಆದುದರಿಂದ ದೋಷಸಹಿತವಿರುವ ಉಚ್ಚ ಪದವಿಗಿಂತ ಕೆಳಗಿನ ಪದವಿಯೇ ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆಯೆಂಬ ಮಾತು ಸ್ವಯಂ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಉಚ್ಚ ಪದವಿಯನ್ನು ದೋಷ ತಗಲಿಸಿ ಕೆಡಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ವಿದ್ಯಮಾನವಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವಂಥ ಮತ್ತು ಅಚ್ಚಾದನೆ ಮಾಡುವಂಥ ದುರ್ಜನ ಮತ್ತು ಆಚಾರ್ಯ ಅವರಲ್ಲಿ ಹಿತಕರತೆ-ಅಹಿತಕರತೆಯ

ಮೂಲಕ ಆರಾಧನೆ ಯೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಅನಾರಾಧನೆಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ದೋಷಾನ್ ಕಾಂಶ್ಚನ್ ತಾನ್ಮ್ರವರ್ತಕತಯಾ ಪ್ರಚ್ಛಾದ್ಯ ಗಚ್ಛತ್ಯಯಂ
 ಸಾರ್ಥಂ ತೈಃ ಸಹಸಾ ಮ್ರಿಯೇದ್ಯದಿ ಗುರುಃ ಪಶ್ಚಾತ್ ಕರೋತ್ಯೇಷ ಕಿಮ್ |
 ತಸ್ಮಾನ್ಮೇ ನ ಗುರುರ್ಗುರುರ್ಗುರುತರಾನ್ ಕೃತ್ವಾ ಲಘೂಂತ್ವ ಸ್ಫುಟಂ
 ಬ್ರೂತೇ ಯಃ ಸತತಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ನಿಪುಣಂ ಸೋಽಯಂ ಖಿಲಃ ಸದ್ಗುರುಃ||೧೪೧||

ಅರ್ಥ:- ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಗುರುವು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬರುವ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಶಿಷ್ಯನ ಕೆಲವು ದೋಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಕೂಡ ಅವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸದೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಅದೇ ಶಿಷ್ಯನು ಅವೇ ದೋಷಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಕೂಡಲೆ ಮರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದನೆಂದರೆ ನಂತರ ಆ ಗುರುವು ಏನು ಮಾಡುವನು? ಆದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವವನು ನನ್ನ ಗುರುವಾಗಲಾರನು. ಆದರೆ ದೋಷ ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರವೀಣನಿರುವಂಥ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಲೋಕನೆ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಅಲ್ಪದಾದ ದೋಷವನ್ನು ಕೂಡ ಬಹಳಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವಂಥವನು ಬೇಕಾದರೆ ದುರ್ಜನನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ನನ್ನ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುರು ಇದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಮೊದಲಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ದೋಷವುಳ್ಳವರ ನಿಂದೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅದರ ಮೇಲಿಂದ ಅವಗುಣಗಳ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದು ಯುಕ್ತವಿಲ್ಲ. ತಮಗಂತೂ ಗುಣಗಳ ಗ್ರಹಣವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ಯಾರು ಸ್ವಯಂದೋಷಗಳನ್ನೂ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಉಚ್ಚತೆಯನ್ನೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವಂಥವರು ಕೆಡಕಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಧರ್ಮಾತ್ಮರು ತಮ್ಮ ಅವಸ್ಥೆ ಯನ್ನು ಉಚ್ಚತರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ದೋಷವಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ದೋಷ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವಂಥವರು ಕೆಡಕಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆ ಗುಣ- ದೋಷಗಳ ಜ್ಞಾನವಂತೂ ಗುರುಗಳ ಉಪದೇಶದಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮರು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಯಾವ ಗುರುವು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಲೋಭದಿಂದ ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡ ಬಯಸಿದರೆ ಮತ್ತು ದೋಷಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ದೋಷವು ತಿಳಿದು ಬಾರದ ಕಾರಣ ಅವನು ಆ ದೋಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಆ ಗುರುವಂತೂ ನಂತರ ಈತನ ದೋಷವನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆ ಶಿಷ್ಯನು ಕೂಡಲೆ ದೋಷ ಸಹಿತನಾಗಿಯೇ ಮರಣ

ಹೊಂದಿ ದುರ್ಗತಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಆಗ ಗುರುತಾನೆ ಏನು ಮಾಡುವನು ? ಆದುದರಿಂದ ದೋಷವನ್ನು ಬಚ್ಚಿಡುವಂಥವನು ನಿಜವಾಗಿ ಗುರುವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರನು ಮತ್ತು ದುರ್ಜನನಿದ್ದವನು ಅವನು ಅಲ್ಪವಾದ ದೋಷವನ್ನು ಕೂಡ ಅವಲೋಕನೆ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನೇ ಅತಿ ದೊಡ್ಡದೆಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ ಆಗ ಧರ್ಮಾತ್ಮನು ಆ ತನ್ನ ದೋಷವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ಅಭಾವ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಉದ್ಯಮ ಶೀಲನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ದೋಷವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅದು ಉಪದೇಶದ ಸಮಾನ ಗುಣಕಾರಕವೇ ಆಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ದೋಷ ಹೇಳುವಂಥವನು ದುರ್ಜನನಿದ್ದರೂ ಅವನು ಈ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಗುರುವಿನ ಸಮಾನ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ದೋಷ ಬಚ್ಚಿಡುವಂಥ ಧರ್ಮಾತ್ಮ ಗುರುವಿಗಿಂತಲೂ ತಮ್ಮ ದೋಷ ಹೇಳುವಂಥ ದುರ್ಜನನನ್ನು ಕೂಡ ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ದೋಷ ಹೇಳಿ ಮರ್ಮಭೇದ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪಾಪವಂತೂ ಆಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇನು ?

ಉತ್ತರ :- ಯಾರು ಈರ್ಷಾದ್ವೇಷದಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ಕೆಡಕು ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ದೋಷ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗಂತೂ ಪಾಪವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಯಾರು ಕರುಣಾವಂತರಾಗಿ ದೋಷ ಬಿಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ದೋಷವನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗಂತೂ ಪುಣ್ಯವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ದುರ್ಜನನಿಗಂತೂ ಪಾಪವೇ ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಅವನನ್ನು ಗುರುವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು ?

ಉತ್ತರ :- ದುರ್ಜನನಂತೂ ಪಾಪಿಯೇ ಇದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ದೋಷ ಬಚ್ಚಿಡುವಂಥ ಗುರುವು ದುರ್ಜನನಿಗಿಂತಲೂ ಕೆಡಕು ಇದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಗುರುವೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಅವನು ಗುರು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಧರ್ಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ದೋಷ ಹೇಳುವಂಥವರನ್ನು ಇಷ್ಟರೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಶಿಷ್ಯನ ದೋಷ ಹೇಳಿ ಚಿಂತೆ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವುದರ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರು ದೋಷಗಳನ್ನು ಬಚ್ಚಿಡುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವಿಕಾಶಯಂತಿ ಭವ್ಯಸ್ಯ ಮನೋಮುಕುಲಮಂಶವಃ |

ರವೇರಿವಾರವಿಂದಸ್ಯ ಕಠೋರಾಶ್ಚ ಗುರೂಕ್ತಯ ||೧೪೨||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕಠೋರವಿರುವ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಕೋಮಲವಾದ ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಅರಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಠೋರವಿರುವ ಗುರುಗಳ ವಚನಗಳು ಅವು ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಪುಲಿತ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯನ ದೋಷ ಬಿಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಥವಾ ಗುಣಗಳ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಠೋರವೆನಿಸುವಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆಗ ಆ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳ ಮನಸ್ಸು ಆ ವಚನಗಳಿಂದ ಇನ್ನಷ್ಟು ಆನಂದಿತವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಚಿಂತೆಯಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಇತರರಿಗೆ ಅತಪವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತೆ ಕಠೋರವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವು ಕಮಲದ ಮೊಗೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಪುಲಿತ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಗುರುಗಳ ವಚನಗಳು ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೀನತೆಯಿರುವುದರಿಂದ ದುಃಖವನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಡುವಂತೆ ಕಠೋರವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವು ಧರ್ಮಾತ್ಮರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನೇ ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಧರ್ಮಾತ್ಮರಿಗೆ ಔಷಧರೂಪದ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಧನ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಕಠೋರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಪಾಪಿಗಳಂತೂ ದುಃಖಿಯೇ ಆಗುತ್ತಾರಲ್ಲವೇನು ?

ಉತ್ತರ :- ಯಾರನ್ನು ತೀವ್ರ ಕಷಾಯಿಗಳು ಪಾಪಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಕಠೋರ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿಯಂತೂ ಮಾಧ್ಯಸ್ಥ ಭಾವವನ್ನೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ, ಇಲ್ಲಿಯಂತೂ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಠೋರ ವಚನಗಳಿಂದಲೇ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಈರ್ಷೆಯ ಪ್ರಯೋಜನವಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಇಷ್ಟವಿರುವಲ್ಲಿ ಆದರವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯಿಂದ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಕೊಡುವಂಥವರು ಮತ್ತು ಸಾವಧಾನತೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವಂಥವರು ಈ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿರಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳೇ ಇದ್ದಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಲೋಕದ್ವಯಹಿತಂ ವಸ್ತುಂ ಶ್ರೋತುಂ ಚ ಸುಲಭಾಃ ಪುರಾ |

ದುರ್ಲಭಾಃ ಕರ್ತುಮದ್ಯತ್ನೇ ವಕ್ತುಂ ಶ್ರೋತುಂ ಚ ದುರ್ಲಭಾಃ ||೧೪೩||

ಅರ್ಥ:- ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಇಹಲೋಕ ಪರಲೋಕಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಹಿತಕರವಿರುವಂಥ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವವರು ಮತ್ತು ಕೇಳುವವರು ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಮಾಡುವವರು ಮಾತ್ರ ದುರ್ಲಭರಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಈಗ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವವರು ಮತ್ತು ಕೇಳುವವರು ಕೂಡ ದುರ್ಲಭರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಉತ್ತರ :- ಯಾವ ಧರ್ಮವು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅಂಥ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವಂಥವರು

ಮತ್ತು ಕೇಳುವಂಥವರು ಮೊದಲು ಚತುರ್ಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದರು. ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವಂಥವರು ಮಾತ್ರ ಆಗಲೂ ಕೂಡ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಎಂದರೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮರು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಈಗ ಈ ಪಂಚಮ ಕಾಲದಂಥ ಅತ್ಯಂತ ನಿಕೃಷ್ಟವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಸತ್ಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವಂಥವರು ಮತ್ತು ಕೇಳುವಂಥವರು ಕೂಡ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಯೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಹೇಳುವಂಥವರಂತೂ ತಮ್ಮ ಲೋಭ, ಮಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಯಥಾರ್ಥ ಧರ್ಮವನ್ನಂತೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಕೇಳುವವರು ಜಡವಕ್ರರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡದೆ ಕೇವಲ ದುರಾಗ್ರಹಿಯಾಗಿರುತ್ತ ಯಥಾರ್ಥವಿರುವುದನ್ನು ಆಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಹೇಳುವುದು-ಕೇಳುವುದು ಕೂಡ ದುರ್ಲಭವಾಗಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವ ಮಾತಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದು ! ಇಂಥ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ದುರ್ಲಭವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ ಅದು ನ್ಯಾಯವೇ ಇದೆ. ಈ ಪಂಚಮ ಕಾಲವು ಎಷ್ಟು ನಿಕೃಷ್ಟವಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೀನತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಲಿವೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಧರ್ಮವು ಕೂಡ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ವಸ್ತುವಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ವೃದ್ಧಿಯಾದರೂ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥ ನಿಕೃಷ್ಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಅವರೇ ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಉಭಯ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿತಕರವಾದಂಥ ಧರ್ಮದ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವಂಥ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಇತರರ ದೋಷಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ದೋಷಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶಿಷ್ಯನು ತನ್ನ ದೋಷ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವಂಥ ಅನಿಷ್ಟ ಸಂಯೋಗವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಆರ್ತಧ್ಯಾನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಂದೇಹ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಆ ಸಂದೇಹದ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗುಣಾಗುಣವಿವೇಕಿಭಿರ್ವಿಹಿತಮಪ್ಯಲಂ ದೂಷಣಂ
ಭವೇತ್ಸದುಪದೇಶವನ್ಮತಿಮತಾಮತಿಪ್ರೀತಯೇ |
ಕೃತಂ ಕಿಮಪಿ ಧಾರ್ಷ್ಣ್ಯತಃ ಸ್ವವನಮಪ್ಯತೀರ್ಥೋಷಿತೈಃ
ನ ತೋಷಯತಿ ತನ್ಮನಾಂಸಿ ಖಿಲು ಕಷ್ಟಮಜ್ಞಾನತಾ ||೧೪೪||

ಅರ್ಥ :- ಗುಣ ಮತ್ತು ದೋಷದ ವಿವೇಕದಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿರುವಂಥ ಸತ್ತುರುಷರುಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ದೋಷವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಜೀವರುಗಳು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಳ್ಳೆಯ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಯುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಧರ್ಮತೀರ್ಥದ

ಸೇವನೆ ಮಾಡಿರದಂಥ ಅವಿವೇಕಿ ಜನರ ಮೂಲಕ ಒಂದು ವೇಳೆ ದೃಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಒಂದಿಷ್ಟು ಗುಣಾನುವಾದ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಆ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಮನುಷ್ಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾರೂಪದಿಂದ ಭಾಸವಾಗಿರುವುದು ಅದು ಅಜ್ಞಾನತೆಯಿದ್ದು ಆ ಅಜ್ಞಾನತೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಖೇದಕರವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಯಾರು ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಅವರಂತೂ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅವರದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವುದೋ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಜೀವನಿಗೆ ಕೆಡಕು ಮಾಡಲು ಕಾರಣವಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವ ದೋಷಗಳಿವೆ ಅವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸತ್ತುರುಷರು ಅವನ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಒಂದು ವೇಳೆ ಆ ದೋಷವನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅಜ್ಞಾನಿ ಜೀವನು ತನ್ನ ದೋಷವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುವನು? ಮತ್ತು ದೋಷವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವನು ? ಮತ್ತು ಯಾವನು ಬೇರೆ ಯಾವನಿಂದಲೋ ತನ್ನ ಲೋಭ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಸಾಧ್ಯಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸಿದರೆ ಅವನು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ನಾಗುತ್ತಾನೆಯೋ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಜೀವದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಗುಣಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಧೈರ್ಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮುಖಸ್ತುತಿ (ಪ್ರಶಂಸೆ) ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅಜ್ಞಾನಿ ಜೀವರುಗಳ ಮಾನವಾದರೂ ಹೇಗೆ ವೃದ್ಧಿಸುವುದು! ಮತ್ತು ಈತನ ಮಾನವನ್ನು (ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು) ಹೆಚ್ಚಿಸದಿದ್ದರೆ ಅವನ ಪ್ರಯೋಜನದ ಸಿದ್ಧಿಯಾದರೂ ಎಲ್ಲಿಂದ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಹೀಗೆ ಸತ್ತುರುಷರು ದೋಷ ಕೂಡ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವರು ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮಿಗಳು ದೊಡ್ಡಸ್ತನ ಕೂಡ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಖನಿಗಂತೂ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಅನಿಷ್ಟವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಇಷ್ಟವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾರು ವಿವೇಕಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೇನೆಂದರೆ ನನ್ನದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಅವರು ದೋಷ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ದೋಷ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವುದಿದೆ ಅದುವೇ ನನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಉಪದೇಶವಿದೆಯೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಯಾರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಜನದ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಗುಣಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅವರು ವಂಚಕರಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ಹೊಗಳಿಕೆಯಿದೆ ಅದುವೇ ನನಗೆ ಕೆಡಕಾಗುವ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅನಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ದೋಷ ಹೇಳಿದರೆ ವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಆರ್ತಧ್ಯಾನವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಭ್ರಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

ದೋಷ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಆ ದೋಷವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಗುಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದೇ ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ತ್ಯಕ್ತಹೇತ್ವಂತರಾಪೇಕ್ಷಾ ಗುಣದೋಷನಿಬಂಧನಾ |

ಯಸ್ಯಾದಾನಪರಿತ್ಯಾಗೌ ಸ ಏವ ವಿದುಷಾಂ ವರ : ||೧೦೪||

ಅರ್ಥ :- ಯಾರಿಗೆ ಅನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರು ಯಾವ ದೋಷದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಯಾವ ಗುಣಗಳ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಅವರೇ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವುದರ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಕು, ಯಾವುದರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಜೀವದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಯಾವವುಗಳ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ ಅವುಗಳನ್ನಂತೂ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಕು, ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳು ಯಾವವುಗಳ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ ಅವುಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಗುಣ-ದೋಷಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಯಾರಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣ ತ್ಯಾಗಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ಯಾರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ವಿಷಯ ಕಷಾಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಆ ಜೀವನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹಿತ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಹಿತ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವಿದೆ.

ಈಗ ಅನ್ಯಥಾ ಗ್ರಹಣ - ತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿನ ದೋಷ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಹಿತಂ ಹಿತ್ವಾಹಿತೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ದುರ್ಧೀರ್ದುಃಖಾಯಸೇ ಭೃಶಂ |

ವಿಪರ್ಯಯೇ ತಯೋರೇಧಿ ತ್ವಂ ಸುಖಾಯಿಷ್ಯಸೇ ಸುಧೀಃ ||೧೦೫||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಹಿತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅಹಿತದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೊಂಡು ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತ ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನೇ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಸುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತ ಅವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಭಾವ ಎಂದರೆ ಅಹಿತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಹಿತದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅದರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಹೀಗೆಮಾಡಿದರೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಆ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ಹಿತಕರ ಗುಣರೂಪವಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನಂತೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಅಹಿತಕರ ದೋಷರೂಪವಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿರುವೆ. ಆದರೆ ಇಂಥ ತ್ಯಾಗ-ಗ್ರಹಣದಿಂದ ನೀನು ಅನಾದಿಯಿಂದಲೇ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನೇ ನಿನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯ ಎಂದರೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಪರಿಣಮನ ಮಾಡಿದೆನು ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಹೇಗೆ ಭೋಗಿಸಿದೆನೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡು !

ಮತ್ತು ಈಗ ನೀನು ಅದರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದರೆ ಎಂದರೆ ಗುಣಗಳ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದರೆ ಹಾಗೂ ದೋಷಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರೆ ನೀನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸುಖಿಯಾಗುವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕಾರಣವು ವಿರುದ್ಧವಾದರೆ ಕಾರ್ಯವು ಕೂಡ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಆಗುವುದು. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಜಲಪಾನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅಗ್ನಿಯ ಸೇವನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಂತಾಪವಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಅದೇ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಜಲದ ಸೇವನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಶೀತಲತೆಯಂತೂ ಆಗಿಯೇ ಆಗುವುದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಪರಿಣಮನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುವೆ, ಈಗ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಪರಿಣಮನ ಮಾಡಿದರೆ ಸುಖಿಯಾಗಿಯೇ ಆಗುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅನಾದಿಯಿಂದಂತೂ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ದೋಷಗಳ ಸೇವನೆ ಮಾಡಿರುವೆ ಈಗ ಸುಖದ ಸಲುವಾಗಿ ದೋಷಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಕಾರಣ ಸಹಿತ ಗುಣ ಮತ್ತು ದೋಷವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಇಮೇ ದೋಷಾಸ್ತೇಷಾಂ ಪ್ರಭವನಮಮೀಭ್ಯೋ ನಿಯಮತ :

ಗುಣಾಚ್ಛೇತೇ ತೇಷಾಮಪಿ ಭವನಮೇತೇಭ್ಯ ಇತಿ ಯ : |

ತ್ಯಜಂಸ್ತ್ಯಾಚ್ಯಾನ್ ಹೇತೂನ್ ಝಟಿತಿ ಹಿತಹೇತೂನ್ ಪ್ರತಿಭಜನ್ |

ಸ ವಿದ್ವಾನ್ ಸದ್ವೃತ್ತ : ಸ ಹಿ ಸ ಹಿ ನಿಧಿ : ಸೌಖ್ಯಯಶಸೋ : ||೧೪೭||

ಅರ್ಥ :- ಇವು ದೋಷಗಳಿವೆ, ಮತ್ತು ಈ ದೋಷಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಇವೇ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆಗುತ್ತವೆ. ಹಾಗೂ ಇವು ಗುಣಗಳಿವೆ, ಮತ್ತು ಈ ಗುಣಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಇವೇ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆಗುತ್ತವೆಯೆಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡುವಂಥ ಯಾವ ಜೀವನಿದ್ವಾನೆ ಅವನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಯಾವ ಕಾರಣಗಳಿವೆ ಆ ಕಾರಣಗಳನ್ನಂತೂ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಹಿತದ ಕಾರಣಗಳಿವೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಜೀವನು ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಅವನೇ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಿದ್ದಾನೆ, ಮತ್ತು ಅವನೇ ಸುಖ ಹಾಗೂ ಯಶಸ್ಸಿನ ನಿಧಾನನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವಿವೇಕ ಸಂಪನ್ನನಿರುವಂಥ ಪುರುಷನು ಮೊದಲು ದೋಷಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಗುಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದವುಗಳಂತೂ ದೋಷಗಳಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಇವೇ ಆತ್ಮ ನನ್ನು ದುಃಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿವೆ, ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮೊದಲಾದವು ಗುಣಗಳಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಇವು ಆತ್ಮನನ್ನು ಸುಖಿಯನ್ನಾಗಿಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ದೋಷದ ಹಾಗೂ ಗುಣದ ಕಾರಣಗಳು ಯಾವವಿವೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಕುದೇವ-ಕುಗುರು- ಕುಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವು ಅಥವಾ

ವಿಷಯಾದಿಗಳ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಂತೂ ದೋಷದ ಕಾರಣವಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ಸುದೇವ -ಸುಗುರು-ಸುಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವು ಅಥವಾ ವ್ರತ- ಸಂಯಮ ಮೊದಲಾದವು ಗುಣದ ಕಾರಣವಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿರುವ ಆ ದೋಷದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿರುವ ಆ ಗುಣದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ದೋಷ-ಗುಣ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಕಾರಣಗಳ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿದೆ ಅದಂತೂ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಸಹಿತ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ದೋಷದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಗುಣಗಳ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇವು ಮೂರೂ ಒಂದುಗೂಡಿದರೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಾಗುವುದು, ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಫಲವೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಅನಂತ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಾಗುವುದು, ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ಕಾರಣ ಸಹಿತವಾಗಿ ಗುಣ-ದೋಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ವಿವೇಕವುಳ್ಳ ಜೀವನೇ ಹಿತದ ವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅಹಿತದ ನಾಶ ಇವೆರಡೂ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಅನ್ಯ ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವೃದ್ಧಿ-ನಾಶವಂತೂ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನರೂಪದಿಂದ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತರೆ,-

ಸಾಧಾರಣೌ ಸಕಲಜಂತುಷು ವೃದ್ಧಿನಾಶೌ
 ಜನ್ಮಾಂತರಾರ್ಚಿತಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಯೋಗಾತ್ |
 ಧೀಮಾನ್ ಸ ಯಃ ಸುಗತಿಸಾಧನವೃದ್ಧಿನಾಶಃ
 ತದ್ವತ್ಯಾದ್ವಿಗತಧೀರಪರೋಽಭ್ಯಧಾಯಿ ||೧೧೪೮||

ಅರ್ಥ:- ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಪುಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಪಾಪಕರ್ಮದ ಉದಯರೂಪದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಶರೀರ, ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು ಅಥವಾ ನಾಶವಾಗುವುದಂತೂ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ರೂಪದಿಂದ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾರಲ್ಲಿ ಸುಗತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ವೃದ್ಧಿ-ನಾಶಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಅವರೇ ನಿಜವಾದ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಈ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಯಾವ ಅನ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಿರುವ ಎಂದರೆ ದುರ್ಗತಿಗೆ ಸಾಧನವಿರುವ ವೃದ್ಧಿ-ನಾಶಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ನಿರ್ಬುದ್ಧಿಗಳಿದ್ದಾರೆಂದು ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುವಂಥ ಮತ್ತು ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಬುದ್ಧಿವಂತರೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುವಂಥ ಹಾಗೂ ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥವರನ್ನು ಬುದ್ಧಿಗೇಡಿಗಳೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದಂತೂ ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂಥ ವೃದ್ಧಿ-ನಾಶಗಳಲ್ಲಿಯಂತೂ ಜೀವದ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪೂರ್ವೋಪಾರ್ಜಿತ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಉದಯವಿರುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಾರ್ಯವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯಂತೂ ಒಬ್ಬನು ಘನ ವಿದ್ವಾಂಸನಿದ್ದವನು ಕೂಡ ದರಿದ್ರನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಮೂರ್ಖನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಧನಾಡ್ಯನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ, ಮತ್ತು ಯಾವ ಜೀವನು ಯಾವ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಹಾನ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅದೇ ಜೀವನು ಅದೇ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿರ್ಧನನಾಗುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಂಥ ವೃದ್ಧಿ-ನಾಶಗಳಲ್ಲಿಯಂತೂ ಬುದ್ಧಿಯ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು ನಿರರ್ಥಕವಿದೆ. ಇನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮರೂಪ ಭಾವನೆಯ ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುವವನನ್ನು ಹಾಗೂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಅಧರ್ಮರೂಪ ಭಾವನೆಯ ನಾಶ ಮಾಡುವವನನ್ನು ಬುದ್ಧಿವಂತನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು, ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿಗಳ ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುವವನನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ದಿಗಳ ನಾಶ ಮಾಡುವವನನ್ನು ನಿರ್ಬುದ್ಧಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಇದು ಸತ್ಯವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂಥ ವೃದ್ಧಿ-ನಾಶದಲ್ಲಿ ಜೀವದ ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಒಂದು ಜೀವವು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯ ಅನುಸಾರ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯದಂತೆ ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವಕ್ಕೂಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉದಾಹರಣೆಯೇನೆಂದರೆ ತಿರ್ಯಂಚ ಮೊದಲಾದವೂ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿವೆ. ಕೆಲವು ರಾಜಾದಿಕರು ಕೂಡ ನಿರ್ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅಧರ್ಮದ ಸೇವನೆ ಮಾಡಿ ನರಕ ಮೊದಲಾದ ಗತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಧರ್ಮದ ವೃದ್ಧಿ-ನಾಶದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬುದ್ಧಿಯ ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಸುಗತಿಗೆ ಸಾಧನವಿರುವ ಧರ್ಮರೂಪ ಭಾವದ ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುವಂಥ ಜೀವರುಗಳು ತೀರಕಡಿಮೆಯಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಕಲೌ ದಂಡೋ ನೀತಿಃ ಸ ಚ ನೃಪತಿಭಿಶ್ಚೇ ನೃಪತಯೋ
ನಯಂತ್ಯರ್ಥಾರ್ಥಂ ತಂ ನ ಚ ಧನಮದೋಽಸ್ತ್ಯಾಶ್ರಮವತಾಮ್ |
ನತಾನಾಮಾಚಾರ್ಯ ನ ಹಿ ನತಿರತಾಃ ಸಾಧುಚರಿತಾಃ
ತಪಃಸ್ಥೇಷು ಶ್ರೀಮನ್ಮನುಷ್ಯ ಇವ ಜಾತಾಃ ಪ್ರವಿರತಾಃ ||೧೪||

ಅರ್ಥ :- ಈ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಂಡವೇ (ಕಪ್ಪು ಕಾಣಿಕೆಯೇ) ನೀತಿಯಿದೆ. ದಂಡ ಕೊಡುವುದರಿಂದಲೇ ನ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗವು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಮತ್ತು ಆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ದೊರೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೊರೆಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೆಯಾರೂ ದಂಡನೆ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ದೊರೆಗಳು ಧನದ ಸಲುವಾಗಿ ನ್ಯಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಧನ ಬರುವ ಪ್ರಯೋಜನವು ಸಾಧಿಸದಂಥ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ದೊರೆಗಳು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾವ ಈ ಧನವಿದೆ ಅದು ಆಶ್ರಮವಾಸಿಯಿರುವ ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ವೇಷವೇ ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆ ಭ್ರಷ್ಟರಾದಂಥ ಮುನಿಗಳನ್ನು ದೊರೆಗಳು ನ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತ ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಂತೂ ತಮಗೆ ವಿನಯ, ನಮಸ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಲೋಭಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ತಮಗೆ ನಮ್ರಿಭೂತರಿರುವ ಆ ಭ್ರಷ್ಟ ಮುನಿಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವುದೇನೆಂದರೆ ಈ ನಿಕೃಷ್ಟವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ವಿ ಎಂದರೆ ಯಾವ ಮುನಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಮುನಿ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವಂಥವರು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮಣಿರತ್ನದ ಸಮಾನ ಶೋಭಾಯಮಾನರಾದ ಮುನಿರತ್ನರುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ವಿರಳರಾಗಿಯೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ,

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಪಂಚಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವರುಗಳು ಕಪಟಿಗಳೂ, ಮೂರ್ಖರೂ ಆಗಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ದಂಡದ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ದಂಡನೆ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವು ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಯಂತೂ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಇದೆ, ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಇದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ದೊರೆಗಳಂತೂ ಎಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಧನದ ಪ್ರಯೋಜನವು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ ಅದರಂತೆ ನ್ಯಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ ಧನವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ದೊರೆಗಳು ಮುನಿಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಿಸಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹೇಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಂತೂ ವಿನಯದ ಲೋಭಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ದಂಡನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಹೀಗೆ ಯಾರ ಭಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಮುನಿಗಳು ಸ್ವಚ್ಛಂದರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಯಥಾರ್ಥ ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಮುನಿಗಳು ವಿರಳರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾವ ಮುನಿಗಳು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಂಥವರ ಸಂಗತಿ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಏತೇ ತೇ ಮುನಿಮಾನಿನ : ಕವಲಿತಾಃ ಕಾಂತಾಕಟಾಕ್ಷೇಕ್ಷಣೈಃ :

ಅಂಗಾಲಗ್ನಶರಾವಸನ್ನಹರಿಣಪ್ರಖ್ಯಾ ಭ್ರಮಂತ್ಯಾಕುಲಾ : |

ಸಂಧರ್ತುಂ ವಿಷಯಾಟವೀಸ್ಥಲತಲೇ ಸ್ವಾನ್ ಕ್ವಾಪ್ಯಹೋ ನ ಕ್ವಮಾ :

ಮಾ ವ್ರಾಜೀನ್ದರುದಾಹತಾಭ್ರಚಪಲೈಃ ಸಂಸರ್ಗಮೇಭಿರ್ಭವಾನ್ ||೧೫೦||

ಅರ್ಥ:- ಯಾರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮುನಿಗಳಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಮುನಿಗಳೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ಗ್ರಾಸೀಭೂತರಾಗಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ನಿಂತ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕಾಮಪೀಡಿತರಾಗಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಾಟಿ ಹೋದ ವ್ಯಾಧನ ಬಾಣದಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡ ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರು ವಿಷಯರೂಪದ ವನಸ್ಥಳದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದ ಮೇಘಗಳು ಚಂಚಲವಾಗುತ್ತವೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಸ್ಥಿರತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದ ಅಥವಾ ನೀತಿಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಸಾಧುಗಳ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ನೀನು ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡಬೇಡ ! ಅಂಥವರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಬೇಡ !

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯಾಧನ ಮೂಲಕ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಬಾಣವು ಜಿಂಕೆಯ ಮೈಯೊಳಗೆ ನಾಟಿ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಅದರ ವೇದನೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡು ಅತ್ತ-ಇತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಆ ವನಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಿರವಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮುನಿಧರ್ಮದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿಯೂ ಕೂಡ ತನ್ನನ್ನು ಮುನಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂಥ ಸಾಧುವು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಟಾಕ್ಷರೂಪ ಅವಲೋಕನವೇ ಕಾಮಬಾಣವಾಗಿ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಕುಲ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಾಗಿ ವಿಷಯರೂಪದ ವನದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ - ಇತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಈಗ ತನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಕಾಮದ ತೀವ್ರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಧರ್ಮಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದಂತೂ ದೂರವೇ ಉಳಿಯಲಿ, ಆದರೆ ನೆಲ ನೋಡಿ ನಡೆಯುವುದು, ಗುರುಗಳ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಆಲಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಭೀಕರವಾದ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದ ಮೋಡಗಳು ಚದುರಿ ಚಂಚಲವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಿಕಾರ ಭಾವದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಭ್ರಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋದಂಥ ಮುನಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಯಾರೇನು ಮಾಡುವುದು. ಅವನ ಭವಿತವ್ಯವಂತೂ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ. ಆದರೆ ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವೆನೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನೀನು ಆ ಭ್ರಷ್ಟ ಮುನಿಯ ಸಂಗತಿ

ಮಾಡಬೇಡ. ಅವನ ಸಂಗತಿ ಮಾಡಿದೆಯೆಂದರೆ ನೀನು ಕೂಡ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಅವನ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದುರ್ಗತಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟ ಮುನಿಯ ಸಂಗತಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲಿಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ನೀನು ಅಂಥವರ ಸಹವಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗದೆ ನಿನಗೆ ದೊರೆತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಚನೆಯಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಇರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೇ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯ ದೇವರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗೇಹಂ ಗುಹಾ : ಪರಿದಧಾಸಿ ದಿಶೋ ವಿಹಾಯ :

ಸಂವ್ಯಾನಮಿಷ್ಟಮಶನಂ ತಪಸೋಽಭಿವೃದ್ಧಿ : |

ಪ್ರಾಪ್ತಾಗಮಾರ್ಥ ತವ ಸಂತಿ ಗುಣಾಃ ಕಲತ್ರ -

ಮಪ್ರಾರ್ಥ್ಯವೃತ್ತಿರಸಿ ಯಾಸಿ ವೃಥೈವ ಯಾಂಚಾಮ್ ||೧೧೫೧||

ಅರ್ಥ:- ಆಗಮದ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಲೈ ಆಗಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವನೇ ! ನಿನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಗುಹೆಯೇ ಮಂದಿರವಿದೆ-ಮನೆಯಿದೆ. ಮತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೇ ನೀನು ವಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಧರಿಸಿರುವೆ. ಆಕಾಶವು ನಿನಗೆ ವಾಹನವಾಗಿದ್ದರೆ, ತಪಸ್ಸಿನ ವೃದ್ಧಿಯು ಅದು ಇಷ್ಟ ಭೋಜನವಿದೆ . ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಗ್‌ರ್ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ನಿನಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯಿವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಯಾವೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾರ ಹತ್ತಿರವೂ ಯಾಚನಾಯೋಗ್ಯವಾದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂಥವನಾಗಿ ನೀನು ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಈಗ ನೀನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಯಾಚನೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಿರುವೆ, ಈ ದೀನತೆಯು ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಸ್ತುವಿನ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಂತೂ ಅಸಂಖ್ಯರಿದ್ದು ಅವರು ಸತತ ಯಾಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಯಾಚನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ದೀನತೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧುವಿಗೆ ಯಾಚನೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾಗುವ ಪ್ರೇರಣೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಯ್ಯಾ! ನೀನು ಇತರರಿಂದ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಯಾಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ಮೊದಲಂತೂ ನೀನು ಧನವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ, ಆದರೆ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಮನೋರಥವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಡುವಂಥ ಆಗಮದ ಅರ್ಥರೂಪದ ಧನವನ್ನೇ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಮನೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ, ಆದರೆ ಗುಹೆ ಮೊದಲಾದವು ತಾವಾಗಿಯೇ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಮನೆಯನ್ನು ನೀನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವೆ ಮತ್ತು ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ, ಆದರೆ ನೀನು ದಿಕ್ಕುಗಳ ರೂಪದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ದಿಗಂಬರನಾಗಿರುವೆ. ಮತ್ತು ನೀನು ವಾಹನವನ್ನು

ಯಾಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ, ಆದರೆ ನೀನು ಆಕಾಶರೂಪದ ವಾಹನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವೆ. ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಾದಲ್ಲಿ ಗಮನ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಭೋಜನವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ, ಆದರೆ ತಪಸ್ಸಿನ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದೇ ನಿನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನಂಟು ಮಾಡುವಂಥ ಇಷ್ಟ ಭೋಜನವಿದೆ. ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ, ಆದರೆ ಕ್ಷಮೆ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳೇ ನಿನ್ನನ್ನು ರಮಿಸುವಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂಥ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ನೀನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಈಗ ಮತ್ತೆ ಯಾಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆಯೇನನ್ನು ? ಈಗ ನಿನಗೆ ದೀನತೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನು ಯಾಚನೆಯಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಉಪದೇಶವನ್ನೇ ನಿನಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಯಾವನು ಯಾಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಅಲ್ಪನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾಚನೆ ಮಾಡದವನು ಮಹಾನನಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪರಮಾಣೋಃ ಪರಂ ನಾಲ್ಪಂ ನಭಸೋ ನ ಪರಂ ಮಹತ್ |

ಇತಿ ಬ್ರುವನ್ ಕಿಮದ್ರಾಕ್ಷೀನ್ನೇಮೌ ದೀನಾಭಿಮಾನಿನೌ ||೧೫||

ಅರ್ಥ:- ಪರಮಾಣುವಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಚಿಕ್ಕದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆಕಾಶಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ದೊಡ್ಡದಾದ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಪುರುಷನು ಈ ದೀನ ಹಾಗೂ ಅಭಿಮಾನಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿಲ್ಲವೇನು ?

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣುವಿಗಿಂತ ಯಾವುದೂ ಚಿಕ್ಕದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆಕಾಶಕ್ಕಿಂತ ಯಾವುದೂ ದೊಡ್ಡದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂಥವರು ಅವರು ದೀನ ಹಾಗೂ ಅಭಿಮಾನಿ ಪುರುಷರನ್ನು ನೋಡಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಒಂದು ವೇಳೆ ದೀನನನ್ನು ನೋಡಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪರಮಾಣುವಿಗಿಂತಲೂ ದೀನನನ್ನು ಚಿಕ್ಕವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಅಭಿಮಾನಿಯನ್ನು (ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಯನ್ನು) ನೋಡಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಕಾಶಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಭಿಮಾನಿಯನ್ನು ದೊಡ್ಡವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಯಾವನು ಯಾಚನೆ ಮಾಡುವಂಥ ದೀನ ಪುರುಷನಿದ್ದಾನೆ ಅವನ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಮಾನ ಮೊದಲಾದವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅವನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಚಿಕ್ಕವನೇ ಇದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾಚನೆ ಮಾಡದಂಥ ಯಾವ ಅಭಿಮಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ ಅವನ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಮಾನ ಮೊದಲಾದವು ವೃದ್ಧಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವನಿದ್ದಾನೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಆ ದೀನ ಪುರುಷನಿಗೆ ಮಾನ ಮೊದಲಾದವು ಹೊರಟು ಹೋಗಿವೆ ಅವನಿಗೆ ಧರ್ಮವು ಹೇಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಭಿಮಾನಿ ಪುರುಷನಿಗೆ ಮಾನಾದಿಗಳು ವೃದ್ಧಿಸಿ ಹೋಗಿವೆ ಅವನಿಗೆ ಧರ್ಮವು ಹೇಗಾಗುವುದು? ಏಕೆಂದರೆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಉತ್ತರ :- ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕಷಾಯದ ತೀವ್ರತೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕಷಾಯದ ಮಂದತೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದೀನ ಪುರುಷನಿಗೆ ಲೋಭ ಕಷಾಯದ ತೀವ್ರತೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಾನಾದಿಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಧರ್ಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪಾಪವೇ ಆಗುವುದು. ಮತ್ತು ಮಾನೀ (ದೀನತೆಯಿಲ್ಲದ) ಪುರುಷನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಷಾಯಗಳು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಭ್ರಮ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಅವಸ್ಥೆಯು ಕಷಾಯರೂಪವಾಗಿ ಭಾಸವಾದರೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೇ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾನ ಕಷಾಯವುಳ್ಳವನ ಹೆಸರು ಅಭಿಮಾನಿಯೆಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಲೋಭದಿಂದ ಯಾವುದನ್ನೂ ಯಾಚನೆ ಮಾಡದಿರುವವನ ಹೆಸರು ಅಭಿಮಾನಿಯಿದೆ. ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಷಾಯಗಳು ಮಂದವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಲೋಭದಿಂದ ಪಾಪೀ ಜೀವರುಗಳ ಎದುರಿಗೆ ನಮ್ರೀಭೂತನಾಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಅವನು ಮಾನಿಯಿರುವಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಅವನು ಮಾನಿಯಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೇ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ದೈನ್ಯತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು.

ಯಾಚಕನಿಗೆ ಅಲ್ಪತೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಆ ಯಾಚಕನ ಗೌರವವು ಎಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಹೋಯಿತೆಂದು ಯಾರೋ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಯಾಚಿತುರ್ಗೌರವಂ ದಾತುರ್ಮನೈ ಸಂಕ್ರಾಂತಮನ್ಯಥಾ |

ತದವಸ್ಥೌ ಕಥಂ ಸ್ಯಾತಾಮೇತೌ ಗುರುಲಘೂ ತದಾ ||೧೧||

ಅರ್ಥ:- ಯಾಚಕನ ಗೌರವವು ದಾತಾರನಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಮಣರೂಪವಾಗಿದೆಯೆಂದು ನಾನು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹೀಗಾಗದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಆಗಿದ್ದರೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ರೂಪದ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತನಾದಂಥ ದಾನಿಯು ಗುರು (ದೊಡ್ಡವ) ಮತ್ತು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ರೂಪದ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತನಾದಂಥ ಯಾಚಕನು ಲಘು (ಚಿಕ್ಕವ)ವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ? ನಿಜವಾಗಿ ಹಾಗೆ ಕಂಡು ಬರಬಾರದಾಗಿತ್ತು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಇಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಉತ್ತೇಕ್ಷೆ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದೇನೆಂದರೆ - ನಮಗಂತೂ ಮೊದಲು ಅವರಿವರು ಪುರುಷರು ಸಮಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾಚಕನು ಯಾಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ದಾತಾರನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾಚಕನ ಯಾವ ದೊಡ್ಡಸ್ತನವಿತ್ತು ಅದು ಹೊರಟು ದಾತಾರನಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಯಾಚಕನಂತೂ ಕ್ಷುದ್ರನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ದಾತಾರನು

ಮಹಾನನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಆಗದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾಚಕನಂತೂ ಸಂಕೋಚ ಮೊದಲಾದ ರೂಪದಿಂದ ಹೀನನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಭಾಸವಾಗಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ದಾತಾರನು ಪ್ರಪುಲತೆ ಮೊದಲಾದ ರೂಪದಿಂದ ಮಹಾನನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ? ಆದುದರಿಂದ ದೈನ್ಯತೆಯು ನಿಷಿದ್ಧವಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಹಿಗಿದ್ದರೆ ಮುನಿಗಳು ಕೂಡ ದಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಅವರನ್ನು ಕೂಡ ಹೀನರೆಂದು ಹೇಳಿರಲ್ಲ ?

ಉತ್ತರ :- ಮುನಿಗಳಂತೂ ಯಾಚನೆ ಮಾಡಿ ದೈನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿ ದಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಭಕ್ತ ಪುರುಷರು ಅತ್ಯಂತ ವಿನಯದಿಂದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಕೂಡ ಮುನಿಗಳು ಲೋಭದಿಂದ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಹೀನತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಲೋಭದಿಂದ ದೀನರಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಪುರುಷರೇ ಹೀನತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಈಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂಥವನ ಮತ್ತು ಕೊಡುವಂಥವನ ಗತಿ ವಿಶೇಷವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಆಚಾರ್ಯರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಧೋ ಜಿಘೃಕ್ಷವೋ ಯಾಂತಿ ಯಾಂತ್ಯಾರ್ಥಮಜಿಘೃಕ್ಷವಃ |

ಇತಿ ಸ್ವಷ್ಟಂ ವದಂತೌ ವಾ ನಾಮೋನ್ನಾಮೌ ತುಲಾಂತಯೋಃ ||೧೫||

ಅರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ತಕ್ಕಡಿಯ ಎರಡು ತಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರೊಳಗೆ ವಸ್ತುವನ್ನಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಆ ತಟ್ಟೆಯು ಕೆಳಗೆ ಬಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬರಿದಾದ ತಟ್ಟೆಯು ಮೇಲಕ್ಕೇರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯಾರಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅಂಥ ಜೀವರುಗಳು ಅಧೋಗತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಯಾರಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅಂಥ ಜೀವರುಗಳು ಊರ್ಧ್ವಗತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ತಕ್ಕಡಿಯ ಎರಡು ತಟ್ಟೆಗಳು ಸಮಾನವಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಅದರೊಳಗೆ ಯಾವುದು ಅನ್ಯ ವಸ್ತುವಿನ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅದಂತೂ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಅನ್ಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡದಂಥದು ಅದು ಮೇಲೆ ಏರುತ್ತದೆ. ಆ ತಕ್ಕಡಿಯ ತಟ್ಟೆಗಳು ಮೇಲೆ-ಕೆಳಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವೇನು ನಮ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿವೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತಿವೆ ! ಹೇಗೆಂದರೆ ಯಾವನು ಲೋಭದ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನಂತೂ ಕೂಡಲೆ ಕೆಳಗಾಗಿ ಹೋಗುವನು, ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನರಕ ಮೊದಲಾದ ನೀಚ ಗತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವನು.

ಇನ್ನು ಯಾವನು ಲೋಭದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಗ್ರಹಣವನ್ನೇ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅವನಂತೂ ಕೂಡಲೆ ಉಚ್ಚನಾಗಿ ಹೋಗುವನು, ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸ್ವರ್ಗ - ಮೋಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ಉಚ್ಚ ಗತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವನು, ಹೀಗೆ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೂಲ ಪ್ರಯೋಜನ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ದೀನತೆಯಿಂದ ಹೀನತೆ ಮತ್ತು ದುರ್ಗತಿಯಾಗುವುದು, ಆದುದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು ದೀನತೆಯನ್ನೆಂದೂ ಮಾಡಬಾರದು.

ಪ್ರಶ್ನೆ:- ದೈನ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪಾಪವಾದರೂ ಯಾವುದಿದೆ?

ಉತ್ತರ :- ದೀನ ಪುರುಷನಿಗೆ ಲೋಭಕಷಾಯವು ಎಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಯೆಂದರೆ ಅದರ ಎದುರಿಗೆ ಉಳಿದ ಕಷಾಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿರ್ಬಲವಾಗಿ ಹೋಗುವವು, ಲೋಕಲಜ್ಜೆಯೂ ಅಸ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೂಡ ಗಣನೆಗೆ ತಂದು ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಿಗೇನು ಹೇಳುವುದು ಧರ್ಮವು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕೂಡ ಅವಮಾನಿತ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ, ಆದುದರಿಂದ ದೀನತೆಯು ಮಹಾ ಪಾಪವಿದೆ.

ಯಾಚಕರಿಗೆ ಮನೋವಾಂಛಿತ ಅರ್ಥದ ಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿ ಕೊಡದಿರುವಂಥ ದೊರೆತನಕ್ಕಿಂತ ದರಿದ್ರತನವೇ ಉತ್ತಮವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವಂಥ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಸಸ್ವಮಾಶಾಸತೇ ಸರ್ವೇ ನ ಸ್ವಂ ತತ್ ಸರ್ವತರ್ಪಿ ಯತ್ |

ಅರ್ಥಿವೈಮುಖ್ಯಸಂಪಾದಿಸಸ್ವತ್ವಾನ್ನಿಸ್ವತಾ ವರಮ್ ||೧೧೫||

ಅರ್ಥ:- ಸಸ್ವ ಎಂದರೆ ಧನದಿಂದ ಯುಕ್ತನಿರುವಂಥ ಪುರುಷನ ಹತ್ತಿರ ಎಲ್ಲರೂ ಯಾಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತೃಪ್ತ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಧನವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಧನಾಪೇಕ್ಷೆ ಯುಳ್ಳವರನ್ನು ವಿಮುಖಿಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗುವಂಥ ಧನ ಸಹಿತೆಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಧನ ರಹಿತತೆಯಿಂದ ಇರುವುದೇ ಉತ್ತಮವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಧನವುಳ್ಳವನಾದರೆ ಧನಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆಯೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಧನವುಳ್ಳವನಾಗುವುದು ಉತ್ತಮವಿದೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಧನಾರ್ಥಿಗಳ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆಯೆನ್ನುವಂಥ ಧನವಂತರು ಯಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾಚಕರು ಸೀಮಾತೀತರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ಕೂಡ ಸೀಮಾತೀತವಿದೆ, ಆದರೆ ಧನವಂತನ ಹತ್ತಿರ ಧನವು ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಧನವಂತನು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಧನವನ್ನೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲರ ಆಶೆಯು ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಆ ಧನಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ

ಮನೋರಥವು ಪೂರ್ಣ ವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ದುಃಖಿಯಾಗಿ ವಿಮುಖರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥ ಧನವಂತತೆಯಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ನಿರ್ಧನತೆಯಿರುವುದೇ ಉತ್ತಮವಿದೆ. ನಿರ್ಧನನಿದ್ದರೆ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಯಾರೂ ಆಶೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಧನವಂತನಿದ್ದರೆ ದೊರೆ, ಮಿತ್ರ, ಪುತ್ರ, ಪತ್ನಿ, ಯಾಚಕ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಅವರ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ನಿರ್ಧನನನ್ನು ಯಾರೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ದಾತಾರನಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಧನವಂತನಾಗುವ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುವವನಲ್ಲಿ ಲೋಭ ಮತ್ತು ಮಾನ ಕಷಾಯದ ಆಧಿಕ್ಯ ವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇನ್ನು ಯಾರು ಸ್ವಯಂ ಧನವಂತರಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂಪೂರ್ಣ ಧನವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರು ದಾನ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಲೋಭದ ತ್ಯಾಗವಾಗುವುದೋ ಅಷ್ಟೇ ಅವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅಂಥ ಧನವಂತರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು ದಾನದನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಧನವಂತತೆಯನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಧನವಂತರ ಹತ್ತಿರ ಯಾಚನೆ ಮಾಡುವಂಥವರಿಗೆ ಆಶಾರೂಪದ ಗಣಿಯು ಎಂಥದಿರುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆಶಾಖನಿರತೀವಾಭೂದಗಾಧಾ ನಿ ಧಿ ಭಿಶ್ಚ ಯಾ |

ಸಾಪಿ ಯೇನ ಸಮೀಭೂತಾ ತತ್ತ್ವೇ ಮಾನಧನಂ ಧನಮ್ ||೧೫೬||

ಅರ್ಥ:- ಆಶಾರೂಪದ ಗನಿಯು (ತಗ್ಗು) ನಿಧಿಗಿಂತಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಅಗಾಧವಾದುದಾಗಿದೆ, ಅದು ತುಂಬಿ ಬರುವುದು ಅಸಂಭವವಿದೆ, ಆದರೆ ಅದು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಭಿಮಾನರೂಪದ ಧನದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ತುಂಬಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡುವುದರ ಹೆಸರು ಆಶೆಯಿದೆ, ಮತ್ತು ಅದುವೇ ಒಂದು ಗಣಿಯಿದೆ, ಆ ಗಣಿಯು ನವನಿಧಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಗಾಧವಿದೆ. ನಿಧಾನದೊಳಗಿಂದ ದ್ರವ್ಯ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಎಷ್ಟು ತೆಗೆದರೂ ನಿಧಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವುಗಳದೂ ಕೂಡ ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ತಳವು (ಕೊನೆಯು) ಬಂದು ಬಿಡಬಹುದು, ಆದರೆ ಈ ಆಶೆಯರೂಪದ ಗಣಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಧನಾದಿಗಳ ರೂಪದ ಇಚ್ಛೆಯಿದೆ ಅದರ ತಳವೆಂದೂ (ಕೊನೆಯೆಂದೂ) ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನವನಿಧಿಗಳು ದೊರೆತರೂ ಕೂಡ ಆಶೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ನಿಧಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕೂಡ ಇದರ ಅಗಾಧತೆಯೇ ಅಧಿಕ ಆಳವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಈ ಯಾವ ಸಂತೋಷ ವೃತ್ತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ ಅದರಿಂದ ಯಾಚನೆಯರೂಪದ ನಮ್ರತೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ ಅದರ ಹೆಸರೇ ಇಲ್ಲಿ ಮಾನವಿದೆ, ಆ ಮಾನವೇ ಧನವಿದ್ದು ಅದರ ಪರಿಮಾಣವು ಎಷ್ಟು ಅಧಿಕವಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಅದರಿಂದ

ಆಶೆಯಂಥ ಅಗಾಧ ಗಣಿಯೂ ತುಂಬಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವೋಕ್ತಮಾನರೂಪದ ಧನದಿಂದ ಆಶೆಯ ಅಧಿಕತೆಯ ಅಭಾವವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನವನಿಧಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನರೂಪದ ಧನವನ್ನು ದೊಡ್ಡದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಂತೋಷರೂಪರಾಗಿ ಧನಾದಿಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾಚನೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆಶೆ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಧನಾದಿಗಳ ಯಾಚನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಆ ಆಶೆಯು ನವನಿಧಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರು ಕೂಡ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಅದು ಕಿಂಚಿತ್ ಧನದಿಂದ ಹೇಗೆ ನಾಶವಾಗುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತೋಷವೃತ್ತಿಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಿದೆ. ಧನಾದಿಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ನಮ್ರಭೂತರಾಗುವುದು ಉಚಿತವೆಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಆ ಆಶೆಯರೂಪದ ಗಣಿಯು ಮಾನರೂಪದ ಧನದಿಂದ ಹೇಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಆಶಾಖನಿರಗಾಢೇಯಮಥ : ಕೃತ ಜಗತ ಯಾ

ಉತ್ಸರ್ಜ್ಯೋತ್ಸರ್ಜ್ಯ ತತ್ರ ಸಾಧನಹೋ ಸದ್ಭಿ : ಸಮೀಕೃತಾ ||೧೧೫||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಆಶೆಯರೂಪದ ಗಣಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಅಗಾಧವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ತಲೆ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದರೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಆಶೆಯರೂಪದ ಗಣಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿರುವಂಥ ಧನ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ತೆಗೆ ತೆಗೆದು ಆ ಆಶೆಯರೂಪದ ಗಣಿಯನ್ನು ಸತ್ತುರುಷರು ಸಮಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರೆ ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪಾಷಾಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಗಣಿಯಿದ್ದು ಅದರೊಳಗಿಂದ ಪಾಷಾಣ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ತೆಗೆದಿರುತ್ತದೆ ಆ ಗಣಿಯನ್ನು ಭೂಮಿಯ ಸಮಾನ ತುಂಬಿ ತೆಗೆಯುವುದೇ ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೇನೆಂದರೆ ಆಶೆಯರೂಪದ ಗಣಿಯಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಅಗಾಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ತಲೆ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿಸಿದೆ ಎಂದರೆ ಮೂರು ಲೋಕದ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಆಶೆಯ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಅಣು ಸಮಾನವಿದೆ. ಮತ್ತು ಆಶೆಯ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅದು ಹಾಗೇ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಆಶೆಯ ಗಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆ ತೆಗೆದು ಸತ್ತುರುಷರು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ನೆಲದ ಸಮಾನ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಆಶೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸತ್ತುರುಷರು ತ್ಯಾಗ ಭಾವನೆ ಭಾವಿಸಿ ಅದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಸ್ತ ಆಶೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಸಮಾನ ಭಾವರೂಪರಾಗಿ - ವೀತರಾಗ ಭಾವರೂಪರಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಿರ್ಗಂಧತೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಪಂಚ ಮಹಾವ್ರತಗಳ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿರುವಂಥ ಮುನಿಯು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹದ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವುದರ ಅಭಾವರೂಪವಾಗಿ ಆಶೆಯ ಸಮಾನತೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯ ವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ವಿಹಿತವಿಧಿನಾ ದೇಹಸ್ಥಿತ್ಯೈ ತಪಾಂಸ್ಯುಪಬೃಂಹಯ

ನ್ನಶನಮಪರೈರ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ದತ್ತಂ ಕ್ವಚಿತ್ ಕಿಯದಿಚ್ಛತಿ |

ತದಪಿ ನಿತರಾಂ ಲಜ್ಜಾಹೇತು : ಕಿಲಾಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನ :

ಕಥಮಯಮಹೋ ಗೃಹ್ಣಾತ್ಯನ್ಯಾನ್ ಪರಿಗ್ರಹದುರ್ಗ್ರಹಾನ್ ||೧೫||

ಅರ್ಥ:- ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಮುನಿರಾಜರು ಶರೀರದ ಸ್ಥಿರತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಆಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಧಿಯ ಅನುಸಾರ ಯಾವುದೇ ಕಾಲವಿಶೇಷ (ಚರ್ಯಾಕಾಲ)ದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಗೃಹಸ್ಥರು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಡುವ ಕಿಂಚಿತ್ ಮಾತ್ರ ಆಹಾರವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಕೂಡ ಈ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮುನಿರಾಜರಿಗೆ ಅತಿಶಯ ಲಜ್ಜೆಯ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಅಯ್ಯಾ ಮಹಾಜನರೇ ! ಈ ಮಹಾತ್ಮರುಗಳು ಅನ್ಯಪರಿಗ್ರಹರೂಪದ ಆ ದುಷ್ಟಗ್ರಹಗಳನ್ನು (ಪಿಶಾಚಗಳನ್ನು) ಹೇಗೆ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? ಎಂದರೆ ಸರ್ವಥಾ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಸ್ವಲ್ಪ ಪರಿಗ್ರಹದ ಗ್ರಹಣವಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ ಕೆಲವು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಯ್ಯಾ ಮಹಾನುಭಾವರೇ ! ಮುನಿಗಳಿಗಂತೂ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರ ಆಶೆಯ ಅಭಾವವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಆಹಾರ ಮಾತ್ರದ ಇಚ್ಛೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಕೂಡ ಶರೀರದ ಸ್ಥಿರತೆಯ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಆಹಾರವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರವು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಆ ಶರೀರವನ್ನು ಕೂಡ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಿರುತ್ತದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರವಿಲ್ಲದೆ ತಪಸ್ಸು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿ ಶರೀರವನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸನ್ನೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಂದೂ ಪ್ರಮಾದಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಆ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೂಡ ಆಚಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವಿಧಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆಹಾರ ದೊರೆತರೆ ಮಾತ್ರ ಗ್ರಹಣಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಸದೋಷ ಆಹಾರವನ್ನು ಎಂದೂ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇತರ ಗೃಹಸ್ಥರ ಮೂಲಕ ಕೊಡಲ್ಪಡುವ ಆಹಾರವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆಹಾರವನ್ನು ಅವರು ಸ್ವಯಂ ತಯಾರಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅನ್ಯರಿಂದಲೂ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಅವರು ತಮ್ಮ

ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ (ಉದ್ದಿಷ್ಟ) ಆಹಾರವನ್ನು ಕೂಡ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅದತ್ತವನ್ನೂ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಆಹಾರವನ್ನೇ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾಚನೆ ಮಾಡಿ ಅಥವಾ ದಾತಾರನನ್ನು ಬಲವಂತಪಡಿಸಿ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇಂಥ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೂಡ ನಿತ್ಯ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉಪವಾಸದ ಪಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದಾಗ ಕೂಡ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉದರ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಆಹಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ತೀರ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿಯೇ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಆಹಾರ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಮಹಾಮುನಿಗಳಿಗೆ ಲಜ್ಜೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ, ನಾವು ಇಷ್ಟು ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಅದು ನಮ್ಮದು ಹೀನತೆಯಿದೆಯೆಂದು ಅವರಿಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಲಜ್ಜೆ ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಧನ-ವಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟ ಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ತೀವ್ರರಾಗವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವವುಗಳ ಗ್ರಹಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಂಥವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವರು? ಸರ್ವಥಾ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಜಿನಾಗಮದಲ್ಲಿ ಕೌಪೀನ ಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹವಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಅವನನ್ನು ಅಣುವ್ರತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅಧಿಕ ಪರಿಗ್ರಹವಿದ್ದರೆ ಮುನಿತನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ದಾತಾರೋ ಗೃಹಚಾರಿಣಃ ಕಿಲ ಧನಂ ದೇಯಂ ತದತ್ರಾಶನಂ
 ಗೃಹ್ಲಂತಃ ಸ್ವಶರೀರತೋಽಪಿ ವಿರತಾಃ ಸರ್ವೋಪಕಾರೇಚ್ಛಯಾ |
 ಲಜ್ಜೈಷ್ಟೈವ ಮನಸ್ವಿನಾಂ ನನು ಪುನಃ ಕೃತ್ವಾ ಕಥಂ ತತ್ಪಲಂ
 ರಾಗದ್ವೇಷವಶೀಭವಂತಿ ತದಿದಂ ಚಕ್ರೇಶ್ವರತ್ವಂ ಕಲೇಃ ||೧೫||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಮುನಿಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥನಂತೂ ದಾತಾರನಿದ್ದು, ಅವನು ಕೊಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧನವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ಭೋಜನವಿದೆ ಮತ್ತು ಮುನಿಗಳು ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಆ ಭೋಜನವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಶರೀರದಿಂದ ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ವಿರಕ್ತರಿರುತ್ತಾರೆ-ನಿಸ್ಪೃಹರಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಆಹಾರ ಗ್ರಹಣದ ಯಾವ ಇಚ್ಛೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಕೂಡ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೆ ಲಜ್ಜಾಸ್ವದವಿದೆ. ಮತ್ತು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೇನೆಂದರೆ ಆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮುನಿವೇಷದ ಫಲವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ವಶೀಭೂತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು ಕಲಿಕಾಲದ ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಗೃಹಸ್ಥನಂತೂ ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದಾತಾರನಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಮುನಿಗಳು ದಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಿರುತ್ತಾರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಒಂದು ಭೋಜನ

ರೂಪದ ಧನದ್ದೇ ದಾನವಿರುತ್ತದೆ. ಇತರ ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ದಾನವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಭೋಜನರೂಪದ ದಾನವನ್ನು ಕೂಡ ಮುನಿಗಳು ಸ್ವಯಂ ತಮ್ಮ ಅಥವಾ ದಾನ ಕೊಡುವವನ ಇಲ್ಲವೆ ಇತರ ಜೀವರುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣವು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಹೇಗೆ ಆಗುವುದೋ ಹಾಗೆ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಆಹಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ತಾವು ಪ್ರಮಾದಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮದು ಕೆಡಕಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ದಾನ ಕೊಡುವವನಿಗೆ ಕಷ್ಟಾಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಕೆಡಕಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ದೋಷದ ಕಾರಣವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇತರರದು ಕೆಡಕಾಗಬಾರದೆಂದೇ ಆಹಾರ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಶರೀರದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವಿರಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶರೀರವಂತೂ ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಇದರ ಮೂಲಕ ತಪದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ನಷ್ಟವಾಗದ ರೀತಿಯಿಂದ ಒಂದಿಷ್ಟುನೀರಸ ಆಹಾರ ಮಾಡುವುದಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಾದ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಲೋಭದಿಂದ ಆಹಾರ ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಮುನಿರಾಜರು ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಆಹಾರ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಅವರಿಗೆ ಲಜ್ಜೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಆಹಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಚವೆನಿಸುತ್ತದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೀನತೆಯನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿರುವುದೇನೆಂದರೆ ಈ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ಮುನಿತನವನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಈ ವೇಷಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಆಜೀವಿಕೆಯ ಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ನಮಗೆ ಭಾಸವಾಗಿದೆ. ಇದು ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವದ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ತನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವಂಥ ದೇವಮೊದಲಾದವರಿಗೂ ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಹಚ್ಚುತ್ತಾನೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಕಲಿಕಾಲವು ತನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಮುನಿ ಮೊದಲಾದವರನ್ನೂ ವಿಪರೀತತೆಯಿಂದ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ಇದು ಕಲಿ ಕಾಲದ ದೋಷವಿದ್ದರೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಥವರನ್ನೇ ಮುನಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು.

ಉತ್ತರ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನ್ಯಾಯವೆಂದಂತೂ ಮನ್ನಿಸಲಿಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅನ್ಯಾಯದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಕಾಲದೋಷದಿಂದ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭ್ರಷ್ಟ ವೇಷಧಾರಿಗಳು ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಮುನಿಯೆಂದಂತೂ ಮನ್ನಿಸಬಾರದು, ಆದರೆ ಇಂಥ ವೇಷಧಾರಿಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಕಾಲದೋಷದಿಂದ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಕಾರ್ಯವು ದುಷ್ಟರ ಉದಯದಿಂದ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟನಂತೆ ಆ ಕಾರ್ಯದ ನಿಂದೆಯಿದೆಯೆಂದು

ತಿಳಿಯುವುದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಕಲಿಕಾಲದಿಂದ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾಲದಂತೆ ಆ ಕಾರ್ಯದ ಬಹಳಷ್ಟು ನಿಂದೆ ಮಾಡಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾರು ಮುನಿವೇಷ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಭೋಜನಾದಿಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಗೀ-ದ್ವೇಷಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾಲದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ಆಧೀನತೆಯೇ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದುವೇ ಎಂದರೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಕರ್ಮವಿದೆ. ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಏನು ಮಾಡಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಆಮೃಷ್ಟಂ ಸಹಜಂ ತವ ತ್ರಿಜಗತೀಬೋಧಾಧಿಪತ್ಯಂ ತಥಾ
 ಸೌಖ್ಯಂ ಚಾತ್ಮಸಮುದ್ಭವಂ ವಿನಿಹತಂ ನಿರ್ಮೂಲತಃ ಕರ್ಮಣಾ |
 ದೈನ್ಯಾತ್ವದ್ವಿಹಿತೈಶ್ಚಮಿಂದ್ರಿಯಸುಖೈಃ ಸಂತೃಪ್ಯಸೇ ನಿಸ್ತ್ರಪಃ :
 ಸ ತ್ವಂ ಯಶ್ಚಿರಯಾತನಾಕದಶನೈರ್ಬದ್ಧಸ್ಥಿತಸ್ತುಷ್ಯಸಿ ||೧೬೦||

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಂಥ ಜ್ಞಾನದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವಿತ್ತು ಅದನ್ನು ಈ ಕರ್ಮವು ನಷ್ಟ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತು ಪರಪದಾರ್ಥಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡದೆ ಕೇವಲ ಆತ್ಮನೊಳಗಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಆ ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಕೂಡ ಉಕ್ತ ಕರ್ಮವು ಮೂಲದಿಂದಲೇ ನಷ್ಟ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತು ನೀನು ನಿರ್ಲಜ್ಜನಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ದೈನ್ಯತೆಯೊಡನೆ ಆ ಕರ್ಮವು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಇಂದ್ರಿಯಜನ್ಯ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೃಪ್ತನಾಗಿ ಹೋಗಿರುವೆ, ಮತ್ತು ನೀನು ಯಾವ ಯಾತನೆ ಎಂದರೆ ಉಪವಾಸ ಮೊದಲಾದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ದೊರಕುವ ಆ ಕುತ್ಸಿತ ಎಂದರೆ ನೀರಸ ಹಾಗೂ ಲವಣಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಆಹಾರದ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಉಪಜೀವನ ಮಾಡುತ್ತ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಹೋಗಿರುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯ ವೈರಿಯು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ ರಾಜಪದದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಆ ರಾಜನು ಅತ್ಯಂತ ದೀನನಾಗಿ ಅವನೇ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಭೋಜನಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ನಿರ್ಲಜ್ಜನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿಯೂ ಬಿಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಅನಂತಜ್ಞಾನ ಅನಂತಸುಖದ ಪ್ರಭುವಾದ ಮಹಾ ಪದಾರ್ಥನಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಇಂಥ ಜ್ಞಾನ-ಸುಖದ ನಾಶ ಮಾಡಿ ಕರ್ಮರೂಪದ ವೈರಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಭ್ರಷ್ಟಮಾಡಿದೆ. ಪದಚ್ಯುತಗೊಳಿಸಿದೆ. ಅದರಿಂದ ನೀನು ದೀನನಾಗಿ ಆ ಕರ್ಮವು

ಉದಯದಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ವಿಷಯ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಹೋಗಿರುವೆ, ಆದರಿಂದ ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಲಜ್ಜನಿರುವೆ ಧಿಕ್ಕಾರ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಪರಾಭೂತನಾದ ರಾಜನು ತನ್ನ ಶತ್ರುವಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ನಿಕ್ಕಷ್ಟವಾದ ಭೋಜನಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆ ರಾಜನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ನಿಂದ್ಯನಿದ್ದಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಎಲೈ ಭ್ರಷ್ಟನಾದ ಮುನಿಯೇ ! ನಿನಗೆ ಕರ್ಮವೇನು ಬಹಳಷ್ಟು ಸುಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ನೀನು ಬಹಳಷ್ಟು ಉಪವಾಸ ಮೊದಲಾದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಗೃಹಸ್ಥರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಥದೋ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಹಾರವು ದೊರಕಿದೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಉಪಜೀವಿಕೆಯ ಸ್ಥಿರತೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ನಿಂದ್ಯನಿರುವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಆ ರಾಜನಿಗೆ ತನ್ನ ವೈರಿಯ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಉಪಾಯ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನಿನಗೆ ಕೂಡ ಕರ್ಮದ ನಾಶ ಮಾಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗಿರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿನಗೆ ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿದ್ದರೆ ಇರಲಿ, ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಿವೆ ಅವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ತೃಷ್ಣಾ ಭೋಗೇಷು ಚೇದ್ಭಿಕ್ಷೋ ಸಹಸ್ವಾಲ್ಪಂ ಸ್ವರೇವ ತೇ ।

ಪ್ರತೀಕ್ಷ್ಯ ಪಾಕಂ ಕಿಂ ಪೀತ್ವಾ ಪೇಯಂ ಮುಕ್ತಿಂ ವಿನಾಶಯೇ : ॥೧೬೧॥

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ಭಿಕ್ಷುಕ ಮುನಿಯೇ ! ನಿನಗೆ ವಿಷಯ ಭೋಗಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೇ ಇದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದವರೆಗೆ ಸಹನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳು ! ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಭೋಗವು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು. ಎಲೈ ಮೂರ್ಖನೇ ! ನೀನು ಬೇಯುತ್ತಿರುವ ಭೋಜನವನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಕೂಡ ಅದು ಆರುವವರೆಗೆ ತಡೆಯದೆ ಕೇವಲ ಕುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಿರುವ ನೀರನ್ನೇ ಕುಡಿದು ಭೋಜನದ ನಾಶವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ? ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಡ !

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ಷುಧೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಓರ್ವ ಮೂರ್ಖ ಮನುಷ್ಯನು ಬೇಯುತ್ತಿರುವ ಭೋಜನವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಿಯೂ ಕೂಡ ಅದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವವರೆಗೆ ಧೈರ್ಯಧಾರಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೆಷ್ಟೋ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಹಸಿವೆಯನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡಿಯೂ ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಕೇವಲ ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿದು ಆ ಭೋಜನದ ನಾಶ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಿಷಯೋಪ ಭೋಗದ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಮೂರ್ಖನಾದ ನೀನು ಧರ್ಮಸಾಧನೆಯಿಂದ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಆಯುವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿದೆಯೆಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ

ಸ್ವರ್ಗದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲಿಯಂತೂ ವಿಶೇಷ-ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಷಯ ಸುಖವು ದೊರಕುವುದು. ಅದರ ವಿಚಾರ ಮಾಡು ! ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಧೈರ್ಯಧಾರಣ ಮಾಡು, ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಇಚ್ಛೆಯ ಸಹನೆ ಮಾಡು ! ಇಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸದೋಷ ಭೋಜನ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ಸೇವನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗ ಸುಖದಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಬೇಡ, ನೀನು ಇಂಥ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅದೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ, ಮಾಡಬೇಡ ! ನಿನಗೆ ಭೋಗದ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಇದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡು ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡು. ಅದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲತರವಾಗಿ ವಿಷಯಗಳು ದೊರಕುವವು. ಒಂದು ವೇಳೆ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ಭ್ರಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಜೀವಕ್ಕೆ ಲೋಭದ ಆಮಿಷ ತೋರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಮಾಡಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಕರ್ಮದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಇವೆರಡೂ ಕಾರ್ಯಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮವೇನೂ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ನಿರ್ಧನತ್ವಂ ಧನಂ ಯೇಷಾಂ ಮೃತ್ಯುರೇವ ಹಿ ಜೀವಿತಮ್ |

ಕಿಂ ಕರೋತಿ ವಿಧಿಸ್ತೇಷಾಂ ಸತಾಂ ಜ್ಞಾನೈಕ ಚಕ್ಷುಷಾಮ್ ||೧೬||

ಅರ್ಥ:- ಯಾರಿಗೆ ನಿರ್ಧನತೆಯೇ ಧನವಿದೆ ಮತ್ತು ಮರಣವೇ ಜೀವನವಿರುವಂಥ ಜ್ಞಾನರೂಪದ ಅದ್ವಿತೀಯ ನೇತ್ರವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವಂಥ ಸಾಧು ಪುರುಷರಿಗೆ ಆ ದುಷ್ಟ ಕರ್ಮವೇನು ಅನಿಷ್ಟ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? ಎಂದರೆ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನ ನೇತ್ರದಿಂದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ನಿರ್ಗ್ರಂಥತನವೇ ನಿಜವಾದ ಧನವಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅನ್ಯಜೀವರುಗಳು ಧನದಿಂದ ಸುಖಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ನಿರ್ಗ್ರಂಥತೆಯಿಂದ ಸುಖಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಅವರುಗಳಿಗೆ ಮರಣವೇ ಜೀವನವಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಇತರ ಜೀವರುಗಳು ಪ್ರಾಣ ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸುಖಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮುನಿರಾಜರುಗಳು ಇಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಗಳು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಸುಖ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಮುನಿರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮವೇನು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ? ಕರ್ಮದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಎಷ್ಟಿದೆಯೆಂದರೆ ಅದು ಒಂದು ವೇಳೆ ಅನಿಷ್ಟರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದರೆ ಆಗ ನಿರ್ಧನತೆಯಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಂದರೆ

ಮರಣವಾಗುವುದು ; ಆದರೆ ಮುನಿರಾಜರುಗಳಂತೂ ದುಃಖಿಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮುನಿರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮವೇನೂ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಆ ಕರ್ಮವು ಯಾರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ತೋರಿಸುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಜೀವಿತಾಶಾ ಧನಾಶಾ ಚ ಯೇಷಾಂ ತೇಷಾಂ ವಿಧಿವಿಧಿಃ |

ಕಿಂ ಕರೋತಿ ವಿಧಿಶ್ಚೇಷಾಂ ಯೇಷಾಮಾಶಾ ನಿರಾಶತಾ ||೧೭||

ಅರ್ಥ:- ಯಾರಿಗೆ ಜೀವನದ (ಬದುಕುವಿಕೆಯ) ಆಶೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಧನದ ಆಶೆ ಯಿದೆ ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿಧಿಯು (ಕರ್ಮವು) ಏನಾದರೂ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾರ ಆಶೆಯೇ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ ಅವರಿಗೆ ವಿಧಿಯು ಏನು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ? ಎಂದರೆ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವನ್ನೇ 'ವಿಧಿ'ಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಯಾವ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತ ಪರ್ಯಾಯರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವಿಸಿರಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಧನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ಕರ್ಮವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ಕರ್ಮತನವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆ ಜೀವರುಗಳು ಕರ್ಮದಿಂದ ಭಯಭೀತರಿರುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮದು ಮರಣವಾಗದಿರಲಿ, ನಮಗೆ ನಿರ್ಧನತೆಯು ಬಾರದಿರಲೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಆಶೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮವು ಅವರನ್ನು ದುಃಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಯಾರ ಆಶೆಯೇ ನಾಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ, ಧನ ಮೊದಲಾದುವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಮರಣದ ಕಾರಣಗಳ ಸನ್ನಿವಿಧಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಕರ್ಮವು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಮುನಿರಾಜರುಗಳು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೆದರುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಮರಣವಾಗುವುದಿದ್ದರೆ ಆಗಲಿ, ಪರ್ಯಾಯವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲೆಂದು ನಿರ್ಭಯಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ನಿರ್ಧನತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕುಲತೆಯ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಿಂದಲೇ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಆಶೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ಕರ್ಮವು ದುಃಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದು? ಮೋಹದ ನಾಶವಾದರೆ ಕರ್ಮದ ಉದಯವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಆಗದಿರಲಿ ಎರಡೂ ಸಮಾನವಿವೆ. ಅವು ಆತ್ಮನನ್ನು ದುಃಖಿ ಮಾಡುವ ರೂಪದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥವಿವೆ.

ಕೆಲವರಂತೂ ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯ ಪದವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಆಶೆಯ ನಾಶವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ತಪದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅವುಗಳ ಫಲವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಈಗ 'ಪರಾಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪರಾಂ ಕೋಟಿಂ ಸಮಾರೂಢೌ ದ್ವಾವೇವ ಸ್ತುತಿನಿಂದಯೋ : |

ಯಸ್ಯಜೇತ್ರಪಸೇ ಚಕ್ರಂ ಯಸ್ತಪೋ ವಿಷಯಾಶಯಾ ||೧೬೪||

ಅರ್ಥ:- ಒಬ್ಬನಂತೂ ತಪಸ್ಸಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವವನು ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ವಿಷಯದ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವವನು ಹೀಗೆ ಇವರಿರ್ವರೇ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸ್ತುತಿ ಮತ್ತು ನಿಂದೆಯ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಸೀಮೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುವಂಥ ಜೀವರುಗಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟೋ ಜೀವರುಗಳು ಸ್ತುತಿ ಯೋಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅದೆಷ್ಟೋ ಜೀವರುಗಳು ನಿಂದಾಯೋಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮುನಿಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಂತೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ರೂಪದಿಂದ ಸ್ತುತಿಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಂಥ ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವದ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ಮುನಿಧರ್ಮರೂಪದ ದುರ್ಧರ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವುದು ಕಠಿಣವಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಇನ್ನು ಯಾರು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿರುವಂಥ ಮುನಿಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ವಿಷಯದ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಪದವನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಂತೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ನಿಂದೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕದಾದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನೇ ಭಂಗ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರ ನಿಂದೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆಂದೆಂದ ಮೇಲೆ ಇವರಂತೂ ಮುನಿ ಪದವನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಅದರ ಭಂಗ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇವರ ಭ್ರಷ್ಟತೆಯು ಉತ್ಕೃಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ನಿಂದೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ನಿಂದೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ವಾದಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಮಹನೀಯರೇ ! ಈರ್ಷ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾವು ಕೂಡ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಪಾಪಾಚರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕೆಡೆಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿನಿಂದೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಪೀ ಜೀವರುಗಳ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈಗ 'ತೃಜತು' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ತೃಜತು ತಪಸೇ ಚಕ್ರಂ ಚಕ್ರೀ ಯತಸ್ತಪಸಃ ಫಲಂ

ಸುಖಮನುಪಮಂ ಸ್ವೋತ್ತಂ ನಿತ್ಯಂ ತತೋ ನ ತದದ್ಭುತಮ್ |

ಇದಮಿಹ ಮಹಚ್ಚಿತ್ತಂ ಯತ್ತದ್ವಿಷಂ ವಿಷಯಾತ್ಮಕಂ

ಪುನರಪಿ ಸುಧೀಸ್ವಕಂ ಭೋಕ್ತುಂ ಜಹಾತಿ ಮಹತ್ತಪಃ : ||೧೬೫||

ಅರ್ಥ:- ತಪ್ಪಿಸಿನ ಫಲವು ಅನುಪಮವೂ, ಆತ್ಮಜನಿತವೂ ಮತ್ತು ಶಾಶ್ವತವೂ ಆದ ಫಲವಿರುವುದರಿಂದ ಆ ತಪ್ಪಿಸಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಕಾರ್ಯವೇನು ಅಷ್ಟೊಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾರು ಸುಬುದ್ಧಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಮೊದಲು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಂಥ ವಿಷಯರೂಪದ ವಿಷವನ್ನು ಪುನಃ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸನ್ನು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಇದು ಮಾತ್ರ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಸುಖದ ಸಲುವಾಗಿ ಅಲ್ಪ ಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸರ್ವಥಾ ದುಃಖ ದಾಯಕವಿರುವಂಥ ವಿಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಪುನಃ ಅದನ್ನೇ ತಿನ್ನುವ ಸಲುವಾಗಿ ತಾವು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ ಉಚ್ಚ ಪದವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದು ಮಾತ್ರಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷಸುಖದ ಸಲುವಾಗಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸರ್ವಥಾ ದುಃಖದಾಯಕ ವಿರುವಂಥ ಆ ವಿಷಯದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ಪುನಃ : ಅದರದೇ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಪೂಜ್ಯವಿರುವಂಥ ಮುನಿಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ. ಇಂಥ ಅನರ್ಥವು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುವುದು.

ಈಗ ತಪಶ್ಚರಣವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವಂಥವರ ಕುರಿತು ಮಹಾನ್ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತ ಆಚಾರ್ಯಭಗವಂತರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಶಯ್ಯಾತಲಾದಪಿ ತು ಕೋಽಪಿ ಭಯಂ ಪ್ರಪಾತಾತ್
ತುಂಗಾತ್ತತಃ ಖಿಲು ವಿಲೋಕ್ಯ ಕಿಲಾತ್ಮಪೀಡಾಮ್ |
ಚಿತ್ರಂ ತ್ರಿಲೋಕಶಿಖರಾದಪಿ ದೂರತುಂಗಾದ್
ಧೀಮಾನ್ ಸ್ವಯಂ ನ ತಪಸಃ : ಪತನಾದ್ಭಿಘೇತಿ ||೧೬೬||

ಅರ್ಥ:- 'ತುಕ 'ಎಂದರೆ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕನು ಕೂಡ ತನಗೆ ದುಃಖವಾಗಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಆ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಶಯ್ಯಾತಲದಿಂದ ಕೂಡ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳಲು ಭಯಪಡುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಿಖರದ ಸಮಾನ ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ತಪ್ಪಿಸಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಪತನ ಹೊಂದಲು ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಪುರುಷರು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಭಯಪಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಬಾಲಕನಂತೂ ವಿಚಾರರಹಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದಾಗ್ಯೂಕೂಡ ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಶಯ್ಯಾತಲದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳಬಹುದೆಂದು ಭಯಭೀತನಿರುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಜಾರಿದರೆ ನನಗೆ

ದುಃಖವಾಗಬಹುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಕೂಡ ವಿಚಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಮುನಿಲಿಂಗದ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದವರಂತೂ ವಿಚಾರವಂತರಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಈ ತಪಸ್ಸು ಮೂರು ಲೋಕದ ಶಿಖರದ ಸಮಾನ ಉನ್ನತವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮೂರು ಲೋಕದ ಜೀವರುಗಳು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪೂಜ್ಯವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಉಚ್ಚವಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಿದೆ. ಆದರೂ ಅವರು ಇಂಥ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗಲು ಭಯಪಡದಿರುವುದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಿದೆ. ನಾವು ಸ್ವಯಂ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಅವರು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇದರಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟರಾದೆವೆಂದರೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕುಚೇಷ್ಟೆ ಮೊದಲಾದ ನಿಂದೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗ ಬೇಕಾಗುವುದು ಹಾಗೂ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚಿರಕಾಲದವರೆಗೆ ನರಕ-ನಿಗೋದಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಅಯ್ಯಾ ಮಹಾನು ಭಾವರೇ ! ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಂತೂ ಉಚ್ಚ ಪದವನ್ನು ಪಾಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಂತರ ಪರಾಧೀನತೆಯಿಂದ ನೀಚತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಎಷ್ಟು ಲಜ್ಜೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದರೆ ಅಪಘಾತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾ- ದರೂ ಆಗಲಿ ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿಳಬಾರದೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವನು ಎಷ್ಟು ನಿರ್ಲಜ್ಜನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದರೆ ಮುನಿಪದದಂಥ ಉಚ್ಚ ಪದವನ್ನು ಪಡೆದು ತಾನೇ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ನೀಚನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಅಸಂಭವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವುದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಭ್ರಷ್ಟನಾದ ಮುನಿಯು ಲೋಕ ರೀತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ನಿಂದೆಯ ಸ್ಥಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಯಾವ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಹಾಪಾಪದ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ತಪಸ್ಸನ್ನು ನೀಚಪುರುಷರು ಮಲಿನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವಿಶುದ್ಧತಿ ದುರಾಚಾರ : ಸರ್ವೋಽಪಿ ತಪಸಾ ಧ್ರುವಮ್ |

ಕರೋತಿ ಮಲಿನಂ ತಚ್ಚ ಕಿಲ ಸರ್ವಾಧರೋಽಪರಃ ||೧೬೭||

ಅರ್ಥ:- ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಮೊದಲು ಮಾಡಲಾದ ಸಮಸ್ತ ದುರಾಚಾರಗಳು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ನಾಶವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ಚೈನ ಮತದಿಂದ ಹೊರತಾಗಿರುವಂಥ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ನಿಕೃಷ್ಟನಾದ ನಿಂದ್ಯಜೀವನು ಆ ತಪವನ್ನು ಮಲಿನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಜಲದಿಂದ ಕೊಳೆಯನ್ನು ತೊಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಆ ತೊಳೆಯಲು ಕಾರಣವಿರುವಂಥ ಜಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಳೆಯನ್ನು ತಂದು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಅವನನ್ನು ನೀಚನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಪಾಪವು ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಪಾಪಿಯಾಗಿದ್ದವನೂ ಕೂಡ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಪಾಪವನ್ನು

ದೂರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆ ಪಾಪವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲು ಕಾರಣವಿರುವಂಥ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೂಡ ದೂಷಿತಗೊಳಿಸುವಂಥವನು ಕಲಂಕ ತಗಲಿಸುವಂಥವನು ಅವನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ನೀಚನಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಯಾವನು ಪಾಪವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನಂತೂ ನೀಚನೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಕಾರಣವಿರುವಂಥ ಮುನಿ ಲಿಂಗದ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೂ ಕೂಡ ದೋಷ ತಗಲಿಸುವಂಥವನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ನೀಚನಿದ್ದಾನೆ. “ಅನ್ಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾದ ಪಾಪವಂತೂ ಧರ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೂರವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ದೂರವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದು ವಜ್ರಲೇಪವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ” ಯೆಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥ ಪದದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಪಾಪವು ಮುನಿಪದದಲ್ಲಿ ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಮುನಿಪದದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾದ ಪಾಪವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ದೂರ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದು ವಜ್ರಲೇಪವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ ಮುನಿಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ದೋಷ ತಗಲಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಆಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವಂಥ ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಸಂತೈವ ಕೌತುಕಶತಾನಿ ಜಗತ್ಸು ಕಿಂ ತು

ವಿಸ್ಮಾಪಕಂ ತದಲಮೇತದಿಹ ದ್ವಯಂ ನಃ |

ಪೀತ್ವಾಮೃತಂ ಯದಿ ವಮಂತಿ ವಿಸೃಷ್ಟಪುಣ್ಯಾಃ :

ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಸಂಯಮನಿಧಿಂ ಯದಿ ಚ ತ್ಯಜಂತಿ ||೧೬೮||

ಅರ್ಥ:- ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಕೌತೂಹಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥವುಗಳಂತೂ ನೂರಾರು ಸಾವಿರಾರು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಭಾಗ್ಯಹೀನನಾದ ಪುರುಷನಂತೂ ಅಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ವಮನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಸಂಯಮ-ನಿಯಮ ನಿಧಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೂಡ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅವೆರಡೂ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಮಗಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥವುಗಳಿವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಎಲ್ಲಿ ಅಸಂಭವವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಅಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಅನೇಕ ಕೌತುಕರೂಪದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ನಮಗಂತೂ ಇವೆರಡು ಕಾರ್ಯಗಳದ್ದೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ಮಹಾಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಯಾವುದರ ಮೂಲಕ ಜರೆ ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅಂಥ ಅಮೃತವನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಕೂಡಲೆ ಅದನ್ನು

ವಮನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ, ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ಕಾಲಲಬ್ಧಿಯ ವಶದಿಂದ ಯಾವುದರ ಮೂಲಕ ಜನ್ಮ-ಮರಣ ಮೊದಲಾದ ದುಃಖದ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಅಂಥ ಸಂಯಮ ನಿಧಾನವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಂತೂ ದೃಷ್ಟಾಂತರೂಪದಿಂದ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಹೇಗೆ ಅಮೃತ ಪಾನ ಮಾಡಿ ಅದರ ವಮನ ಮಾಡುವುದು ವಿಪರೀತ ಕಾರ್ಯವಿದೆ ಹಾಗೆ ಸಂಯಮ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಅದರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಕೂಡ ವಿಪರೀತವಾದ ಕಾರ್ಯವಿದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿವೇಕಸಂಪನ್ನರು ಎಂದೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಂಯಮ ನಿಧಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದಂಥ ಯಾವ ವಿವೇಕಿ ಜೀವರುಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಸರ್ವಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ರಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ-ನಾಶ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಇಹ ವಿನಿಹತಬಹ್ವಾರಂಭಬಾಹ್ಯೋರುಶತ್ರೋಃ
 ಉಪಚಿತನಿಜಶಕ್ತೀರ್ನಾಪರಃ ಕೋಽಪ್ಯಪಾಯಃ |
 ಅಶನಶಯನಯಾನಸ್ಥಾನದತ್ತಾವಧಾನಃ
 ಕುರು ತವ ಪರಿರಕ್ಷಾಮಾಂತರಾನ್ ಹಂತುಕಾಮಃ ||೧೬||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಮುನಿಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಆರಂಭ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳ ರೂಪದ ಬಾಹ್ಯ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿರುವಂಥವನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಆತ್ಮಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಏಕತ್ರಿತಗೊಳಿಸಿರುವಂಥವನಾದ ನಿನಗೆ ಈಗ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥ ಕಷ್ಟವು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀನು ರಾಗ-ದ್ವೇಷಾದಿಗಳ ರೂಪದ ಆಂತರಿಕ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಭೋಜನ ಮಾಡುವುದು, ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಗಮನ ಮಾಡುವುದು, ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಧಾನನಾಗಿರುತ್ತ ನೀನು ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ನಮ್ಮ ಉಪದೇಶವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಅಂತರಂಗ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಶತ್ರುಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿರುವಂಥ ಅನ್ಯ ದೊರೆ ಮೊದಲಾದವರು ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ವೈರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರಂತೂ ಬಹಿರಂಗ ಶತ್ರುಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಆಹಾರ-ಪಾನೀಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಸೇವಕ ಮೊದಲಾದವರು ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿರುವಂಥ ವೈರಿಗಳು ಅವರು ಅಂತರಂಗದ ಶತ್ರುಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆಯು ತನ್ನ

ಬಹಿರಂಗ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಭ್ರಷ್ಟವಾಗುವ ಕಾರಣವೇ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನು ಆಹಾರ-ಪಾನೀಯ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಧಾನತೆಯಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸದಿದ್ದರೆ ಅಂತರಂಗ ಶತ್ರುಗಳ ಮೂಲಕ ಕದಾಚಿತ್ ಮರಣವನ್ನೂ ಹೊಂದಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅಂತರಂಗ ಶತ್ರುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುವುದು ಆ ಪ್ರಕಾರ ಆಹಾರ-ಪಾನೀಯ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಇರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಹಾಗೆ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಒಂದು ಅಂತರಂಗ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಬಹಿರಂಗವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಶತ್ರುಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಹಿಂಸಾದಿರೂಪದ ಆರಂಭ ಮೊದಲಾದವು ತಮ್ಮ ಮುನಿಲಿಂಗದಿಂದ ಬಾಹ್ಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಅವಂತೂ ಬಹಿರಂಗ ಶತ್ರುಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಆ ಆಹಾರ-ಪಾನೀಯ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾದರೂಪದ ವಿಪರೀತ ಭಾವಗಳು ಮುನಿಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಮೋಹಿತ ಮಾಡುವವು ಅವು ಅಂತರಂಗ ಶತ್ರುಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮುನಿರಾಜರು ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಆರಂಭ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಮುನಿಪದದಲ್ಲಿ ಭ್ರಷ್ಟವಾಗುವ ಕಾರಣಗಳು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರು ಆಹಾರ - ಪಾನೀಯ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾದಿಯಾಗಿ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸದಿದ್ದರೆ ಅಂತರಂಗದ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳಿಂದ ಮುನಿಪದವು ನಾಶವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅಂತರಂಗದ ರಾಗಾದಿ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಮುನಿಪದದ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುವುದು ಹಾಗೆ ಆಹಾರ-ಪಾನೀಯ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಆರಂಭ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿರಬಾರದು; ಆದರೆ ಮುನಿಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಆಹಾರ-ಪಾನೀಯ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ರಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುವುದು ಮತ್ತು ರಾಗಾದಿಗಳು ನಾಶವಾಗುವವು ಆದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅನೇಕಾಂತಾತ್ಮಾರ್ಥಪ್ರಸವಫಲಭಾರಾತಿವಿನತೇ

ವಚಃಪರ್ಣಾಕೀರ್ಣೇ ವಿಪುಲನಯಶಾಖಾಶತಯುತೇ |

ಸುಮುತ್ತುಂಗೇ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ರತಮತಿಮೂಲೇ ಪ್ರತಿದಿನಂ

ಶ್ರುತಸ್ಯಂಧೇ ಧೀಮಾನ್ ರಮಯತು ಮನೋ ಮರ್ಕಟಮಮುಮ್ ||೧೦೨೦||

ಅರ್ಥ:- ಶಾಸ್ತ್ರರೂಪದ ವ್ಯಕ್ತವು ಅನೇಕಾಂತಸ್ವರೂಪದ ಆತ್ಮನಿಂದುತ್ಪನ್ನವಾದ ಫಲ-ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮಿಭೂತವಾಗಿರುವುದೂ, ವಚನಗಳರೂಪದ ಪರ್ಣಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದೂ, ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ನಯಗಳ ರೂಪದ ನೂರಾರು

ರೆಂಬೆಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದೂ, ಅತ್ಯಂತ ಉನ್ನತವಾಗಿರುವುದೂ ಮತ್ತು ಸಮೀಚೀನ ಹಾಗೂ ತುಂಬ ವಿಸ್ತಾರವಿರುವಂಥ ಮತಿಜ್ಞಾನರೂಪದ ಮೂಲದಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಆ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧರೂಪದ ವ್ಯಕ್ತದ ಮೇಲೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಂದವರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ರೂಪದ ಮಂಗನನ್ನು ಪ್ರತಿ ದಿವಸವೂ ಪ್ರತಿ ಸಮಯವೂ ರಮಿಯಿಸಬೇಕು ಸುಖಿಸಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಮನಸ್ಸಂತೂ ಮಂಗನ ಸಮಾನ ಚಂಚಲವಿದೆ, ಅದು ಎಷ್ಟು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ರಾಗಾದಿಗಳ ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮನ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೇನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಕೆಲವರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮಂಗನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಅನಾಹುತವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತದ ಮೇಲೆ ರಮಿಯಿಸಲು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅದು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕೆಡಕನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಅದು ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮನಸ್ಸು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಅವಲಂಬನದಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ರಾಗಾದಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ರಾಗಾದಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಆ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪಠಣ-ಪಾಠಣ ಮಾಡುವುದರ ಹೆಸರೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು, ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ವರೂಪಧ್ಯಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅದು ಕೂಡ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವೇ ಇದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವಿತರ್ಕಸಹಿತ ಧ್ಯಾನ ಹೇಳಿದೆ, ಮತ್ತು ವಿತರ್ಕದ ಹೆಸರು ಶ್ರುತಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ ರಾಗ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮತ್ತು ಇದೇ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಮನಸ್ಸು ರೂಪದ ಮಂಗನಿಗೆ ರಮಿಯಿಸಲು ವ್ಯಕ್ತದ ಸಮಾನವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಸಾರಭೂತ ಫಲ-ಪುಷ್ಟಿಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಭಾರದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು ನಮ್ಮವಿರುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಾರಭೂತ ಸ್ಯಾದ್ಯಾದ ರೂಪದ ಅರ್ಥಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಬಾಹುಳ್ಯತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತದಲ್ಲಿ ಪರ್ಣಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಘನೀಭೂತವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತ ವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತದಲ್ಲಿ ರೆಂಬೆಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪರ್ಣ- ಫಲ - ಪುಷ್ಟಿಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನಯಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ವಚನ ರಚನೆ ಅಥವಾ ಅರ್ಥನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತವು ಔನ್ನತ್ಯದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪೂಜ್ಯ ಪರಮೋನ್ನತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತಾರರೂಪದ ಮೂಲವಿದ್ದು ಅದುವೇ ಕಾರಣಭೂತವಿದೆ, ಹಾಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ

ವಿಸ್ತಾರರೂಪದ ಬುದ್ಧಿ ಅಥವಾ ಮತಿಜ್ಞಾನವೇ ಕಾರಣಭೂತವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯಕ್ತದ ಸಮಾನವಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ರೂಪದ ಮಂಗನನ್ನು ರಮಿಯಿಸಬೇಕು.

ಶಾಸ್ತ್ರರೂಪದ ವ್ಯಕ್ತದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಮಿಯಿಸುವಂಥ ಜೀವನು ತತ್ತ್ವದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ತದೇವ ತದತದ್ರೂಪಂ ಪ್ರಾಪ್ನವನ್ನ ವಿರಂಸ್ಯತಿ |

ಇತಿ ವಿಶ್ವಮನಾದ್ಯಂತಂ ಚಿಂತಯೇವಿಶ್ವವಿತ್ಸದಾ ||೧೭೧||

ಅರ್ಥ:- ಸಂಪೂರ್ಣ ತತ್ತ್ವದ ಜ್ಞಾನವಿರುವಂಥ ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನು ಅನಾದಿ ನಿಧನವಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಈ ವಸ್ತುವು ವಿವಕ್ಷಿತ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಿಯಾದ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಎಂದೂ ನಾಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಂಥ ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನು ಕೇವಲಶಬ್ದ, ಅಲಂಕಾರ, ಭಂದಸ್ಸು ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೊಡಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವನು ವಸ್ತು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿದೆ ಅದು ನಿತ್ಯವೂ ಇದೆ ಮತ್ತು ಅನಿತ್ಯವೂ ಇದೆ. ಸತ್ತಾರೂಪವೂ ಇದೆ ಮತ್ತು ಅಸತ್ತಾರೂಪವೂ ಇದೆ; ಏಕವೂ ಇದೆ ಮತ್ತು ಅನೇಕವೂ ಇದೆ. ಇವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಅದರ ರೂಪವೂ ಇದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ರೂಪವೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂಥ ಭಾವಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳಿವೆ ಅವು ನಾಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ, ಅನಾದಿ ನಿಧನವಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹೀಗೆಯೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮುಖಾಂತರ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಇಂಥ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಸಮ್ಯಗ್‌ರ್ಥನ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಇಂಥ ಜ್ಞಾನವಂತೂ ಭ್ರಮರೂಪವಿದೆಯೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟರೆ ಅವರ ಸಂದೇಹವನ್ನು ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಏಕಮೇಕಕ್ಷಣೇ ಸಿದ್ಧಂ ಧ್ರೌವ್ಯೋತ್ಪಾದವ್ಯಯಾತ್ಮಕಮ್ |

ಅಬಾಧಿತಾನ್ಯತತ್ತ್ವತ್ಯಯಾನ್ಯಥಾನುಪಪತ್ತಿತಃ : ||೧೭೨||

ಅರ್ಥ:- ಒಂದೇ ವಸ್ತುವು ಒಂದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಧ್ರೌವ್ಯ, ಉತ್ಪಾದ ಮತ್ತು ವ್ಯಯ ಈ ಮೂರರ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇತು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಅಖಂಡಿತವಿರುವ ಎರಡು ಪರಸ್ಪರವಿರೋಧವಾದ ಎರಡು ಮಾತುಗಳು ಎಂದರೆ 'ಇದು ಅನ್ಯವಿದೆ' ಯೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಮತ್ತು 'ಇದು ಅದೇ ಇದೆ' ಯೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಒಂದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಒಂದೇ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಇದು ಆ ರೂಪವೂ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಮತ್ತು ಆ ರೂಪವಿಲ್ಲವೂ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಂತೂ ಭ್ರಮೆಯೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇತರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದರೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಒಬ್ಬನೇ ಪುರುಷನ ತಂದೆಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದರೆ ಮತ್ತು ಮಗನೆಂದೂ ಹೇಳಿದರೆ ಭ್ರಮೆಯೇ ಇದೆ, ಆದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ತಂದೆಯಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಮಗನಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಮೊದಲು ಒಂದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ನಿತ್ಯವೆಂದೂ ಮತ್ತು ಅನಿತ್ಯವೆಂದೂ ಹೇಳಿದುದರ ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ಮೊದಲು ದರಿದ್ರನಿದ್ದನು ನಂತರ ಅವನೇ ದೊರೆಯಾಗುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವಸ್ಥೆಯು ಬದಲಾಗುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮೊದಲು ದರಿದ್ರನಿದ್ದನು ಈಗ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಅನ್ಯತೆಯು ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇವನು ಬೇರೆಯಿದ್ದಾನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಮನುಷ್ಯತನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮೊದಲು ಕೂಡ ಮನುಷ್ಯನಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಈಗ ಕೂಡ ಅದೇ ಮನುಷ್ಯನಿದ್ದಾನೆಂದು ಏಕತೆಯು ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇವನೇ ಅವನಿದ್ದಾನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರತೀತಿಯಾಗುವುದು ಅದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಖಂಡಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವು ತಿಳಿದು ಬರುವುದರಿಂದ ಅದೇ ಪುರುಷನು ಒಂದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದ-ವ್ಯಯ-ಧ್ರೌವ್ಯತ್ವವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರನಿಂದ ದೊರೆಯಾದನು ಅದೇ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊರತನದ ಉತ್ಪಾದವಿದೆ, ದರಿದ್ರತನದ ವ್ಯಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯತನವು ಧ್ರೌವ್ಯವಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಜೀವನು ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ದೇವನಾಗುವನು ಅಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯತನವು ದೇವತನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಇದು ಅನ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಜೀವತನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಇದು ಅದೇ ಇದೆಯೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ದೇವನಾಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವತನದ ಉತ್ಪಾದ, ಮನುಷ್ಯತನದ ವ್ಯಯ, ಜೀವತನದ ಧ್ರೌವ್ಯ ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಭಾವಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಸ್ತ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಉತ್ಪಾದ-ವ್ಯಯ-ಧ್ರೌವ್ಯತ್ವವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಅನಿತ್ಯತೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ವದ್ರವ್ಯ-ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲ-ಭಾವದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸತ್ತಾತನ ಮತ್ತು ಪರದ್ರವ್ಯ-ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲ-ಭಾವದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಾಸ್ತಿತನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದು. ಒಬ್ಬನೇ ಪುರುಷನನ್ನು ಈ ದ್ರವ್ಯವು ಪುರುಷನಿದ್ದಾನೆ, ಈ ದ್ರವ್ಯವು ಪುರುಷನಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪುರುಷನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆ, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆ, ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಸ್ವರೂಪಮಯನಿದ್ದಾನೆ, ಇಂಥ ಸ್ವರೂಪಮಯನಿಲ್ಲನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವು ಯುಗಪತ್ ಸತ್ತಾ-ಅಸತ್ತಾರೂಪವಿದೆ ಮತ್ತು ಅಂತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಒಂದು, ಅಂಶನಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅನೇಕವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು, ಒಬ್ಬನೇ ಪುರುಷನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರೀರದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬನೆಂದೇ ಹೇಳುವುದು. ಮತ್ತು ಕೈ-ಕಾಲು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ರೂಪನೆಂದೂ ಮನ್ನಿಸುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವು ಯುಗಪತ್ ಏಕ-ಅನೇಕ ರೂಪವಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ತತ್ತ್ವವು ಆ ರೂಪವಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಆ ರೂಪವಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆಯೂ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮುಖಾಂತರ ಪ್ರಮಾಣದ ಅವಿರುದ್ಧ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನು ಹಾಗೆಯೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಧ್ರಾವ್ಯಮೊದಲಾದ ಮೂರು ಸ್ವರೂಪತೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿರುವುದರಿಂದ ಆ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಥಾ ನಿತ್ಯಮೊದಲಾದ ಒಂದೊಂದು ಸ್ವರೂಪತೆಯೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಆಶಂಕೆಯ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ನ ಸ್ಥಾಸ್ತು ನ ಕ್ಷಣವಿನಾಶಿ ನ ಬೋಧಮಾತ್ರಂ,
ನಾಭಾವ ಮಪ್ರತಿಹತಪ್ರತಿಭಾಸರೋಧಾತ್ |

ತತ್ತ್ವಂ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಭವತ್ತದತ್ತ್ವ ರೂಪಂ

ಆದ್ಯಂತಹೀನಮಖಿಲಂ ಚ ತಥಾ ಯಥೈಕಮ್ ||೧೭೩||

ಅರ್ಥ:- ವಸ್ತುವಿದೆ ಅದು ಸರ್ವಥಾ ಸ್ಥಿರ ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವಂಥದೂ ಇಲ್ಲ, ಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಅಭಾವ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಅಖಂಡಿತವಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಭಾಸವಾಗುವುದರ ನಿರೋಧವಿರುವುದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಅದರ ಖಂಡನವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ವಸ್ತುವು ಸಮಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವ ರೂಪವೂ ಇದೆ ಮತ್ತು ಅತತ್ತ್ವ ರೂಪವೂ ಇದ್ದು ಅನಾದಿ ನಿಧನವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹೇಗೆ ಒಂದು ಪದಾರ್ಥವಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವು ಸರ್ವಥಾ ಏಕರೂಪವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ-ನಾನಾ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ನಾನಾ ರೂಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಂಖ್ಯ ನೈಯಾಯಿಕ ಮೊದಲಾದ ಮತದವರು ವಸ್ತುವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ನಿತ್ಯವೆಂದೇ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೌದ್ಧ ಮತಾವಲಂಬಿಗಳು ಕ್ಷಣ ವಿನಶ್ಚರವೆಂದೇ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೌದ್ಧಮತದ ಕೆಲವು ಜ್ಞಾನಾನ್ವಿತವಾದಿಗಳು ಕೇವಲ ಒಂದು ಜ್ಞಾನವೇ ಇದೆ, ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಸ್ತುವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಏಕಾಂತರೂಪವಾಗಿಯೇ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಇಂಥ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವು ಕಂಡು

ಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಅವಸ್ಥೆಯು ಬದಲಾಗದ ಹೊರತಾಗಿ ಅರ್ಥಕ್ರಿಯೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ನಿತ್ಯವೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು? ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವಸ್ಥೆಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಭಾವಗಳು ನಿತ್ಯವಿರುವಂಥವುಗಳಿರುವುದರಿಂದ ವಸ್ತುವುಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ಇರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಕ್ಷಣ ವಿನಶ್ಚರವೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು? ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವೂ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ, ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥವೂ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಮನ್ನಿಸದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಮಾಣ-ಅಪ್ರಮಾಣ ಜ್ಞಾನದ ವಿಭಾಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವೇ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪದಾರ್ಥವು ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ ಅದರ ಅಭಾವ ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಅದರ ಉಪದೇಶವೂ ಶಬ್ದರೂಪವೇ ಆಗುವುದು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿರುವುದನ್ನು ಸುಳ್ಳೆಂದು ಹೇಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಅಭಾವರೂಪವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ವಸ್ತುವಂತೂ ಏಕಾಂತ ರೂಪವಿಲ್ಲ, ವಸ್ತುವಂತೂ ಆ ರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇದೆ, ಮತ್ತು ಆ ರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಸ್ತುವಿದೆ ಅದು ದ್ರವ್ಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಿತ್ಯವಿದೆ, ಪರ್ಯಾಯವು ಬದಲಾಗುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕ್ಷಣವಿನಶ್ಚರವಿದೆ, ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಭಾಸವಾಗುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವಿದೆ. ಬಾಹ್ಯ ವಸ್ತುವು ಸತ್ತಾರೂಪವಿದೆ, ಅದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಬಾಹ್ಯ ವಸ್ತುಗಳೂ ಇವೆ. ಪರದ್ರವ್ಯ-ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲ-ಭಾವದಲ್ಲಿ ಇದು ನಾಸ್ತಿಯಿದೆ. ಅದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಭಾವವಿದೆ. ಸ್ವ-ದ್ರವ್ಯ-ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲ-ಭಾವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿಯಿದೆ, ಅದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಭಾವವಿಲ್ಲ, ಸದ್ಭಾವವಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಅನೇಕಾಂತ ರೂಪ ಅನಾದಿನಿಧನ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡುವುದು. ಹೇಗೆ ಒಂದು ಜೀವವು ಚೇತನ ಮೊದಲಾದ ಭಾವದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಇದೆ. ಮತ್ತು ನರ-ನಾರಕ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅನಿತ್ಯವೂ ಇದೆ. ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಾಸವಾಗುವ ಜೀವದ ಆಕಾರವು ಅದು ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವೇ ಇದೆ. ಜೀವವು ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಸಲುವಾಗಿ ಪದಾರ್ಥವೂ ಇದೆ. ಪುಧ್ಗಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ದ್ರವ್ಯ-ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲ-ಭಾವದಲ್ಲಿ ಜೀವದ ಅಭಾವವೂ ಇದೆ. ಜೀವದ ದ್ರವ್ಯ-ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲ-ಭಾವದಲ್ಲಿ ಜೀವದ ಸದ್ಭಾವವೂ ಇದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಜೀವ ಪದಾರ್ಥವು ಅನೇಕಾಂತ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅನಾದಿನಿಧನವಿದ್ದು ಅನೇಕ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆ ರೂಪವೂ ಇವೆ, ಮತ್ತು ಆ ರೂಪವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಹೇಗೆ ಇವೆ ಹಾಗೇ ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮನ್ನಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳ ಸಾಧಾರಣ ಸಮಾನ ಸ್ವರೂಪವಿದ್ದರೆ ಆತ್ಮನ ಅಸಾಧಾರಣ ಸ್ವರೂಪವು ಹೇಗಿದೆ ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ಮುಕ್ತನಾಗುವನೆ? ಎಂದು ಕೇಳಲು ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವಃ ಸ್ಯಾದಾತ್ಮಾ ಸ್ವಭಾವಾವಾಪ್ತಿರಚ್ಯುತಿಃ |

ತಸ್ಮಾದಚ್ಯುತಿಮಾಕಾಂಕ್ಷನ್ ಭಾವಯೇಜ್ಞಾನಭಾವನಾಮ್ ||೧೦೭೪||

ಅರ್ಥ:- ಆತ್ಮನು ಅಸಾಧಾರಣ ಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವವಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಅದು ವಿನಾಶರಹಿತವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವಿನಾಶಿ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಯಸುವಂಥ ವಿವೇಕಶಾಲಿಗಳು ಅವರು ಜ್ಞಾನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಮೊದಲು ಯಾವ ನಿತ್ಯ-ಅನಿತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಅವಂತೂ ಎಲ್ಲವೂ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾನರೂಪದಿಂದ ಸಾಧಾರಣವಿವೆ. ಮತ್ತು ಯಾವ ಈ ಜ್ಞಾನವಿದೆ, ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿದೆ ಅದು ಕೇವಲ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಆತ್ಮನ ಅಸಾಧಾರಣ ಸ್ವಭಾವವಿದೆ. ಇದೇ ಲಕ್ಷಣದ ಮೇಲಿಂದ ಆತ್ಮನ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಿದೆಯೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ವಸ್ತುವಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಅದರ ಸ್ವಭಾವದ ಅಭಾವವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ, ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಲಕ್ಷಣದ ನಾಶವಾದ ನಂತರ ಲಕ್ಷಣದ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಹೇಗೆ ಉಳಿಯುವುದು? ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಧನದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನ ದಶೆಯ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುವುದು. ಮತ್ತು ಯಾವ ಪುರುಷನು ಪರಧನದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡುವನು ಅವನ ದಶೆಯು ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವು ಜ್ಞಾನ ಸಮಯಸಾರವಿದ್ದು ಜೀವನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬೇಕು. ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹೇಗೆ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ ಹಾಗೆ ಪರಿಣಮಿಸಲಿ, ನಾನಂತೂ ಇವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವನೇ ಇದ್ದೇನೆಂದು ಭಾವನೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವನಿಗೆ ಅವಿನಾಶಿ ಅವಸ್ಥೆಯಾಗುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಂತೂ ಇವನ ಸ್ವಭಾವವಿದ್ದು ಅದರದಂತೂ ಅಭಾವವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಸಾರಭೂತ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಇವನು ಅನ್ಯ ಭಾವದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಅವಸ್ಥೆಯು ಹೇಗೆ ಬದಲಾಗುವುದು ? ಮತ್ತು ಯಾವ ಜೀವನು ಪರದ್ರವ್ಯದ ಸ್ವಭಾವದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವನು ಎಂದರೆ ಶರೀರ, ಧನ, ಸ್ತ್ರೀ, ಪುತ್ರ, ಮೊದಲಾದವರು ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದರೆ ಅವರನ್ನು ತನ್ನವರನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಅವಿನಾಶಿ ಅವಸ್ಥೆಯು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವನ ಶರೀರಾದಿಗಳ ಅವಸ್ಥೆಯು ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ ಅವನದು ತನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯು ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅವನ ಅವಸ್ಥೆ ಬದಲಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಅವಸ್ಥೆ ಬದಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವಿನಾಶಿತನವು ಹೇಗೆ ಉಳಿಯುವುದು ? ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ವಿವೇಕಿಗಳು ಅವಿನಾಶಿ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಒಂದು ಜ್ಞಾನದ ಭಾವನೆಯನ್ನೇ ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಏಕಲ್ಪರಹಿತ ಶ್ರುತಜ್ಞಾನದ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಜ್ಞಾನವು ಪಾಪವಾದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. -

ಜ್ಞಾನಮೇವ ಫಲಂ ಜ್ಞಾನೇ ನನು ಶ್ಲಾಘ್ಯಮನಶ್ಚರಮ್ |

ಅಹೋ ಮೋಹನ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮಮನ್ಯದಪ್ಯತ್ರ ಮೃಗ್ಯತೇ ||೧೭೫||

ಅರ್ಥ:- ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನದ ಫಲವು ಜ್ಞಾನವೇ ಇದೆ, ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ತುತಿಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಅವಿನಾಶಿಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಫಲದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಅದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ. ಇದು ಮೋಹದ ಮಹಿಮೆಯಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಶ್ರುತಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ, ಅದರ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಫಲವೆಂದರೆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದೇ ಇದೆ. ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ದೊರಕುವ ಅದರ ಫಲವೆಂದರೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವೇ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನದ ಫಲವು ಜ್ಞಾನವೇ ಇದ್ದು, ಅದು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನವಾದ ನಂತರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹೇಗೆ ಇವೆ ಹಾಗೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ ಅದರಿಂದ ನಿರಾಕುಲತೆಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ನಿರಾಕುಲತೆಯು ಅದು ಸುಖದ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ. ಸುಖವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಈ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಪರಾಧೀನತೆ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ದೋಷವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಯಾರು ವಿಷಯ ಸಾಮಗ್ರಿರೂಪದ ಫಲವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ಮೋಹದ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ತುರಿಕೆ ರೋಗವಾದಾಗ ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಒಳ್ಳೆಯವೆನಿಸುತ್ತವೆ ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಹದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿ ಭಾವಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದಾಗ ಇವನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಒಳ್ಳೆಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅವರನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಿ ಪುರುಷನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅನ್ಯ ಫಲದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದು ಅಚ್ಚರಿಯಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಭೂತ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ಪುರುಷನ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಹಿ ಜೀವದ ಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರುತಜ್ಞಾನದ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂಥ ಭವ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಎಂಥ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಶಾಸ್ತ್ರಾಗ್ನಿ ಮಣಿವದ್ಭವ್ಯೋ ವಿಶುದ್ಧೋ ಭಾತಿ ನಿರ್ವೃತಃ |

ಅಂಗಾರವತ್ ಖಲೋ ದೀಪ್ತೋ ಮಲೀ ವಾ ಭಸ್ಮ ನಾ ಭವೇತ್ ||೧೭೬||

ಅರ್ಥ:- ಶಾಸ್ತ್ರ ರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಭವ್ಯನಿದ್ದವನಂತೂ ನಿಜವಾದ ಪುಷ್ಟರಾಗರತ್ನದಂತೆ ಮಲರಹಿತನಾಗುತ್ತ ವಿಶುದ್ಧ ನಿರ್ಮಲತೆಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮತ್ತು ದುಷ್ಟನಾದ ಅಭವ್ಯನು ಅಗ್ನಿಯಕೆಂಡದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶವಂತನಾಗಿರುತ್ತ ಮಲಸಂಯುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಭಸ್ಮರೂಪನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪದ್ಮರಾಗ ಮಣಿಯಂತೂ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ತನಗೆ ತಗಲಿರುವ ಮಲಿನತೆಯ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಶುದ್ಧಭಾವರೂಪವಾಗುತ್ತ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಸೌದೆಯ ಅಗ್ನಿಯಿದೆ ಅದು ಕೆಂಡವಿರುವಾಗ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅದಂತೂ ಕೊನೆಗೆ ಮಲಿನರೂಪದ ಇದ್ದಲಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲವೆ ಭಸ್ಮರೂಪದ ಬೂದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಭವ್ಯ ಜೀವನಂತೂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ತನಗೆ ತಗಲಿರುವ ಅಜ್ಞಾನ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಮಲಿನತೆಯ ನಾಶವಾಗುವುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧ ಪದವನ್ನು ಪಡೆದು ಶುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವರೂಪನಾಗುತ್ತ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮಿಯಿರುವ ಅಭವ್ಯಜೀವನಂತೂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೇನೋ ಆಗುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ರಾಗಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಲಿನನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ ಧ್ಯಾನದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಮುಹುಃ ಪ್ರಸಾರ್ಯ ಸಜ್ಞಾನಂ ಪಶ್ಯನ್ ಭಾವಾನ್ ಯಥಾಸ್ಥಿತಾನ್ |

ಪ್ರೀತ್ಯಪ್ರೀತೀ ನಿರಾಕೃತ್ಯ ಧ್ಯಾಯೇದಧ್ಯಾತ್ಮವಿನ್ಮುನಿಃ ||೧೭೭||

ಅರ್ಥ:- ಆತ್ಮನ ಅಧಿಕಾರರೂಪವಿರುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಮುನಿಯು ಅವನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತ ಹೇಗೆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅವನು ಅವಲೋಕನ ಮಾಡುತ್ತ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಆತ್ಮಜ್ಞಾನೀಜೀವನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಮೊದಲಂತೂ ಆಗಮ-ಅನುಮಾನ ಮೊದಲಾದರೂಪದ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಯಥಾರ್ಥ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುತ್ತ ಹೇಗೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಬಾಹ್ಯ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಅಥವಾ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ನಾಶ ಮಾಡಬೇಕು, ಇಂಥ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ದೊರಕಿದರೇನೇ ಧ್ಯಾನದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಉಪಯೋಗದ ನಿಶ್ಚಲತೆಯನ್ನೇ ಧ್ಯಾನವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿರುತ್ತಿರುವಾಗ ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವು ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಆಗ ಧ್ಯಾನ ಹೇಗಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿಶ್ಚಯವಾಗದ ಹೊರತು ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ-ಅನಿಷ್ಟತೆಯು ಭಾಸವಾಗುವುದು ಆಗ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ಹೇಗೆ ದೂರವಾಗುವವು ? ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತೊಡಗಿಸದ ಹೊರತು ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿಶ್ಚಯವು

ಹೇಗಾಗುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಯಥಾರ್ಥ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿ, ಅನ್ಯ ಸಮಸ್ತ ಚಿಂತನೆಗಳ ನಿರೋಧ ಮಾಡಿ ಒಂದೇ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದರಿಂದ ಜೀವನು ಧ್ಯಾನಾವಸ್ಥೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದುವೇ ನಿಜವಾದ ಧ್ಯಾನವಿದ್ದು ಇದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾದ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳು ಇಂಥ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ನಿರಾಕರಣ ಮಾಡಿದನಂತರವೇ ಏಕೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿರಿ ?

ಉತ್ತರ:- ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಕರ್ಮದ ಕಾರಣತನದಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರದ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಮೊದಲು ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ನಾಶ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ವೇಷ್ಯನೋದ್ವೇಷ್ಯನೇ ಯಾವತ್ತಾವದ್ ಭ್ರಾಂತಿಭರ್ವಾರ್ಣವೇ |

ಆವೃತ್ತಿಪರಿವೃತ್ತಿಭ್ಯಾಂ ಜಂತೋರ್ಮಂಥಾನುಕಾರಿಣಃ : ||೧೭೮||

ಅರ್ಥ:- ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕಡೆಗೋಲಿಗೆ ಸುತ್ತಿದ ದಾರವನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಎಳೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗಂತೂ ಕಡೆಗೋಲು ತಿರುಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಗಮನಾಗಮನದ ಯೋಗದಿಂದ ಈ ಪ್ರಾಣಿಯು ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮೊಸರು ಕಡೆಯುವ ಕಡೆಗೋಲಿಗೆ ಸುತ್ತಿದ ದಾರವನ್ನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದನ್ನು ಸಡಿಲು ಬಿಡುವುದು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಎಳೆಯುವುದು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಗಮನಾಗಮನರೂಪದ ಅದರ ಪರಿಭ್ರಮಣವು ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನವೀನ ಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಕರ್ಮಗಳ ಉದಯವಾಗಿ ಫಲಕೊಟ್ಟು ನಿರ್ಜರಿಸಿ ಹೋಗುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನರಕ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಾಗಮನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪರಿಭ್ರಮಣವು ಇವನಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಕರ್ಮದ ಉದಯವಾದ ಮೇಲೆ ಇವನಿಗೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಆ ರಾಗಾದಿಗಳ ಭಾವಗಳಿಂದ ನವೀನ ಕರ್ಮವು ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದರ ಕಾರಣವು ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಕರ್ಮದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದಂತೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಪರಿಭ್ರಮಣದ ಮತ್ತು ನವೀನ ಬಂಧದ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ, -

ಮುಚ್ಯಮಾನೇನ ಪಾಶೇನ ಭ್ರಾಂತಿರ್ಬಂಧಶ್ಚ ಮಂಥವತ್ |

ಜಂತೋಸ್ತಥಾಸೌ ಮೋಕ್ಷವ್ಯೋ ಯೇನಾಭ್ರಾಂತಿರಬಂಧನಮ್ ||೧೭೯||

ಅರ್ಥ:- ಸುತ್ತುತ್ತ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವ ಪಾಶದ ಯೋಗದಿಂದ ಕಡೆಗೋಲಿನ ಸಮಾನ ಈ ಜೀವಕ್ಕೆ ಭ್ರಮಣ ಮತ್ತು ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದರಿಂದ ಪುನಃ ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಭ್ರಮಣ ಮತ್ತು ಬಂಧವು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಆ ರೀತಿಯಿಂದ ಪಾಶವನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮೊಸರಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಡೆಗೋಲನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಕಡೆಗೋಲಿಗೆ ದಾರವನ್ನು ಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗ ತಮಗೆ ಮೊಸರು ಕಡೆದು ಬೆಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುವುದಿರುತ್ತದೆ ಆಗ ಕಡೆಗೋಲಿಗೆ ಸುತ್ತಿದ ದಾರದ ಎರಡೂ ಕೊನೆಗಳನ್ನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಕೈಯನ್ನು ಸಡಿಲುಗೊಳಿಸಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಿಂದ ಎಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಆಗ ಆ ಕಡೆಗೋಲಿಗೆ ಸುತ್ತಿದ ದಾರವು ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಬಿಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಸುತ್ತುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆ ಎರಡೂ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ದಾರವು ಬಿಚ್ಚುವಾಗಲೂ ಮತ್ತು ಸುತ್ತುವಾಗಲೂ ಕೂಡ ಕಡೆಗೋಲು ಏಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಆ ಕಡೆಗೋಲಿನ ಭ್ರಮಣವು ನಿಂತು ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿದ ದಾರವು ಕೇವಲ ಬಿಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಹೋಗಬೇಕು ಅದು ಪುನಃ ಅದಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು, ಹೀಗಾದರೇನೇ ಆ ಕಡೆಗೋಲಿನ ಭ್ರಮಣವು ನಿಂತು ಹೋಗುವುದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಕರ್ಮದ ಮೂಲಕ ನಿರಂತರ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಕರ್ಮದನಿರ್ಜರೆಯು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ನಿರ್ಜರೆಯಿಂದಂತೂ ನವೀನ ಬಂಧವು ಆಗುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣವು ಆಗುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರದ ನಿರ್ಜರೆಯು ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಅದರಿಂದ ನವೀನ ಬಂಧವು ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣವು ಕೂಡ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮಪಾಶದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಏನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಕರ್ಮವು ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉದಯಕ್ಕೆ ಬಂದು, ರಸವಿತ್ತು ನಿರ್ಜರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಅದು ಸವಿಪಾಕ ನಿರ್ಜರೆಯಿದೆ. ಅದಂತೂ ನವೀನ ಕರ್ಮ ಕಟ್ಟುವುದರ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದರ ಕಾರಣವಿದೆ. ಮತ್ತು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಯಾವ ಕರ್ಮವಿದೆ ಅದು ಧರ್ಮಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಮಗ್ನವಿರುವುದರಿಂದ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದರೂ ತನ್ನ ರಸವನ್ನು ಕೊಡದೆಯೇ ನಿರ್ಜರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಅದು ಅವಿಪಾಕ ನಿರ್ಜರೆಯಿದೆ. ಅದು ನವೀನ ಕರ್ಮ ಕಟ್ಟುವುದರ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದರ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪುನಃ ಬಂಧ ಹಾಗೂ ಭ್ರಮಣವಾಗಬಾರದಿದ್ದರೆ ಕರ್ಮಪಾಶದ ನಾಶದಸಲುವಾಗಿ ಅವಿಪಾಕ ನಿರ್ಜರೆ ಮಾಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಜೀವಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಬಂಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ರಾಗದ್ವೇಷಕೃತಾಭ್ಯಾಂ ಜಂತೋರ್ಬಂಧಃ ಪ್ರವೃತ್ಯವೃತ್ತಿಭ್ಯಾಮ್ |

ತತ್ತಜ್ಞಾನಕೃತಾಭ್ಯಾಂ ತಾಭ್ಯಾಮೇವೇಕ್ಷ್ಯತೇ ಮೋಕ್ಷಃ ||೧೮೦||

ಅರ್ಥ:- ರಾಗ-ದ್ವೇಷದ ಭಾವಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಪ್ರವೃತ್ತಿ ಯಿಂದಂತೂ ಜೀವಕ್ಕೆ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ತತ್ತ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಮಾಡಲಾಗುವ ಅದೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಆತ್ಮನು ಯಾವ ರೂಪನಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ ಅದನ್ನಂತೂ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಮತ್ತು ಆತ್ಮನು ಯಾವರೂಪನಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಅಪ್ರವೃತ್ತಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಮೋಹದ ಉದಯದಿಂದ ರಾಗ-ದ್ವೇಷರೂಪದ ಭಾವಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಶುಭ ಕಾರ್ಯದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಶುಭಕಾರ್ಯದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಪ್ರವೃತ್ತಿ-ಅಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದಂತೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮೋಹದ ಉದಯವು ಕ್ಷೀಣವಾಗುವುದರಿಂದ ಯಾವ ತತ್ತ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ ಅದರಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದು, ಶುಭ-ಅಶುಭ ಭಾವಗಳ ಅಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಇಂಥ ಪ್ರವೃತ್ತಿ-ಅಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಹೀಗೆಯೇ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಬಂಧವಂತೂ ಪುಣ್ಯರೂಪ ಹಾಗೂ ಪಾಪರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದುವಾದುದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವೆರಡರ ಅಭಾವವು ಯಾವುದರಿಂದಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ದೋಷಾನುರಾಗಬುದ್ಧಿಗುಣದೋಷಕೃತಾ ಕರೋತಿ ಖಲು ಪಾಪಮ್ |

ತದ್ವಿಪರೀತಾ ಪುಣ್ಯಂ ತದುಭಯರಹಿತಾ ತಯೋರ್ಮೋಕ್ಷಮ್ ||೧೮೧||

ಅರ್ಥ:- ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವ ದ್ವೇಷರೂಪದ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವ ಅನುರಾಗ ರೂಪದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಂತೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪಾಪದ ಉಪಾರ್ಜನೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವ ಅನುರಾಗರೂಪದ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವ ದ್ವೇಷರೂಪದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪುಣ್ಯದ ಉಪಾರ್ಜನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅವೆರಡರಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಯಾವ ಬುದ್ಧಿಯಿದೆ ಅದು ಆ ಪಾಪ - ಪುಣ್ಯರೂಪದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮೋಕ್ಷ ಎಂದರೆ ಸಂವರ - ನಿರ್ಜರೆ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಬುದ್ಧಿಯನ್ನುವುದು ಇದು ಉಪಯೋಗದ ಹೆಸರು ಇದೆ. ಆ ಉಪಯೋಗವು ಅಶುಭೋಪಯೋಗ, ಶುಭೋಪಯೋಗ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವೆಂದು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವುದು ಅದರ ಹೆಸರು ಗುಣವಿದೆ. ಯಾವುದರಿಂದ ಕೆಡಕಾಗುವುದು ಅದರ ಹೆಸರು ದೋಷವಿದೆ. ಆ ಧರ್ಮರೂಪದ ಭಾವದಿಂದ ಆತ್ಮನದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸೂಚಿತಗೊಳಿಸುವಂಥ ಯಾವ ಭಾವವಿದೆ ಅದಂತೂ ಗುಣವಿದೆ. ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮರೂಪದ ಭಾವದಿಂದ ಆತ್ಮನದು ಕೆಡಕಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮ ವಿರೋಧಿಯಾದ ಯಾವ ಭಾವವಿದೆ ಅದು ದೋಷವಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಜೀವಕ್ಕೆ ತೀವ್ರ ಮೋಹದ ಉದಯದಿಂದ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಾಗುವುದು ಅಥವಾ ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಯಾರಲ್ಲಿ ಗುಣವಿರುವುದು ಅಥವಾ ಯಾರು ಗುಣದ ಕಾರಣಿರಿರುವರು ಅವರಲ್ಲಿಯಂತೂ ದ್ವೇಷವಾಗುವುದು, ಮತ್ತು ಯಾರಲ್ಲಿ ದೋಷವಿರುವುದು ಅಥವಾ ದೋಷದ ಕಾರಣಿರಿರುವರು ಅವರಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಾಗುವುದು ಆ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಶುಭೋಪಯೋಗವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಪಾಪ ಕರ್ಮದ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಯಾವ ಜೀವಕ್ಕೆ ಮಂದ ಮೋಹದ ಉದಯದಿಂದ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಿರುವುದು, ಮತ್ತು ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವಿರುವುದು ಅಥವಾ ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಯಾರಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಯಾರು ಗುಣದ ಕಾರಣಿರಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿಯಂತೂ ಅನುರಾಗಿಯಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾರಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳಿರುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ದೋಷದ ಕಾರಣಿರಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವಾಗುವುದು ಆ ಜೀವಕ್ಕೆ ಶುಭೋಪಯೋಗವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅದರಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮದ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪುಣ್ಯದ ಬಂಧ ಹೇಗಾಗುವುದೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಆಶಂಕೆ ಪಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದೇನೆಂದರೆ ಯಾರು ತಮ್ಮ ಕಷಾಯದ ಪ್ರಯೋಜನದ ಸಲುವಾಗಿ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗಂತೂ ಪಾಪದ ಬಂಧವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಮಿತ್ರನ ಶತ್ರುವಿನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಧರ್ಮದ ವಿರೋಧಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆಗ ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಕುರಿತು ಅನುರಾಗವೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಪುಣ್ಯದ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಉದಾಹರಣೆ ಹೀಗಿದೆ -ಕಾಡುಹಂದಿ ಮತ್ತು ಸಿಂಹ ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟವಾಗುತ್ತದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವೆರಡೂ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಕಾಡುಹಂದಿಗಂತೂ ಮುನಿರಾಜರನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಸತ್ತು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಸಿಂಹಕ್ಕೆ ಮುನಿರಾಜರನ್ನು ಮುರಿದು ತಿನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಸತ್ತು ಐದನೆಯ ನರಕದಲ್ಲಿ ನಾರಕಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪಾಪದ ಅಥವಾ ಪಾಪೀ ಜೀವರುಗಳ ನಿಂದೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಕೂಡ

ಪುಣ್ಯಬಂಧವಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎರಡೂ ಉಪಯೋಗಗಳು ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಅವೆರಡನ್ನು ಅಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಯಾವ ಜೀವನಿಗೆ ಮೋಹದ ಅಭಾವದಿಂದ ಇಂಥ ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರದ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಆ ಜೀವನಿಗೆ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಪಾಪಕರ್ಮದ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ನವೀನ ಬಂಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪೂರ್ವ ಬಂಧದ ನಿರ್ಜರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಉಪಯೋಗಗಳಿದ್ದು ಅವೇ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಬಂಧ ಮತ್ತು ಅವೆರಡರ ನಾಶದ ಕಾರಣವೆಂದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಬಂಧದ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳ ಎಂದರೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಯಾವುದರಿಂದಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರ ರೂಪವಾಗಿ ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಮೋಹಬೀಜಾದ್ರದ್ವೇಷೌ ಬೀಜಾನ್ಮೂಲಾಂಕುರಾವಿವ |

ತಸ್ಮಾಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿನಾ ದಾಹ್ಯಂ ತದೇತೌ ನಿರ್ದಿಧಿಕ್ಷುಣಾ ||೧೮೨||

ಅರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬೀಜದಿಂದ ವೃಕ್ಷದ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅಂಕುರದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಹರೂಪದ ಮೂಲ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಯಾವ ಜೀವನಿಗೆ ದಗ್ಧ ಮಾಡಿಬಿಡುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿದೆ ಅದೇ ಜೀವನು ಜ್ಞಾನರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಮೋಹವನ್ನು ದಗ್ಧ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಅತತ್ತ್ವ ಶ್ರದ್ಧೆಯರೂಪದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ಭಾವವನ್ನು ಮೋಹವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟ-ಅನಿಷ್ಟವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ-ಅಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಅತತ್ತ್ವ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಇಷ್ಟ-ಅನಿಷ್ಟವಾಗಿ ಭಾಸವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವೃಕ್ಷದ ಮೂಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಂಕುರದ ಮೂಲ ಕಾರಣವು ಬೀಜವಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ಮೂಲ ಕಾರಣವು ಮೋಹವೆಂದೆಂದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ಮೂಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಂಕುರವನ್ನು ದಗ್ಧ ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಅವುಗಳ ಬೀಜವನ್ನು ದಗ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯಾರು ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಮೋಹವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೋಹದ ನಾಶವಾದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳ ನಾಶವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಆಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೋಹದ ನಾಶವಾದ ನಂತರವೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಅವು ಯಾವ

ಪ್ರಕಾರ ಬೇರು ಸಹಿತ ಕಿತ್ತು ಹಾಕಿದ ವೃಕ್ಷದ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅಂಕುರವು ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಮಯದವರೆಗೆ ಹಸಿರಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಒಣಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ಕೂಡ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಾಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವವು. ಮತ್ತು ಓರ್ವ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೋಹದ ಸದ್ಭಾವವಿದ್ದು ಅವನಿಗೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಅವು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬೀಜದ ಸದ್ಭಾವವಿರುವಾಗ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅಂಕುರವು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಅವು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ಮೂಲ ಕಾರಣವಾದ ಮೋಹವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ನಾಶವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬೀಜವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು ಅಗ್ನಿಯಿದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಹವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು ಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ತತ್ತ್ವಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಅತತ್ತ್ವ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾಗಿರಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲವುಗಳ ಸಿದ್ಧಿಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಆಗಿ ಹೋಗುವುದು.

ಈ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಗೆ ಬೀಜಭೂತವಾಗಿ ಮೋಹವಿದ್ದು ಅದು ಹೇಗೆ ಇದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ನಾಶ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಕಾರಣವಿದೆ ಅದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪುರಾಣೋ ಗ್ರಹದೋಷೋತ್ಥೋ ಗಂಭೀರ : ಸಗತಿ : ಸರುಕ್ |
 ತ್ಯಾಗಜಾತ್ಯಾದಿನಾ ಮೋಹವ್ರಣ : ಶುದ್ಧ್ಯತಿ ರೋಹತಿ ||೧೮೩||

ಅರ್ಥ:- ಮೋಹರೂಪದ ಯಾವ ವ್ರಣವಿದೆ ಎಂದರೆ ಹುಣ್ಣು ಇದೆ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನಕಾಲದ್ದಿದೆ. ವ್ರಣವಂತೂ ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದ ಆಗಿದೆ; ಆದರೆ ಮೋಹವು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ವಿದ್ಯಮಾನವಿದ್ದು ಅದು ಗ್ರಹದೋಷದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ವ್ರಣವಂತೂ ಮಂಗಳ ಮೊದಲಾದ ಅನಿಷ್ಟ ಗ್ರಹಗಳು ಬರುವುದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮೋಹವು ಅದು ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಗ್ರಹಣರೂಪದ ಪರಿಗ್ರಹದ ದೋಷದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಗಂಭೀರವಿದೆ. ವ್ರಣವಂತೂ ಸ್ವಲ್ಪ-ಆಳವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಮೋಹದ ನೆಲೆಯೇ ದೊರಕಲಾರದಷ್ಟು ತುಂಬ ಆಳವಾಗಿಯೂ ವಿಶಾಲವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದು ಗತಿಸಹಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವ್ರಣವಂತೂ ಕೀವು, ರಕ್ತ, ರಸಿಕೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮೋಹವು ಅದು ನರಕ ಮೊದಲಾದ ಗತಿಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಬಾಧೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ವ್ರಣದಿಂದಂತೂ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಮೋಹವು ಆಕುಲತೆಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಹರೂಪದ ವ್ರಣವಿದ್ದು ಅದು ತ್ಯಾಗ, ಧರ್ಮಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ವ್ರಣವಂತೂ ಕೆಟ್ಟರಕ್ಕೆ, ಕೀವು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಎಣ್ಣೆ, ಮುಲಾಮು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ತಗಲಿಸುವುದರಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಚರ್ಮರೂಪದ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ, ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮೋಹವಿದೆ ಅದು ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚರ್ಮರೂಪದ ಪ್ರಗತಿ ಪಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವ್ರಣ ಎಂದರೆ ಹುಣ್ಣು ತಮ್ಮ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತಮಗೇ ದುಃಖದಾಯಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವ ಮೋಹವಿದೆ ಅದು ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತಮಗೇ ಆಕುಲತೆಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಯಾವುದಾದರೂ ಉಪಾಯದಿಂದ ನಾಶ ಮಾಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಮೋಹರೂಪದ ವ್ರಣವನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡಲಪೇಕ್ಷಿಸುವವರು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಸತ್ತು ಹೋದರೆ ಶೋಕ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಸುಹೃದಃ ಸುಖಿಯಂತಃ ಸ್ಯುರ್ದುಃಖಿಯಂತೋ ಯದಿ ದ್ವಿಷಃ : |

ಸುಹೃದೋಽಪಿ ಕಥಂ ಶೋಚ್ಯಾ ದ್ವಿಷೋ ದುಃಖಯಿತುಂ ಮೃತಾಃ ||೧೮೪||

ಅರ್ಥ:- ಯಾರು ತಮ್ಮನ್ನು ಸುಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಂತೂ ಮಿತ್ರರಿರುವರು, ಮತ್ತು ದುಃಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಶತ್ರುಗಳಿರುವರು. ಹಾಗಾದರೆ ಯಾವನು ಮಿತ್ರನಿದ್ದನು ಅವನು ತಮ್ಮನ್ನು ದುಃಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸತ್ತು ಹೋದರೆ ಅವನು ಕೂಡ ಶತ್ರುವಾದನು, ಅವನ ಸಲುವಾಗಿ ಶೋಕಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರು ತಮಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರನ್ನಂತೂ ಮಿತ್ರರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ದುಃಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವವರನ್ನು ಶತ್ರುಗಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವನು ಮೊದಲು ಮಿತ್ರನಾಗಿದ್ದನು ಅವನು ನಂತರ ತಮಗೆ ದುಃಖ ಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದನೆಂದರೆ ಅವನನ್ನು ಕೂಡ ಆಗ ಶತ್ರುವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಯಾರನ್ನು ಶತ್ರುವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ ಅವರ ಸಲುವಾಗಿ ಶೋಕವನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರಾದಿಕರಿದ್ದಾರೆ ಅವರಂತೂ ನಿನ್ನ ಮನ್ನಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಮಿತ್ರರಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ಅವರೇ ಮರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದರೆ ಆಗಂತೂ ನಿನಗೆ ದುಃಖದಾಯಕರಾದರು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಕೂಡ ಶತ್ರುಗಳೇ ಆದರು. ಈಗ ಅವರ ಸಲುವಾಗಿ ಶೋಕ ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದು! ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಶತ್ರುವಿನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾತ್ರದಿಂದ ದುಃಖವುತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮರಣವಾದ ನಂತರ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಕೂಡ ದುಃಖವುತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರ ನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕಾರ

ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರ ಮೊದಲಾದವರೇನು ಹಿತಕಾರಕರಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಸತ್ತನಂತರವೂ ಕೂಡ ಅವರನ್ನು ಹಿತಕಾರಕರೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಶೋಕ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಂತೂ ಮೋಹದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವಿದೆ. ಯಾರು ಮೋಹ ದೂರ ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರಾದಿಕರು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ನಂತರವೂ ಕೂಡ ದುಃಖ ಮಾಡಬಾರದು.

ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರ- ಮಿತ್ರ ಮೊದಲಾದವರ ಮರಣದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹನೆ ಮಾಡುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಅಪರಮರಣೇ ಮತ್ವಾತ್ಮೀಯಾನಲಂಘ್ಯತಮೇ ರುದನ್
 ವಿಲಪತಿತರಾಂ ಸ್ಲಸ್ಮಿನ್ ಮೃತ್ಯೌ ತಥಾಸ್ಯ ಜಡಾತ್ಮನಃ |
 ವಿಭಯಮರಣೇ ಭೂಯಃ ಸಾಧ್ಯಂ ಯಶಃ ಪರಜನ್ಮ ವಾ
 ಕಥಮಿತಿ ಸುಧೀಃ ಶೋಕಂ ಕುರ್ಯಾನ್ಮೃತೇಽಪಿ ನ ಕೇನಚಿತ್ ||೧೦೮||

ಅರ್ಥ:- ಯಾವ ಜೀವನು ತನ್ನಿಂದ ಅನ್ಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರ-ಮಿತ್ರ ಮೊದಲಾದವರ ಅತ್ಯಂತ ಅನಿವಾರ್ಯವೂ, ಅಲಂಘ್ಯವೂ, ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಅಸಾಧ್ಯವೂ ಆದ ಮರಣವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರನ್ನು ತನ್ನವರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ರೋದನ ಮಾಡುತ್ತ ವಿಲಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಜೀವನು ತನಗೆ ಮರಣಾವಸ್ಥೆಯು ಸನ್ನಿಹಿತವಾದಾಗಲೂ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅತಿಶಯ ವಿಲಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ರೋದನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅಂಥ ಆ ಮೂರ್ಖ-ಜೀವನಿಗೆ ಭಯರಹಿತವಾದ ಮರಣವಾದ ಮೇಲೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಪ್ರಚುರ ಯಶಸ್ಸು ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಪರಲೋಕದ ಸಿದ್ಧಿಯು ಹೇಗೆ ಆಗುವುದು ? ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಜೀವರುಗಳು ಮರಣವಾದರೂ ಕೂಡ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಶೋಕ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಜೀವನು ತನ್ನ ಪತ್ನೀ-ಪುತ್ರ ಮೊದಲಾದವರ ಮರಣವಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರೂಪದಿಂದ ತನಗೆ ಅವರ ಸಂಬಂಧವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮೋಹದಿಂದ ಅವರನ್ನು ತನ್ನವರೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅತಿಯಾಗಿ ರೋದನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಶೋಕ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಜೀವನು ತನಗೆ ಮರಣವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೂ ಅತಿಶಯ ಶೋಕ ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಓರ್ವ ಇಷ್ಟನ ವಿಯೋಗವಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಶೋಕವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಮರಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಎಲ್ಲವುಗಳ ವಿಯೋಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಪುತ್ರ ಮೊದಲಾದವರ ವಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಶೋಕವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರಿಗೆ ಭಯರಹಿತ ಮರಣ ಎಂದರೆ ಸಮಾಧಿ ಮರಣವು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಸಮಾಧಿ ಮರಣದಿಂದಂತೂ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಶದ ಯಶಸ್ಸು ಆಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಪದದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಆಗುವುದು ? ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ

ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮೊದಲೇ ಮೋಹವನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ತನ್ನವರೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಯಾರದೇ ಮರಣವಾದರೂ ಕೂಡ ಶೋಕ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೇ ಸಮಾಧಿ ಮರಣದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದು, ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸಿನ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗ-ಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಆ ಶೋಕವು ಯಾವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗುತ್ತದೆ-ಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಹಾನೇ : ಶೋಕಸ್ತತೋ ದುಃಖಂ ಲಾಭಾದ್ರಾಗಸ್ತತಃ ಸುಖಮ್ |

ತೇನ ಹಾನಾವಶೋಕಃ ಸನ್ ಸುಖೀ ಸ್ಯಾತ್ ಸರ್ವದಾ ಸುಧೀಃ ||೧೮೬||

ಅರ್ಥ:- ಇಷ್ಟ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಹಾನಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಶೋಕವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಶೋಕದಿಂದ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಇಷ್ಟ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ರಾಗವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ರಾಗದಿಂದ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಸುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಜೀವರುಗಳು ಅವರು ಹಾನಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಶೋಕರಹಿತರಾಗಿರುತ್ತ ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಲೋಕದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರುಗಳು ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಸುಖದಘಾತ ಮಾಡುವಂಥದು ದುಃಖವಿದೆ, ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಶೋಕದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಆ ಶೋಕವು ಕೂಡ ಇಷ್ಟಸಾಮಗ್ರಿಯ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದೇನೆಂದರೆ ನಾನು ಮೋಹದಿಂದ ಪರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಇಷ್ಟವಂತೂ ಯಾವುದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಈ ಪರವಸ್ತುಗಳು ಎಂದೂ ನನ್ನವುಗಳಾಗಲಿಲ್ಲ, ನಾನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದರೆ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಪರದ ವಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಶೋಕವೆಲ್ಲಿಯದು ! ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಅವನು ಹಾನಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶೋಕ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಂಥವರಿಗೆ ದುಃಖವೆಲ್ಲಿಂದ ಆಗುವುದು? ದುಃಖವಾಗದ ಹೊರತಾಗಿ ಸುಖದ ಅಭಾವವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸದಾ ಕಾಲವೂ ಸುಖಿಗಳಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರಲು ಬಯಸುವಂಥವರು ಹಾನಿಯಾದರೂ ಕೂಡ ಶೋಕ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಯಾರು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಹಾನಿಯಾಗದಂತೆ ಉಪಾಯ ಮಾಡಿ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಹಾನಿಯು ಆಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಶೋಕ ಮಾಡಬಾರದು. ಶೋಕ ಮಾಡದಿರುವುದೇ ನಿಜವಾಗಿ ಸುಖಿಯಾಗುವ ಉಪಾಯವಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಸುಖಿಯಾಗಿರುವವನು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಸುಖೀ ಸುಖಮಿಹಾನ್ಯತ್ರ ದುಃಖೀ ದುಃಖಂ ಸಮಶ್ನುತೇ |

ಸುಖಂ ಸಕಲಸಂನ್ಯಾಸೋ ದುಃಖಂ ತಸ್ಯ ವಿಪರ್ಯಯಃ ||೧೮೭||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಸುಖಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರು ದುಃಖಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದುಃಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ವಸ್ತುಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಸುಖವಿದೆ, ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಪರವಸ್ತುಗಳ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದು ಅದು ದುಃಖವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಕಷ್ಟ-ದುಃಖ ಸಹನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗುವುದೆಂದು ಕೆಲವು ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಭ್ರಮೆಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಪರಲೋಕವೆಂತೂ ಪರೋಕ್ಷವಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಏನಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ ? ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ಸುಖವನ್ನು ತೊರೆದು ಕಷ್ಟ-ದುಃಖ ಸಹನೆ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ, ಅಯ್ಯಾ! ಯಾರು ಇಲ್ಲಿ ದುಃಖಿಯಿರುವರು ಅವರು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಪಡೆಯುವರೆಂದು ನೀನು ಭ್ರಾಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಆದರೆ ಯಾರು ಇಲ್ಲಿ ಸುಖಿಯಾಗಿರುವರು ಅವರೇ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸುಖಿಯಾಗುವರು. ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುವವರೇ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದುಃಖಿಯಾಗುವರು.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಯಾರು ವಿಷಯಸುಖದ ಸೇವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ದುಃಖ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಯಾರು ತಪಶ್ಚರಣ ಮೊದಲಾದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಸುಖ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಂಬುದಂತೂ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದ್ದರೂ ತಾವು ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿರಿ?

ಉತ್ತರ :- ನೀನಂತೂ ಬಾಹ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖ-ದುಃಖವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರುವೆ, ಅದು ನಿನ್ನದು ಭ್ರಮೆಯಿದೆ. ನಾವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದೇನೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮವು ಆಕುಲತೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಂತೂ ಸುಖವಿದೆ. ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮವು ಆಕುಲತೆಯಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ದುಃಖವಿದೆ, ಮತ್ತು ಆಕುಲತೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಮೋಹದಿಂದ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಆ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವು ತಮ್ಮವುಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಆಧೀನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅದರಿಂದ ಆಕುಲತೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪರದ್ರವ್ಯದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ

ನಿರಾಕುಲವಾಗುವುದೇ ನಿಜವಾಗಿ ಸುಖವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥ ದಶೆಯಾದವನೇ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಯಾಗಿರುವನು ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅದರ ಫಲವು ಪರಮ ಸುಖವಿದೆ. ಮತ್ತು ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ಆಕುಲತೆಪಡುವುದು ಅದು ದುಃಖವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥ ದಶೆಯಾದವನೇ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುವನು ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅದರ ಫಲವು ದುಃಖವೆಂದೇ ಹೇಳಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವಿಷಯ ಸೇವನೆಯ ಫಲವು ದುಃಖವೆಂದೇ ಹೇಳಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಿ ತೃಷ್ಣಾವಶವಾಗಿ ಆಕುಲತೆಯಿಂದ ವಿಷಯ ಸೇವನೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದು ಅದರ ಫಲದಿಂದ ದುಃಖವೇ ಆಗುವುದು. ಮತ್ತು ವಿಷಯ ಸುಖವಂತೂ ಭೋಗಭೂಮಿಜರಿಗೆ ಅಥವಾ ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ತೃಷ್ಣೆಯು ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಕುಗತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ದರಿದ್ರ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ವಿಷಯ ಸುಖವು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರು ಅಧಿಕ ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ಆಕುಲಿತರಾಗಿ ನರಕ ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಗತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಯಾವ ತಪಶ್ಚರಣ ಮೊದಲಾದ ಕಷ್ಟದ ಫಲವನ್ನು ಸುಖವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಅವರು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿಯಂತೂ ತಪಶ್ಚರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪರೂಪದ ದುಃಖವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವು ಸುಖವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇನ್ನು ಯಾರು ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡುವಾಗ ದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಆರ್ತಧ್ಯಾನವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದರ ಫಲವು ದುಃಖವೇ ಆಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ಜೀವನು ಮೋಹ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅವನೇ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಮತ್ತು ಮೋಹದ ಬಂಧನದಿಂದ ಯಾವ ಜೀವನು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುವನು ಅವನೇ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದುಃಖ ಪಡೆಯುವನು. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯಂತೂ ದುಃಖ, ಶೋಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಅಸಾತಾದ ಬಂಧವಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅಸಾತಾದ ಉದಯವು ಬರುವುದರಿಂದ ದುಃಖಿಯೇ ಆಗುವನು. ಆದುದರಿಂದ ದುಃಖದ ಫಲವು ಸುಖವಿದೆಯೆಂದು ಭ್ರಾಂತಿವಶರಾಗಿ ಪರಲೋಕದ ಸುಖದ ಉಪಾಯದಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖರಾಗುವುದು ಉಚಿತವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಯಾರು ವಿಷಯ ಸುಖದತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ಸಕ್ಕರೆ ದೊರೆತಂತರ ಬೆಲ್ಲದ ಸ್ವಾದವು ಕೆಡಕೆನಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ಶಾಂತರಸ ಪಡೆದವರಿಗೆ ವಿಷಯ ಸುಖವು ನೀರಸವಾಗಿ ಭಾಸವಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರು ವಿಷಯಸುಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ದುಃಖಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ವಿಷಯ ಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಭಯಭೀತರಾಗಬಾರದು. ಸರಿಯಾದ ಧರ್ಮ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸುಖವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸುಖವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಪುತ್ರಾದಿಕರ ಮರಣದಿಂದಂತೂ ಶೋಕವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಅವರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹರುಷವಾಗುವುದು, ಆದರೆ ಈ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದರೇನೆಂಬುದರ ಉತ್ತರವನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಮೃತ್ಯೋರ್ಮೃತ್ಯಂತರಪ್ರಾಪ್ತಿರುತ್ಪತ್ತಿರಿಹ ದೇಹಿನಾಮ್ |

ತತ್ರ ಪ್ರಮುದಿತಾನ್ಯನ್ಯೇ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯೇ ಪಕ್ಷಪಾತಿನಃ ||೧೮೮||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ದೇಹಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಮರಣದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಮರಣದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದರ ಹೆಸರು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾರು ಆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹರುಷ ಪಡುತ್ತಾರೆ ಅವರನ್ನು ನಾನು ನಂತರ ಆಗುವಂಥ ಮರಣದ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಿದ್ದಾರೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾದವರ ಜನ್ಮವಾದರೆ ಹರುಷ ಪಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಮರಣವಾದ ನಂತರ ಶೋಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಯಾವ ಜನ್ಮವಿದೆ ಅದು ನವೀನ ಮರಣವೇ ಇದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಆಯುವಿನ ನಾಶದ ಹೆಸರು ಮರಣವಿದೆ, ಆಯುವು ಸಮಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ನಿರಂತರವೂ ಮರಣವೇ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪರ್ಯಾಯ ಸಂಬಂಧದ ಮರಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ನವೀನ ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮರಣದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರ ಹೆಸರೇ ಜನ್ಮವಿದೆ. ಇಂಥ ಜನ್ಮದ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾರು ಸಂತೋಷ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರು ನವೀನ ಮರಣದ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅಥವಾ ಅನುರಾಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಯಾರು ಮರಣದ ಅನುರಾಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರದು ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ಹಿತದ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು ? ಹೀಗೆ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಜನ್ಮ - ಮರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಹರ್ಷ - ವಿಷಾದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸರ್ವಸಂಗದತ್ಯಾಗಿ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಬುದ್ಧಿಯಿರುವಂಥ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಜ್ಞಾತಾ ಮತ್ತು ದುರ್ಧರ ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡುವಂಥ ಮುನಿಗೆ ಈಗ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಅಧೀತ್ಯ ಸಕಲಂ ಶ್ರುತಂ ಚಿರಮುಪಾಸ್ಯ ಘೋರಂ ತಪೋ
ಯದೀಚ್ಛಸಿ ಫಲಂ ತಯೋರಿಹ ಹಿ ಲಾಭಪೂಜಾದಿಕಮ್ |

ಭಿನತ್ಸಿ ಸುತಪಸ್ತರೋಃ ಪ್ರಸವಮೇವ ಶೂನ್ಯಾಶಯಃ :

ಕಥಂ ಸಮುಪಲಪ್ಸ್ಯಸೇ ಸುರಸಮಸ್ಯ ಪಕ್ಷಂ ಫಲಮ್ ||೧೮೯||

ಅರ್ಥ:- ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪಠಣ ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ಚಿರಕಾಲದವರೆಗೆ ಘೋರ ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡಿ ನೀನು ಅವುಗಳ ಫಲ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಇಹ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಲಾಭ,

ದೊಡ್ಡಸ್ತನ ಮೊದಲಾದ ಫಲವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆಯಾದರೆ ನೀನಂತೂ ಕೇವಲ ವಿವೇಕ ರಹಿತ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತ ಉತ್ತಮ ತಪಸ್ಸುರೂಪ ವೃಕ್ಷದ ಪುಷ್ಪವನ್ನೇ ಕಿತ್ತು ಬಿಸಾಕಿ ಬಿಡುತ್ತಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಈ ತಪೋ ವೃಕ್ಷದ ಉತ್ತಮ ರಸಯುಕ್ತವೂ ಪರಿಪಕ್ವವೂ ಆದ ಸ್ವರ್ಗ-ಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳ ರೂಪದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ?

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಓರ್ವ ಮನುಷ್ಯನು ವೃಕ್ಷದ ನಾಟಿ ಮಾಡಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾನೆ, ಅನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಯಾನುಸಾರ ಮೊದಲು ಹೂವು ಬರುತ್ತದೆ ಅನಂತರ ಮಿಡಿಯಾಗಿ ಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತಾವು ಆ ಹೂವನ್ನೇ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರ ಸಿಹಿಯಾದ ಪರಿಪಕ್ವ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವ ಜೀವನು ಬಹಳಷ್ಟು ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ತಪಶ್ಚರಣ ವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಮೊದಲು ಲಾಭ, ಪೂಜೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತ ಜನರು ಅವನ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಋದ್ಧಿ, ಚಮತ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ಇಂಥ ಲಾಭವಂತೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಮಹಿಮೆಯಾಗುವಂಥ ಪೂಜ್ಯತೆಯಾಗುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಕಾರ್ಯಗಳಂತೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ ನಂತರ ಸ್ವರ್ಗ-ಮೋಕ್ಷ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಜೀವನು ಲಾಭ, ಪೂಜೆ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಸ್ವಯಂ ಬಯಸುತ್ತಾನೆ, ಸ್ವಯಂ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಲೋಭಿಯಾಗಿ ಭಕ್ತ ಜನರಿಂದ ಏನಾದರೂ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಅವರು ತಾವಾಗಿಯೇ ಕೊಡುವ ಧನ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅಥವಾ ಋದ್ಧಿ-ಚಮತ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅವನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಗರ್ವಯುಕ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಡುತ್ತಾನೆ ಅಂಥ ದೊಡ್ಡಸ್ತನದ ಮಹಿಮೆಯಾದರೆ ಗರ್ವಿತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಆ ಜೀವನು ಪರಮಸುಖರೂಪದ ರಸವನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಪ್ರಕಟವಾಗುವಂಥ ಸ್ವರ್ಗ-ಮೋಕ್ಷರೂಪದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ತಪಶ್ಚರಣದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಲಾಭ-ಪೂಜಾದಿಗಳ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಾಗಬಾರದೆಂಬ ಉಪದೇಶವಿದೆ.

ಈಗ ತಥಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ , -

ತಥಾ ಶ್ರುತಮಧೀಷ್ಟ ಶಶ್ವದಿಹ ಲೋಕಪಂಕ್ತಿಂ ವಿನಾ
 ಶರೀರಮಪಿ ಶೋಷಯ ಪ್ರಥಿತಕಾಯಸಂಕ್ಷೇಶನೈಃ |
 ಕಷಾಯವಿಷಯದ್ವಿಷ್ಟೋ ವಿಜಯಸೇ ಯಥಾ ದುರ್ಜಯಾನ್
 ಶಮಂ ಹಿ ಫಲಮಾಮನಂತಿ ಮುನಯಸ್ತಪಃಶಾಸ್ತ್ರಯೋ ||೧೯೦||

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ನೀನು ಲೋಕಪಂಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡದೆ ನಿಷ್ಕಪಟರೂಪದಿಂದ ನಿರಂತರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸ

ಮಾಡು ಮತ್ತು ಉಗ್ರಕಾಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೂಲಕ ಶರೀರವನ್ನು ಕೂಡ ಕೃಶಗೊಳಿಸು. ಅದರಿಂದ ನೀನು ದುರ್ಜಯವಾದ ಕಷಾಯ ಹಾಗೂ ವಿಷಯಗಳ ರೂಪದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದ ಫಲವನ್ನು ಉಪಶಮ ಭಾವವೆಂದೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಕೇವಲ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಠಣ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಿಷ್ಟೇ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಂತೂ ಉಪಶಮ ಭಾವವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜೀವನು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಠಣ ಮಾಡಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡಿ ಇಷ್ಟ-ಅನಿಷ್ಟ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ದೊರೆತರೂ ಕೂಡ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗದ ತೆರದಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನದಂತೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಠಣ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು ಸಾರ್ಥಕವಿದೆ, ಮತ್ತು ಯಾವ ಜೀವನು ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಠಣ ಮಾಡಿ ಅಥವಾ ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡಿ ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಮಿಯಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಥವಾ ಆತ್ಮ-ಗೌರವದ ವೃದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭೋಜನ-ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಠಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಜೀವನಂತೂ ಲೋಕದ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಇತರ ಜನರು ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ-ನೌಕರಿ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇವನು ಕೂಡ ಈ ಉಪಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ತರ್ಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯಂತೂ ಹಿಂಸಾದಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ಈ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹಿಂಸೆಯಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗಿಂತ ಈ ಉಪಾಯವು ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆ. ಹೀಗೆನ್ನುವವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಪಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯಂತೂ ಬಾಹ್ಯ ಪಾಪವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗ ಪಾಪವು ಬಹಳಷ್ಟು ಆಗುತ್ತದೆ.

ಶೃಂಗಾರ ಸಹಿತರಿರುವ ಜನರ ಅವಲೋಕನೆ ಮಾಡಿ ಜೀವನಿಗೆ ವಿಷಯಗಳ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಆ ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಜಯಿಸುವುದೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರವನ್ನೀಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.-

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜನಂ ವೃಜಸಿ ಕಿಂ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷಂ
 ಸ್ವಲ್ಪೋಽಪ್ಯಸೌ ತವ ಮಹಜ್ಜನಯತ್ಯನರ್ಥಮ್ ।
 ಸ್ನೇಹಾದ್ಯುಪಕ್ರಮಜುಷೋ ಹಿ ಯಥಾತುರಸ್ಯ
 ದೋಷೋ ನಿಷಿದ್ಧಚರಣಂ ನ ತಥೇತರಸ್ಯ ॥೧೯೧॥

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ನೀನು ಜನರನ್ನು ಶೃಂಗಾರ ಸಹಿತವಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅದೇಕೆ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಿರುವೆ? ಈ ಅಲ್ಪದಾದ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯು ನಿನಗೆ ಮಹಾ ಅನರ್ಥವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ರೋಗೀ ಪುರುಷನಿಗೆ ಮೊಸರು-ಹಾಲು-ತುಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಕಿಂಚಿತ್ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದು ಕೂಡ ಅಯೋಗ್ಯ ಆಚರಣೆಯಿದೆ ಅದು ದೋಷವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇತರರಿಗೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನು ಶೃಂಗಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿರುವ ಜನರನ್ನು ಅವಲೋಕನೆ ಮಾಡಿ ತಾನು ಕೂಡ ವಿಷಯದ ಅಭಿಲಾಷೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೀನು ಮಾತ್ರ ಎಂದೂ ಮಾಡಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಅಲ್ಪದಾದ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಕೂಡ ಮಹಾದುಃಖದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಓರ್ವ ರೋಗಿಯು ಸ್ನಿಗ್ಧ ಎಂದರೆ ತುಪ್ಪ ಅಥವಾ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಿಂಚಿತ್ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಸೇವನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ರೋಗದ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸ್ನಿಗ್ಧವಸ್ತುವಿನ ಸೇವನೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಉಚಿತವಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಿವೇಕವಂತನಿಗೆ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯು ಸರ್ವಥಾ ಉಚಿತವಿಲ್ಲ.

ಸಂಪೂರ್ಣ ಜೀವ ಕೋಟಿಗೆ ದುಃಖದಾಯಕ ವಸ್ತುಗಳ ಅರುಚಿಯಿರುತ್ತದೆ, ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಈ ವಿಷಯಗಳು ಭವ-ಭವದಲ್ಲಿ ದುಃಖದಾಯಕವಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ಅವುಗಳ ಅಭಿಲಾಷೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ,-

ಅಹಿತವಿಹಿತಪ್ರೀತಿಃ ಪ್ರೀತಂ ಕಲತ್ರಮಪಿ ಸ್ವಯಂ
 ಸಕೃದಪಕೃತಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸದ್ಯೋ ಜಹಾತಿ ಮನೋಽಪ್ಯಯಮ್ |
 ಸ್ವಹಿತನಿರತಃ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಧೋಷಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಭವೇ ಭವೇ
 ವಿಷಯ ವಿಷವದ್ಗ್ರಾಸಾಭ್ಯಾಸಂ ಕಥಂ ಕುರುತೇ ಬುಧಃ ||೧೯೨||

ಅರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಹಿತಕರವಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಮಾಡುವಂಥ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಪತ್ನಿಯ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಒಂದು ಸಲ ಅವಳ ದುರಾಚರಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದನೆಂದರೆ ಕೂಡಲೆ ಅವಳನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸತತ ಸಾವಧಾನನಿರುವಂಥ ವಿವೇಕವಂತ ಪುರುಷನು ವಿಷ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಭೋಜನದ ಸಮಾನವಿರುವ ಭವ-ಭವದಲ್ಲಿ ದುಃಖವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ವಿಷಯ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವನು ? ಸರ್ವಥಾ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾವನೋ ಓರ್ವನದು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕ ಪ್ರೀತಿಯಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ಅವಳು ದುರಾಚಾರಿಯಿರುವಳೆಂದು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಅವಳನ್ನು ಕೂಡಲೆ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಿವೇಕಸಂಪನ್ನನಿರುವ ಆತ್ಮಾರ್ಥಿಯಾದ ಪುರುಷನು ಭವ-ಭವದಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಸೇವನೆಯಿಂದಾಗುವ ದುಃಖವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನೋಡಿ ಅನುಭವ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನುರಾಗ ಮಾಡುವನು? ಸರ್ವಥಾ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಷ ಮಿಶ್ರಿತವಿರುವ ಭೋಜನವು ನಾಲಿಗೆಗೇನೋ ತುಂಬ ಸಿಹಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅದು ಪ್ರಾಣಹರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಿಷಯ ಭೋಗಿಗಳು ಭೋಗಿಸುವಾಗೇನೋ ಅತ್ಯಂತ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಭಾಸವಾಗುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಅನಂತ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ ಹರಣ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ನೀನು ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಷಯದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇರುವೆ ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ಅದರಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿರುವೆ ಆಗ ಹೇಗಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆತ್ಮನ್ಯಾತ್ಮವಿಲೋಪನಾತ್ಮಚರಿತ್ಯೈರಾಸೀದ್ಧ್ವಾರಾತ್ಮಾ ಚಿರಂ
 ಸ್ವಾತ್ಮಾ ಸ್ಯಾಃ ಸಕಲಾತ್ಮನೀನಚರಿತ್ಯೈರಾತ್ಮೀಕೃತ್ಯೈರಾತ್ಮನಃ |
 ಆತ್ಮೇತ್ಯಾಂ ಪರಮಾತ್ಮತಾಂ ಪ್ರತಿಪತನ್ ಪ್ರತ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯಾತ್ಮಕಃ :
 ಸ್ವಾತ್ಮೋತ್ಥಾತ್ಮಸುಖೋ ನಿಷೀದಸಿ ಲಸನ್ನಧ್ಯಾತ್ಮಮಧ್ಯಾತ್ಮನಾ ||೧೯||

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ಆತ್ಮನೇ ! ನಿನ್ನ ಆತ್ಮನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವಂಥ ಯಾವ ವಿಷಯ ಕಷಾಯಗಳಿವೆ ಅವುಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿ ಚಿರಕಾಲದಿಂದ ನೀನು ದುರಾಚರಣೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ನೀನು ಆತ್ಮನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯ ಮೊದಲಾದ ನಿನ್ನ ನಿಜ ಭಾವಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವೆಯೋ ಆಗ ಅವುಗಳ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನೀನು ಶ್ರೇಷ್ಠತರದ ಆತ್ಮನಾಗುವೆ, ಮತ್ತು ಆತ್ಮನೇ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮ ದಶೆಯಿದೆ ಅದುವೇ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪವಾಗುತ್ತ ತನ್ನಿಂದಲೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಯಾವ ಆತ್ಮಸುಖವಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಶೋಭಾಯಮಾನನಾಗಿರುತ್ತ ತಲ್ಲಿನನಾಗಿರುತ್ತ ತನ್ನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ಹೋಗಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಹಿರಾತ್ಮ ದಶೆಯಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳ ಸೇವನೆ ಮಾಡಿ ದುರಾಚಾರಿಯಾಗಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣರೂಪವಿರುವ ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವೆಯೋ ಆಗ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನರೂಪನಾಗಿರುತ್ತ ಅನಂತ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಸಾದಿ ಅನಂತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ಉಳಿಯುವೆ.

ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ದುಃಖದ ಕಾರಣವು ಶರೀರವಿದ್ದು ಅದರ ಅಭಾವ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ವಿಧಿಯಿಂದ ಯತ್ನ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅನೇನ ಸುಚಿರಂ ಪುರಾ ತ್ವಮಿಹ ದಾಸವದ್ವಾಹಿತ -
 ಸ್ತತೋಽನಶನಸಾಮಿಭಕ್ತ ರಸವರ್ಜನಾದಿಕ್ರಮೈಃ |
 ಕ್ರಮೇಣ ವಿಲಯಾವಧಿ ಸ್ಥಿರತಪೋ ವಿಶೇಷೈರಿದಂ
 ಕದರ್ಥಯ ಶರೀರಕಂ ರಿಪುಮಿವಾದ್ಯ ಹಸ್ತಾಗತಮ್ ||೧೯೪||

ಅರ್ಥ:- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಶರೀರವು ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಅನಂತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಗುಲಾಮನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಿಸಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನೀನು ಈ ದುಷ್ಟವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಶತ್ರುವಿನ ತೆರದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ, ಅಲ್ಪ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ರಸಪರಿತ್ಯಾಗ ಮೊದಲಾದ ವಿಧಿರೂಪದ ವಿಶೇಷ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿರಂತರ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಮರಣದವರೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕ್ಷೀಣ ಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಮೊದಲು ಈ ಶರೀರವು ನಿನ್ನನ್ನು ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನ ತೆರದಲ್ಲಿ ಭವಭವಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡಿಸಿದೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಇಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತು ನೀನು ಇದರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ದುಃಖವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನೀನು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ವೈರಿಯನ್ನು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಕ್ಷೀಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೀನು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಕ್ಷೀಣ ಮಾಡಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳು !

ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಅನರ್ಥ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲ ಕಾರಣವು ಈ ಶರೀರವಿರುವುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ವಿಧಿಯಿಂದ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಕ್ಷೀಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆದೌ ತನೋರ್ಜನನಮತ್ರ ಹತೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ
 ಕಾಂಕ್ಷಂತಿ ತಾನಿ ವಿಷಯಾನ್ ವಿಷಯಾಶ್ಚ ಮಾನಃ |
 ಹಾನಿಪ್ರ ಯಾಸಭಯಪಾಪಕುಯೋನಿದಾಃ ಸ್ಯುಃ
 ಮೂಲಂ ತತಸ್ತನುರನರ್ಥಪರಂಪರಾಣಾಮ್ ||೧೯೫||

ಅರ್ಥ:- ಪ್ರಥಮವಾಗಿಯೇ ಶರೀರದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಈ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟತರವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಅವು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಷಯಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಆ ವಿಷಯಗಳು ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಮಹಾನ್ ಕ್ಲೇಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಜತೆಗೆ ಭಯವನ್ನೂ ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ ಮತ್ತು

ಪಾಪವನ್ನು ತನ್ನಮಾಡುವಂಥವೂ, ನರಕ-ನಿಗೋದ ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಗತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವೂ ಆಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಶರೀರವೇ ಸಮಸ್ತ ಅನರ್ಥ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲ ಕಾರಣವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಸಂಸಾರ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವವು ಮೊದಲಿನ ಶರೀರದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನವೀನ ಶರೀರವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ದುಷ್ಟ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ವಿಷಯಗಳ ಅಭಿಲಾಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಆ ವಿಷಯಗಳಂತೂ ಅವಮಾನದ ಕಾರಣವಿವೆ, ಕ್ಲೇಶದ ಕರ್ತೃವಿವೆ, ಭಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥವಿವೆ, ಪಾಪದ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಿವೆ ಮತ್ತು ದುರ್ಗತಿದಾಯಕವಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಶರೀರವೇ ಅನರ್ಥ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಇಂಥ ಶರೀರದ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡಿ ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಶರೀರಮಪಿ ಪುಷ್ಣಂತಿ ಸೇವಂತೇ ವಿಷಯಾನಪಿ |

ನಾಸ್ಯಹೋ ದುಷ್ಕರಂ ನೃಣಾಂ ವಿಷಾದ್ಧಾಂಭಂತಿ ಜೀವಿತುಮ್ ||೧೯೬||

ಅರ್ಥ:- ಅಯ್ಯಾ ಮಹಾನುಭಾವರೇ ! ಮೂರ್ಖ ಜೀವರುಗಳು ಯಾವ-ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಶರೀರದ ಪೋಷಣೆಯನ್ನಂತೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ವಿಷಯಗಳ ಸೇವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮೂರ್ಖರಿಗಂತೂ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ವಿವೇಕವಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ವಿಷಯದಿಂದ ಜೀವಿಸಿರಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಅವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಪಾಪದ ಭಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ವಿಚಾರವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಚಾರ ಮಾಡದೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದಂಥವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಯಾರು ಪಂಡಿತರಿದ್ದಾರೆ ವಿವೇಕವಂತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಅದರ ಪರಿಪೋಷಣೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ವಿಷಯಗಳ ಸೇವನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಭಯಭೀತರಿರುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಯಾರು ಮೂಢ ಜನರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶರೀರದ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ವಿಷಯಗಳ ಸೇವನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದಂಥ ಕಾರ್ಯದ ಕುರಿತು ಸಂದೇಹಪಡುವುದಿಲ್ಲ ಯಾರು ವಿಷಯಗಳ ಸೇವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ವಿಷ ಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಜೀವಿಸಿರಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.

ಕಲಿಕಾಲದ ದೋಷದಿಂದ ಮುನಿಗಳು ತಪಶ್ಚರಣದಿಂದ ಶರೀರಕ್ಕೆ ದುಃಖವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಪರ್ವತದ ಗುಹೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾಯುಕ್ಲೇಶದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಗರದ ಸಮೀಪ ಬಂದು ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಇತ್ತಸ್ತತ್ಶ್ಚ ತ್ರಸ್ಯಂತೋ ವಿಭಾವರ್ಯಾಂ ಯಥಾ ಮೃಗಾ : ।

ವನಾದ್ವಿಶಂತ್ಯುಪಗ್ರಾಮಂ ಕಲೌ ಕಷ್ಟಂ ತಪಸ್ವಿನಃ ॥೧೯೭॥

ಅರ್ಥ:- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮೃಗಗಳು ಎಂದರೆ ಜಿಂಕೆಗಳು ಹಗಲು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವನದೊಳಗೆ ಅತ್ತ-ಇತ್ತ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಿ ಸಿಂಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಭಯದಿಂದ ರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವನದಿಂದ ಹೊರಟು ನಗರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳು ಕೂಡ ಹಗಲು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವನದೊಳಗೆ ವಾಸ ಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಗರದ ಸಮೀಪಬಂದು ವಾಸಮಾಡುವುದು ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ ! ಇದು ಮಹಾನ ಕಷ್ಟವಿದೆ ! ಮುನಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಭಯರಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಜಿಂಕೆಗಳ ಹಾಗೆ ನಗರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವಾಸ ಮಾಡುವುದು ?

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಹಗಲು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವನದೊಳಗೆ ಸಂಚರಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಗರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ವಾಸ ಮಾಡುವುದು ಇದು ಜಿಂಕೆಗಳ ರೀತಿಯೇ ಇದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ದುಷ್ಟಮ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳು ಕೂಡ ರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಗರದ ಸಮೀಪ ಬಂದು ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಮಹಾ ದೋಷವಿದೆ. ಮುನಿಗಳಂತೂ ವಿಷಮವನದಲ್ಲಿ ಗುಹೆ-ಗಹ್ವರಗಳಲ್ಲಿ, ಪರ್ವತಶಿಖರದ ಮೇಲೆ, ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ನಿರ್ಜನ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಯಾರು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಯೂ ಕೂಡ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಶೀಭೂತ-ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವರಂ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಮೇವಾದ್ಯ ತಪಸೋ ಭಾವಿಜನ್ಯನಃ ।

ಶ್ಚ ಸ್ತ್ರೀಕಟಾಕ್ಷ ಲುಂಟಾಕಲೋಪ್ಯವೈರಾಗ್ಯಸಂಪದಃ ॥೧೯೮॥

ಅರ್ಥ:- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಯಾವ ನೇತ್ರಕಟಾಕ್ಷವಿದೆ ಅದುವೇ ದರೋಡೆಗಾರವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಯಾರ ವೈರಾಗ್ಯ ರೂಪದ ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಳ್ಳಿ ಹೊಡೆದು ದೀನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾರ ಭವಿತವ್ಯವೇ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದಿದೆ ಅಂಥ ತಪಸ್ಸಿಗಿಂತ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಗೃಹಸ್ಥ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯಂತೂ ಸ್ವಸ್ತ್ರೀಯ ಸೇವನೆಯಂತೂ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾರು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ನಗರದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ನೇತ್ರ ಕಟಾಕ್ಷರೂಪದ ದರೋಡೆಗಾರರಿಂದ ತಮ್ಮ ವೈರಾಗ್ಯ ರೂಪದ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಕೊಳ್ಳಿ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಅಂಥ ತಪಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಗೃಹಸ್ಥ ಅವಸ್ಥೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ಈ ತಪಸ್ಸು ಸಂಸಾರದ ಕಾರಣವೇ ಇದೆ.

ಈ ಶರೀರದ ಯೋಗದಿಂದ ನೀನು ಸ್ತ್ರೀಯ ಅನುರಾಗಿಯಾಗಿ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುವೆ, ಆದರೆ ಈ ಶರೀರವು ನಿನ್ನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಕೂಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಶರೀರದ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಸಾರ್ಥಭ್ರಂಶಂ ತ್ವಮವಿಗಣಯಂಸ್ಯಕ್ತ ಲಜ್ಜಾ ಭಿಮಾನ :

ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೋಽಸ್ಮಿನ್ ಪರಿಭವಶತ್ಯೈರ್ದುಃಖಮೇತತ್ ಕಲತ್ರಮ್ |

ನಾನ್ವೇತಿ ತ್ವಾಂ ಪದಮಪಿ ಪದಾದ್ವಿಪ್ರಲಬ್ಧೋಽಸಿ ಭೂಯ :

ಸಖ್ಯಂ ಸಾಧೋ ಯದಿ ಹಿ ಮತಿಮಾನ್ ಮಾ ಗ್ರಹೀರ್ವಿಗ್ರಹೇಣ ||೧೯೯||

ಅರ್ಥ:- ಎಲೈ ಭವ್ಯ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಈ ಶರೀರವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಭೂತವಾದ ಯಾವ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪದ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣ ಅಥವಾ ಪಂಚ ಮಹಾವ್ರತರೂಪದ ಯತಿಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಣುವ್ರತರೂಪದ ಶ್ರಾವಕರ ಧರ್ಮವಿವೆ ಅವುಗಳ ನಾಶವನ್ನು ಕೂಡ ಗಣನೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳದೆ ಸಾವಿರಾರು ತೆರದಲ್ಲಿ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಗುರಿಪಡಿಸುವಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿರುವೆ, ಆದರೆ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯಸಂಬಂಧವೇ ಮಹಾನ ದುಃಖದ ಮೂಲವಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ನೀನು ಲಜ್ಜೆ ಮತ್ತು ಅಭಿಮಾನವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗರ್ವವೆಂದು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡದೆ ಯಾಚಕ ವೃತ್ತಿಯೆಂದು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಂದರೆ ನೀನು ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿರ್ಲಜ್ಜ ಮತ್ತು ಯಾಚಕನಾಗಿ ಹೋಗಿರುವೆ, ಇದರ ಸಮಾನವಾದ ದೈನ್ಯತೆಯು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀನಂತೂ ಶರೀರದ ಸಲುವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವೆ, ಮತ್ತು ಇದಂತೂ ನಿನ್ನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಕೂಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನೀನು ಅದರ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಎಂಥ ಮೋಹದ ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿದೆ? ಆದುದರಿಂದ ಯಾರು ಬುದ್ಧಿವಂತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಎಂದೂ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ನೀನಂತೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಶರೀರದ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ, ಮತ್ತು ಶರೀರದ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮೇಲೆ ಅನುರಾಗ ಮಾಡುತ್ತ ನಿರ್ಲಜ್ಜ ಮತ್ತು ದೀನನಾಗಿರುವೆ. ಆದರೆ ಶರೀರವಂತೂ ನಿನ್ನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಕೂಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ನೀನು ಈ ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ನೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು ಮತ್ತು ದೇಹದ ಸಂಬಂಧಿಗಳೇ ಆಗಿರುವ ಪತ್ನೀ-ಪುತ್ರ ಮೂದಲಾದವರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು.

ಮೂರ್ತಿಕ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಭೇದವು ಅಳಿಸಿಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದರೆ ಒಂದರ ಲಕ್ಷಣವು ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಮೂರ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಅಮೂರ್ತಿಕಗಳು ಹೇಗೆ

ಒಂದಾಗುವವೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯು ನಿನ್ನಿಗೆ ಬಾರದಿರುವುದೇ ಮಹಾನ ಅಪರಾಧವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ನ ಕೋಽಪ್ಯನ್ಯೋಽನ್ಯೇನ ಪ್ರಜತಿ ಸಮವಾಯಂ ಗುಣವತಾ
ಗುಣೇ ಕೇನಾಪಿ ತ್ವಂ ಸಮುಪಗತವಾನ್ ರೂಪಿಭಿರಮಾ |

ನ ತೇ ರೂಪಂ ತೇ ಯಾನುಪವ್ರಜಸಿ ತೇಷಾಂ ಗತಮತಿ :

ತತಶ್ಚೇದ್ಯೋ ಭೇದ್ಯೋ ಭವಸಿ ಭವದುಃಖೇ ಭವವನೇ ||೨೦೦||

ಅರ್ಥ:- ಯಾವನೋ ಗುಣಿಯು ಎಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ದ್ರವ್ಯವು ಅದು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ದ್ರವ್ಯದೊಡನೆ ಏಕತೆಯ ಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿದೆ. ಆದರೂ ನೀನು ಕರ್ಮದ ಯೋಗದಿಂದ ರೂಪೀ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೆ ಮಮತೆಯ ಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಆ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಆ ಶರೀರದೊಡನೆ ಏಕತೆಯನ್ನೇ ಮನ್ನಿಸಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಆದರೆ ಆ ಪುದ್ಗಲವು ನಿನ್ನ ರೂಪವಿಲ್ಲ! ನೀನಂತೂ ಬುದ್ಧಿಹೀನತೆಯಿಂದ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಏಕತೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಈ ಅಭೇದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಹೋಗಿ ಭವರೂಪದ ವನದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ದುಃಖಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿರುವೆ, ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದುಃಖ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು, ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ಭೇದಿಸಿ ಹೋಗಬಹುದು, ಭೇದಿಸಿ ಹೋಗಬಹುದು, ಹೀಗೆಯೇ ಭವ-ಭವದಲ್ಲಿ ಅನಂತ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ನೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ರೂಪೀ ಪದಾರ್ಥಗಳಾದ ಆ ಪರಮಾಣುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಿವೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಸ್ಕಂಧರೂಪವಾಗಿದ್ದರೂ ಬೇರೆ-ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಮೂರ್ತಿಕ ಪದಾರ್ಥನಾದ ನೀನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಒಂದಾಗಿ ಹೋಗುವೆ, ಅವಾದರೂ ಹೇಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಹೋಗುವವು ? ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ರಾಗ ಭಾವವನ್ನು ತೊರೆದು ಬಿಡು.

ಮೊದಲು ಯಾವುದರ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದೆ ಆ ಶರೀರವು ಹೀಗಿದೆಯೆಂದು ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯ ಬುದ್ಧಿಮಾಡಿ ವ್ಯರ್ಥವೇಕೆ ಆಶೆ ಮಾಡುವುದೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಮಾತಾ ಜಾತಿಃಪಿತಾ ಮೃತ್ಯುರಾಧಿವ್ಯಾಧೀ ಸಹೋದಗ್ನತೌ |

ಪ್ರಾಂತೇ ಜಂತೋರ್ಜರಾ ಮಿತ್ರಂ ಯಥಾಪ್ಯಾಶಾ ಶರೀರಕೇ ||೨೦೧||

ಅರ್ಥ:- ಶರೀರವು ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಂತೂ ಅದರ ತಾಯಿಯಿದೆ, ಮತ್ತು ಮರಣವು ಅದರ ತಂದೆಯಿದೆ. ಇನ್ನು ಆದಿ ಎಂದರೆ ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖ, ವ್ಯಾಧಿ

ಎಂದರೆ ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫ ಮೊದಲಾದ ಶಾರೀರಿಕ ರೋಗ (ದುಃಖ)ಗಳೇ ಅದರ ಸೋದರರಿವೆ, ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯು ಅದರ ಮಿತ್ರವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶರೀರವಿದ್ದರೂ ಆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನೀನು ಆಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶರೀರವಂತೂ ಜನ್ಮ, ಮರಣ, ಆಧಿ, ವ್ಯಾಧಿ ಮತ್ತು ಜರಾರೂಪವಿದೆ. ಇನ್ನು ನೀನಂತೂ ಅಜರ-ಅಮರ, ಅನಾದಿನಿಧನ, ಅಖಂಡ, ಅವ್ಯಾಭಾಧನಿರುವೆ. ಎಂದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಬಂಧವೆಲ್ಲಿಯದು !

ನೀನಂತೂ ಶುದ್ಧ-ಬುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪನಿರುವೆ, ಆದರೆ ಶರೀರದಿಂದ ಅಶುದ್ಧತೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಶುದ್ಧೋಽಪ್ಯಶೇಷವಿಷಯಾವಗಮೋಽಪ್ಯಮೂರ್ತೋಽ

ಪ್ಯಾತ್ಮನ್ ತ್ವಮಪ್ಯತಿತರಾಮಶುಚೀಕೃತೋಽಸಿ |

ಮೂರ್ತಂ ಸದಾಽಶುಚಿ ವಿಚೇತನಮನ್ಯದತ್ತ

ಕಿಂ ವಾ ನ ದೂಷಯತಿ ದಿಗ್ಧಿದಂ ಶರೀರಮ್ ||೨೦೨||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಯೇ ! ನೀನಂತೂ ಶುದ್ಧ ಎಂದರೆ ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಮಲನಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ನಿಜ-ಪರಗಳ ಜ್ಞಾತಾ ಆಗಿರುವೆ. ನೀನು ಸ್ವಯಂ ಅಮೂರ್ತಿಕನಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಜಡವೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಶುಚಿಗೊಳಿಸಿದೆ. ಮೂರ್ತಿಕವಿರುವ ಈ ಶರೀರವು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಶುಚಿ ಅಚೇತನವಿದ್ದು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೇಶರ, ಕರ್ಪೂರ ಮೊದಲಾದ ಸುಗಂಧ ವಸ್ತುಗಳಿವೆ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಂಧ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ದುಷ್ಟವಾದ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ ! ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ !

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಕೇಶರ, ಕರ್ಪೂರ ಮೊದಲಾದ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವು ಈ ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ದುರ್ಗಂಧಮಯವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅದರ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ನೀನು ಕೂಡ ಮಹಾದುಃಖಿಯಾಗಿರುವೆ, ಚತುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸಿರುವೆ, ಈ ಅಶುಚಿ-ಅಪವಿತ್ರ ಶರೀರದ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ನೀನು ಕೂಡ ಅಶುಚಿಯೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದರ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು ! ಯಾವುದರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನೀನು ಸಂಸಾರರೂಪದ ವನದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಿರುವೆ ಆ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಶತಶಃ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ !

ಈ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ನೀನು ಅನುರಾಗ ಬುದ್ಧಿ ಮಾಡಿ ನಷ್ಟನಾಗಿರುವೆ, ಈ ನಿಂದಾ ಯೋಗ್ಯ ಶರೀರವನ್ನು ನೀನು ಅನಿಂದ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಹಾ ಹತೋಽಸಿ ತರಾಂ ಜಂತೋ ಏನಾಸ್ಮಿಸ್ತವ ಸಾಂಪ್ರತಮ್ |

ಜ್ಞಾನಂ ಕಾಯಾಶುಚಿಜ್ಞಾನಂ ತತ್ತ್ಯಾಗಃಕಿಲ ಸಾಹಸಮ್ ||೨೦೩||

ಅರ್ಥ :- ಅಯ್ಯೋ ! ಕಷ್ಟ ! ಎಲೈ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ! ನೀನು ತುಂಬ ಮೋಸ ಹೋಗಿರುವೆ, ನಷ್ಟವಾಗಿರುವೆ, ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಮಮತೆ ಮಾಡಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುವೆ. ಶರೀರವನ್ನು ಅಶುಚಿಯಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಜ್ಞಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ಶರೀರವನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಅಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಶರೀರದ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಡುವುದು, ಅದರ ಅನಾದರ ಮಾಡಿ ತ್ಯಜಿಸುವುದೇ ಸಾಹಸವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಆತ್ಮನೇ ! ನೀನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನಂತೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಪರವನ್ನು ತನ್ನದೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ನಷ್ಟನಾಗಿ ಹೋಗಿರುವೆ. ಶರೀರವು ಅತ್ಯಂತ ಅಶುಚಿಯಾಗಿದ್ದು ನೀನು ಮಹಾ ಪವಿತ್ರನಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಬಂಧವೆಲ್ಲಿಯದು ? ಆದುದರಿಂದ ಶರೀರದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿರ್ಮಮತ್ವನಾಗು ಎಂದರೆ ಪುನಃ ಶರೀರ ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ವೇಳೆ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಮಮತೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಬಲ ರೋಗದ ಉದಯದಿಂದ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಆಕುಲತೆಯಂತೂ ಆಗುತ್ತಿರಬಹುದಲ್ಲ ! ಎಂಬುದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಅಪಿ ರೋಗಾದಿಭಿವೃದ್ಧೈರ್ನ ಮುನಿಃ ಖೇದಮೃಚ್ಛತಿ |
 ಉಡುಪಸ್ಥಸ್ಯ ಕಃ ಕ್ಷೋಭಃ ಪ್ರವೃದ್ಧೇಽಪಿ ನದೀಜಲೇ ||೨೦೪||
 ಜಾತಾಮಯಃ ಪ್ರತಿವಿಧಾಯ ತನೌ ವಸೇದ್ವಾ
 ನೋ ಚೇತ್ತನುಂ ತ್ಯಜತು ವಾ ದ್ವಿತಯೀ ಗತಿಃ ಸ್ಯಾತ್
 ಲಗ್ನಾಗ್ನಿ ಮಾವಸತಿ ವಹ್ನಿಮಪೋಹ್ಯ ಗೇಹಂ
 ನಿಯಾಯ ವಾ ವ್ರಜತಿ ತತ್ರ ಸುಧೀಃ ಕಿಮಾಸ್ತೇ ||೨೦೫||

ಅರ್ಥ :- ಮುನಿರಾಜರು ರೋಗಾದಿಗಳ ವೃದ್ಧಿಯಾದರೂ ಕೂಡ ಖೇದ ಖಿನ್ನರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದೃಢವಾದ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡವನಿಗೆ ನದಿಯ ನೀರು ಎಷ್ಟೇ ಹೆಚ್ಚಾದರೂ ಕೂಡ ಅವನಿಗೆ ಭಯ ಅಥವಾ ವಿಕಲ್ಪವೇತರದು? ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನಿ ಮುನಿರಾಜರಿಗೆ ರೋಗಾದಿಗಳು ಎಷ್ಟೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ವಿಕಲ್ಪವೇತರದು ? ಮತ್ತು ಅಣುವ್ರತಿಯಾದ ಶ್ರಾವಕನಿಗೆ ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ರೋಗವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೆ ನಿರ್ದೋಷ ಔಷಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಶಮನ ಮಾಡಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಇನ್ನು ರೋಗವು ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಔಷಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಶಮನವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದರೆ ಆಗ ಅನಶನ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಶರೀರದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಇವೆರಡೇ ರೀತಿಗಳಿವೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡಾಗ ಬುದ್ಧಿವಂತನಿದ್ದವನು ಆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನಂದಿಸಿ ಅದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವನು, ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಯು ಆರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು

ತಿಳಿದು ಬಂದರೆ ಆ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ದೂರ ಬೇರೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶರೀರವು ಇರುವಂತೆ ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಯೋಗ್ಯ ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡಿ ರೋಗದ ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕು, ಮತ್ತು ಇರುವಂತೆ ಕಂಡು ಬರದಿದ್ದರೆ ನಿರ್ಮಮತೆಯಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ರೋಗವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಶ್ರಾವಕರು ಶುದ್ಧ ಹಾಗೂ ನಿರ್ದೋಷ ಔಷಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಸೇವನೆ ಮಾಡದೆಯೂ ಇರುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರಾವಕರಲ್ಲಿ ಎರಡು ರೀತಿಗಳಿವೆ. ಮತ್ತು ಸಾಧುಗಳು ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡಿದರೆ ಔಷಧದ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಯಾರಾದರೂ ಶ್ರಾವಕರು ಆಹಾರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೋಷ ಔಷಧ ಆಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ವಿರಾಗ ಭಾವದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು, ಆದರೆ ರಾಗಭಾವ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡಿದರೂ ರೋಗದ ನಿವಾರಣೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶರೀರ ನಾಶವಾಗುವುದರ ಕುರಿತು ಭಯಪಡಬಾರದು, ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗಂತೂ ಮರಣದ ಭಯವು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಶಿರಃಸ್ಥಂ ಭಾರಮುತ್ತಾರ್ಯ ಸ್ಕಂಧೇ ಕೃತ್ವಾ ಸುಯತ್ನತಃ |

ಶರೀರಸ್ಥೇನ ಭಾರೇಣ ಅಜ್ಞಾನೀ ಮನ್ಯತೇ ಸುಖಮ್ ||೨೦೬||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ತಲೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಭಾರವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಇಳಿಸಿ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದರೆ ಸುಖವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವರುಗಳು ರೋಗದ ಭಾರವನ್ನು ಇಳಿಸಿ ಶರೀರದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸುಖವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವರುಗಳು ರೋಗವು ಹೊರಟು ಹೋಗಿ ಶರೀರವು ಉಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಸುಖವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಿ ಜೀವರುಗಳು ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ರೋಗವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವರು ಶರೀರವು ಹೊರಟು ಹೋದರೆ ವಿಷಾದಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಭಾರವಿದೆಯೋ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಹೆಗಲ ಮೇಲಿನ ಭಾರವಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ರೋಗದ ದುಃಖವಿದೆಯೋ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ದೇಹಧಾರಣ ಮಾಡುವುದೂ ಕೂಡ ದುಃಖವಿದೆ.

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಯಾವದಸ್ತಿ ಪ್ರತೀಕಾರಸ್ತಾವತ್ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾಮ್ |

ತಥಾಪ್ಯನುಪಶಾಂತಾನಾಮನುದ್ವೇಗಃ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ ||೨೦೭||

ಅರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ರೋಗದ ಉಪಶಾಂತತೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಿದ್ದರೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಆ ರೋಗದ ನಿವಾರಣೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ವಿಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಶರೀರದಿಂದ ಉದಾಸವಿರುವುದೇ- ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿರುವುದೇ ಮಹಾನ ಯತ್ನವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಶರೀರದ ಸ್ಥಿತಿಯಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗಂತೂ ಅದು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯು ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ಅದು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅದರ ಸಲುವಾಗಿ ಹರ್ಷ-ಶೋಕ ಮಾಡಬಾರದು.

ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದ ಶರೀರದ ಕುರಿತು ಉದಾಸೀನತೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದೆಂದು ಶಿಷ್ಯನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಈಗ ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಯದಾದಾಯ ಭವೇಜ್ಜನ್ಮೀ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಮುಕ್ತೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ |

ಶರೀರಮೇವ ತತ್ತ್ವಾಜ್ಯಂ ಕಿಂ ಶೇಷೈಃ ಕ್ಷುದ್ರಕಲ್ಪನೈಃ ||೨೦೮||

ಅರ್ಥ :- ತೈಜಸ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಾಣ ಇವು ಮೂಲ ಶರೀರಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ಯೋಗದಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರೀ ಜೀವನು ಹೊಸ ಹೊಸ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಚತುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಯಾವಾಗ ಅವನು ಮನುಷ್ಯ ಹಾಗೂ ತೀರ್ಯಂಚನಾಗುತ್ತಾನೆ ಆಗ ಔದಾರಿಕ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾವಾಗ ದೇವ ಮತ್ತು ನಾರಕಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಆಗ ವೈಕ್ರಿಯಿಕ ದೇಹ ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಈ ತೈಜಸ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಮಾಣದ ಅಭಾವದಿಂದ ಶರೀರ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಆಗ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ, ಶರೀರದ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆನೇ ಸಂಸಾರವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧವು ತ್ಯಾಜ್ಯವೇ ಇದೆ. ಕ್ಷುದ್ರ ವಿಕಲ್ಪ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಏನಾಗುವುದಿದೆ ?

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶರೀರ ಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಜೀವನು ಸಂಸಾರಿಯಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಶರೀರ ಧಾರಣ ಮಾಡದ ಜೀವನು ಸಿದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶರೀರದ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಈ ಜೀವನಂತೂ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಶರೀರವು ಜೀವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಶರೀರದ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ನಯೇತ್ಸರ್ವಾಶುಚಿಪ್ರಾಯಃ ಶರೀರಮಪಿ ಪೂಜ್ಯತಾಮ್ |

ಸೋಽಪ್ಯಾತ್ಮಾ ಯೇನ ನ ಸ್ಪೃಶ್ಯೋ ದುಶ್ಚರಿತ್ರಂ ಧಿಗಸ್ತು ತತ್ ||೨೦೯||

ಅರ್ಥ :- ಸಮಸ್ತ ಅಶುಚಿಗಳ ಮೂಲವಿರುವಂಥ ಯಾವ ಶರೀರವಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಆತ್ಮನು ಪೂಜ್ಯ ಪದವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಶರೀರವು ಮಾತ್ರ ಆತ್ಮನನ್ನು ಚಾಂಡಾಲ ಮೊದಲಾದವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ಮಾಡಿಸಿ ಅಸ್ವರ್ಣ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದರ ದುರಾಚಾರಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ ! ಆತ್ಮನಂತೂ ಈ ಮಲಿನವಾದ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮುನಿ ಪದದ ಯೋಗದಿಂದ ದೇವ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಸೇವನೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಶರೀರವು ಅಶುಭವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿ ಜೀವವನ್ನು ಕುಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಡವಿ ಯಾರೂ ಸ್ವರ್ಣ ಮಾಡದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ !

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನಂತೂ ಶರೀರವನ್ನು ಸಂಯಮ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧನದಿಂದ ಪೂಜ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಶರೀರವು ಕೃತಘ್ನವಾಗಿ ಆತ್ಮನ ಜತೆ ದುಷ್ಟತಾಪೂರ್ಣ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಜೀವವನ್ನು ಅಜ್ಞಾನದಶೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟು ನರಕ-ನಿಗೋದ-ತೀರ್ಯಂಚ ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕುಮನುಷ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ಮಾಡಿಸಿ ಅಸ್ವರ್ಣ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಇದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಳ್ಳೆಯರಿದ್ದವರು ಅವರು ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಕೇಡಿಗರಿದ್ದವರು ಅವರು ಕೆಡಕನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಸಾರೀ ಜೀವನು ಶರೀರ ಮೊದಲಾದ ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ರಸಾದಿರಾದ್ಯೋ ಭಾಗಃ ಸ್ಯಾಜ್ ಜ್ಞಾನಾವೃತ್ಯಾದಿರನ್ವತಃ |

ಜ್ಞಾನಾದಯಸ್ಪತೀಯಸ್ತು ಸಂಸಾರ್ಯೇವಂ ತ್ರಯಾತ್ಮಕಃ ||೨೧೦||

ಭಾಗತ್ರಯಮಯಂ ನಿತ್ಯಮಾತ್ಮಾನಂ ಬಂಧವರ್ತಿನಮ್ |

ಭಾಗದ್ವಯಾತ್ ಪೃಥಕ್ಕರ್ತುಂ ಯೋ ಜಾನಾತಿ ಸ ತತ್ತ್ವವಿತ್ ||೨೧೧||

ಅರ್ಥ :- ಮೊದಲಿನ ಭಾಗವಂತೂ ಸಪ್ತಧಾತುಮಯವಾದ ಶರೀರವಿದೆ. ಇದರ ನಂತರ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟಕರ್ಮಗಳ ರೂಪವು ಅದು ಎರಡನೆಯ ಭಾಗವಿದೆ. ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಭಾಗವು ಅದು ಜ್ಞಾನಾದಿರೂಪ ನಿಜ ಭಾವವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸಾರೀ ಜೀವನು ಮೂರು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮೂರು ಭಾಗಮಯವಿರುವ ಸಂಸಾರೀ ಜೀವದೊಳಗಿಂದ ಶರೀರದ ಭಾಗ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ಭಾಗ ಇವೆರಡು ಭಾಗಗಳಿಂದ ಜೀವನನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡುವ ವಿಧಿಯನ್ನು ಯಾವನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶರೀರ ಮತ್ತು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವಿರುವಂಥ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಜೀವವನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ನಿಜ ಭಾವದಲ್ಲಿ

ರಮಿಸುವವನು ಅವನು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಪರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿರುವವನು ಅವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ.

ಆತ್ಮನನ್ನು ಆ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ದುರ್ಧರ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು ಕಠಿಣವಿದೆಯೆಂದು ಆಶಂಕೆ ಪಡುವ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಈಗ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಕರೋತು ನ ಚಿರಂ ಘೋರಂ ತಪಃ ಕ್ಲೇಶಾಸಹೋ ಭವಾನ್ |

ಚಿತ್ತಸಾಧ್ಯಾನ್ ಕಷಾಯಾರೀನ್ ನ ಜಯೇದ್ಯತ್ವದಜ್ಞತಾ ||೨೧೨||

ಅರ್ಥ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು ಕ್ಲೇಶ ಸಹನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ದುರ್ಧರ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೆ ಕೇವಲ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಜಯಿಸಲು ಬರಬಹುದಾದಂಥ ಆ ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯೆ ಮತ್ತು ಲೋಭರೂಪದ ವೈರಿಗಳನ್ನಾದರೂ ಜಯಿಸು. ಅವನ್ನೂ ಕೂಡ ಜಯಿಸಲಾರದೆ ಹೋದೆಯೆಂದರೆ ಅದು ನಿನ್ನದು ಮಹಾನ ಅಜ್ಞಾನತೆಯಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯಂತೂ ಯಾವ ಕಾಯಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲ, ಕೇವಲ ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ತಿರುಗಿಸುವುದಿದೆ ಸರಳ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕ್ಲೇಶವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದೇ ನೀನು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕಠಿಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ದುರ್ಧರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಷಾಯಗಳನ್ನೇ ಕ್ಷೀಣ ಮಾಡು. ಆ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಕಾಯಕ್ಲೇಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸೇ ಕಾರಣವಿದೆ. ಈ ಕಷಾಯಗಳೇ ಜೀವದ ಶತ್ರುಗಳಿವೆ.

ನೀನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣಗಳಾದ ಆ ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮಾದಿ ಗುಣಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು ನಿನಗೆ ದುರ್ಲಭವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಹೃದಯಸರಸಿ ಯಾವನ್ನಿರ್ಮಲೇಽಪ್ಯತ್ಯಗಾಧೇ
ವಸತಿ ಖಿಲು ಕಷಾಯಗ್ರಾಹಚಕ್ರಂ ಸಮಂಶಾತ್ |

ಶ್ರಯತಿ ಗುಣಗಣೋಽಯಂ ತನ್ನ ತಾವದ್ವಿಶಂಕಂ
ಸಯಮ ಶಮವಿಶೇಷ್ಯಸ್ತಾನ್ ವಿಚೇತುಂ ಯತಸ್ವ ||೨೧೩||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ನಿರ್ಮಲವೂ, ಅಗಾಧವೂ ಆದ ಹೃದಯರೂಪದ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಕಷಾಯರೂಪದ ಜಲಚರ ಜೀವಗಳ ಸಮೂಹವು ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಗುಣಗಳ ಸಮೂಹವು

ನಿಃಶಂಕತೆಯಿಂದ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಶಮ-ದಮ-ಯಮಗಳ ಭೇದದಿಂದ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು. ಶಮ ಎಂದರೆ ಸಮತೆಯ ಭಾವ ರಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತ್ಯಾಗ, ದಮ ಎಂದರೆ ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಿರೋಧ, ಯಮ ಎಂದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜೀವ ಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತ್ಯಾಗ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಷಾಯಗಳ ಸಂಚಾರವಾಗುತ್ತಲಿದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಶಮ-ದಮ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಅಂಗೀಕಾರವು ಲೇಶ ಮಾತ್ರವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಕಷಾಯಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಿದೆ.

ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದೇ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ, ಯಾರು ಕಷಾಯಗಳ ಆಧೀನರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತ ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಹಿತ್ತಾ ಹೇತುಫಲೇ ಕಿಲಾತ್ರ ಸುಧಿಯಸ್ತಾಂ ಸಿದ್ಧಿಮಾಮುತ್ರಿಕೀಂ
ವಾಂಛಂತಃ ಸ್ವಯಮೇವ ಸಾಧನತಯಾ ಶಂಸಂತಿ ಶಾಂತಂ ಮನಃ |
ತೇಷಾಮಾಖುಬಿಡಾಲಿಕೇತಿ ತದಿದಂ ದಿಗ್ಧಿಕ್ ಕಲೇಃ ಪ್ರಾಭವಂ
ಯೇನೈತೇಽಪಿ ಫಲದ್ವಯಪ್ರಲಯನಾದ್ಧೂರಂ ವಿಪರ್ಯಾಸಿತಾಃ ||೨೧೪||

ಅರ್ಥ :- ಯಾರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸುಬುದ್ಧಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಈ ಭವದಲ್ಲಿ ಹೇತು ಎಂದರೆ ಕಾರಣ ಅಪರಿಗ್ರಹತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಮತ್ತು ಫಲ ಎಂದರೆ ಕಾರ್ಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಶಾಂತತೆ ಅವುಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಪಾರಲೌಕಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯ ಅಭಿಲಾಷೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ತಾವೇ ತಮ್ಮ ಮನೋವಿಕಲ್ಪಿತ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಕಷಾಯದ ವಶವರ್ತಿಯಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ನಾವು ಶಾಂತ ಚಿತ್ತರಿದ್ದೇವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ವಿರುದ್ಧವಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ರೋಧಾದಿ ಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉಪಶಾಂತತೆ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸುಬುದ್ಧಿಗಳೂ ಕೂಡ ಇಹಲೋಕ-ಪರಲೋಕದ ಫಲವನ್ನು ವಿನಾಶಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಅತಿಶಯ ಮೋಸ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಈ ಕಲಿಕಾಲದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ! ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ!!

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡದ ಹೊರತಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಶಾಂತಚಿತ್ತರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅವರು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಾಂತತೆಯಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಿದೆ. ಯಾರು ಬುದ್ಧಿವಂತರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮ-ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಎರಡೂ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಮೋಸವನ್ನು ತಾವೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು ಮಹಾ ತಪಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸಂಯುಕ್ತನಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನಾಗಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಅಹಂಕಾರ ಮಾಡಬೇಡ. ಆ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಮೂಲಸಹಿತ ಕಿತ್ತು ಎಸೆದು ಬಿಡೆಂದು ಈಗ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಉದ್ಯುಕ್ತಸ್ತ್ವಂ ತಪಸ್ಯಸ್ಯಧಿಕಮಭಿಭವಂ ತ್ವಾಮಗಚ್ಛನ್ ಕಷಾಯಾಃ |
 ಪ್ರಾಭೂದ್ಭೋಧೋಽಪ್ಯಗಾಧೋ ಜಲಮಿವ ಜಲಧೌ ಕಿಂತು ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯಮನ್ಯೈಃ |
 ನಿವ್ವ್ಯಾಥೇಽಪಿ ಪ್ರವಾಹೇ ಸಲಿಲಮಿವ ಮನಾಗ್ನಿಮ್ದೇಶೇಷ್ವವಶ್ಯಂ
 ಮಾತ್ಸರ್ಯಂತೇಸ್ವತುಲೈ ಭವತಿ ಪರವಶಾದ್ ದುರ್ಜಯಂತಜ್ಜಿಹಿಹಿ ||೨೧೫||

ಅರ್ಥ :- ಅಯ್ಯಾ ! ನೀನು ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಷಾಯಗಳು ನಿನ್ನ ಮೂಲಕ ಅತ್ಯಂತ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ. ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಜಲರಾಶಿಯಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನವು ಕೂಡ ಅಗಾಧವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರವಾಹವು ಬತ್ತಿಹೋದರೂ ಕೂಡ ಕೆಲವೆಡೆ ತಗ್ಗು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಳದೊಳಗೆ ನೀರು ನಿಸಂದೇಹವಾಗಿ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಗೂಢವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಇತರರಿಗೆ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ಮದ ವಶದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಮಾನ ಗುಣವುಳ್ಳ ಅನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಭಾವದ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಅದನ್ನು ಇತರರ ಮೂಲಕ ನೋಡಲಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಅದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಜಯವಿದೆ. ಆ ದೋಷವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ವಿರಳ ಜನರೇ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ನೀನು ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ನಮ್ಮ ಉಪದೇಶವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು ತಪಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಮಂದಕಷಾಯಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಗಂಭೀರ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ಸರ ಎಂದರೆ ಇತರರಿಂದ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂಥ ಭಾವವನ್ನು ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಡು. ತನ್ನ ಸಮಾನ ಗುಣವುಳ್ಳವರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತನಗಿಂತ ಅಧಿಕ ಗುಣವುಳ್ಳವರಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಆಗದಂಥ ಭಾವವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ. ಇದು ದೊಡ್ಡ ದೋಷವಿದ್ದು ನೀನು ಆ ದೋಷವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಡು.

ಕಷಾಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಜೀವದ ಅಕಲ್ಯಾಣವೇನಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತ ಯಾವಾಗ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ ಅದುವೇ ಜೀವದ ಅಕಲ್ಯಾಣವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಥನವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಕ್ರೋಧದ ಉದಯದಲ್ಲಿನ ಅಕಲ್ಯಾಣ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಚಿತ್ತಸ್ಥಮಪ್ಯನವಬುದ್ಧ್ಯ ಹರೇಣ ಚಾಡ್ಯಾತ್
 ಕ್ರುದ್ಧಾ ಬಹಿಃ ಕಿಮಪಿ ದಗ್ಧಮನಂಗಬುಧ್ಯಾ |
 ಘೋರಾಮವಾಪ ಸ ಹಿ ತೇನ ಕೃತಾಮವಸ್ಥಾಂ
 ಕ್ರೋಧೋದಯಾದ್ಭವತಿ ಕಸ್ಯ ನ ಕಾರ್ಯಹಾನಿಃ ||೨೧೬||

ಅರ್ಥ :- ನೋಡಿರಿ ! ಕಾಮನಂತೂ ಚಿತ್ತದೊಳಗೆ ಇರುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಕಾಮನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಬಾಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಭಸ್ಮಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಕಾಮನು ಸತ್ತು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಮದ ಯೋಗದಿಂದ ಸರಾಗ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವನು. ಕಾಮನು ಮಾಡಿದ ಘೋರ ವೇದನೆ ಸಹಿಸುವನು. ಕ್ರೋಧದ ಉದಯದಿಂದ ಯಾರಕಾರ್ಯದ ಹಾನಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ?

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಕ್ರೋಧದ ಉದಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಓರ್ವನು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಬಾಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕಾಮನೆಂದು ತಿಳಿದು ಭಸ್ಮ ಮಾಡುವನು, ಅದರಿಂದ ಕಾಮನು ಸತ್ತುಹೋಗಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಕ್ರೋಧೀ ಪುರುಷನು ಕಾಮದಿಂದಪೀಡಿತನಾಗಿಯೇ ಹೋಗುವನು.

ಚಕ್ರಂ ವಿಹಾಯ ನಿಜದಕ್ಷಿಣಬಾಹುಸಂಸ್ಥಂ
 ಯತ್ಪ್ರಾಜನ್ನನು ತದೈವ ಸ ತೇನ ಮುಂಚೇತ್ |
 ಕ್ಲೇಶಂ ತಮಾಪ ಕಿಲ ಬಾಹುಬಲೀ ಚಿರಾಯ
 ಮಾನೋ ಮನಾಗಪಿ ಹತಿಂ ಮಹತೀಂ ಕರೋತಿ ||೨೧೭||

ಅರ್ಥ :- ನೋಡಿರಿ ! ಬಾಹುಬಲಿಯು ತನ್ನ ದಕ್ಷಿಣ ಬಾಹುವಿನ ಕೆಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡ ಆ ಚಕ್ರರತ್ನವನ್ನು ಕೂಡ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಿಯಾಗಿ ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಸಂಜ್ವಲನ ಮಾನದ ಉದಯವಿರುವುದರಿಂದ ಒಂದು ವರುಷದವರೆಗೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾಕಾಯಕ್ಲೇಶ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಆ ಮಾನವು ಹೋಗದ ಹೊರತಾಗಿ ಮುಕ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ತುಚ್ಛತರವಾದ ಮಾನವು ಕೂಡ ಮಹಾನ ಹಾನಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮಾನವು ತ್ಯಾಗಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ತನು, ಧನರೂಪದ ಸಂಪತ್ತು, ಯೌವನ, ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮೀ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಗರ್ವ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲವು ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಿವೆ. ಮತ್ತು ಆತ್ಮನಂತೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧಸಮಾನನಿದ್ದಾನೆ. ಮೂರು ಲೋಕದ ಮಕುಟ ಮಣಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ಮಾನವೆಲ್ಲಿಯದು ?

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮಾನವೇ ಮೋಕ್ಷದ ವೈರಿಯಿದೆ. ವಿಘ್ನಕಾರಿಯಿದೆ. ಬಾಹುಬಲಿಯಂಥ ಮಹಾನ ಬಲಶಾಲಿ, ವಿವೇಕಸಂಪನ್ನ ತಪಸ್ವಿಯು ಕೂಡ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸಂಜ್ಞನ ಮಾನದ ಉದಯದಿಂದ ಒಂದು ವರುಷದವರೆಗೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮಾನದ ಕಣವು ಹೋದ ನಂತರವೇ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು.

ಗುಣಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವಂಥ ವಿವೇಕಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಮಾನ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸತ್ಯಂ ವಾಚಿ ಮತೌ ಶ್ರುತಂ ಹೃದಿ ದಯಾ ಶೌರ್ಯಂ ಭುಜೇ ವಿಕ್ರಮೇ
ಲಕ್ಷ್ಮೀದರ್ಶನಮನೂನಮರ್ಥಿನಿಚಯೇ ಮಾರ್ಗೋ ಗತಿನಿರ್ವೃತೇ |
ಯೇಷಾಂ ಪ್ರಾಗಜನೀಹ ತೇಽಪಿ ನಿರಹಂಕಾರಾಃ ಶ್ರುತೇರ್ಗೋಚರಾಃ
ಚಿತ್ರಂ ಸಂಪ್ರತಿ ಲೇಶತೋಽಪಿ ನ ಗುಣಾಸ್ತೇಷಾಂ ತಥಾಪ್ಯುದ್ಧತಾಃ ||೨೧೮||

ಅರ್ಥ :- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕಾಲದೊಳಗೆ ಮಹಾನ ಸತ್ತುರುಷರುಗಳು ಆಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದಯೆ, ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ಶೂರವೀರತೆ ಹಾಗೂ ಪರಾಕ್ರಮ, ಯಾಚಕರ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪೂರ್ಣ ದಾನ, ಮತ್ತು ನಿರ್ವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗಮನ ಮಾಡುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಅವರಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವರು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ಈ ನಿಕೃಷ್ಟವಾದ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಲೇಶ ಮಾತ್ರ ಗುಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಉದ್ಧತರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ಮಹಾ ಗರ್ವದಲ್ಲಿ ಮತ್ತರಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮೊದಲು ಚತುರ್ಥಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾನ ಸತ್ಯವಾದಿಗಳೂ, ಶೂರವೀರರೂ, ದಯಾವಂತರೂ, ದಾನಿಗಳೂ, ಅತ್ಯಂತ ವಿರಕ್ತರೂ ಆಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಗರ್ವವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇಂದು ತಿಲ ಮಾತ್ರ ಗುಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಉದ್ಧತರಿದ್ದಾರೆ, ಗರ್ವಿಷ್ಠರಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಮಹಾನ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವಸತಿ ಭುವಿ ಸಮಸ್ತಂ ಸಾಪಿ ಸಂಧ್ಯಾರಿತಾನ್ಯೈಃ
ಉದರಮುಪನಿವಿಷ್ಟಾ ಸಾ ಚ ತೇ ವಾ ಪರಸ್ಯ |
ತದಪಿ ಕಿಲ ಪರೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನಕೋಣೇ ನಿಲೀನಂ
ವಹತಿ ಕಥಮಿಹಾನ್ಯೋ ಗರ್ವಮಾತ್ಮಾಧಿಕೇಷು ||೨೧೯||

ಅರ್ಥ :- ಗರ್ವ ಮಾಡುವುದು ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ತಮಗಿಂತ

ಯಾರೂ ಅಧಿಕರಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಗರ್ವ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಒಬ್ಬರು ಅಧಿಕರಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ-ಎಲ್ಲವೂ ವಾಸಮಾಡುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲವುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಪೃಥ್ವಿಯೇ ಆಧಾರವಿದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಘನೋದಧಿ-ಘನವಾತ-ತನುವಾತಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವಾತಾವಲಯದ ಆಧಾರವಿದೆ. ಈ ಪೃಥ್ವಿ ಮತ್ತು ವಾತಾವಲಯವು ಆಕಾಶದ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಆ ಅನಂತ ಆಕಾಶವು ಕೇವಲಿಯ ಜ್ಞಾನದ ಒಂದು ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಅಧಿಕವಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಮಗಿಂತ ಅಧಿಕರಾದವರು ಬಹಳಷ್ಟು ಇದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯಾರು ಗರ್ವ ಮಾಡುವರು ? ವಿವೇಕಿಗಳು ಎಂದೂ ಗರ್ವ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲವು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಅಧಿಕವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲವುಗಳಿಗೆ ಪೃಥ್ವಿಯೇ ಆಧಾರವಿದೆ. ಆ ಪೃಥ್ವಿಗೆ ವಾತಾವಲಯದ ಆಧಾರವಿದೆ. ಆ ವಾತಾವಲಯಕ್ಕೆ ಆಕಾಶದ ಆಧಾರವಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಆಕಾಶವೆಲ್ಲವು ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಸಂಸಾರೀ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಒಬ್ಬರು ಅಧಿಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜೀವತ್ವದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ಮಾಯಾಚಾರದ ಯೋಗದಿಂದ ಜೀವದ ಅಕಲ್ಯಾಣವಾಗುತ್ತದೆ ಯೆಂಬುದನ್ನು ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸೂತ್ರವು ಹೀಗಿದೆ, -

ಯಶೋ ಮಾರೀಚೀಯಂ ಕನಕಮೃಗಯಾಮಲಿನಿತಂ
ಹತೋಽಶ್ವತ್ಥಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಣಯಿಲಘುರಾಸೀದ್ಯಮಸುತಃ |
ಸಕೃಷ್ಣಃ ಕೃಷ್ಣೋಽಭೂತ್ ಕಪಟಬಟುವೇಷೇಣ ನಿತರಾ-
ಮಪಿ ಭದ್ರಾಲ್ಪಂ ತದ್ವಿಷಮಿವ ಹಿ ದುಗ್ಧಸ್ಯ ಮಹತಃ ||೨೨೦||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಣುಮಾತ್ರವಿರುವ ವಿಷವು ಬಹಳಷ್ಟು ಹಾಲನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಲ್ಪದಾದ ಕಪಟವು ಅತಿಶಯ ವಿಶಾಲವಿರುವ ಗುಣವನ್ನೂ ನಾಶ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮಾರೀಚನೆಂಬ ರಾವಣನ ಮಂತ್ರಿಯು ಕಪಟದಿಂದ ಕನಕ ಮೃಗನಾಗುವುದರಿಂದ ಮಲಿನನಾಗಿ ಹೋದನು. ಮತ್ತು ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ದೊರೆಯು ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಯಶಸ್ಸು ಅದು ಅವನ ಮುಖದಿಂದ “ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾಹತಃ” ಎಂಬ ವಚನವು ಹೊರಡುವುದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಮರಣ ಹೊಂದಿರುವುದು ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ಹೆಸರಿನ ಕುಂಜರವೋ ಅಥವಾ ಮನುಷ್ಯನೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು ? ಆದರೆ ಇಂಥ ಮಾಯಾಚಾರದ ವಚನದಿಂದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ದೊರೆಯು ಮಿತ್ರರುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಲಘುವಾಗಿ ಹೋದನು. ಆದುದರಿಂದ ಅಲ್ಪದಾದ ಮಾಯಾಚಾರವು ಬಹಳಷ್ಟು ಗುಣಗಳ ಘಾತ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮಾಚಾರ್ಯಾರವು ಮಹಾದುರಾಚಾರವಿದೆ. ಆ ಮಾಚಾರ್ಯಾರದಿಂದ ಮಾರೀಚನೆಂಬ ಮಂತ್ರಿಯು ಲಘುತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸತ್ಯನಿಷ್ಠನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ದೊರೆಯು “ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾಹತಃ” ಎಂಬ ವಚನ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಲೋಕನಿಂದೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಮಾಚಾರ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಮಾಚಾರ್ಯಾರದ ವಿಷಯವಾಗಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಭೇಯಂ ಮಾಯಾಮಹಾಗರ್ತಾನೈಠ್ಯಾಘನತಮೋಮಯಾತ್ |

ಯಸ್ಮಿನ್ ಲೀನಾ ನ ಲಕ್ಷ್ಯಂತೇ ಕ್ರೋಧಾದಿವಿಷಮಾಹಯಃ ||೨೨೧||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳೇ ! ಈ ಮಾಯೆಯರೂಪದ ಅತ್ಯಂತ ಆಳವಾಗಿರುವ ಹೊಂಡದಿಂದ ಭಯಭೀತರಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದರಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಈ ಹೊಂಡವು ಮಿಥ್ಯಾಭಾವರೂಪದ ಮಹಾಂಧಕಾರದಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳರೂಪದ ಮಹಾದುಷ್ಟ ಸರ್ಪಗಳು ಅಡಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿವೆ, ಎಲ್ಲಿ ಗರ್ತವಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ಅಂಧಕಾರವು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಸರ್ಪಗಳೂ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಮಾಯಾರೂಪದ ಹೊಂಡವು ತುಂಬ ಆಳವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾರೂಪದ ಗಾಢತರವಾದ ಅಂಧಕಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ರೂಪದ ಸರ್ಪಗಳು ನಿರಂತರ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿರುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಮಾಚಾರ್ಯಾರದ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪೃಚ್ಛನ್ನಕರ್ಮ ಮಮ ಕೋಽಪಿ ನ ವೇತ್ತಿ ಧೀಮಾನ್

ಧ್ವಂಸಂ ಗುಣಸ್ಯ ಮಹತೋಽಪಿ ಹಿ ಮೇತಿ ಮಂಸ್ಥಾಃ |

ಕಾಮಂ ಗಿಲನ್ ಧವಲದೀಧಿತಿಧೌತದಾಹಂ

ಗೂಢೋಽಪ್ಯಬೋಧಿ ನ ವಿಧುಂ ಸ ವಿಧುಂತುದಃಕೈಃ ||೨೨೨||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನಾನು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪಾಪವನ್ನು ಯಾರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ, ಬುದ್ಧಿವಂತರೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ಇತರರೇನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ನೀನು ಸಂದೇಹಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಮತ್ತು ನನ್ನ ವಿಶಾಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಈ ಸೊಟ್ಟು ಪಾಪವು ಹೇಗೆ ಆಚ್ಛಾದನೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ನೀನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮನ್ನಿಸಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಉಜ್ವಲವಾದ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂತಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅಂಥ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕೂಡ ರಾಹುವು ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ- ಮರೆಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರು

ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದರೆ ಚಂದ್ರನು ರಾಹುವಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಅಲ್ಲಿರುವನೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರುವ ವಿಷಯವಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಗುಣವಂತರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿರುವ ಗುಣಗಳನ್ನೇ ಎಷ್ಟೇ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೂಡಲೆ ತಿಳಿದು ಬರುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪಾಪಕಾರ್ಯವನ್ನು ಯಾರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ ಪಾಪವೆಂದೂ ಗುಪ್ತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತವಿದೆ.

ಈಗ ಲೋಭಕಷಾಯದಿಂದ ಜೀವದ ಅಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ವನಚರಭಯಾದ್ಧಾವನ್ ದೈವಾಲ್ಲತಾಕುಲಬಾಲಧಿಃ

ಕಿಲ ಜಡತಯಾ ಲೋಲೋ ಬಾಲವೃಜೀಽವಿಚಲಂ ಸ್ಥಿತಃ |

ಬತ ಸ ಚಮರಸ್ತೇನ ಪ್ರಾಣೈರಪಿ ಪ್ರವಿಯೋಜಿತಃ

ಪರಿಣತತ್ಯಷಾಂ ಪ್ರಾಯೇಣೈವಂವಿಧಾ ಹಿ ವಿಪತ್ತಯಃ ||೨೨೩||

ಅರ್ಥ :- ನೋಡಿರಿ ! ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವನಚರ ಎಂದರೆ ವ್ಯಾಧರ ಅಥವಾ ಸಿಂಹದಂಥ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳ ಭಯದಿಂದ ಧಾವಿಸುತ್ತಿರುವ ಚಮರೀಮೃಗವು ದೈವಯೋಗದಿಂದ ತನ್ನ ಬಾಲದ ಕೂದಲುಗಳು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಮುಳ್ಳಿನ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಗೇ ಹೋದರೆ ಆ ಕೂದಲಿನ ಗೊಂಡೆ ಅಂದಗೆಡಬಹುದೆಂದು ಶಂಕಿಸಿ ಆ ಕೂದಲ ಗೊಂಡೆಯ ಲೋಭದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಧನಿಂದ ಅಥವಾ ಕ್ರೂರ ಮೃಗದಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ತೃಷ್ಣಾತುರರಿದ್ದವರಿಗೆ ಬಹುಶಃ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಪತ್ತುಗಳು ಬರುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ಅಲ್ಲ ಸಂಸಾರಿಯಿರುವಂಥವನು ಅಕಲ್ಯಾಣಕರವಾದ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಎಂಥ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ವಿಷಯವಿರತಿಃ ಸಂಗತ್ಯಾಗಃ ಕಷಾಯವಿನಿಗ್ರಃ

ಶಮಯಮದಮಾಸ್ತತ್ತ್ವಾ ಭ್ಯಾಸಸ್ತಪಶ್ಚರಣೋದ್ಯಮಃ |

ನಿಯಮಿತಮನೋವೃತ್ತಿಭರ್ತೃಚಿರ್ಜೀವೋಷು ದಯಾಲುತಾ

ಭವತಿ ಕೃತಿನಃ ಸಂಸಾರಾಬ್ಧೇಸ್ವಟೇ ನಿಕಟೇ ಸತಿ ||೨೨೪||

ಅರ್ಥ :- ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತತೆ, ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗ, ಕಷಾಯಗಳ ನಿಗ್ರಹ, ಶಮ ಎಂದರೆ ಶಾಂತತೆ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತ್ಯಾಗ, ದಮ ಎಂದರೆ ಮನಸ್ಸು

ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಿರೋಧ, ಯಮ ಎಂದರೆ ಜೀವನದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪಗಳ ತ್ಯಾಗ, ಸಂಯಮಧಾರಣ, ತತ್ತ್ವದ ಅಭ್ಯಾಸ, ತಪಶ್ಚರಣದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ, ಮನಸ್ಸಿನ ವೃತ್ತಿಯ ನಿರೋಧ, ಜಿನರಾಜರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ದಯಾಭಾವ ಇವೆಲ್ಲ ಗುಣಗಳು ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರದ ದಡವು ನಿಕಟವಾಗಿರುವಂಥ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಜೀವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಯಮನಿಯಮನಿತಾಂತಃ ಶಾಂತಬಾಹ್ಯಾಂತರಾತ್ಮಾ
 ಪರಿಣಮಿತಸಮಾಧಿಃ ಸರ್ವಸತ್ತ್ವಾನ್ವಕಂಪೀ |
 ವಿಹಿತಹಿತಮಿತಾಶೀ ಕ್ಲೇಶಜಾಲಂ ಸಮೂಲಂ
 ದಹತಿ ನಿಹತನಿದ್ರೋ ನಿಶ್ಚಿತಾಧ್ಯಾತ್ಮಸಾರಃ ||೨೨||

ಅರ್ಥ :- ಯಮ-ನಿಯಮ ಮೊದಲಾದವು ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮೂಲವಿವೆ. ಯಮ ಎಂದರೆ ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ಅಯೋಗ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು, ಮತ್ತು ನಿಯಮ ಎಂದರೆ ನಿಮಿಷ, ಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಹರ, ಪಕ್ಷ, ಮಾಸ, ಚಾತುರ್ಮಾಸ, ಅಯನ, ವರ್ಷ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡುವುದು. ಇಂಥ ಯಮ-ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧುಗಳು ತತ್ಪರರಿರುತ್ತಾರೆ, ಅತ್ಯಂತ ಶಾಂತಚಿತ್ತರಿರುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ಭಾವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೇಹ ಮೊದಲಾದ ಬಾಹ್ಯ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಸಮಾಧಿ ಎಂದರೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ದಶೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ, ಸಮಸ್ತ ಜೀವ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದಯಾಪರರಿರುತ್ತಾರೆ, ವಿಹಿತ ಎಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಯೋಗ್ಯ ಅಲ್ಲ ಆಹಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ, ನಿದ್ರಾರೂಪದ ಪ್ರಮಾದವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಸಾರಭೂತವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ನಿರಂತರ ಆತ್ಮನ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮಂಡಿತರಾಗಿರುವಂಥ ಮುನಿರಾಜರುಗಳು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಸಮಾಧಿಗತಸಮಸ್ತಾಃ ಸರ್ವಸಾವದ್ಯದೂರಾಃ
 ಸ್ಥಿತಿಹಿತಚಿತ್ತಾಃ ಶಾಂತಸರ್ವಪ್ರಚಾರಾಃ |
 ಸ್ವಪರಸಫಲಜಲ್ವಾಃ ಸರ್ವಸಂಕಲ್ಪಮುಕ್ತಾಃ
 ಕಥಮಿಹ ನ ವಿಮುಕ್ತೇರ್ಭಾಜನಂ ತೇ ವಿಮುಕ್ತಾಃ ||೨೩||

ಅರ್ಥ :- ಯಾರು ತ್ಯಾಗಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಣಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿರುವ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಮತ್ತು ಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಾವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಆತ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರುವ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ-ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ-ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆರೂಢವಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಯಾರು ತಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವಂಥ ಹಾಗೂ ಇತರ ಜೀವರುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವಂಥ ವಚನಗಳನ್ನೇ ಆಡುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇಂಥ ಮಹಾಪುರುಷರುಗಳು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ರಹಿತವಿರುವ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಅದೇಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ ? ಅವರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಿಸಂದೇಹವಾಗಿ ಶಿವಸುಖಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವರು, ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುವರು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಅವರೇ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಮುಕ್ತಿಯ ಮೂಲವೆಂದರೆ ಒಂದು ನಿಃಪ್ರಪಂಚತೆಯೇ ಇದೆ. ಯಾರು ಹೇಯೋಪಾದೇಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಸಮಸ್ತ ತ್ಯಾಗ ಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಆತ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರುವ ರತ್ನತ್ರಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರೇ ಭವಸಾಗರದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗುವರು.

ನೀನು ಮುಕ್ತನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಿರುವ ರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವೆ, ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ಆ ರತ್ನತ್ರಯದ ಭಂಗವಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆಯೇ ವಿನಹ ಜಗತ್ತು ವಿಷಯಾಸಕ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನು ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗಬಾರದೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ದಾಸತ್ವಂ ವಿಷಯಪ್ರಭೋರ್ಗತವತಾಮಾತ್ಮಾಪಿ ಯೇಷಾಂ ಪರಃ

ತೇಷಾಂ ಭೋ ಗುಣದೋಷಶೂನ್ಯಮನಸಾಂ ಕಿಂ ತತ್ಪುನರ್ನಶ್ಯತಿ |

ಭೇತವ್ಯಂ ಭವತ್ಯೈವ ಯಸ್ಯ ಭುವನಪ್ರದ್ಯೋತಿ ರತ್ನತ್ರಯಂ

ಭ್ರಾಮ್ಯಂತೀಂದ್ರಿಯತಸ್ಕರಾಶ್ಚ ಪರಿತಸ್ತಾಂ ತನ್ಮುಹುರ್ಜಾಗೃಹಿ ||೨೨೭||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಅವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಜನರು ವಿಷಯರೂಪ ಪ್ರಭು ಎಂದರೆ ವಿಷಯಗಳ ರೂಪವಿರುವ ದೊರೆಯ ಸೇವಾಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಗುಣ ಹಾಗೂ ದೋಷದ ವಿಚಾರದಿಂದ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು ಯಾರ ಆತ್ಮನೇ ಪರಾಧೀನನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ಅಂಥವರ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲೈ ವಿವೇಕಿಯೇ ! ನೀನು ಮರೆತು ಹೋಗಬೇಡ. ಅವರಂತೂ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನರೂಪದ ಧನದಿಂದ ರಹಿತರಾದ ದರಿದ್ರಿಗಳೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಅಂಥವರದೇನು ನಷ್ಟವಾಗುವುದಿದೆ ? ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರವಂತೂ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉದ್ಯೋತಗೊಳಿಸುವಂಥ ರತ್ನತ್ರಯರೂಪದ ಧನವು ವಿದ್ಯಮಾನವಿದೆ, ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಅದರ ಸಲುವಾಗಿ ಭಯಪಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಏಕೆಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ರೂಪದ ಕಳ್ಳರು ನಿನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಕಾವಲು ಕಾಯುತ್ತ ಸುತ್ತುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಂದ ಮೋಸ ಹೋಗದ ಹಾಗೆ ನೀನು ಯತ್ನ ಮಾಡು. ಅವರು ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನರೂಪದ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಕದ್ದುಕೊಳ್ಳದ ಹಾಗೆ ಸದಾ ಜಾಗೃತನಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧನ ಪುರುಷರಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರಂತೂ ಜಾಗೃತರಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ನಿದ್ರೆಹೋಗಿರಲಿ, ಅವರಿಗೆ ಕಳ್ಳರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಕಳ್ಳರು ಅವರದೇನನ್ನು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು ? ಇನ್ನು ಯಾರು ರತ್ನತ್ರಯಗಳ ರೂಪದ ಧನದಿಂದ ಪೂರ್ಣರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಕಳ್ಳರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಬೇಕಾಗುವುದು. ಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದರೆ ಕಳ್ಳರಿಂದ ಮೋಸ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅವಿವೇಕಿ ಜೀವಿಗಳಂತೂ ರತ್ನತ್ರಯರೂಪದ ಧನದಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ, ಅವರಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ರೂಪದ ಕಳ್ಳರ ಭಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಮಾದಿಗಳಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳ ಭೋಗ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನೀನು ರತ್ನತ್ರಯರೂಪ ಧನದ ಧಾರಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ರೂಪದ ಕಳ್ಳರಿಂದ ಸದಾ ಸಾವಧಾನನಿರಬೇಕಾಗುವುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಪ್ರಮಾದಿಯಾದರೆ ತನ್ನ ನಿಜಧನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು.

ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿನಗೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿನ ಮೋಹವು ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದರೆ ನೀನು ಪಿಂಞ, ಕಮಂಡಲು ಮೊದಲಾದ ಸಂಯಮೋಪಕರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುರಾಗ ಮಾಡಬೇಡವೆಂದು ಈಗ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ರಮ್ಯೇಷು ವಸ್ತುವನಿತಾದಿಷು ವಿತಮೋಹೋ
ಮುಹ್ಯೇದ್ವೃಥಾ ಕಿಮಿತಿ ಸಂಯಮಸಾಧನೇಷು |
ಧೀಮಾನ್ ಕಿಮಾಮಯಭಯಾತ್ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಭುಕ್ತಿಂ
ಪೀತೌಷಧಿಂ ವ್ರಜತಿ ಜಾತುಚಿದಪ್ಯಜೀರ್ಣಮ್ ||೨೨೮||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಬುದ್ಧಿವಂತನೇ ! ಮನೋಜ್ಞ ಸ್ತ್ರೀ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೋಹವು ಹೊರಟು ಹೋಗಿರುವಂಥ ನೀನು ಸಂಯಮದ ಸಾಧನಗಳಾದ ಯಾವ ಪಿಂಞ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥವೇಕೆ ಮೋಹಮಾಡುವೆ ? ಹೇಗೆಂದರೆ ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ರೋಗದ ಭಯದಿಂದ ಆಹಾರದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಔಷಧ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅಜೀರ್ಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನೇನು ? ಎಂದೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಓರ್ವ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ತನಗೆ ಅಜೀರ್ಣವಾಗ ಬಹುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಆಹಾರದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಪಾಚಕವಿರುವ ಔಷಧವನ್ನೂ

ಮಿತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನಿಯು ಕನಕ, ಕಾಮಿನಿ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಗ್ರಹಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಸಂಯಮದ ಸಾಧನಗಳಾದ ಯಾವ ಪಿಂಚಿ, ಕಮಂಡಲುಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಮಮತೆಯಿದೆ ಅದು ನಿಯಮದಿಂದ ಬಂಧದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಅವನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಎಂದಾದರೂ ಮಮತೆ ಮಾಡಿದರೆ ವೀತರಾಗ ಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸರಾಗಿಯಾಗಿ ಮಹಾವ್ರತವನ್ನು ಭಂಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮೋಹಿಯಿರುವಂಥ ಮುನಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೃತಾರ್ಥವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ತಪಃ ಶ್ರುತಮಿತಿಂ ದ್ವಯಂ ಬಹಿರುದೀರ್ಯ ರೂಢಂ ಯದಾ
 ಕೃಷೀಫಲಮಿವಾಲಯೇ ಸಮುಪಲೀಯತೇ ಸ್ವಾತ್ಮನಿ |
 ಕೃಷಿಬಲ ಇವೋಜ್ಞಿತಃ ಕರಣಚೌರಬಾಧಾದಿಭಿಃ
 ತದಾ ಹಿ ಮನುತೇ ಯತಿಃ ಸ್ವಕೃತಕೃತ್ಯತಾಂ ಧೀರಧೀಃ ||೨೨೯||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಕ್ಕಲಿಗನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಜ ಬಿತ್ತುತ್ತಾನೆ, ಧ್ಯಾನದ ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆ ಧಾನ್ಯವು ಯಾವಾಗ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬೀಳುತ್ತದೆ ಆಗಲೇ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದ ಕೃತಾರ್ಥತೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಧೀರ ಬುದ್ಧಿಯ ಸಾಧುವು ಕೂಡ ಯಾವಾಗ ಇಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ಕಳ್ಳಕಾಕರಿಂದ ಬಾಧಾ ರಹಿತವಾಗಿ ತಪಸ್ಸು-ಶ್ರುತರೂಪ ಬೀಜದ ಫಲವಾದ ಜ್ಞಾನರೂಪದ ಧಾನ್ಯವು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆ ಆಗಲೇ ತನ್ನ ಸಂಯಮದ ಕೃತಾರ್ಥತೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಕ್ಕಲಿಗನು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಿ ಒಕ್ಕಲುತನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಿಷ್ಟವಾಗಿ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ನಂತರವೇ ತನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಶ್ರುತದ ಫಲರೂಪವಿರುವ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ಕಳ್ಳಕಾಕರ ಬಾಧೆಗೆ ಒಳಪಡದಂತೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ನಂತರವೇ ಯತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರುತಜ್ಞಾನದಿಂದ ನನಗೆ ಸಮಸ್ತ ಅರ್ಥದ ಪರಿಜ್ಞಾನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ನನಗೆ ಆಸೆಯ ರೂಪದ ಶತ್ರುವೇನೂ ವಿಘ್ನವೊಡ್ಡಲು ಸಮರ್ಥನಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಆಸೆಯ ರೂಪದ ಶತ್ರುವಿನಿಂದ ನಿರ್ಭಯನಾಗಿರುವುದು ಉಚಿತವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ದೃಷ್ಟಾರ್ಥಸ್ಯ ನ ಮೇ ಕಿಮಷ್ಯಯಮಿತಿ ಜ್ಞಾನಾವಲೇಪಾದಮುಂ
ನೋಪೇಕ್ಷಸ್ವ ಜಗತ್ತಯೈಕಡಮರಂ ನಿಶೇಷಯಾಶಾದ್ವಿಷಮ್ |

ಪಶ್ಯಾಂಭೋನಿಧಿಮಪ್ಯಗಾಧಸಲಿಲಂ ಬಾಬಾಧ್ಯತೇ ಬಾಡವಃ

ಕ್ರೋಡೀಭೂತವಿಪಕ್ಷಸ್ಯ ಜಗತಿ ಪ್ರಾಯೇಣ ಶಾಂತಿಃ ಕುತಃ ||೨೩||

ಅರ್ಥ :- ಈ ಆಶೆಯರೂಪದ ಶತ್ರುವು ಜ್ಞಾನವಂತನಾದ ನನಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಘ್ನವೊಡ್ಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಭ್ರಾಂತಿವಶನಾಗಿ ಜ್ಞಾನದ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಆಶೆಯ ರೂಪದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಅಲ್ಪವೆಂದು ಗಣಿಸಬೇಡ. ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಅದ್ವಿತೀಯ ಮಹಾ ಭಯಂಕರ ಶತ್ರುವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಈ ಆಶೆಯ ರೂಪದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ದೂರ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಅಗಾಧ ಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋದಂಥ ಸಮುದ್ರವನ್ನೂ ಅದರೊಳಗಿರುವ ಬಡಬಾನಲವು ಬಾಧೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಬತ್ತಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳಮಾಡಿ ಶಾಂತಿಯೆಲ್ಲಿಂದ ಇರುವುದು ? ಯಾರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಶತ್ರುಗಳಿಲ್ಲ ಅವರೇ ನಿರಾಬಾಧರಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಆದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರಬಲ ಶತ್ರುಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಶಾಂತತೆಯು ಎಲ್ಲಿಂದ ದೊರಕುವುದು ? ಎಂದರೆ ದೊರಕುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸಮುದ್ರವಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಅಗಾಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬಡಬಾನಲವು ತೀರ ಚಿಕ್ಕದಿರುತ್ತದೆ, ಆದರೂ ಅದು ನೀರನ್ನು ಶೋಷಣ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವಾದರೂ ಶತ್ರುವಿನ ವಿದ್ಯಮಾನತೆಯಿದ್ದರೆ ನಿರಾಕುಲತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಬಲ ಶತ್ರುವಿನ ವಿದ್ಯಮಾನತೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಾಕುಲತೆಯೆಲ್ಲಿಂದ ಇರುವುದು ? ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆಶೆಯ ಅಭಾವವಾದಲ್ಲದೆ ನಿರಾಕುಲತೆಯು ಎಲ್ಲಿಂದ ದೊರಕುವುದು ? ಆದರೆ ನನ್ನ ಸಂಯಮಾದಿ ಗುಣಗಳು ಪ್ರಬಲವಿರುವುದರಿಂದ ಆಶೆಯು ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ನೀನು ಎಲ್ಲಾದರೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಹಾಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಮುದ್ರವು ಅತ್ಯಂತ ಗಂಭೀರವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಅಲ್ಪಮಾತ್ರ ಬಡಬಾನಲವು ಅದನ್ನು ಬತ್ತಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಆಶಾರೂಪದ ತೀವ್ರ ಅಗ್ನಿಯು ಸಂಯಮರೂಪದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಬತ್ತಿಸಿಯೇ ಬತ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆಶೆಯನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಯತ್ನ ಮಾಡುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ.

ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು ಆಶೆಯರೂಪದ ಶತ್ರುವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸರ್ವಥಾ ಮೋಹದ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಸ್ನೇಹಾನುಬದ್ಧಹೃದಯೋ ಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾನ್ವಿತೋಽಪಿ ನ ಶ್ಲಾಘ್ಯಃ |

ದೀಪ ಇವಾಪಾದಯಿತಾ ಕಜ್ಜಲಮಲಿನಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಸ್ಯ ||೨೩||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವನ ಹೃದಯವು ಮೋಹದಿಂದ ಯುಕ್ತವಿದೆ ಆ ಪುರುಷನು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹಾಗೂ ಶುಭ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಮಂಡಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದೀವಿಗೆಯು ಸ್ನೇಹ ಎಂದರೆ ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಕಜ್ಜಲ (ಕಾಡಿಗೆ)ವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ನೇಹ ಎಂದರೆ ರಾಗ ಭಾವದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಮಲಿನ ಕಾರ್ಯ ಎಂದರೆ ಪಾಪರೂಪದ ಅಶುಭ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥವನಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಎಣ್ಣೆಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಯುಕ್ತವಿರುವ ದೀವಿಗೆಯು ಬೆಳಕನ್ನಂತೂ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅದು ಕಜ್ಜಲರೂಪದ ಕಲಂಕವನ್ನೂ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನಿನ್ನ ಶುಭಾಚರಣೆಯ ರೂಪದ ದೀವಿಗೆಯು ರಾಗಭಾವರೂಪದ ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪಾಪರೂಪದ ಕಲಂಕವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ದೇಹಾದಿಗಳ ಮೇಲಿನ ನೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಎಣ್ಣೆಯಿಲ್ಲದ ಅಗ್ನಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಕಾಶರೂಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕಾಡಿಗೆಯ ರೂಪದ ಕಲಂಕವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೀನು ವೀತರಾಗ ಭಾವರೂಪದಿಂದ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳು. ಅದರಿಂದ ಕರ್ಮ ಕಲಂಕವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ನೀನು ಇಷ್ಟ-ಅನಿಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡಿ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುವೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ರತೇರರತಿಮಾಯಾತಃ ಪುನಾ ರತಿಮುಪಾಗತಃ |

ತೃತೀಯಂ ಪದಮಪ್ರಾಪ್ಯ ಬಾಲಿಶೋ ಬತ ಸೀದತಿ ||೨೩೨||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಅಜ್ಞಾನಿಯೇ ! ನೀನು ವಿಷಯಗಳ ಅಭಿರುಚಿಯಿಂದ ಅರುಚಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಪುನಃ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಭಿರುಚಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತ ಮೂರನೆಯ ಪದ ಎಂದರೆ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಉದಾಸೀನತೆಯ ರೂಪದ ವೈರಾಗ್ಯವಿದೆ ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನೀನು ಕಲ್ಯಾಣದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಭಜಿಸು !

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮೊದಲಂತೂ ಸ್ತ್ರೀ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅಭಿರುಚಿಯಿಂದ ಭೋಗಿಸುವೆ ಮತ್ತು ನಂತರ ಕೂಡಲೇ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅರುಚಿಯಾಗಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಪುನಃ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿ ಮಾಡುವೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತ ಇಚ್ಛೆಯರೂಪದ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ವ್ಯಾಕುಲನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದು

ಕೊಂಡಿರುವೆ. ಅಭಿರುಚಿ-ಅರುಚಿಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಯಾವ ವೀತರಾಗ ಭಾವವಿದೆ ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ನಿರಂತರ ಖೇದ ಖಿನ್ನನಾಗಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು ಮತ್ತು ಸಮಭಾವವನ್ನು ಭಜಿಸು ಅದರಿಂದ ನೀನು ಸುಖಿಯಾಗುವೆ.

ಅನೇಕ ದುಃಖಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಾಯಮಾನನಾದ ನೀನು ಮೋಕ್ಷ ಸುಖದ ಅಭಾವದಿಂದ ಅಲ್ಪಮಾತ್ರವಿರುವ ಆ ವಿಷಯ ಸುಖದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸುಖಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿರುವೆ; ಆದರೆ ಅದು ವ್ಯರ್ಥವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ತಾವದ್ಧುಃಖಗ್ನಿತಪ್ಪಾತ್ಮಾಯಃಪಿಂಡಃ ಸುಖಿಸೀಕರೈಃ |

ನಿರ್ವಾಸಿ ನಿರ್ವೃತಾಂಭೋಧೌ ಯಾವತ್ತ್ವಂ ನ ನಿಮಜ್ಜಸಿ ||೨೩೩||

ಅರ್ಥ :- ಅಯ್ಯಾ ! ನೀನು ಲೋಹದ ಉಂಡೆಯ ತೆರದಲ್ಲಿ ದುಃಖರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಾಯಮಾನನಾಗಿರುವೆ, ಆದರೆ ನೀನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮೋಕ್ಷದ ಸುಖರೂಪದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಯಾವ ಅಲ್ಪಮಾತ್ರ ವಿಷಯಸುಖವಿದೆ ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸುಖಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿರುವೆ, ಆದರೆ ಅದು ನಿರರ್ಥಕವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯು ಕೆಂಪಾದ ಲೋಹದ ಉಂಡೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿದ ನಂತರವೇ ಅದು ಉಷ್ಣತೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾಗುವುದು, ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅಲ್ಪಮಾತ್ರ ಜಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರೆ ಅದು ಉಷ್ಣತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತಣ್ಣಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ಜಲವನ್ನೇ ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವರೂಪದ ಉಂಡೆಯು ದುಃಖರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಾಯಮಾನವಾಗಿದೆ, ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅದು ನಿರ್ವಾಣದ ಸುಖರೂಪ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ದುಃಖರೂಪದ ಉಷ್ಣತೆಯು ದೂರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವಪದ, ರಾಜ್ಯಪದ ರೂಪದ ಅಲ್ಪಸುಖದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಮನ್ನಿಸಿದೆ ಅದು ವ್ಯರ್ಥವಿದೆ. ಈ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖರೂಪದ ಆತಪವೆಂದೂ ನಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಅಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಸುಖವು ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿಲಯವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು.

ಜ್ಞಾನದ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಉಪಾಯಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನದ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಮಂಕ್ಷು ಮೋಕ್ಷಂ ಸುಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಸತ್ಯಂಕಾರಸ್ವಶಾತ್ಮತಮ್ |

ಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಸಾಕಲ್ಯಮೂಲೈನ ಸ್ವಕರೇ ಕುರು ||೨೩೪||

ಅರ್ಥ :- ಸಮ್ಯಗ್‌ರ್ಥನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ, ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರದ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯೇ ಧನವಿದ್ದು, ಅದರ (ಆ ಧನದ) ಮೂಲಕ ನೀನು ಬೇಗನೆ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ನಿನ್ನ ಹಸ್ತಗತ

ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು, ಯಾವಾಗ ಸತ್ಯರೂಪದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿನ್ನ ವಶವರ್ತಿ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವೆಯೋ ಆಗ ನೀನು ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಇಷ್ಟ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹಸ್ತಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೀನು ಕೂಡ ರತ್ನತ್ರಯ ರೂಪದ ಧನ ಕೊಟ್ಟು ಮೋಕ್ಷ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನಿನ್ನ ಹಸ್ತಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು, ಅದರಿಂದ ನೀನು ಸುಖಿಯಾಗುವೆ.

ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸರಾಗಭಾವ ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ವಿತರಾಗಭಾವ ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿನ ನಿವೃತ್ತಿ ಇವೆರಡರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತು ಹೇಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಅಶೇಷಮದ್ವೈತಮಭೋಗ್ಯಭೋಗ್ಯಂ
ನಿವೃತ್ತಿವೃತ್ತೋಃ ಪರಮಾರ್ಥಕೋಟ್ಯಾಮ್ |
ಅಭೋಗ್ಯಭೋಗ್ಯಾತ್ಯವಿಕಲ್ಪಬುದ್ಧ್ಯಾ
ನಿವೃತ್ತಿಮಭ್ಯಸ್ಯತು ಮೋಕ್ಷಕಾಂಕ್ಷೀ ||೨೩||

ಅರ್ಥ :- ಈ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಂತೂ ಉಪಭೋಗ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ, ಮತ್ತು ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತು ಭೋಗಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಈ ಜಗತ್ತು ಅದ್ವೈತವಿದೆ ಎಂದರೆ ಏಕರೂಪವಿದೆ. ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳ ರೂಪದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವೆರಡರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಭೋಗ್ಯರೂಪ ಮತ್ತು ಭೋಗ್ಯರೂಪವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮೋಕ್ಷದ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವರು ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಫಲವು ಸಂಸಾರವಿದ್ದರೆ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಫಲವು ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜಗತ್ತು ರಾಗದ ವಶವರ್ತಿಯಾದ ಅವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಭೋಗ್ಯ ರೂಪವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನಭಾವದಿಂದ ತ್ಯಾಗರೂಪವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಮೋಕ್ಷದ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ ತ್ಯಾಗದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡು. ಅದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುವೆ.

ಈಗ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ನಿವೃತ್ತಿಂ ಭಾವಯೇದ್ಯಾವನ್ನಿವೃತ್ಯಂ ತದಭಾವತಃ |
ನ ವೃತ್ತಿರ್ನ ನಿವೃತ್ತಿಶ್ಚ ತದೇವ ಪದಮವ್ಯಯಮ್ ||೨೩||

ಅರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯಾದಿಗಳ ಸಂಬಂಧವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ಪರವಸ್ತುವಿನ ಅಭಾವವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಆಗ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಇಲ್ಲ, ನಿವೃತ್ತಿಯು ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಕೇವಲ ಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಪರಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ರಹಿತವಾಗಿ ಹೋಗುವುದೇ ಅವಿನಾಶೀ ಪದವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ಜೀವಕ್ಕೆ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಪರಭಾವಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇವನಿಗೆ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ಈ ಪರ ವಸ್ತುವಿನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ರಹಿತವಾಗುವುದು ಮುಕ್ತವಾಗುವುದು ಆಗ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ಇವೆರಡರ ಪ್ರಯೋಜನವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅದರ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ಸರ್ವಥಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಅಭಾವವಾದ ಮೇಲೆ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವೇನು, ನಿವೃತ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವೇನು, ಮತ್ತು ಇವುಗಳ ಮೂಲ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ರಾಗದ್ವೇಷೌ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಸ್ಯಾನ್ನಿವೃತ್ತಿಸ್ತನ್ನಿಷೇಧನಮ್ |

ತೌ ಚ ಬಾಹ್ಯಾರ್ಥಸಂಬಂಧೌ ತಸ್ಮಾತ್ತಾಂಶ್ಚ ಪರಿತ್ಯಜೇತ್ ||೨೩೭||

ಅರ್ಥ :- ರಾಗ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷ ಇವೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಇವುಗಳ ನಿಷೇಧವೇ ನಿವೃತ್ತಿಯಿದೆ ಮತ್ತು ಇವೆರಡೂ ಬಾಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆಗುತ್ತವೆ; ಆದುದರಿಂದ ಧನ-ಧಾನ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಬಾಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ರಾಗಾದಿಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಮೂಲಕಾರಣವು ಪರವಸ್ತುವಿನ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ದೇಹ ಮೊದಲಾದ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಇವನಂತೂ ಪರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅನಾದಿಯಿಂದ ತನ್ನವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಪರವಸ್ತುಗಳು ಇವನವು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇವನ್ನು ತನ್ನವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಖೇದವಿನ್ನನಾಗುವನು. ಅದರಿಂದ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪರದಲ್ಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಪರಿಗ್ರಹದ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವಂಥ ನಾನು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಭಾವನೆ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಭಾವಯಾಮಿ ಭವಾವರ್ತೇ ಭಾವನಾಃ ಪ್ರಾಗಭಾವಿತಾಃ |

ಭಾವಯೇ ಭಾವಿತಾ ನೇತಿ ಭಾವಾಭಾವಾಯ ಭಾವನಾಃ ||೨೩೮||

ಅರ್ಥ :- ನಾನು ಸಂಸಾರರೂಪದ ಪರಿಭ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಭವ ಭ್ರಮಣದ ಅಭಾವ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮೊದಲೆಂದೂ ಭಾವಿಸದಂಥ ಆ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಾದಿಗಳ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಮತ್ತು ನಾನು ಈ ಮೊದಲು ಯಾವ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಾದಿಗಳ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ ಅವನ್ನು ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಭವ ಭ್ರಮಣದ ಕಾರಣವು ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಾದಿಗಳ ಭಾವನೆಯಿದ್ದು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಅದನ್ನೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ, ಆದರೆ ಈಗ ಅದನ್ನು ಭಾವಿಸಲಾರೆನು. ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಾದಿಗಳ ಭಾವನೆಯು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಮೊದಲೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ಅದನ್ನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಯಾವ ವಸ್ತುವು ಹಿತಕಾರಕವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ವಸ್ತುವು ಹಿತಕಾರಕವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ, -

ಶುಭಾಶುಭೇ ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ಸುಖದುಃಖೇ ಚ ಷಟ್ ತ್ರಯಮ್ |
ಹಿತಮಾದ್ಯಮನುಷ್ಠೇಯಂ ಶೇಷತ್ರಯಮಥಾಹಿತಮ್ ||೨೩||

ಅರ್ಥ :- ಶುಭ ಎಂದರೆ ಉತ್ತಮ ವಚನ, ಕರುಣೆಯರೂಪದ ಮನಸ್ಸು, ಸಂಯಮರೂಪದ ಕಾಯ ಇವು ಮೂರು ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಿವೆ. ಮತ್ತು ಅಶುಭ ಎಂದರೆ ಕುವಚನ, ನಿರ್ದಯವಾದ ಚಿತ್ತ, ಅವ್ರತರೂಪದ ಕಾಯ ಇವು ಮೂರು ನಿಂದೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಿವೆ. ಇವೆರಡರ ಮೂಲಕ ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಶುಭದಿಂದ ಪುಣ್ಯವಾದರೆ ಅಶುಭದಿಂದ ಪಾಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಸುಖವಾದರೆ ಪಾಪದಿಂದ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವು ಶುಭ-ಅಶುಭ, ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪ, ಸುಖ-ದುಃಖವೆಂದು ಆರು ಆದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿನ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಎಂದರೆ ಶುಭ, ಪುಣ್ಯ, ಸುಖ ಇವು ಹಿತಕಾರಕವಿವೆ ಆದರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಿವೆ, ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಮೂರು ಅಶುಭ, ಪಾಪ, ದುಃಖ ಇವು ಅಹಿತಕಾರಿಯಿವೆ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡ ಹೋದರೆ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಒಂದು ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆ-ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ಶುಭ - ಅಶುಭಗಳೆರಡೂ ಹೇಯವಿವೆ - ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿವೆ. ಆದರೆ ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡ ಹೋದರೆ ಅಶುಭವಂತೂ ಸರ್ವಥಾ ತ್ಯಾಗ ಯೋಗ್ಯವೇ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಸರ್ವಥಾ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಘಾತಕವಿದೆ. ಮತ್ತು ಶುಭೋಪಯೋಗವು ಮೋಕ್ಷದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕಾರಣವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಾದೇಯವಿದೆ. ಶುಭ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಪುಣ್ಯದ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಆ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳ ಸುಖವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು

ಅಶುಭ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಪಾಪದ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಆ ಪಾಪದಿಂದ ನರಕ-ನಿಗೋದಾದಿಗಳ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅಶುಭೋಪಯೋಗವು ಉಪಾದೇಯವಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಅಶುಭ ಮೊದಲಾಗಿ ಮೂರರ ತ್ಯಾಗದ ಅನುಕ್ರಮ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ತತ್ರಾಪ್ಯಾದ್ಯಂ ಪರಿತ್ಯಾಜ್ಯಂ ಶೇಷೌ ನ ಸ್ತಃ ಸ್ವತಃ ಸ್ವಯಮ್ |

ಶುಭಂ ಚ ಶುದ್ಧೇ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾಂತೇ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮಂ ಪದಮ್ ||೨೪||

ಅರ್ಥ :- ಮೊದಲಂತೂ ಅಹಿತಕರವಾದ ಅಶುಭವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕು. ಅದರ ಅಭಾವದಿಂದ ಪಾಪ ಮತ್ತು ದುಃಖಗಳೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವವು. ಪುನಃಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಶುಭವೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು. ಮತ್ತು ಶುಭವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳ ಸುಖವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣದ ಅಭಾವದಿಂದ ಕಾರ್ಯದ್ದೂ ಕೂಡ ಅಭಾವವಾಗುವುದು. ಯಾವಾಗ ಶುಭವೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಪರಮ ವೀತರಾಗಭಾವರೂಪದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡು ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು. ಆ ಪರಮ ಪದವು ಶುಭ-ಅಶುಭಗಳೆರಡರಿಂದಲೂ ರಹಿತವಿದೆ. ಅದು ಶುಭ ಮತ್ತು ಅಶುಭಗಳೆರಡರ ನಾಶದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನ ಉಪಯೋಗವು ಶುದ್ಧ ಮತ್ತು ಅಶುದ್ಧವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಿದೆ. ಪುನಃ ಅಶುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಶುಭ ಹಾಗೂ ಶುಭವೆಂದು ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಆ ಅಶುಭದಿಂದ ಪಾಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಪಾಪದಿಂದ ನರಕಾದಿಗಳ ದುಃಖವಾಗುವುದರಿಂದ ಅಶುಭವಂತೂ ಸರ್ವಥಾ ತ್ಯಾಗಯೋಗ್ಯವೇ ಇದೆ. ಇನ್ನು ಶುಭದಿಂದ ಪುಣ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಆ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳ ಸುಖವು ದೊರಕುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅಶುಭದ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಶುಭದ ಗ್ರಹಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವಾದ ನಂತರ ಶುಭವೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಈ ಜೀವನು ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಆತ್ಮನಿದ್ದರೇನೇ ಪರಮಪದದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು, ಆತ್ಮನೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪರಮ ಪದದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಆಗುವುದು ? ಮತ್ತು ಗರ್ಭದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮರಣದವರೆಗೆ ಆತ್ಮನನ್ನು ಯಾರೂ ನೋಡಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ವಸ್ತುವಿದ್ದರಂತೂ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕಲ್ಲ ! ಎಂದು ಚಾರ್ವಾಕರು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯರು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ಆತ್ಮನಂತೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಕ್ತನೇ ಇದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಮೊದಲು ಅಶುಭವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಅನಂತರ ಶುಭವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆ ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆನ್ನುವುದು ಅಯುಕ್ತವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇವೆರಡೂ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಉತ್ತರವನ್ನು ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಸ್ತತ್ಯಾತ್ಯಾತ್ಯಾಸ್ತಮಿತಾದಿಬಂಧನಗತ್ಯಸ್ತದ್ಬಂಧನಾನ್ಯಾಸ್ತವೈಃ

ತೇ ಕ್ರೋಧಾದಿಕ್ಯತಾಃ ಪ್ರಮಾದಜನಿತಾಃಕ್ರೋಧಾದಯಸ್ತೇಽವ್ರತಾತ್ |

ಮಿಥ್ಯಾತ್ವೋಪಚಿತಾತ್ ಸ ಏವ ಸಮಲಃ ಕಾಲಾದಿಲಬ್ಧೋಕ್ಷಚಿತ್

ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರವ್ರತದಕ್ಷತಾಽಕಲುಷತಾಯೋಗೈಃಕ್ರಮಾನ್ಮುಚ್ಯತೇ ||೨೪೦||

ಅರ್ಥ :- ಆತ್ಮನಿಗೆ ಜಾತಿಸ್ಮರಣವಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಭವವು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಭೂತ ಮೊದಲಾದವು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಭವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಜೀವನಿಗೆ ಪೂರ್ವಭವದ ಪ್ರತೀತಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, ಆ ಆತ್ಮನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಕರ್ಮದ ಬಂಧನವು ಆಸ್ತವದ ಮೂಲಕ ಆಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಆಸ್ತವವು ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಪ್ರಮಾದ ಜನಿತವಿವೆ, ಪ್ರಮಾದವು ಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಅವ್ರತಗಳಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಆ ಅವ್ರತಗಳು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದಿಂದ ಉಪಚಿತ ಎಂದರೆ ಪುಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಾದಿಗಳಿಂದ ಮಲಿನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಕಾಲಲಬ್ಧಿ ಪಡೆದು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಮನುಷ್ಯ ಭವದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರವ್ರತ, ವಿವೇಕ, ನಿಃಶಂಕತೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಚಾರ್ವಾಕರಂತೂ ಆತ್ಮನು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಆತ್ಮನು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ 'ಆತ್ಮನು ಇಲ್ಲ'ವೆಂಬ ಸಂದೇಹವು ಯಾರಿಗೆ ಬರುವುದು ? ಮತ್ತು ಆತ್ಮನು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ವ್ಯಂತರ ಮೊದಲಾದವರು ನಾನು ಮೊದಲು ಇಂಥವನಿದ್ದೆನೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವರು ? ಮತ್ತು ಮೊದಲಿನ ಭವದ ಹಾಗೂ ಈ ಭವದ ಮೊದಲಿನ ಮಾತುಗಳು ಯಾರಿಗೆ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಬರುವವು ? ಮತ್ತು ಆ ಆತ್ಮನೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳು ಯಾರಿಗೆ ಆಗುವವು ? ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ಇದ್ದಾನೆಂಬ ಮಾತು ನಿಃಸಂದೇಹವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯರು ಆತ್ಮನು ಸರ್ವಥಾಶುದ್ಧನೇ ಇದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆತ್ಮನು ಹಾಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಶುದ್ಧನೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರದ ಪರಿಭ್ರಮಣವು ಹೇಗೆ ಆಗುವುದು ? ಮತ್ತು ಒಬ್ಬನು ಸುಖೀ, ಒಬ್ಬನು ದುಃಖೀ, ಒಬ್ಬನು ನೀಚ, ಒಬ್ಬನು ಉಚ್ಚನೆಂಬ ಭೇದವು ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆಗುವುದು ? ಮತ್ತು ಸರ್ವಥಾ ಶುದ್ಧವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಶುದ್ಧವಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ತಪಶ್ಚರಣ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ? ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ಸಂಸಾರದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯಂತೂ ಅಶುದ್ಧತೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಪುನಃ ಸಮ್ಯಗ್ ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಯದಿಂದ ಅಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿದರೆ ಆಗ ಶುದ್ಧನಾಗುವನು.

ಯಾವ ಪುರುಷನು ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಪೃಹನಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನು ನಿಸ್ಪೃಹನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದು ಇತರರನ್ನಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಮಮೇದಮಹಮಸ್ಯೇತಿ ಪ್ರೀತಿರಿತಿರಿವೋತ್ತಿತಾ |

ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಕ್ಷೇತ್ರೀಯತೇ ಯಾವತ್ವಾವತ್ ಕಾಶಾ ತಪಃಫಲೇ ||೨೪೨||

ಅರ್ಥ :- ಈ ಶರೀರವು ನನ್ನದು ಮತ್ತು ನಾನು ಈ ಶರೀರದವನೆಂಬ ಪ್ರೀತಿಯು ಉಪದ್ರವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥ ಪಿಡುಗಿನ ಸಮಾನ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಬಂದಿದೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಈ ತಾನು ಕ್ಷೇತ್ರಿ ಎಂದರೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವಾದ ಯಾವ ಮೋಕ್ಷವಿದೆ ಅದರ ಆಶೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದು ?

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಶರೀರವು ನನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದೆ, ಮತ್ತು ನಾನು ಇದರ ಕ್ಷೇತ್ರಿ ಎಂದರೆ ಅಧಿಪತಿಯಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ನನ್ನದು ನಾನು ಇದರವನೆಂಬ ಪ್ರೀತಿಯು ಪಿಡುಗುಬೇನೆಯ ಸಮಾನ ಉಪದ್ರವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥದು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮೋಕ್ಷದ ಆಶೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದು ? ಅತಿವೃಷ್ಟಿ, ಅನಾವೃಷ್ಟಿ, ಮಿಡಿತೆ, ಮೂಷಕ, ಶುಕ, ಸ್ವಕಂಟಕ, ಪರಕಂಟಕವೆಂದು ಇವು ಏಳು ಪ್ರಕಾರದ ಉಪದ್ರವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥವು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇವೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಒಕ್ಕಲಿಗನಿಗೆ ಧಾನ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಆಶೆಯೆಲ್ಲಿರುವುದು ? ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವನಿಗೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿರುವವರೆಗೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಆಶೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದು ?

ಪ್ರೀತಿಯ ಯೋಗದಿಂದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಜಡದೊಡನೆ ಏಕತೆಯ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವುದೇ ಸಂಸಾರದ ಕಾರಣವಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರೀತಿಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಯೆಂದು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಮಾಮನ್ಯಮನ್ಯಂ ಮಾಂ ಮತ್ಪ್ವಾ ಭ್ರಾಂತೋ ಭ್ರಾಂತೌ ಭವಾರ್ಣವೇ |

ನಾನೋಽಹಮಹಮೇವಾಹಮನ್ಯೋಽನ್ಯೋಽಹಮಸ್ಮಿ ನ ||೨೪೩||

ಅರ್ಥ :- ಭ್ರಾಂತಿಯ ವಶದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಅನ್ಯವಾದ ಯಾವ ಶರೀರಾದಿಗಳಿವೆ ಅವುಗಳ ರೂಪವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಶರೀರ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ತನ್ನ ರೂಪವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದಾನೆ. ಇದೇ ವಿಪರೀತ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಭವ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ನೀನು 'ನಾನು ಪರಪದಾರ್ಥ' ಎಲ್ಲ ನಾನಂತೂ ನಾನೇ ಇದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಪರಪದಾರ್ಥಗಳು ಪರಗಳೇ ಇವೆ. 'ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಿಲ್ಲ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅವು ಇಲ್ಲ'ವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೇ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿವೆ. ಯಾವುದೇ ದ್ರವ್ಯದ ಸಂಬಂಧವು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ದ್ರವ್ಯದೊಡನೆ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ, ಮತ್ತು ನಾನು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ರಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ದೇಹ ಮೊದಲಾದ ಪರ

ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನನ್ನವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ, ಆದರೆ ಅವಂತೂ ಮೂರು ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನವುಗಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ನಾನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ನನ್ನವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಇದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ನಾನು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಈ ಅನ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಂದರೆ ನಾನಲ್ಲ, ಅವು ಜಡವಿವೆ, ನಾನು ಚೈತನ್ಯನಿದ್ದೇನೆ, ನನ್ನ ಮತ್ತು ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧವೇನು ? ನಾನಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನನಿದ್ದೇನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಾಗಿದೆ, ಇದೇ ಜ್ಞಾನವು ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಾರಣವಿದೆ.

ಯಾರು ಶರೀರ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಅನುರಾಗ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಆ ನೋಡುವಿಕೆಯು ಕರ್ಮಬಂಧಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ವೈರಾಗ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಕರ್ಮಬಂಧದ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂಬ ನಿರ್ಣಯವು ಭ್ರಾಂತಿಯು ಹೊರಟು ಹೋದ ನಂತರ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಬಂಧೋ ಜನ್ಮನಿ ಯೇನ ಯೇನ ನಿಬಿಡಂ ನಿಷ್ಪಾದಿತೋ ವಸ್ತುನಾ
 ಬಾಹ್ಯಾರ್ಥೈಕರತೇಃ ಪುರಾ ಪರಿಣತಪ್ರಜ್ಞಾತ್ಮನಃ ಸಾಂಪ್ರತಮ್ |
 ತತ್ತನ್ನಿಧನಾಯ ಸಾಧನಮಭೂದ್ವೈರಾಗ್ಯಕಾಷ್ಠಾಸ್ಪೃಶೋ
 ದುರ್ಬೋಧಂ ಹಿ ತದನ್ಯದೇವ ವಿದುಷಾಮಪ್ರಾಕೃತಂ ಕೌಶಲಮ್ ||೨೪೪||

ಅರ್ಥ :- ಈ ಸಂಸಾರದೊಳಗೆ ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವಂಥವನಿಗೆ ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯಗಳಿಂದ ಯಾವ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಗಾಢತರವಾಗಿ ಕರ್ಮದ ಬಂಧವಾಗಿತ್ತು, ಅವನಿಗೆ ಇಂದು ವೈರಾಗ್ಯದ ಆಧಿಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳ ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಆ ಜ್ಞಾನರೂಪವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಯ ಪರಿಣಮನವಾದಾಗ ಅದೇ ವಸ್ತುಗಳು ಬಂಧದ ವಿನಾಶ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಾಧನರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಾನು ರಾಗಾದಿಗಳ ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದೆನು, ಆ ಅಜ್ಞಾನವಂತೂ ಬೇರೆಯೇ ಇದೆ, ಮತ್ತು ವಿವೇಕದ ಯಾವ ಅಪೂರ್ವ ಪ್ರವೀಣತೆಯಿದೆ ಅದು ಬೇರೆಯೇ ಇದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವಾಗ ದೇಹ ಮೊದಲಾದ ಪರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅನುರಾಗ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಆಗ ಅದೇ ವಸ್ತುಗಳು ಆ ರಾಗಿಗೆ ಬಂಧದ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದವು. ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ಅವನ್ನೇ ವೈರಾಗ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೋಡತೊಡಗುವನು ಆಗ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವು ಮುಕ್ತಿಯ ಸಾಧನರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದವು. ಆದುದರಿಂದ ರಾಗ ಭಾವವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ವೀತರಾಗ ಭಾವದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈಗ ಬಂಧ ಮತ್ತು ಬಂಧದ ನಾಶವು ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದರ ಅನುಕ್ರಮ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಅಧಿಕಃ ಕ್ವಚಿದಾಶ್ಲೇಷಃ ಕ್ವಚಿದ್ಧೀನಃ ಕ್ವಚಿತ್ಸಮಃ |

ಕ್ವಚಿದ್ಧಿಶ್ಲೇಷ ಏವಾಯಂ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಕ್ರಮೋ ಮತಃ ||೨೪೫||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವನೋ ಓರ್ವನಿಗಂತೂ ಕರ್ಮದ ಬಂಧನವು ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಜರೆಯು ಅಲ್ಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಬಂಧವು ಅಲ್ಪವಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ಜರೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಬಂಧ ಹಾಗೂ ನಿರ್ಜರೆಗಳು ಸಮಾನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಕೇವಲ ನಿರ್ಜರೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ಬಂಧನದ ಹಾಗೂ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಅನುಕ್ರಮವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಗುಣಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಕರ್ಮದ ಬಂಧವು ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ನಿರ್ಜರೆಯು ತೀರ ಅತ್ಯಲ್ಪವಿರುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗುಣಸ್ಥಾನದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧವು ಅಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೆ ನಿರ್ಜರೆಯು ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅಕಷಾಯೀ ಜೀವನಿಗೆ ಕೇವಲ ನಿರ್ಜರೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಂಧವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಇದು ಬಂಧ ಹಾಗೂ ನಿರ್ಜರೆಯ ಪರಿಪಾಟಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ಮದ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ನವೀನ ಶರೀರವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವುದಿದೆ, ಆದರೆ ಯಾವನ ಕರ್ಮವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ವಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಈಗ ಅದು ನವೀನ ಶರೀರವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ, ಇಂಥ ಅವಸ್ಥೆಯಾದವನೇ ನಿಜವಾದ ಯೋಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಯಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಂ ಚ ಪಾಪಂ ಚ ನಿಷ್ಫಲಂ ಗಲತಿ ಸ್ವಯಮ್ |

ಸ ಯೋಗೀ ತಸ್ಯ ನಿರ್ವಾಣಂ ನ ತಸ್ಯ ಪುನರಾಸ್ತವಃ ||೨೪೬||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ವಿರಕ್ತನಿಗೆ ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪಗಳು ಫಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡದೆಯೇ ಉದುರಿ ಹೋಗುವವು ಎಂದರೆ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವು ಸ್ವರ್ಗ, ಮತ್ತು ಪಾಪದ ಫಲವು ನರಕವಿದ್ದರೂ ಆ ಕರ್ಮಗಳು ಯಾವನಿಗೆ ಅವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೋ ಅವನೇ ಯೋಗಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ನಿರ್ವಾಣವೇ ಇದೆ, ಪುನಃ ಆಸ್ರವವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳೇ ಸಂಸಾರ ಪರಿಭ್ರಮಣದ ಮೂಲ ಕಾರಣವಿವೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಫಲದ ಮೂಲವು ಪುಷ್ಟವಿದೆ, ಆದರೆ ಆ ಪುಷ್ಟವೇ ಉದುರಿಹೋದ ಮೇಲೆ ಫಲವು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುವುದು ? ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವನಿಗೆ ಚತುರ್ಗತೀರೂಪ ಫಲದ ಕಾರಣವು ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಮಹಾಮುನಿಗೆ ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳೇ ಉದುರಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ ನವೀನ ಶರೀರವೆಲ್ಲದ ಬರುವುದು ? ಆದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಿರ್ವಾಣದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಆಗುವುದು.

ಆಸ್ರವದ ನಿರೋಧವು ಸಂವರವಿದ್ದು ಅದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯ ಪಾಲನದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಮಹಾತಪಸ್ವಿಡಾಗಸ್ಯ ಸಂಭೃತಸ್ಯ ಗುಣಾಂಭಸಾ ।

ಮರ್ಯಾದಾಪಾಲಿಬಂಧೇಽಲ್ಪಾಮಪ್ಯುಪೇಕ್ಷಿಷ್ವ ಮಾ ಕ್ಷತಿಮ್ ॥೨೪೭॥

ಅರ್ಥ :- ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣರೂಪದ ಜಲದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವ ತಪಸ್ಸುರೂಪದ ಕೆರೆಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾರೂಪದ ಒಡ್ಡಿನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಕ್ಷತಿಯುಂಟಾದರೆ ಅದನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಬಿಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಒಡ್ಡು ದೃಢವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕೆರೆಯೊಳಗೆ ನೀರು ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಒಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಛಿದ್ರವುಂಟಾದರೆ ಬಿರುಕು ಬಿಟ್ಟರೆ ಒಡ್ಡು ಒಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ ಆಗ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಗುಣರೂಪದ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ತಪಸ್ಸು ರೂಪದ ಕೆರೆಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾರೂಪದ ಒಡ್ಡು ಸಡಿಲುಗೊಂಡರೆ ಅಲ್ಲಿ ಗುಣರೂಪದ ಜಲವು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಹಾಪುರುಷರ ಸಂಯಮರೂಪವಿರುವ ಮನೆಯ ಹಾನಿಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ದೃಢಗುಪ್ತಿಕಪಾಟಿಸಂವೃತ್ತಿದ್ಯುತಿಭಿತ್ತಿರ್ಮತಿಪಾದಸಂಭೃತಿಃ ।

ಯತಿರಲ್ಪಮತಿ ಪ್ರಪದ್ಯ ರಂಧ್ರಂ ಕುಟಿಲೈರ್ವಿಕ್ರಿಯತೇ ಗೃಹಾಕೃತಿಃ ॥೨೪೮॥

ಅರ್ಥ :- ಯತಿಪದರೂಪದ ಮನೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದೃಢವಾದ ಮನೋಗುಪ್ತಿ-ವಚನಗುಪ್ತಿ-ಕಾಯಗುಪ್ತಿರೂಪವಿರುವ ಬಾಗಿಲುಗಳ ಸಂಬಂಧವಿದೆ, ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ದೃತಿ ಎಂದರೆ ಧೀರತೆಯರೂಪದ ಗೋಡೆಗಳಿವೆ, ಮತ್ತು ಅದು ಬುದ್ಧಿರೂಪದ ಅಡಿಪಾಯದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಎಂದಾದರೂ ವ್ರತಭಂಗರೂಪದ ತುಚ್ಛವಾದ ಛಿದ್ರವುಂಟಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಕುಟಿಲ ರಾಗಾದಿಗಳರೂಪದ ಸರ್ಪಗಳು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಆ ಯತಿಪದರೂಪದ ಮನೆಯನ್ನು ದೂಷಿತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳೂ ಅತ್ಯಂತ ಭದ್ರವಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಗೋಡೆಗಳೂ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ತಳಪಾಯವು ಕೂಡತುಂಬ ಆಳವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದಾಗ್ಯೂ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಛಿದ್ರವಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸರ್ಪ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟ ಜೀವ ಜಂತುಗಳು ನಿವಾಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ, ಅವು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ನಿರ್ವಿಘ್ನತೆಯು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಪ್ರಾಣವು ಹೋಗಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯತಿಪದರೂಪದ ಮನೆಗೆ ಗುಪ್ತಿರೂಪದ ಬಾಗಿಲು ದೈರ್ಯ ರೂಪದ ಗೋಡೆಗಳು ಅದರಂತೆ ಬುದ್ಧಿರೂಪದ

ಅಡಿಪಾಯವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವ್ರತಭಂಗರೂಪದ ಅಲ್ಪವಾದರೂ ಭಿದ್ರವಿದ್ದರೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ಕುಟಿಲ ಸರ್ಪಗಳು ಅಲ್ಲಿ ನಿವಾಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ, ಅದರಿಂದ ಅನೇಕ ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಮರಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತೆ ಜನ್ಮ ಧಾರಣವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲನಾಗಿರುವಂಥ ಮುನಿಯು ಎಂದಾದರೂ ಇತರ ಜೀವರುಗಳ ದೋಷದ ಕಥನ ಮಾಡಿದರೆ ರಾಗಾದಿಗಳು ಪುಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಸ್ನಾನ್ ದೋಷಾನ್ ಹಂತುಮುದ್ಯುಕ್ತಸ್ರಪೋಭಿರತಿದುರ್ಧರೈಃ |

ತಾನೇವ ಪೋಷಯತ್ಯಜ್ಞಃ ಪರದೋಷಕಥಾಶನೈಃ ||೨೪೯||

ಅರ್ಥ :- ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಧರ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸತತ ಉದ್ಯಮಶೀಲನಾಗಿರುವಂಥವನು ಎಂದಾದರೂ ಈರ್ಷೆಯ ರೋಷದಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ಕಲಂಕ ತಗಲಿಸಿದರೆ, ಇತರರ ಅವಗುಣಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿದರೆ ಪರದೋಷ ಕಥನರೂಪದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ರಾಗಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪುಷ್ಟ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವಿವೇಕವಂತರು ಇತರರ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಅವನು ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಪರನಿಂದೆ ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ರಸಯುಕ್ತ ಭೋಜನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೇಹವು ಪುಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪರರ ದೋಷದ ಕಥನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳು ಪುಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ, ಅದರಿಂದ ಮುನಿಪದದಲ್ಲಿ ಭಂಗ ಬರುತ್ತದೆ.

ದೋಷಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ವ್ರತಗಳ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ಮುನಿರಾಜರಿಗೆ ಕರ್ಮದ ವಶದಿಂದ ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಚಾರಿತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ದೋಷವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೆ ಅದನ್ನು ಅವರ ಗುಣವೇ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಗುಣದ ಮಹಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,

ದೋಷಃ ಸರ್ವಗುಣಾಕರಸ್ಯ ಮಹತೋ ದೈವಾನುರೋಧಾತ್ ಕ್ವಚಿ-

ಜ್ಞಾತೋ ಯದ್ಯಪಿ ಚಂದ್ರಲಾಂಛನಸಮಸ್ತಂ ದೃಷ್ಟುಮಂಧೋಽಪ್ಯಲಮ್ |

ದ್ರಷ್ಟಾಪ್ನೋತಿ ನ ತಾವತಾಸ್ಯ ಪದವೀಮಿಂದೋಃ ಕಲಕಂ ಜಗದ್

ವಿಶ್ವಂ ಪಶ್ಯತಿ ತತ್ಪ್ರಭಾಪ್ರಕಟಿತಂ ಕಿಂ ಕೋಽಪ್ಯಗಾತ್ತತ್ವದಮ್ ||೨೫೦||

ಅರ್ಥ :- ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳ ಆಗರನಾಗಿರುವಂಥ ಮಹಾಪುರುಷನಿಗೆ ಪೂರ್ವಕರ್ಮದ ಉದಯವಶದಿಂದ ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಮೂಲ ಗುಣದಲ್ಲಿ ಚಂದಿರನ ಲಾಂಛನದ ಎಂದರೆ ಕಪ್ಪುಕಲೆಯ ಸಮಾನ ಅಲ್ಪವಾದ ದೋಷವು

ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೆ ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಕುರುಡರು ಎಂದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಅವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಮೂಢ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಜನರು ಕೂಡ ಸಮರ್ಥರಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಆ ದೋಷವು ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದಾದ ದೋಷದಿಂದಲೂ ಗುಣವಂತರ ಪದವು ಕಲಂಕಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಚಂದಿರನ ಕಲಂಕವು ಚಂದಿರನ ಪ್ರಭೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಇಡೀ ಜಗತ್ತು ನೋಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾರೂ ಚಂದ್ರನಿರುವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಹೋಗಿಲ್ಲ ನೋಡಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮಹಾಪುರುಷರ ಅವಗುಣವು ಅವರ ಗುಣಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾರೂ ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಬಂದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆ ಅಲ್ಲಿ ದೋಷವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಚಂದಿರನ ಪ್ರಭೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಂಕವು ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮುನಿ ಪದದಲ್ಲಿ ಅವಗುಣವು ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ನೋಡಿರಿ ! ಅವರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಗುಣಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಒಂದು ದೋಷವು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸಿತೆಂದು ಜನರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗುಣಗಳಿವೆ ಅಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದಾದ ದೋಷದ ಮಾತನ್ನೇನು ಹೇಳುವುದು ? ತಾವಂತೂ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಇತರರ ಗುಣಗಳನ್ನೇ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದು ಒಳಿತಲ್ಲವೇನು - ಎಂದು ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅಯ್ಯಾ ! ಉಚ್ಚ ಪದದಲ್ಲಿ ನೀಚತರವಾದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಧಾನ್ಯದ ಒಂದು ತುಂಡನ್ನಾದರೂ ಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಜನರು ಅವನನ್ನು ಭ್ರಷ್ಟನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಅವ್ರತಿಯು ನಿರಂತರ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಯಾರೂ ಅವನ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅವ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೋಷಗಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಯಾರೂ ಅವುಗಳ ಕಥನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಸಂಯಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ದೋಷವಿದ್ದರೆ ಅವನ ನಿಂದೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಇಂಥ ಪದದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ನೀಚ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಪದವಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಅಸೂಯೆ ಎಂದರೆ ಈರ್ಷೆಯಿಂದ ಇತರರ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷದ ಆರೋಪ ಮಾಡುವುದು, ಇತರರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಅವಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವುದು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವುದು, ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅಷ್ಟೋಪವಾಸ ಮೊದಲಾದ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವುದು ಇಂಥ ವೃತ್ತಿಯು ಅಧಿಕ ವಿವೇಕ ದಶೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಚನ್ನಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆನಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಯದ್ಯದಾಚರಿತಂ ಪೂರ್ವಂ ತತ್ತದಜ್ಞಾನಚೇಷ್ಟಿತಮ್ |

ಉತ್ತರೋತ್ತರವಿಜ್ಞಾನಾದ್ಯೋಗಿನಃ ಪ್ರತಿಭಾಸತೇ ||೨೫||

ಅರ್ಥ :- ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದರೆ ಇತರರ ದೋಷಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ, ತನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೆ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ದಶೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಂತೆ ಅಜ್ಞಾನ ಚೇಷ್ಟೆಯಾಗಿ ಭಾಸವಾಗುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇತರರ ಅವಗುಣ ಎತ್ತಿ ಹೇಳುವುದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡುವುದೇ ಅಜ್ಞಾನ ಚೇಷ್ಟೆಯಿದೆ. ಇದು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಕೆಡಕೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಕೆಡಕೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಯಾರು ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನದ ಪರಿಣತಿಯಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶರೀರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯ ಬುದ್ಧಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಏನಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಪಿ ಸುತಪಸಾಮಾಶಾವಲ್ಲಿಶಿಖಾ ತರುಣಾಯತೇ
ಭವತಿ ಹಿ ಮನೋಮೂಲೇ ಯಾವನ್ಮಮತ್ವಜ್ಜಲಾದ್ರ್ಯತಾ |
ಇತಿ ಕೃತಧಿಯಃ ಕೃಚ್ಚಾರಂಭೈಶ್ಚರಂತಿ ನಿರಂತರಂ
ಚಿರಪರಿಚಿತೇ ದೇಹೇಽಪ್ಯಸ್ಥಿನ್ನತೀವ ಗತಸ್ಪೃಹಾಃ ||೨||

ಅರ್ಥ :- ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೂ ಆಶಾರೂಪವಾದ ಬಳ್ಳಿಯ ಚಿಗುರು ತಾರುಣ್ಯತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ರೂಪದ ಮೂಲದಲ್ಲಿ (ಬುಡದಲ್ಲಿ) ಮಮತೆಯರೂಪ ಜಲದ ಆದ್ರ್ಯತೆಯಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆಸೆಯ ಬಳ್ಳಿಯು ಹೇಗೆ ಬತ್ತುವುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ವಿವೇಕವಂತರಾದಪುರುಷರು ಚಿರಪರಿಚಿತವಿರುವ ತಮ್ಮ ದೇಹದಿಂದ ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಉದಾಸರಿದ್ದಾರೆ, ಶರೀರವು ಬದುಕಿರುವ ಅಥವಾ ಹೊರಟು ಹೋಗುವ ಯಾವ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅವರು ಅದರಿಂದ ನಿಸ್ಸೌಹರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯಗಳಾದ ತ್ರಿಕಾಲ ಯೋಗದಿಂದ ಶರೀರವನ್ನು ನಿರಂತರ ದಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶೀತಕಾಲದಲ್ಲಿ ನದೀ ಅಥವಾ ಸರೋವರದ ತೀರದಲ್ಲಿ, ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ತುಂಗ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ವಾಸ ಮಾಡುವುದು ಅದನ್ನು ತ್ರಿಕಾಲಯೋಗವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬಳ್ಳಿಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ನೀರು ಹನಿಸುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಚಿಗುರೊಡೆಯುತ್ತ ಹಸಿರಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಶುದ್ಧ ಭಾವವು ಅದು ಮಮತೆಯರೂಪದ ಜಲದಿಂದ ಸಜಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಆಶೆಯರೂಪದ ಬಳ್ಳಿಯ ಕುಡಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ತರುಣವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಕ್ಷೀರನೀರವದಭೇದರೂಪತಸ್ತಿಷ್ಠತೋರಪಿ ಚ ದೇಹದೇಹಿನೋಃ |

ಭೇದ ಏವ ಯದಿ ಭೇದವತ್ಸ್ವಲ್ಪಂ ಬಾಹ್ಯವಸ್ತುಷು ವದಾತ್ರ ಕಾ ಕಥಾ ||೨೫೩||

ಅರ್ಥ :- ಜೀವ ಮತ್ತು ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಭೇದವಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವಂಥ ಆ ಪತ್ತೀ-ಪುತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಅಥವಾ ಶಿಷ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಬಾಹ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾತನ್ನೇನು ಹೇಳುವುದು ? ಅವರುಗಳಂತೂ ಪ್ರಕಟರೂಪದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಜೀವ ಹಾಗೂ ದೇಹಗಳು ಕ್ಷೀರ-ನೀರದ ತೆರದಲ್ಲಿ ಅಭೇದ ರೂಪವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ತೈಜಸ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಣ ಶರೀರಗಳಂತೂ ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರೀ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊಂದಿಕೊಂಡೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಎಂದೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವನು ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಆಗ ಮಾತ್ರ ಅವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆಹಾರಕ ಶರೀರವು ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಯಾರೋ ಓರ್ವ ಮುನಿರಾಜರಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯ ಹಾಗೂ ತಿರ್ಯಂಚಗಳಿಗೆ ಔದಾರಿಕ, ದೇವ ಹಾಗೂ ನಾರಕಿಗಳಿಗೆ ವೈಕ್ರಿಯಿಕ ಶರೀರಗಳ ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ, ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಜೀವ ಮತ್ತು ಶರೀರಗಳು ಕ್ಷೀರ-ನೀರಿನ ತೆರದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ಜೀವ ಮತ್ತು ಶರೀರದ ದಶೆಯೇ ಹೀಗಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಪತ್ತೀ-ಪುತ್ರ ಮೊದಲಾದವರ ಹಾಗೂ ಶಿಷ್ಯ ಮೊದಲಾದವರ ಮಾತೇನು ಹೇಳುವುದು ? ಅವರುಗಳಂತೂ ಪ್ರಕಟರೂಪದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು.

ಈ ಶರೀರದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಆತ್ಮನ ಅವಸ್ಥೆಯೇನಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ತಪ್ಪೋಽಹಂ ದೇಹಸಂಯೋಗಾಜ್ಜಲಂ ವಾಽನಲಸಂಗಮಾತ್ |

ಇತಿ ದೇಹಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಶೀತೀಭೂತಾಃ ಶಿವೈಷಿಣಃ ||೨೫೪||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಗ್ನಿಯ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ನೀರು ತಪ್ಪಾಯಮಾನ-ವಾಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ದೇಹದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ನಾನು ಕೂಡ ತಪ್ಪಾಯಮಾನ-ನಾಗಿದ್ದೇನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕಲ್ಯಾಣದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿರುವಂಥ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ದೇಹದ ಮಮತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಆನಂದರೂಪರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವನು ಎಷ್ಟು ದುಃಖ-ಕ್ಷೇಶಾದಿಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ಭೋಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ

ಮೋಕ್ಷಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ ಜೀವನು ಶರೀರದ ಅನುರಾಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ವೀತರಾಗ ಭಾವವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಪುನಃ ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧವು ಉಂಟಾಗಲಾರದು.

ಶರೀರದ ಮಮತೆಯ ಭಾವದ ಕಾರಣವು ಮಹಾಮೋಹವಿದ್ದು ಈಗಅದರ ತ್ಯಾಗದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅನಾದಿಚಯಸಂವೃದ್ಧೋ ಮಹಾಮೋಹೋ ಹೃದಿ ಸ್ಥಿತಃ |

ಸಮ್ಯಗ್ಯೋಗೇನ ಯೈರ್ವಾಂತ್ಸೇಷಾಮೂರ್ಛಾಂ ವಿಶುದ್ಧ್ಯತಿ ||೨೫||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಮಹಾಪುರುಷನು ಸಮ್ಯಗ್ಯೋಗದಿಂದ ಎಂದರೆ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತದ ನಿರೋಧರೂಪದ ಔಷಧದಿಂದ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಕರ್ಮದ ಸಂಚಯ ಮಾಡಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಾಮೋಹವನ್ನು ವಮನ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಮಹಾಪುರುಷನ ಪರಲೋಕವು ಶುದ್ಧವಾಗುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಔಷಧದ ಯೋಗದಿಂದ ಉದರದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡ ಅಜೀರ್ಣವನ್ನು ಯಾವನು ವಮನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನದೇ ರೋಗದ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದು. ರೋಗವು ಚಿರಕಾಲದ ಅಜೀರ್ಣದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಸಿತ್ತು ಅದು ಔಷಧದ ಯೋಗದಿಂದಲೇ ದೂರವಾಗುವುದು ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಿಭಾವಗಳಿಂದ ವೃದ್ಧಿಸಿ ಹೋದ ಯಾವ ಕರ್ಮದ ವಿಕಾರವಿದೆ ಅದು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕವೇ ನಿವೃತ್ತವಾಗುವುದು.

ಮಹಾಮೋಹದ ಅಭಾವವಾಗುವುದರಿಂದ ಮುನಿಯು ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ವಸ್ತುವು ಸುಖದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ? ಎಲ್ಲವೂ ಸುಖದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಏಕೈಶ್ವರ್ಯಮಿಹೈಕತಾಮಭಿಮತಾವಾಪ್ತಿಂ ಶರೀರಚ್ಯುತಿಂ

ದುಃಖಂ ದುಷ್ಕೃತಿನಿಷ್ಕೃತಿಂ ಸುಖಮಲಂ ಸಂಸಾರಸೌಖ್ಯೋಜ್ಜನಮ್ |

ಸರ್ವತ್ಯಾಗಮಹೋತ್ಸವವ್ಯತಿಕರಂ ಪ್ರಾಣವ್ಯಯಂ ಪಶ್ಯತಾಂ

ಕಿಂ ತದ್ಯನ್ನ ಸುಖಾಯ ತೇನ ಸುಖಿನಃ ಸತ್ಯಂ ಸದಾ ಸಾಧವಃ ||೨೬||

ಅರ್ಥ :- ಯಾರು ಏಕಾಕಿತನವನ್ನು ಒಂದು ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ಶರೀರದ ವಿನಾಶವಾಗುವಿಕೆಯನ್ನು ಮನೋವಾಂಛಿತ ಪದಾರ್ಥದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ದುಷ್ಕರ್ಮದ ನಿರ್ಜರೆಯಾಗಿ ಶುಭದ ಉದಯವಾಗುವುದನ್ನು ದುಃಖವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಸರ್ವಥಾ ಸಂಸಾರದ ಸುಖದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸುಖವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಸಮಸ್ತ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಹೋತ್ಸವವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವೆಂದು

ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ದೃಷ್ಟಿಯಿರುವವರಿಗೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವು ಅವರ ಸುಖದಲ್ಲಿ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ? ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅವರ ಸುಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಾಧುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖಿಗಳಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆಂಬ ಮಾತು ಸತ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ದುಃಖಕರವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿವೆ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಯಾರು ಸುಖದ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ದುಃಖದ ಕಾರಣಗಳು ಬೇರೆ ಇನ್ನಾವುವಿವೆ ? ಆದುದರಿಂದ ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಅವರೇ ಸದಾ ಸುಖಿಗಳಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವವರ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಖೇದದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸುಖತನವು ಹೇಗಿದೆಯೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆಕ್ರಮ್ಯೋಗ್ರತಪೋಬಲೈರುದಯಗೋಪುಚ್ಚಂ ಯದಾನೀಯತೇ ।
 ತತ್ಕರ್ಮ ಸ್ವಯಮಾಗತಂ ಯದಿ ವಿದಃ ಕೋ ನಾಮ ಖೇದಸ್ತತಃ ।
 ಯಾತವ್ಯೋ ವಿಚಿಗೀಷುಣಾ ಯದಿ ಭವೇದಾರಂಭಕೋಽರಿಃಸ್ವಯಂ
 ವೃದ್ಧಿಃ ಪ್ರತ್ಯುತ ನೇತುರಪ್ರತಿಹತಾ ತದ್ವಿಗ್ರಹೇ ಕಃ ಕ್ಷಯಃ ॥೨೫೭॥

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಕರ್ಮವು ಇನ್ನೂ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸಿನ ಬಲದಿಂದ ಉದಯದಲ್ಲಿ ತಂದು ಕ್ಷಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಯಾವುದು ತಾನಾಗಿಯೇ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ಆ ಕರ್ಮದ್ದಂತೂ ದುಃಖವೆಲ್ಲಿಯದು ? ಅದರಿಂದ ಮುನಿರಾಜರಿಗೆ ದುಃಖದ ಹೆಸರೇ ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ತಮಗೆ ಯಾರನ್ನು ಜಯಿಸುವುದಿದೆ ಅವರ ಮೇಲೇರಿ ಹೋಗಿ ಜಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಆ ವೈರಿಯೇ ಯುದ್ಧದ ಆರಂಭ ಮಾಡಿದರೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಮೇಲೇರಿ ಬಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಹಾನಿಯೇತರದಿದೆ ? ಇದಂತೂ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಸಾಹವರ್ಧಕವೇ ಇದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಯೋಧನು ಶತ್ರುವಿನ ಮೇಲೇರಿ ಹೋಗಿ ಶತ್ರುವನ್ನು ಜಯಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆ ಯೋಧನ ಮೇಲೆ ಶತ್ರುವೇ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದರೆ ಯೋಧನದೇನು ಹಾನಿಯಾಗುವುದು ? ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ತಪಸ್ಸಿನ ಬಲದಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಉದಯದಲ್ಲಿ ತಂದು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಕರ್ಮವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಅದರೊಳಗೆ ದುಃಖವೆಲ್ಲಿಯದು ? ಎಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ದುಃಖವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಕರ್ಮದ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಖೇದ ಮನ್ನಿಸದಂಥ ಮುನಿರಾಜರು ಕರ್ಮದ ನಿರ್ಜರೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮಾಡುತ್ತ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಭಿನ್ನವಾಗುವ ಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಏಕಾಕಿತ್ವಪ್ರತಿಜ್ಞಾಃ ಸಕಲಮಪಿ ಸಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಸರ್ವಸಹತ್ವಾದ್
 ಭ್ರಾಂತ್ಯಾಽಚಿಂತ್ಯಾಃ ಸಹಾಯಂ ತನುಮಿವ ಸಹಸಾಲೋಚ್ಯ ಕಿಂಚಿತ್ಸಲಜ್ಞಾಃ|
 ಸಜ್ಜೇಭೂತಾಃ ಸ್ವಕಾರ್ಯೇ ತದಪಗಮವಿಧಿಂ ಬದ್ಧಪಲ್ಯಂಕಬಂಧಾಃ
 ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಧ್ವಸ್ತಮೋಹಾ ಗಿರಿಗಹನಗುಹಾಗುಹ್ಯಗೇಹೇ ನೃಸಿಂಹಾಃ ||೨೫೮||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ನರಸಿಂಹರು ಎಂದರೆ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನರಾದಂಥ ಮುನಿ ರಾಜರು ಪರ್ವತದ ಗುಹೆ, ಭಯಂಕರವಾದ ವನ ಅಥವಾ ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದ್ದುಕೊಂಡು ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ಮೋಹವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಏಕಾಕಿ ಸಕಲ ಪರೀಷಹಗಳನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮಹಿಮೆಯು ಅಚಿಂತ್ಯವಿದೆ, ಶರೀರವನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ಸಹಾಯಕವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಕೂಡಲೇ ಒಂದಿಷ್ಟು ಲಜ್ಜೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಜಡ ಶರೀರವು ನಮಗೇನು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ? ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ಸಹಾಯಕವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೆವು, ಆದರೆ ಅದು ಸಹಾಯಕವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾವು ಉದ್ಯಮಶೀಲರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪಲ್ಯಂಕಾಸನ ಹಾಕಿ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಶರೀರದಿಂದ ರಹಿತವಾಗುವ ವಿಧಿಯ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶರೀರವು ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದಿರಲೆಂಬ ವಿಚಾರವಿದ್ದವರೇ ಅದರ ನಿರಾದರ ಮಾಡಿ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಮಮತೆ ಯಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಪುನಃ ಪುನಃಶರೀರ ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾರು ನಿರಾದರ ಮಾಡಿ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಪುನಃ ಶರೀರವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಕರ್ಮದ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಹೊಸ ಶರೀರದ ಧಾರಣದ ವಿಧಿಯ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುವ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವವರು ಅವರು ಸ್ವಯಂ ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮಂಡಿತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಮಾಡುವಂಥವರಿದ್ದಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಯೇಷಾಂ ಭೂಷಣಮಂಗಸಂಗತರಜಃ ಸ್ಥಾನಂ ಶಿಲಾಯಾಸ್ತಲಂ
 ಶಯ್ಯಾ ಶರ್ಕರಲಿಲಾ ಮಹೀ ಸುವಿಹಿತಂ ಗೇಹಂ ಗುಹಾ ದ್ವೀಪಿನಾಮ್ |
 ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯವಿಕಲ್ಪವೀತಮತಯಸ್ತುಟ್ಟ್ಯತ್ತಮೋಗ್ರಂಥಯಃ
 ತೇ ನೋ ಜ್ಞಾನಧನಾ ಮನಾಂಸಿ ಪುನತಾಂ ಮುಕ್ತಿಸ್ಪೃಹಾ ನಿಸ್ಪೃಹಾಃ ||೨೫೯||

ಅರ್ಥ :- ಅವರಿಗೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ ರಜಕಣಗಳೇ ಆಭೂಷಣಗಳಿವೆ, ಮತ್ತು ಕಠಿಣ ಶಿಲಾತಲವೇ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಾನವಿದೆ,

ಬೆಣಚುಗಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಭೂಮಿಯೇ ಶಯ್ಯೆಯಿದೆ, ಮತ್ತು ಯಾವ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾದಿಗಳಿರುತ್ತವೆ ಅವುವೇ ಅವರ ಮನೆಯಿದೆ, ಅವರು ಈ ದೇಹಾದಿಗಳು ನನ್ನವು ಮತ್ತು ನಾನು ಇವುಗಳವನೆಂಬ ವಿಕಲ್ಪರಹಿತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನರೂಪದ ಗ್ರಂಥಿಯು ಗಲಿತವಾಗಿರುವಂಥ ಆ ಜ್ಞಾನ ಧನರು, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಿರುವಂಥ ಪರಮ ನಿಸ್ಪಹರು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಮಾಡಲಿ !

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷಿಗಳು ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಅನುರಾಗವುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ತಾವೇ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಇತರರನೇನು ಪಾರುಗಾಣಿಸುವರು ? ಮತ್ತು ಯಾರು ವಿರಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ, ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ನಮ್ಮ ರಾಗಾದಿಯ ಮಲವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಲಿ!

ಆ ಸಾಧುಗಳು ಮತ್ತೆ ಹೇಗಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ದೂರಾರೂಢತಪೋಽನುಭಾವಜನಿತಜ್ಯೋತಿಃಸಮುತ್ತರ್ಪಣೈಃ

ಅಂತಸ್ತತ್ತ ಮದಃ ಕಥಂ ಕಥಮಪಿ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಸಾದಂ ಗತಾಃ |

ವಿಶ್ರಬ್ಧಂ ಹರಿಣೇವಿಲೋಲನಯನೈರಾಪೀಯಮಾನಾ ವನೇ

ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಗಮಯಂತ್ಯಚಿಂತ್ಯಚಿರಿತೈರ್ಧೀರಾಶ್ಚಿರಂ ವಾಸರಾನ್ ||೨೬೦||

ಅರ್ಥ :- ಅತಿಶಯ ತಪಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಜ್ಞಾನರೂಪ ಜ್ಯೋತಿಯ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಅವರು ನಿಜಾತ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗೆ - ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ವನದಲ್ಲಿಯ ಜೀವಗಳು ಅವರಿಂದ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿವೆ, ಜಿಂಕೆಗಳು ತಮ್ಮ ಚಂಚಲ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಲಿವೆ ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ ಆ ಮಹಾತ್ಮರು. ಆ ಧೀರರು ಚಿಂತನದಲ್ಲಿ ಬಾರದಂಥ ತಮ್ಮ ಅನುಪಮ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ದಿವಸಗಳನ್ನು ವನದಲ್ಲಿ ವ್ಯತೀತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಪರಮ ಶಾಂತದಶೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ವನದಲ್ಲಿಯ ಜೀವಗಳಿಗೂ ಅವರಿಂದ ಭಯವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರ ಇಂಥ ಬುದ್ಧಿಯು ಏನು ಮಾಡುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಯೇಷಾಂ ಬುದ್ಧಿರಲಕ್ಷ್ಯಮಾಣಭಿದಯೋರಾಶಾತ್ಮನೋರಂತರಂ

ಗತ್ವೋಚ್ಚೈರವಿಧಾಯ ಭೇದಮನಯೋರಾರಾನ್ವ ವಿಶ್ರಾಮ್ಯತಿ |

ಯೈರಂತರ್ವಿನಿವೇಶಿತಾಃ ಶಮಧನೈರ್ಬಾರ್ಥಂ ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಯಃ

ತೇಷಾಂ ನೋಽತ್ರ ಪವಿತ್ರಯಂತು ಪರಮಾಃಪಾದೋತ್ಥಿತಾಃ ಪಾಂಸವಃ||೨೬೧||

ಅರ್ಥ :- ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಜಗತ್ತಿನ ಆಶೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಇವೆರಡರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಆಶೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಇವೆರಡರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿನ ಭೇದವು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ಮುನಿರಾಜರ ಬುದ್ಧಿಯು ಅವೆರಡರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಭೇದ ಮಾಡದ ಹೊರತಾಗಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ಎಂದರೆ ಭೇದಮಾಡಿಯೇ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಶಾಂತಭಾವರೂಪದ ಅಪೂರ್ವ ಧನವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವಂಥ ಆ ಮಹಾಮುನಿರಾಜರು ಬಾಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತದ ವೃತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಚರಣಕಮಲಗಳಿಂದ ಗಲಿತವಾದ ಪವಿತ್ರ ರಜವು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ ? ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪವಿತ್ರ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದು ನಮ್ಮನ್ನೂ ಪವಿತ್ರ ಮಾಡಲಿ !

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜಡ ಹಾಗೂ ಚೇತನದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದರಿಂದ ಎರಡೂ ಏಕವಾಗಿ ಉಳಿದವೆ. ಅವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಏಕವಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಭಾಸವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಮಹಾಪುರುಷರು ಭೇದ-ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಎರಡನ್ನೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜಡದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಮಮತ್ವರಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಆಶೆಯನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಆ ಮಹಾಪುರುಷರ ಪವಿತ್ರ ಚರಣಕಮಲಗಳ ರಜಸ್ಸು ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಯಾರು ಬಾಹ್ಯ ವೃತ್ತಿಯ ನಿರೋಧ ಮಾಡಿ ಕರ್ಮದ ಫಲಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಪರಿಣಾಮದ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಈಗ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಯತ್ ಪ್ರಾಗ್ಜನ್ಮನಿ ಸಂಚಿತಂ ತನುಭೃತಾ ಕರ್ಮಾಶುಭಂ ವಾ ಶುಭಂ
 ತದ್ವೈವಂ ತದುದೀರಣಾದನುಭವನ್ ದುಃಖಂ ಸುಖಂ ವಾಗತಮ್ |
 ಕುರ್ಯಾದ್ಯಃ ಶುಭಮೇವ ಸೋಽಪ್ಯಭಿಮತೋ ಯಸ್ತುಭಯೋಚ್ಚಿತ್ತಯೇ
 ಸರ್ವಾರಂಭಪರಿಗ್ರಹಗ್ರಹಪರಿತ್ಯಾಗೀ ಸ ವಂದ್ಯಃ ಸತಾಮ್ ||೨೬೨||

ಅರ್ಥ :- ಜೀವನು ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಶುಭ ಅಥವಾ ಅಶುಭ ಕರ್ಮದ ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಆ ಕರ್ಮವನ್ನು ದೈವವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಜೀವನು ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಅಶುಭವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶುಭವನ್ನು ಆದರಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಯೋಗೀಶ್ವರರು ಶುಭ-ಅಶುಭಗಳೆರಡರ ವಿನಾಶದ ಸಲುವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಆರಂಭ ಪರಿಗ್ರಹರೂಪದ ಕ್ರೂರ ಪಿಶಾಚಿಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಸತ್ತಿರುವವರುಗಳಿಂದ ವಂದನೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವರುಗಳು ಪಾಪದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರವೀಣರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬನು ಶುಭಪರಿಣಾಮಿಯು ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಅವನನ್ನು

ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಯಾವನು ಶುಭ-ಅಶುಭಗಳೆರಡನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಕೇವಲ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಆತನ ಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? ಅವನಂತೂ ಸತ್ಪುರುಷರುಗಳಿಂದ ಕೂಡ ವಂದನೀಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಸುಖ-ದುಃಖರೂಪದ ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ನವೀನ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಬಂಧವೂ ಆಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಅವೆರಡರ ನಾಶವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಈಗ ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಸುಖಂ ದುಃಖಂ ವಾ ಸ್ಯಾದಿಹ ವಿಹಿತಕರ್ಮೋದಯವಶಾತ್

ಕುತಃ ಪ್ರೀತಿಸ್ತಾಪಃ ಕುತ ಇತಿ ವಿಕಲ್ವಾದ್ಯದಿ ಭವೇತ್ |

ಉದಾಸೀನಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಗಲತಿ ಪುರಾಣಂ ನ ಹಿ ನವಂ

ಸಮಾಸ್ಕಂದತ್ಯೇಷ ಸ್ಫುರತಿ ಸುವಿದಗ್ಧೋ ಮಣಿರಿವ ||೨೬೩||

ಅರ್ಥ :- ಸುಖ ಅಥವಾ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಪೂರ್ವೋಪಾರ್ಜಿತ ಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವನು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಿದರೆ, ದುಃಖದಲ್ಲಿ ವಿಷಾದ ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ನವೀನ ಕರ್ಮವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕಟ್ಟುವುದು. ಮತ್ತು ಯಾವ ಮಹಾಪುರುಷರು ಹರ್ಷ-ವಿಷಾದ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಯಾವುದರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದರ ಮೇಲೆ ವಿಷಾದ ಮಾಡುವುದೆಂಬ ವಿಚಾರದಿಂದ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಉದಾಸೀನರೂಪವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಪುರಾತನ ಕರ್ಮವಂತೂ ನಿರ್ಜರಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನವೀನ ಕರ್ಮವು ಕಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ವಿವೇಕವಂತರು ಮಹಾಮಣಿಯ ತೆರದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಕಾಶರೂಪರಾಗಿಯೇ ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜೀವಕ್ಕೆ ಕರ್ಮವು ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಹರ್ಷ-ವಿಷಾದ ಮಾಡಿದರೆ ನವೀನ ಕರ್ಮದ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹರ್ಷ-ವಿಷಾದ ಪಡದಿದ್ದರೆ ನವೀನ ಕರ್ಮದ ಬಂಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೊದಲಿನ ಕರ್ಮವು ಫಲಕೊಟ್ಟು ಉದುರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವಿದೆ.

ಮೊದಲಿನ ಕರ್ಮದ ನಿರ್ಜರೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತು ನವೀನ ಕರ್ಮದ ಸಂವರೆ ಮಾಡಿದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಸಕಲವಿಮಲಬೋಧೋ ದೇಹಗೇಹೇ ವಿನಿರ್ಯನ್

ಜ್ವಲನ ಇವ ಸ ಕಾಷ್ಠಂ ನಿಷ್ಕುರಂ ಭಸ್ಮಯಿತ್ವಾ |

ಪುನರಪಿ ತದಭಾವೇ ಪ್ರಜ್ವಲತ್ಯುಜ್ವಲಃ ಸನ್

ಭವತಿ ಹಿ ಯತಿವೃತ್ತಂ ಸರ್ವಥಾಶ್ಚರ್ಯಭೂಮಿಃ ||೨೬೪||

ಅರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಗ್ನಿಯು ಕಾಷ್ಠವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಭಸ್ಮಮಾಡಿ ಆ ಕಾಷ್ಠದ ಅಭಾವವಾದ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನಿರ್ಮಲವಿರುವ ಜ್ಞಾನವು ದೇಹ-ಗೇಹಾದಿಗಳ ಅಭಾವ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯತಿಗಳ ಆಚರಣೆಯು ಸರ್ವಥಾ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಸ್ಥಾನವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಕಟವಾದ ಮೇಲೆ ಗೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ದೇಹದ ಮೇಲಿರುವ ನೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಸಮಸ್ತ ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ವೀತರಾಗ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿ, ಒಂದು ಜ್ಞಾನವೇ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಇದು ಮುನಿಗಳ ಅಲೌಕಿಕ ವೃತ್ತಿಯಿದೆ. ಮತ್ತು ಆ ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣವಿರುತ್ತದೆ.

ಮುಕ್ತ ಹಾಗೂ ಸಂಸಾರ ದಶೆಗಳು ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಿವೆ, ಮತ್ತು ಆ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಗುಣಗಳು ನಾಶವಾದ ಮೇಲೆ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅವರ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ನಿರಾಕರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗುಣೇ ಗುಣಮಯಸ್ತಸ್ಯ ನಾಶಸ್ತನ್ನಾಶ ಇಷ್ಯತೇ |

ಅತ ಏವ ಹಿ ನಿರ್ವಾಣಂ ಶೂನ್ಯ ಮನ್ಯೈರ್ವಿಕಲ್ಪಿತಮ್ ||೨೬೫||

ಅರ್ಥ :- ಗುಣೇ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನು ಅವನು ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ, ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಾಶವೆಂದರೆ ಅದು ಆತ್ಮನ ನಾಶವಿದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಉಷ್ಣತೆಯ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯದೇ ಅಭಾವವಿದೆ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ದೀವಿಗೆಯ ನಾಶವಾಗುವುದರ ಸಮಾನವಾಗಿ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಅದು ನಿರ್ವಾಣವಿಲ್ಲ, ಜ್ಞಾನದ ಪೂರ್ಣತೆಯಾಗುವುದೆಂದರೇನೇ ಮುಕ್ತಿಯಿದೆ. ದ್ರವ್ಯವು ಅದು ಗುಣಮಯವಿದೆ. ಗುಣದ ನಾಶವಾಗುವುದು ಅದು ದ್ರವ್ಯದ ನಾಶವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಅಜಾತೋಽನಶ್ಚರೋಽಮೂರ್ತಃ ಕರ್ತಾ ಭೋಕ್ತಾ ಸುಖೀ ಬುಧಃ |

ದೇಹಮಾತ್ರೋ ಮಲೈರ್ಮುಕ್ತೋ ಗತ್ವೋರ್ಧ್ವಮಚಲಃ ಪ್ರಭುಃ ||೨೬೬||

ಅರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು ಎಂದೂ ಉತ್ಪನ್ನನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಎಂದೂ ಮರಣವನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಆಕಾರವಿಲ್ಲ, ಅವನು ಅಮೂರ್ತಿಕನಿದ್ದಾನೆ. ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಶುಭ-ಅಶುಭ ಕರ್ಮಗಳ ಕರ್ತೃ ಇದ್ದಾನೆ, ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಕರ್ತೃವೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸುಖ-ದುಃಖದ ಭೋಕ್ತೃ ಇದ್ದಾನೆ, ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತನ್ನ

ಸ್ವಭಾವದ ಭೋಕ್ತೃ ಇದ್ದಾನೆ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತ ಸುಖವನ್ನು ಸುಖವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪರಮ ಆನಂದಮಯನಿದ್ದಾನೆ, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಿದ್ದಾನೆ, ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ದೇಹಮಾತ್ರನಿದ್ದಾನೆ. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಚೇತನಾ ಮಾತ್ರನಿದ್ದಾನೆ, ಕರ್ಮಮಲದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಲೋಕಾಗ್ರದ ನೆಲೆಗೆಲಿ ಸಿದ್ಧಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅಚಲನಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯನಿದ್ದಾನೆ. ಸಮಸ್ತ ಉಪಾಧಿಗಳಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಪರವನ್ನು ತನ್ನದೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಭವದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾವಾಗ ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಆಗ ನಿರುಪಾಧಿ ಜ್ಞಾನರೂಪ ಅವಿನಾಶಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪನಿದ್ದಾನೆ.

ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತ ಸುಖದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರನ್ನು ಸುಖಿಯೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಸ್ವಾಧೀನ್ಯಾದ್ಧುಃಖಮಪ್ಯಾಸೀತ್ ಸುಖಂ ಯದಿ ತಪಸ್ವಿನಾಮ್ |

ಸ್ವಾಧೀನಸುಖಸಂಪನ್ನಾ ನ ಸಿದ್ಧಾಃ ಸುಖಿನಃ ಕಥಮ್ ||೨೬೭||

ಅರ್ಥ :- ಮುನಿರಾಜರಿಗೆ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಿಂದ ಕಾಯಕ್ಲೇಶರೂಪದ ದುಃಖವೂ ಕೂಡ ಸುಖವಾದರೆ ಸಿದ್ಧರನ್ನು ಸುಖಿಗಳೆಂದೇಕೆ ಹೇಳಬಾರದು ? ಅವರಂತೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವಾಧೀನ ಸುಖಮಯರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ತತ್ತ್ವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವರುಗಳು ದುಃಖಿಯಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ ದೃಷ್ಟಿ ಮುನಿರಾಜರೇ ಸುಖಿಯಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸಿದ್ಧರಂತೂ ಕೇವಲ ಆನಂದಸ್ವರೂಪರೇ ಇದ್ದಾರೆ.

ಗ್ರಂಥದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಗ್ರಂಥದ ಆಚ್ಛೆಯ ಪ್ರಕಾರ ವರ್ತಿಸಿದವರಿಗೆ ಸಿಗುವ ಫಲವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಇತಿ ಕತಿಪಯವಾಚಾಂ ಗೋಚರೀಕೃತ್ಯ ಕೃತ್ಯಂ

ರಚಿತಮುಚಿತಮುಚ್ಚಿಶ್ಲೇತಸಾಂ ಚಿತ್ತರಮ್ಯಮ್ |

ಇದಮವಿಕಲಮಂತಃ ಸಂತತಂ ಚಿಂತಯಂತಃ

ಸಪದಿ ವಿಪದಪೇತಾಮಾಸ್ತ್ರಯಂತೇ ಶ್ರಿಯಂ ತೇ ||೨೬೮||

ಅರ್ಥ :- ಕೆಲವೊಂದು ವಚನಗಳ ರಚನೆಯಿಂದ ಉದಾರ ಚಿತ್ತವಿರುವಂಥ ಮಹಾಮುನಿಗಳ ಚಿತ್ತವನ್ನು ರಮ್ಯಗೊಳಿಸುವ ಈ ನಿದೋಷಿತವಾದ ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಮಹಾಪುರುಷರ ಗುಣಗಳನ್ನು

ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವಂಥವರು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಆಪತ್ತುಗಳಿಂದ ವಿರಹಿತವಾದ ಅವಿನಾಶೀ ಪದವನ್ನು ಮೋಕ್ಷ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾಪುರುಷರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವುದರಿಂದ ತಾವೂ ಶುದ್ಧರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಸುಗಂಧ ಪುಷ್ಪದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಂಗೈಕೂಡ ಸುಗಂಧಿತವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೇನು !

ಗ್ರಂಥದ ಸಮಾಪ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ನಾಮದೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಜಿನಸೇನಾಚಾರ್ಯಪಾದಸ್ಮರಣಾಧೀನಚೇತನಾಮ್ |

ಗುಣಭದ್ರಭದಂತಾನಾಂ ಕೃತಿರಾತ್ಮಾನುಶಾಸನಮ್ ||೨೬೯||

ಅರ್ಥ :- ಜಿನ-ಸೇನಾ ಎಂದರೆ ಆ ಮುನಿಮಂಡಳದ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಗಣಧರದೇವರ ಚರಣ ಕಮಲಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಆಧೀನವಿದೆ ಅಂಥ ಗುಣಗಳಿಂದ ಭದ್ರ ಎಂದರೆ ಕಲ್ಯಾಣರೂಪ, ಭದಂತ ಎಂದರೆ ಪೂಜ್ಯ ಪುರುಷ, ಈ ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನವು ಜೈನಾಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿರತ್ನವಿದೆ. ಇದರ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥವೆಂದರೆ ಜಿನಸೇನಾಚಾರ್ಯರ ಚರಣ ಕಮಲಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಆಧೀನವಿದೆ ಅಂಥ ಪೂಜ್ಯ ಗುಣಭದ್ರರು ಈ ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜಿನವರರ ಸೇನೆಯ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ಗಣಧರದೇವರು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಆರೂಢವಾಗಿದೆ ಅಂಥ ಗುಣಗಳಿಂದಭದ್ರ ಎಂದರೆ ಕಲ್ಯಾಣರೂಪರಿರುವಂಥ ಮುನಿರಾಜರಿಂದ-ಜೈನಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಥವಾ ಜಿನಸೇನಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಆ ಗುಣಭದ್ರರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇವೆರಡೂ ಅರ್ಥಗಳು ಪ್ರಮಾಣವಿವೆ.

ಭ. ಋಷಭದೇವರು ತಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕರ್ತೃಗಳಾಗಲೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಋಷಭೋ ನಾಭಿಸೂನೂರ್ಯೋ ಭೂಯಾತ್ಸ್ ಭವಿಕಾಯ ವಃ |

ಯಜ್ಞಾನಸರಸಿ ವಿಶ್ವಂ ಸರೋಜಮಿವ ಭಾಸಂತೇ ||೨೭೦||

ಅರ್ಥ :- ಯಾರ ಜ್ಞಾನರೂಪದ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತು ಕಮಲ ತುಲ್ಯವಾಗಿ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅಂಥ ನಾಭಿರಾಜರ ಪುತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಋಷಭದೇವರು ತಮ್ಮಗಳ ಮಹಾಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತರಾಗಲಿ !

-:- ಸಮಾಪ್ತ -:-